

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Τριμηνιαία Έκθεση

04/24

ΙΔΡΥΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθή την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2025 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)
Τσάμη Καρατάσου 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10)
Email: info@iobe.gr, <http://www.iobe.gr>

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	5
1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ.....	13
2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ.....	21
2.1 Τάσεις και προοπτικές της διεθνούς οικονομίας.....	21
Α. Το παγκόσμιο περιβάλλον.....	21
Β. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....	26
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα.....	32
Α. Οικονομικό κλίμα.....	32
Β. Δημοσιονομικές εξελίξεις.....	39
Γ. Χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	52
3 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ.....	61
3.1 Συνιστώσες του ΑΕΠ.....	61
Α. Πρόσφατες εξελίξεις.....	61
Β. Παραδοχές και προβλέψεις.....	66
3.2 Τάσεις σε βασικούς τομείς.....	76
3.3 Εξωτερικό ισοζύγιο.....	88
Α. Ανάλυση εξαγωγών και εισαγωγών από εθνικούς λογαριασμούς.....	88
Β. Ισοζύγιο πληρωμών.....	93
3.4 Αγορά εργασίας.....	98
3.5 Τιμές καταναλωτή και παραγωγού.....	110
4 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ «ΖΟΜΠΙ» ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	123
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	131

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το ΙΟΒΕ εκδίδει την έκθεσή του για το τέταρτο τρίμηνο του 2024, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Η έκθεση αναπτύσσεται σε τέσσερις ενότητες, ενώ συνοδεύεται από ένα παράρτημα μακροοικονομικών δεικτών, συγκρίνοντας την επίδοση της Ελλάδας με τις υπόλοιπες χώρες στην Ευρωζώνη. Προηγείται εισαγωγικό κείμενο στο οποίο επισημαίνεται η συνέχιση των θετικών τάσεων αλλά με ένταση αβεβαιοτήτων και κινδύνων. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής.

Η πρώτη ενότητα αποτελεί τη συνοπτική επισκόπηση της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η δεύτερη ενότητα εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του διεθνούς περιβάλλοντος στο τρίτο τρίμηνο του 2024, καθώς και τις εξελίξεις και προοπτικές για το 2025, β) την αποτύπωση του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα στο τέταρτο τρίμηνο του 2024, σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ, γ) την εξέλιξη του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού στην περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2024 και δ) τις τάσεις στο εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα έως και τον Νοέμβριο του 2024.

Η τρίτη ενότητα εστιάζει στις μακροοικονομικές επιδόσεις και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Καταγράφονται οι πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις με έμφαση στο τρίτο τρίμηνο του 2024 και παρουσιάζονται εκτιμήσεις για το 2024 και προβλέψεις για το 2025, στη βάση παραδοχών και λαμβάνοντας υπόψη τα πλέον πρόσφατα στοιχεία. Καταγράφονται οι εξελίξεις σε βασικούς παραγωγικούς τομείς στο πρώτο εννεάμηνο του 2024, ενώ παρουσιάζονται οι εξαγωγικές επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας την ίδια περίοδο, μέσα από στοιχεία τόσο εθνικών λογαριασμών όσο και ισοζυγίου πληρωμών. Κατόπιν, αναδεικνύονται οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας κατά το τρίτο τρίμηνο του 2024. Εν συνεχεία, αναλύεται η τάση του πληθωρισμού στο σύνολο του 2024.

Η τέταρτη ενότητα περιλαμβάνει την παρουσίαση των βασικών ευρημάτων από πρόσφατη μελέτη του ΙΟΒΕ, σχετικά με τις επιδράσεις από τη μείωση των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων και των επιχειρήσεων «ζόμπι» στην ελληνική οικονομία. (Κεφάλαιο 4). Η τρέχουσα έκθεση περιλαμβάνει τρία ειδικά πλαίσια. Το πρώτο αναδεικνύει πρόσφατες τάσεις στο «κενό» εσόδων ΦΠΑ σε Ελλάδα και Ευρώπη (ενότητα 2.2.B). Το δεύτερο εξετάζει την εξέλιξη του βαθμού συμμετοχής του δημοσίου τομέα στην οικονομία σε Ελλάδα και Ευρώπη πριν και μετά την πανδημία (ενότητα 3.2). Το τρίτο παρουσιάζει ορισμένους δείκτες αναφορικά με το βαθμό συμμετοχής σε συστήματα δια βίου μάθησης σε Ελλάδα και Ευρώπη (ενότητα 3.4).

Σε μεθοδολογικό επίπεδο, η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι και τις 20/1/2025.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του ΙΟΒΕ για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί τον Απρίλιο του 2025.

ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΩΝ ΘΕΤΙΚΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΑΛΛΑ ΜΕ ΕΝΤΑΣΗ ΑΒΕΒΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

Η ελληνική οικονομία βρίσκεται, τόσο από μακροοικονομική όσο και από δημοσιονομική άποψη, σε θετική τροχιά. Οι ρυθμοί μεγέθυνσης που καταγράφει αναφορικά με το πραγματικό ΑΕΠ δεν δείχνουν κόπωση, ενώ στο δημόσιο ταμείο τα αναγκαία πλεονάσματα επιτυγχάνονται χωρίς έντονα αρνητική επίδραση στη λοιπή οικονομία. Το ότι η οικονομία μας μεγεθύνεται γρηγορότερα από τις περισσότερες άλλες ευρωπαϊκές είναι πλέον τεκμηριωμένο. Ανήκει, το τελευταίο χρονικό διάστημα, σε ένα μικρό σύνολο οικονομιών της ευρωπαϊκής περιφέρειας που, τόσο σε μακροοικονομικό επίπεδο όσο και σε επιμέρους βραχυχρόνιους και κλαδικούς δείκτες, έχει θετικότερη επίδοση από τους μέσους ευρωπαϊκούς όρους. Μαζί με την κεντρική μακροοικονομική τάση, θετικές είναι και οι εξελίξεις στην αγορά εργασίας, καθώς η μείωση της ανεργίας συνεχίζεται υποβοηθώντας την αύξηση των πραγματικών εισοδημάτων.

Με τη σταθερότητα να έχει σε μεγάλο βαθμό επιτευχθεί, η κεντρική εκτίμηση είναι ότι αυτή η τάση μεγέθυνσης θα διατηρηθεί και κατά το νέο έτος χωρίς μεγάλες μεταβολές. Σχετικά, αν και μάλλον αναμένεται άμβλυση της επίδρασης κάποιων από τους εσωτερικούς παράγοντες, η αναμενόμενη αποκλιμάκωση των επιτοκίων και η, μικρή έστω, ενίσχυση της μεγέθυνσης στην Ευρώπη αναμένεται ότι θα διατηρήσουν την τάση της ελληνικής οικονομίας περίπου αμετάβλητη, εφόσον δεν υπάρξουν νέες έντονες εξωτερικές αναταράξεις.

Σταδιακή η οικονομική σύγκλιση με την υπόλοιπη Ευρώπη

Ενώ, όμως, η θετική τάση της οικονομίας καταγράφεται σαφώς, εξίσου σαφές είναι ότι η μεγέθυνση της οικονομίας μας την ανεβάζει μόνο σταδιακά από το χαμηλό επίπεδο στο οποίο βρέθηκε κατά την παρατεταμένη κρίση. Συνεπώς, σε ένα έτος από τώρα η ελληνική οικονομία εκτιμάται ότι θα βρίσκεται σε μια παρόμοια με τη σημερινή κατάσταση, περαιτέρω μεγεθυμένη βέβαια κατά την αναμενόμενη, αν και όχι αυτονόητη, τάση, όμως με τα ερωτήματα του πώς θα εξελιχθεί στη συνέχεια και πώς θα αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις του περιβάλλοντος να παραμένουν ανοικτά. Οι κύριες μετρήσεις που αντανακλούν πλευρές της οικονομίας μας που παραμένουν αδύναμες είναι στην προσέλκυση επενδύσεων, ιδίως αυτών που θα επιδράσουν περισσότερο ευνοϊκά στην παραγωγικότητα και στο έλλειμμα του εξωτερικού εμπορικού ισοζυγίου.

Μεγάλη η σημασία των ποιοτικών διαστάσεων της ανάπτυξης σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα

Ειδικότερα, η προηγούμενη σταθεροποίηση της οικονομίας, με τη σταδιακή μείωση της ανεργίας και αύξηση των επενδύσεων, αναμένεται να επιτρέψει κατά τη νέα χρονιά πραγματική μεγέθυνση παραπλήσια με την περυσινή, άνω του 2% και πλησιέστερα στο 2,5% σε πραγματικούς όρους, ιδίως αν ληφθούν υπόψη η συνεχιζόμενη επίδραση των πόρων του «Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας» που μάλλον θα κορυφωθεί κατά τη νέα χρονιά, η αναμενόμενη μείωση του πληθωρισμού προς το 2,5% και η σταδιακή αποκλιμάκωση των επιτοκίων που, εκτός απρόοπτου, θα συνεχιστεί για κάποιους μήνες. Το κρίσιμο ερώτημα είναι όχι η τάση που θα επικρατήσει για το επόμενο δωδεκάμηνο, αλλά οι ποιοτικές της διαστάσεις και οι αποφάσεις πολιτικής που θα ληφθούν. Αυτές θα θέσουν και τα όρια ανάπτυξης της οικονομίας για τα έτη που θα ακολουθήσουν.

Οι επιδόσεις κάθε οικονομίας ασφαλώς επηρεάζονται από πρόσκαιρους παράγοντες, όπως κρίσεις από το χρηματοοικονομικό και το εμπορικό περιβάλλον. Στην κεντρική τους όμως κατεύθυνση, αυτές οι επιδόσεις προσδιορίζονται από επιλογές που έχουν γίνει προηγουμένως και η επίδραση των οποίων, θετική ή αρνητική, μπορεί να αλλάξει μόνο σταδιακά. Τα όρια μεγέθυνσης και οι αναπτυξιακές δυνατότητες της οικονομίας μας σήμερα σχετίζονται στενά με τη βάση εκκίνησης που έχει. Θα ήταν ευκαίριος ένας ρυθμός μεγέθυνσης υψηλότερος του σημερινού, ώστε να οδηγούσε την πλειονότητα των νοικοκυριών σε υψηλότερη ασφάλεια και ευημερία. Όμως, ο ρυθμός μεγέθυνσης σήμερα επηρεάζεται κρίσιμα από το επενδυτικό κενό που συσσωρεύτηκε έντονα μετά το 2010, όπως και από τη μείωση του πληθυσμού στις παραγωγικές ηλικίες, ιδίως με υψηλή κατάρτιση, δεδομένα που συνδυαστικά δεν επιτρέπουν τη δραστική ενίσχυση της παραγωγικής βάσης. Η πολυπλοκότητα των κανόνων εδώ και πολλά χρόνια, που μόνο μερικώς έχει πρόσφατα αμβλυνθεί, ιδίως στη διασύνδεση επιχειρηματικότητας και δημόσιου τομέα, επίσης περιορίζει τις δυνατότητες ανάπτυξης. Η μνήμη της κρίσης χρέους, όπως και της επιβολής περιορισμών στις τράπεζες και την κίνηση

κεφαλαίων, που μόνο σχετικά πρόσφατα επέτρεψε την ανάκτηση επενδυτικής βαθμίδας, δεν έχει εξαλειφθεί και για να συμβεί αυτό θα απαιτηθεί επιμονή στην πορεία σταθερότητας και συστηματική μείωση του επιπέδου του δημόσιου χρέους, καθώς ένα όλο και μεγαλύτερο μέρος του θα διαπραγματεύεται στις αγορές.

Οι διαστάσεις που θα πρέπει να παρακολουθούνται στενά το επόμενο διάστημα σχετίζονται με τη στροφή της παραγωγής προς περισσότερο ανταγωνιστικά προϊόντα και υπηρεσίες. Θα υπάρξει σημαντική μείωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, συνυπολογίζοντας ενδεχόμενες αναταράξεις στις αγορές κεφαλαίου και ενέργειας; Θα συνεχιστεί η αύξηση των εξαγωγών προϊόντων και θα μπορέσουν να διασυνδεθούν οι μεταποιητικές επιχειρήσεις μας σε νέες πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για υψηλότερη αξία; Θα υπάρξει ποιοτική στροφή στον τουρισμό και υποστήριξη από υποδομές και κανόνες που θα σέβονται το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον; Θα χρηματοδοτηθούν περισσότερο καινοτόμες επιχειρηματικές δράσεις; Θα υπάρξει μετατόπιση της εργασίας προς θέσεις υψηλότερης αξίας και καλύτερη αμοιβή των μισθωτών; Το εκπαιδευτικό σύστημα θα στραφεί στις τεχνολογικές απαιτήσεις της εποχής; Τέτοιου είδους εξελίξεις, ακόμη και όταν δεν έχουν ορατή επίδραση μακροοικονομικά και δημοσιονομικά βραχυχρόνια, πρέπει να είναι στο κέντρο του ενδιαφέροντος για όσους ενδιαφέρονται για το πώς η ελληνική οικονομία μπορεί να αναπτυχθεί μεσοπρόθεσμα.

Τρία επιμέρους ζητήματα αξίζουν ειδικότερη αναφορά. Τι μπορεί να σημαίνει η σταδιακή υιοθέτηση ενός νέου παραγωγικού υποδείγματος, πώς μπορεί να σχετίζεται η φορολογική πολιτική με αυτό και ποιες αναταράξεις αναμένεται ότι θα προκαλέσουν οι επιλογές της νέας κυβέρνησης στις ΗΠΑ μέσα σε ένα ασθενές παγκόσμιο περιβάλλον.

Τρία συμπληρωματικά κανάλια μετάβασης στο νέο παραγωγικό υπόδειγμα

Το ζήτημα της υιοθέτησης ενός νέου παραγωγικού υποδείγματος έρχεται στον δημόσιο διάλογο σε συνάφεια με το ερώτημα πώς θα μπορούν να επιτευχθούν μελλοντικά υψηλότεροι ρυθμοί μεγέθυνσης της οικονομίας και πραγματικά εισοδήματα. Η αναγκαία αυτή αλλαγή μπορεί να εκφραστεί με τρεις τρόπους. Πρώτον, με αύξηση της συμβολής των εξαγωγών και των επενδύσεων στη διαμόρφωση του ΑΕΠ, και αντίστοιχη σχετική (αν και όχι αναγκαστικά απόλυτη) υποχώρηση του μεριδίου της κατανάλωσης και της συμμετοχής των εισαγωγών. Δεύτερον, με αύξηση της παραγωγής και στροφή φυσικών και ανθρώπινων πόρων σε τομείς που μπορούν να έχουν υψηλότερη αύξηση της παραγωγικότητας, όπως η μεταποίηση και για εταιρείες τεχνολογίας, περιοχές στις οποίες υπάρχει σχετική υστέρηση. Τρίτον, ευρύτερα σε όλους τους τομείς και κλάδους, με τη στροφή στην παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλότερης προστιθέμενης αξίας, που θα είναι διεθνώς εμπορεύσιμα και θα στοχεύουν την παγκόσμια αγορά με όρους καινοτομίας. Οι τρεις αυτοί

τρόποι δεν είναι εναλλακτικοί, συνδέονται μεταξύ τους και ουσιαστικά αποτελούν την έκφραση μιας κοινής τάσης. Τα τελευταία λίγα χρόνια υπάρχει σταδιακή μετατόπιση της ελληνικής οικονομίας προς ένα τέτοιο υπόδειγμα παραγωγής, όμως αυτή είναι ακόμη ασθενής. Εάν δεν ενταθεί και αποκτήσει συστηματικά χαρακτηριστικά, θα είναι αδύνατο να υπάρξει προσέλκυση νέων επενδύσεων, ανθρώπων με υψηλή κατάρτιση και τελικά διατήρηση υψηλών εισοδημάτων στη χώρα.

Η δημοσιονομική είναι μια διάσταση που γενικά εξελίσσεται θετικά. Μετά τη νέα ανισορροπία που δημιούργησε η πανδημία, το δημόσιο ταμείο κινείται ισορροπημένα. Η δημιουργία αξιοσημείωτων πρωτογενών πλεονασμάτων, χωρίς να καταπνίγεται η οικονομία, είναι θετική εξέλιξη. Παράλληλα, υπάρχει «υπεραπόδοση» στην πλευρά των εσόδων και το δημόσιο χρέος καταγράφει μείωση ως ποσοστό του ΑΕΠ, μάλλον ταχύτερη από αυτή που είχε προβλεφθεί. Η δημοσιονομική πειθαρχία είναι ουσιώδης πυλώνας της ανάπτυξης της οικονομίας μας τα επόμενα χρόνια, δεδομένου και του πρόσφατου παρελθόντος. Οι λόγοι για την τρέχουσα θετική πορεία είναι διάφοροι, αλλά κυρίως η ίδια η μεγέθυνση της οικονομίας, που όσο ανακάμπτει από χαμηλή βάση συμβάλλει και στα έσοδα, η σταδιακή μείωση της παραοικονομίας ιδίως, με τη σταδιακή διεύθυνση των ηλεκτρονικών πληρωμών, και ο πληθωρισμός που από πολύ υψηλά επίπεδα αποκλιμακώνεται αλλά χωρίς ακόμη να βρεθεί επαρκώς χαμηλά. Στη σημερινή συγκυρία, όμως, ένα σημαντικό πρόβλημα παραμένει ότι ο φόρος εισοδήματος επιβαρύνει ένα μικρό μέρος των φορολογουμένων, οι οποίοι βρίσκονται αντιμέτωποι με πολύ υψηλούς συντελεστές. Αυτή η ισορροπία είναι ασταθής και δεν αποτελεί βάση για βιώσιμη ανάπτυξη. Αν και τα τελευταία χρόνια μειώθηκε η επιβάρυνση των πολιτών, με παρεμβάσεις όπως η σταδιακή μείωση ασφαλιστικών εισφορών και η κατάργηση της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης, μετά και τη μεγάλη συσσώρευση του πληθωρισμού, οι εργαζόμενοι βρίσκονται αντιμέτωποι με υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές από όλο και χαμηλότερα πραγματικά εισοδήματα. Όσο αυτό θα διατηρείται θα δημιουργεί κίνητρο για μείωση της εργασίας ή για εργασία που δεν θα καταγράφεται. Η υψηλή συνδυαστική φορολογική και ασφαλιστική επιβάρυνση από τα μεσαία εισοδήματα είναι τροχοπέδη για την άνοδο των πραγματικών εισοδημάτων, την αύξηση των επενδύσεων και τη στροφή προς παραγωγικές δραστηριότητες υψηλής αξίας. Η δραστική μείωση αυτής της επιβάρυνσης, το συντομότερο δυνατό και με διατηρήσιμο τρόπο, είναι ένα από τα αναγκαία βήματα για ισχυρή ανάπτυξη εφεξής.

Όσον αφορά το ευρωπαϊκό και παγκόσμιο περιβάλλον, δεν λείπουν οι προκλήσεις και οι πηγές αβεβαιότητας και ανησυχίας. Η Ευρώπη, σε συνέχεια της κρίσης χρέους στην περιφέρειά της, βγαίνει περισσότερο εξασθενημένη από τις διαδοχικές κρίσεις, της πανδημίας, της αγοράς ενέργειας, τη γεωπολιτική ένταση και τις εχθροπραξίες στην περιοχή της,

Ποιος ο ρόλος της φορολογικής πολιτικής στο νέο παραγωγικό υπόδειγμα;

Οι εξωτερικοί παράγοντες που απειλούν τη μετάβαση στο νέο υπόδειγμα

από ό,τι άλλες οικονομίες. Η σχετική υστέρηση που υπάρχει σε καινοτόμες επενδύσεις, παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα, δεν θα αναστραφεί εύκολα. Η εκλογή του νέου Προέδρου στις ΗΠΑ και η διακήρυξη μέτρων οικονομικής πολιτικής που αλλάζουν τη φορά των τελευταίων ετών, μπορεί να προκαλέσουν αναταράξεις που θα επηρεάσουν ποικιλοτρόπως και δυσμενώς και τη δική μας οικονομία. Εφόσον εφαρμοστεί στην πράξη η πλειονότητα προεκλογικών διακηρύξεων στις ΗΠΑ, υπάρχουν τρία δυνητικά κανάλια επιπτώσεων στην παγκόσμια οικονομία. Αρχικά, εάν εφαρμοστούν έντονα μέτρα προστατευτισμού από τις ΗΠΑ, δεν θα είναι εύκολο να αποφευχθούν αντίμετρα από άλλες μεγάλες οικονομίες, ακόμη και από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με αποτέλεσμα τη μείωση του παγκόσμιου εμπορίου, που βραχυπρόθεσμα συνεπάγεται αύξηση κόστους παραγωγής και τιμών προϊόντων και υπηρεσιών, και μεσοπρόθεσμα μείωση της αποτελεσματικότητας κατανομής πόρων μέσω καταμερισμού της εργασίας σύμφωνα με συγκριτικά πλεονεκτήματα. Στη συνέχεια, η αύξηση τιμών που μπορεί να προκληθεί θα αντιστρατεύεται την τάση αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού που βρίσκεται σε εξέλιξη, συγχέοντας τα κίνητρα για μείωση των κεντρικών επιτοκίων όπως αυτά είχαν τεθεί για τις κεντρικές τράπεζες των μεγάλων οικονομιών. Ως αποτέλεσμα, θα καταστεί λιγότερο προβλέψιμη και ευθύγραμμη η δυνατότητα μείωσης του πληθωρισμού και των επιτοκίων και στις ίδιες τις ΗΠΑ και σε άλλες οικονομίες, συμπεριλαμβανομένων των ευρωπαϊκών. Το ίδιο ισχύει για πολιτικές που αφορούν την περιβαλλοντική επίπτωση παραγωγικών αποφάσεων, με επίκεντρο την αγορά ενέργειας και τη βαριά βιομηχανία, όπου αν δεν αναστρέφονται, τουλάχιστον θολώνουν, οι τάσεις που είχαν επικρατήσει επί μία δεκαετία και περισσότερο παγκοσμίως. Τέλος, αυτού του είδους οι αβεβαιότητες συνδυαστικά, ιδίως σε οικονομίες στις οποίες έχει συσσωρευθεί προσφάτως μεγάλη ρευστότητα και υψηλό επίπεδο χρέους και με μείωση της αποτελεσματικότητας παγκόσμιων οργανισμών και θεσμών συνεργασίας των οικονομιών, αυξάνουν την πιθανότητα κάποιας κρίσης κατά το επόμενο διάστημα.

Θα μπορούσε κανείς να επιχειρηματολογήσει ότι όλοι αυτοί οι σχετικά αυξημένοι κίνδυνοι αφορούν κάπως λιγότερο τη δική μας οικονομία διότι δεν είναι εκτεθειμένη σε υψηλές εξαγωγές, τουλάχιστον όχι άμεσα στις ΗΠΑ και όχι σε προϊόντα υψηλής τεχνολογίας. Το επιχείρημα, όμως, ότι η δική μας οικονομία λειτουργεί κάπως αυτόνομα και άρα είναι προστατευμένη από διεθνείς αναταράξεις δεν ισχύει, όπως έγινε κατανοητό με επώδυνο τρόπο και στο παρελθόν κατά την κρίση χρέους. Η ελληνική οικονομία είναι ακόμα σχετικά ευάλωτη, με την έννοια ότι εξαρτάται για τη συστηματική της μεγέθυνση από την περαιτέρω προσέλκυση επενδύσεων, μείωση του κόστους χρηματοδότησης και αύξηση των εξαγωγών, ιδίως προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής αξίας. Ένας κύκλος αβεβαιότητας και αναταράξεων σε καμία περίπτωση δεν θα έχει αμελητέα επίδραση στην οικονομία μας, ακόμη και αν για άλλες

Στοίχημα για την οικονομία να μπει σε νέα τροχιά διατηρήσιμης ανάπτυξης

οικονομίες, πιο στενά συνδεδεμένες στον παγκόσμιο παραγωγικό ιστό, η επίδραση μπορεί να έρθει σχετικά γρηγορότερα.

Η ελληνική οικονομία έχει σταθεροποιηθεί και ανακάμψει ισχυρά, χωρίς όμως να έχει ακόμη σπάσει τον σκληρό πυρήνα των προβλημάτων που την υποβιβάζουν κατά τη διάρκεια όλων των τελευταίων δεκαετιών. Παρά τα σημαντικά βήματα προόδου υστερεί ακόμη σε εξωστρέφεια, καθώς δεν ανταμείβει τόσο όσους εργάζονται ή επιχειρούν όταν δημιουργούν αξία όσο όταν εκμεταλλεύονται περισσότερο περιστασιακές ευκαιρίες. Η περιπλοκότητα των κανόνων και η ανεπάρκεια κρίσιμων λειτουργιών του δημόσιου τομέα εξακολουθεί να λειτουργεί ανασχετικά ως προς τη νέα παραγωγή. Στον βαθμό που οι επιλογές πολιτικής απομακρύνουν την οικονομία από αυτά τα χαρακτηριστικά της, σταδιακά αλλά με σταθερή στόχευση, η δυναμική της θα ενισχυθεί πολλαπλώς και τα εισοδήματα θα αυξάνονται πραγματικά και συστηματικά. Το αν θα διατηρηθεί στη σημερινή πορεία, αν θα πληγεί από εξωτερικές εξελίξεις ή θα μπει σε μια νέα τροχιά ισχυρής και διατηρήσιμης ανάπτυξης, παραμένει ανοιχτό στοίχημα.

1 ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Διεθνές περιβάλλον: Οικονομική μεγέθυνση σε εύθραυστο πλαίσιο

Η παγκόσμια οικονομία συνέχισε να μεγεθύνεται το τρίτο τρίμηνο του 2024, με σταθερό αλλά χαμηλό ρυθμό, που παρουσιάζει ετερογένεια μεταξύ γεωγραφικών περιοχών, ως συνέπεια του σχετικά υψηλού πληθωρισμού και αυξανόμενων εστιών αβεβαιότητας. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ετήσιο ρυθμό 1,7% το τρίτο τρίμηνο του 2024, οριακά υψηλότερο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και αμετάβλητο από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023. Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων του ΟΟΣΑ (Δεκέμβριος 2024), εκτιμάται οριακά υψηλότερη ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας το 2025 σε σχέση με τις προβλέψεις Σεπτεμβρίου (3,3% από 3,2%). Η νέα αμερικανική διοίκηση δημιουργεί αβεβαιότητα στο διεθνές εμπόριο, καθώς είναι πιθανό να επανέλθουν πολιτικές προστατευτισμού, ενώ αναμένεται να επιβραδυνθεί ο διεθνής συντονισμός δράσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Ο πληθωρισμός συνεχίζει να κινείται πτωτικά, ωστόσο διατηρείται σε υψηλότερα από τα επιθυμητά επίπεδα, παρά την σημαντική αποκλιμάκωση που έχει καταγραφεί, ενώ και ο δομικός πληθωρισμός αναδεικνύεται επίμονος σε πολλές οικονομίες. Οι κεντρικές τράπεζες των μεγάλων οικονομιών χαλαρώνουν σταδιακά τη νομισματική πολιτική τους καθώς οι πληθωριστικές πιέσεις μετριάζονται, αλλά τα επιτόκια παραμένουν σχετικά υψηλά για να διασφαλίσουν τη βιώσιμη συγκράτηση του πληθωρισμού. Ενδεικτικά, τον Νοέμβριο του 2024 ο πληθωρισμός στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ άγγιξε το 4,5%, ενώ ο δομικός πληθωρισμός (εξαιρώντας δηλαδή ενέργεια και τρόφιμα) κυμάνθηκε στο 4,9%. Ταυτόχρονα, οι τιμές της ενέργειας ενισχύθηκαν κατά 1,2% και των τροφίμων ενισχύθηκαν κατά 4,3% τον ίδιο μήνα. Καθώς ο κίνδυνος για νέες πληθωριστικές πιέσεις ελλοχεύει, σε χώρες όπως οι ΗΠΑ, ενώ η οικονομική δραστηριότητα καταγράφει ήπια μεγέθυνση, οι αγορές προεξοφλούν βραδύτερες περαιτέρω μειώσεις επιτοκίων το 2025 και εφόσον η πίεση στις τιμές συνεχίσει να υποχωρεί. Παρά τη μεγέθυνση του ΑΕΠ, η συνεχιζόμενη γεωπολιτική αστάθεια και η αλλαγή πολιτικής από τη νέα αμερικανική διοίκηση δημιουργούν αβεβαιότητα για την οικονομική δραστηριότητα παγκοσμίως. Εκτενέστερη ανάλυση παρουσιάζεται στην ενότητα 2.1Α.

Ευρωπαϊκή οικονομία: Ταχύτερη ανάκαμψη το 2025 υπό τη σκιά διεθνών πιέσεων

Το τρίτο τρίμηνο του 2024, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη επιταχύνθηκε σε 1,0% και 0,9% αντίστοιχα, από 0,8% και 0,6% το προηγούμενο τρίμηνο. Σε ετησιοποιημένη μορφή, σε 7 από τις 27 χώρες μέλη της ΕΕ εξακολουθεί να καταγράφεται αρνητικός ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ, μεταξύ αυτών η Γερμανία. Το οικονομικό κλίμα επιδεινώθηκε στην Ευρώπη το τέταρτο τρίμηνο του 2024, ειδικά μετά τις αμερικανικές εκλογές.

Ο ρυθμός πληθωρισμού σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη μειώθηκε στο τέταρτο τρίμηνο του 2024, σε 2,5% και 2,2% αντίστοιχα, ενώ για το σύνολο του 2024 καταγράφηκε σε 2,6% και 2,4%. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΚΤ προέβη τον Δεκέμβριο σε τέταρτη διαδοχική μείωση των βασικών επιτοκίων κατά 25 μονάδες βάσης. Οι αγορές προεξοφλούν σταδιακή, περαιτέρω υποχώρηση των βασικών επιτοκίων το 2025, παραμένοντας ωστόσο σε επίπεδα υψηλότερα από τις αρχές του 2022.

Σύμφωνα με τις πρόσφατες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Νοέμβριος 2024), ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ για το 2025 αναμένεται στο 1,5% και 1,3%, σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη. Για το 2026, αναμένεται ρυθμός 1,8% και 1,6% αντίστοιχα στις δύο ζώνες. Αναφορικά με τον πληθωρισμό, εκτιμάται ότι θα κυμανθεί γύρω στο 2,4% και 2,1% φέτος σε ΕΕ-27 και Ευρωζώνη, με περαιτέρω μείωση σε 2,0% και 1,9% το 2026.

Η αλλαγή πολιτικής της νέας αμερικανικής διοίκησης με πιθανή επιβολή δασμών στις Ευρωπαϊκές εξαγωγές, ο συνεχιζόμενος πόλεμος σε Ουκρανία και Μέση Ανατολή, ενδεχόμενες διαταραχές στον ενεργειακό εφοδιασμό, καθώς και τα υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα σε χώρες του πυρήνα της Ευρωζώνης, αποτελούν κινδύνους για την ανάκαμψη της Ευρωπαϊκής οικονομίας και την ομαλή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Ευκαιρία αποτελεί η επιτάχυνση στην υλοποίηση των Σχεδίων Ανάπτυξης και Ανθεκτικότητας των κρατών μελών. Κρίσιμη σημασία έχει η περαιτέρω εμβάθυνση των θεσμών της Ευρωζώνης, καθώς και μεταρρυθμίσεις που θα αυξήσουν την παραγωγικότητα και τους δυνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής οικονομίας, η οποία επιβαρύνεται και από δυσμενείς δημογραφικές προοπτικές. Οι τάσεις στην Ευρωπαϊκή οικονομία παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 2.1B.

Συνέχιση της οικονομικής μεγέθυνσης στην Ελλάδα στο τρίτο τρίμηνο

Επιταχύνθηκε οριακά ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ στο 2,4% το τρίτο τρίμηνο του 2024 (από 2,3% στο προηγούμενο τρίμηνο). Σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,3% σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο, από +1,2% μεταβολή στο προηγούμενο. Η αύξηση του ΑΕΠ προήλθε κυρίως από την αύξηση των συνολικών επενδύσεων, οι οποίες ενισχύθηκαν ετησίως κατά +18,7%, κυρίως χάρη στην αύξηση των αποθεμάτων, ενώ και οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αυξήθηκαν οριακά κατά +0,3%. Την ανοδική πορεία της συνέχισε η ιδιωτική κατανάλωση, η οποία μεγεθύνθηκε ετησίως κατά +2,1%. Αντίθετα, η δημόσια κατανάλωση μειώθηκε κατά -1,4%, με αποτέλεσμα η συνολική κατανάλωση να ενισχυθεί κατά +1,3%.

Θετική επίδραση στον εγχώριο ρυθμό μεγέθυνσης είχε η μεταβολή των συνολικών εξαγωγών, οι οποίες μεγεθύνθηκαν κατά +3,3% (από +1,7% ένα τρίμηνο νωρίτερα). Οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν ετησίως κατά +1,2% (παρόμοια με το προηγούμενο τρίμηνο), ενώ οι εξαγωγές

υπηρεσιών ενισχύθηκαν ετησίως κατά +5,1%, σημαντικά υψηλότερα έναντι του προηγούμενου τριμήνου (+2,7%).

Η θετική συμβολή των εξαγωγών υπεραντισταθμίστηκε από την αρνητική επίδραση της αύξησης των εισαγωγών, κατά +4,2% σε ετήσια βάση, έναντι +8,7% στο προηγούμενο τρίμηνο. Η αύξηση οφείλεται τόσο σε ενίσχυση του ετήσιου ρυθμού μεγέθυνσης των αγαθών (+2,3%), όσο και κυρίως των υπηρεσιών (+12,5%). Ως αποτέλεσμα το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου σε εθνολογιστικούς όρους, επιδεινώθηκε κατά περίπου €354 εκατ. σε σύγκριση με το αντίστοιχο περσινό χρονικό διάστημα.

Στις θετικές εξελίξεις κατά το τρίτο τρίμηνο του 2024, συνεχίζεται η επίδοση υψηλότερου ρυθμού εγχώριας ανάπτυξης σε σχέση με τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη (βλέπε Παράρτημα), καθώς και η διατήρηση της υψηλότερης εξωστρέφειας της οικονομίας (άθροισμα εξαγωγών και εισαγωγών περί το 81% του ΑΕΠ). Στις αρνητικές εξελίξεις το τρίτο τρίμηνο συγκαταλέγεται το επίμονα αρνητικό εμπορικό ισοζύγιο, η χαμηλή επίδοση στις πάγιες επενδύσεις και ο υψηλότερος ρυθμός πληθωρισμού από τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη. Αναλυτική παρουσίαση των μακροοικονομικών επιδόσεων το τρίτο τρίμηνο του 2024 περιλαμβάνεται στην ενότητα 3.1Α.

Δυναμική σε Βιομηχανία, Κατασκευές στα τέλη του 2024, μεικτή εικόνα στον Τουρισμό, κάμψη στο Λιανεμπόριο

Η Βιομηχανική παραγωγή ενισχύθηκε στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2024, κατά 5,3%, υψηλότερα σε σύγκριση με 2,1% στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2023. Οι Κατασκευές ενισχύουν τη δυναμική τους το πρώτο εννεάμηνο του 2024, με ετήσια αύξηση δραστηριότητα κατά 17,4%, σε σχέση με 12,9% το ίδιο διάστημα του 2023, με αντίστοιχη αύξηση σε νέες οικοδομικές άδειες. Αύξηση στον κύκλο εργασιών στους περισσότερους κλάδους των Υπηρεσιών καταγράφεται το πρώτο εννεάμηνο του 2024, αν και με επιβραδυνόμενο ρυθμό. Στον Τουρισμό, οι δείκτες κύκλου εργασιών σε καταλύματα και τα συνολικά τουριστικά έσοδα (ισοζύγιο πληρωμών) παρουσιάζουν πτώση στα μέσα και τέλη του έτους, έπειτα από ένα θετικό πρώτο τετράμηνο. Αντίθετα, τα στοιχεία του Ισοζυγίου Πληρωμών της Τράπεζας της Ελλάδος καταγράφουν ετήσια αύξηση των τουριστικών εισπράξεων κατά 4,9% στο ενδεκάμηνο, με επιμήκυνση της τουριστικής σεζόν. Τέλος, στο Λιανικό Εμπόριο συνεχίστηκε η μείωση του όγκου κατά 1,5% στο δεκάμηνο του 2024, έναντι εντονότερης κάμψης κατά 3,4% ένα έτος νωρίτερα. Οι προσδοκίες στο Λιανικό Εμπόριο το τέταρτο τρίμηνο του 2024 κατέγραψαν μικτές τάσεις. Οι βραχυχρόνιες τάσεις σε βασικούς τομείς της ελληνικής οικονομίας αναδεικνύονται στην ενότητα 3.2.

Το Ειδικό Πλαίσιο στο τέλος της ενότητας αναλύει τη διαχρονική εξέλιξη του βαθμού συμμετοχής του δημοσίου τομέα στην οικονομία, καθώς και σε σύγκριση με τον μέσο όρο στην Ευρώπη.

Διατήρηση υψηλού ελλείμματος στο εξωτερικό ισοζύγιο

Στην πλευρά των εξαγωγών προϊόντων στους εθνικούς λογαριασμούς, καταγράφηκε μείωση σε ονομαστικούς όρους, στο πρώτο δεκάμηνο του 2024, με ρυθμό -2,6%, ενώ εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών καταγράφηκε οριακή άνοδος κατά 0,3%. Στην πλευρά των εισαγωγών προϊόντων, καταγράφηκε αύξηση την ίδια περίοδο σε τρέχουσες τιμές, με ετήσιο ρυθμό 1,8%. Ως αποτέλεσμα, αυξήθηκε το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου κατά €2,3 δισεκ., σε €28,3 δισεκ. στο δεκάμηνο. Στα θετικά, διατηρήθηκε υψηλός ο βαθμός εξωστρέφειας (σύνολο εμπορικών ροών προς ΑΕΠ) για την ελληνική οικονομία στα τέλη του 2024.

Από την πλευρά του Ισοζυγίου Πληρωμών, στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2024, καταγράφηκε διεύρυνση του ελλείμματος στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών στα €11,5 δισεκ., έναντι €11,0 δισεκ. την ίδια περίοδο του 2023. Επιδείνωση του ελλείμματος καταγράφηκε στο ισοζύγιο αγαθών και στο ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων, ενώ βελτίωση σημειώθηκε στο ισοζύγιο υπηρεσιών και στο ισοζύγιο δευτερογενών εισοδημάτων, στο οποίο καταγράφονται και οι εισροές από το Ταμείο Ανάκαμψης. Σημειώνεται ότι στο χρονικό διάστημα Ιουλίου-Αυγούστου 2024 καταγράφηκε μικρή ετήσια πτώση στα τουριστικά έσοδα, η οποία ωστόσο υπεραντισταθμίστηκε από άνοδο τους υπόλοιπους μήνες. Επίσης, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών χωρίς καύσιμα και πλοία διαμορφώθηκε το ενδεκάμηνο του 2024 στα €3,0 δισεκ. από €1,6 δισεκ. το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023. Αναλυτικότερα οι εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο περιγράφονται στην ενότητα 3.3.

Συνέχιση της μείωσης ανεργίας το τρίτο τρίμηνο

Το τρίτο τρίμηνο του 2024 καταγράφηκε πτώση του ποσοστού ανεργίας στο 9,0% από 10,8% το ίδιο τρίμηνο του 2023. Η μείωση του ποσοστού ανεργίας ήταν αποτέλεσμα της μείωσης του αριθμού των ανέργων (-86,2 χιλ.) και της ταυτόχρονης αύξησης του αριθμού των απασχολούμενων (+67,7 χιλ.). Αντιθέτως, αρνητικό ήταν το τρίτο τρίμηνο το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων στον ιδιωτικό τομέα, κατά 36,5 χιλ. άτομα, συγκριτικά με θετικό ισοζύγιο για το ίδιο τρίμηνο του 2023 (+7,2 χιλ.).

Οι τομείς με τη μεγαλύτερη ετήσια άνοδο στην απασχόληση ήταν το Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσικλετών (+33,4 χιλ.), οι Κατασκευές (+19,6 χιλ.) και οι Μεταφορές και Αποθήκευση (+17,2 χιλ.). Η μεγαλύτερη πτώση της απασχόλησης καταγράφηκε στον τομέα της Δημόσιας Διοίκησης και Άμυνας (-20,7 χιλ.). Παράλληλα, το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (για τους άνω των 15 ετών) μειώθηκε οριακά το τρίτο τρίμηνο του 2024, κατά 0,1 ποσοστιαία μονάδα σε ετήσια βάση και διαμορφώθηκε στο 52,7%. Έπειτα από εννέα συνεχόμενα τρίμηνα ανοδικής τάσης, πτώση κατέγραψε ο εποχικά διορθωμένος δείκτης μισθολογικού κόστους το τρίτο τρίμηνο, κατά 1,7% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο πέρυσι.

Καθώς η χώρα επανήλθε σε μονοψήφιο ποσοστό ανεργίας, περαιτέρω μειώσεις κατά τα επόμενα τρίμηνα θα είναι βραδύτερες, καθώς διαφαίνονται αναντιστοιχίες μεταξύ προσφοράς και ζήτησης εργασίας λόγω της υψηλής διαρθρωτικής ανεργίας. Η απασχόληση αναμένεται να ενισχυθεί ηπιότερα το 2025, λόγω της ανοδικής τάσης σε κατανάλωση, επενδύσεις, εξαγωγές και σε επιμέρους τομείς της βιομηχανίας και των υπηρεσιών. Το ποσοστό ανεργίας για το 2024 και το 2025, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του IOBE, αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 10,1% και 9,3% αντίστοιχα. Αναλυτικότερα οι εξελίξεις και προσδοκίες για την τάση στην αγορά εργασίας περιλαμβάνονται στην ενότητα 3.4.

Το Ειδικό Πλαίσιο στο τέλος της ενότητας αναλύει τη διαχρονική εξέλιξη της συμμετοχής του ενήλικου πληθυσμού σε προγράμματα κατάρτισης στην Ελλάδα, καθώς και σε σύγκριση με τον μέσο όρο στην Ευρώπη.

Βραδύτερη υποχώρηση του πληθωρισμού, παραμένει υψηλότερος από την Ευρωζώνη

Ο πληθωρισμός καταγράφηκε στο 2,7% (ΔΤΚ) και 3,0% (ΕνΔΤΚ) στο σύνολο του 2024, έναντι πληθωρισμού 3,5% (ΔΤΚ) και 4,2% (ΕνΔΤΚ) το 2023. Ο εγχώριος ρυθμός πληθωρισμού ξεπέρασε

τον μ.ό. της ΕΖ από τα τέλη του 2023 και εξακολουθεί να τον υπερβαίνει έκτοτε (Παράρτημα, διάγραμμα 4). Σημαντικό μέρος της πίεσης στις τιμές το 2024 αφορά τα μη ενεργειακά αγαθά. Ενδεικτικά, ο ρυθμός μεταβολής του ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια ήταν στο 3,1% το πρώτο ενδεκάμηνο του 2024, από 6,8% ένα έτος πριν, αλλά και σε σύγκριση με 2,6% στην Ευρωζώνη την ίδια περίοδο.

Βασικές υποθέσεις για την πρόβλεψη του πληθωρισμού αποτελούν: (α) η εξέλιξη της τιμής του πετρελαίου Brent αποτιμημένη σε ευρώ, η οποία αναμένεται ετησίως μεσοσταθμικά να καταγράψει μικρή κάμψη το 2025, παρά την υποτιμημένη ισοτιμία του ευρώ, με τις εξελίξεις στη Μέση ανατολή να ασκούν περαιτέρω πιέσεις στην αγορά ενέργειας (β) η εξέλιξη της καταναλωτικής ζήτησης, η οποία αναμένεται να καταγράψει ηπιότερη άνοδο το 2025, κατά περίπου 1,6%. Σε αυτό το πλαίσιο, προβλέπεται πως ο ρυθμός πληθωρισμού θα κυμανθεί στην περιοχή του 2,4% το 2025. Η ενότητα 3.5 περιγράφει αναλυτικότερα τις πρόσφατες τάσεις στις τιμές καταναλωτή και παραγωγού, καθώς και προσδοκίες για την εξέλιξή τους το 2025.

Μικρή κάμψη στο εγχώριο οικονομικό κλίμα το τέταρτο τρίμηνο του 2024

Μικρή υποχώρηση κατέγραψε ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το 8^ο τρίμηνο του 2024 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (106,4 μον. από 107,6 μον.). Ήπια βελτίωση ωστόσο καταγράφηκε σε σύγκριση και με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (105,4 μον.). Οι επιχειρηματικές προσδοκίες εξασθένησαν ήπια στο τέταρτο τρίμηνο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο στις Υπηρεσίες και εντονότερα στο Λιανικό εμπόριο και τις Κατασκευές, ενώ διατηρήθηκαν αμετάβλητες στη Βιομηχανία. Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ενισχύθηκε οριακά την περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου, στις -47,4 (από -47,8) μονάδες. Παράλληλα, κινείται αισθητά χαμηλότερα σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα (-43,5 μον.). Αναλυτική περιγραφή των τάσεων στις συνιστώσες του οικονομικού κλίματος περιλαμβάνεται στην ενότητα 2.2Α.

Δημόσια οικονομικά: υπέρβαση ταμειακών στόχων στο ενδεκάμηνο

Την περίοδο Ιανουάριος-Νοέμβριος 2024, η εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού κινήθηκε ταμειακά καλύτερα από τον στόχο, αφού καταγράφηκε πλεόνασμα €4.375 εκατ. (1,8% του ΑΕΠ), έναντι στόχου για πλεόνασμα €2.293 εκατ. στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2025 και ελλείμματος €1.032 εκατ. (0,5% του ΑΕΠ) το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023. Παράλληλα καταγράφηκε ταμειακό πρωτογενές πλεόνασμα ύψους €12.011 εκατ. (5,0% του ΑΕΠ), έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα €9.912 εκατ. και πρωτογενούς πλεονάσματος €5.826 εκατ. (2,6% του ΑΕΠ) για την ίδια περίοδο το 2023. Η βελτίωση του ταμειακού ισοζυγίου σε σχέση με πέρυσι, οφείλεται στη μεγαλύτερη αύξηση των καθαρών εσόδων (+12,8% ή +€7,56 δισεκ.) σε σχέση με τις δαπάνες (+3,6% ή +€2,15 δισεκ.).

Αναφορικά με τους δημοσιονομικούς στόχους για το 2025, όπως προκύπτουν από εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2025, αναδεικνύονται οι εξής: (α) στόχος για πρωτογενές πλεόνασμα γενικής κυβέρνησης 2,4% του ΑΕΠ (β) στόχος για έλλειμα γενικής κυβέρνησης -0,6% του ΑΕΠ και (γ) στόχος για χρέος γενικής Κυβέρνησης στο 147,5% του ΑΕΠ. Η αποτύπωση των εξελίξεων στα δημόσια οικονομικά παρουσιάζεται στην ενότητα 2.2Β.

Το Ειδικό Πλαίσιο στο τέλος της ενότητας αναλύει την πρόσφατη εξέλιξη του «κενού» ΦΠΑ στην Ελλάδα, καθώς και σε σύγκριση με τον μέσο όρο στην Ευρώπη.

Σε ιστορικό χαμηλό τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) στους τραπεζικούς ισολογισμούς

Μεταξύ των θετικών τάσεων στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών στα τέλη του 2024, καταγράφονται η μείωση των ΜΕΔ στο 4,6% του συνόλου των δανείων, που αποτελεί ιστορικό χαμηλό (από το 2002 που υπάρχουν σχετικά στοιχεία), η ισχυρή πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, η βελτίωση της κερδοφορίας, η υψηλή ρευστότητα και η ενίσχυση των ιδιωτικών καταθέσεων. Η επιτάχυνση στην εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελεί ευκαιρία για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων με ευνοϊκούς όρους.

Μεταξύ των αρνητικών τάσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, συγκαταλέγονται η αύξηση της έκθεσης των τραπεζών σε κρατικά ομόλογα, το υψηλό περιθώριο επιτοκίου, η απόκλιση στο ιδιωτικό κόστος χρηματοδότησης από άλλες χώρες της ΕΕ, το υψηλό μερίδιο αναβαλλόμενης φορολογίας στα ίδια κεφάλαια και το υψηλό απόθεμα «κόκκινων» δανείων εκτός τραπεζικών ισολογισμών. Οι πρόσφατες τάσεις και προκλήσεις για το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα περιγράφονται αναλυτικά στην ενότητα 2.2Γ.

Μακροοικονομικές εκτιμήσεις για το 2024 και προβλέψεις για το 2025

Ο ήπιος ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας της Ευρωζώνης το 2025, η γεωπολιτική αστάθεια και αβεβαιότητα σχετικά με τις τάσεις στο διεθνές εμπόριο, η σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και των επιτοκίων, καθώς και η έγκαιρη εκτέλεση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, είναι οι πλέον καθοριστικοί παράγοντες της εξέλιξης του ΑΕΠ το 2024 και το 2025.

Οι παραδοχές του βασικού σεναρίου παρουσιάζονται αναλυτικά στην ενότητα 3.1Β, ενώ περιλαμβάνουν (α) ανάπτυξη στην Ευρωζώνη κατά 0,7% το 2024 και 1,1% το 2025 και πληθωρισμό στο 2,4% το 2024 και 2,1% το 2025, σύμφωνα με το βασικό σενάριο της ΕΚΤ (Δεκέμβριος 2024) (β) παράταση της γεωπολιτικής αστάθειας και της οικονομικής αβεβαιότητας σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, (γ) οι διεθνείς τιμές των ενεργειακών αγαθών ακολουθούν το βασικό σενάριο της ΕΙΑ, με σταθεροποιητικές τάσεις το 2025, χαμηλότερα από το επίπεδό τους το 2024, (γ) τα επιτόκια ακολουθούν την τάση των σημερινών προθεσμιακών συμβολαίων, δηλαδή το Euribor σταδιακά υποχωρεί στην περιοχή του 1,9% στα τέλη του 2025 (δ) έγκαιρη εφαρμογή του αναθεωρημένου σχεδίου «Ελλάδα 2.0» το 2025, (ε) επίδοση εσόδων από τουρισμό το 2025 παρεμφερής με το 2024 σε πραγματικούς όρους.

Αναλυτικά οι προβλέψεις ανά συνιστώσα του ΑΕΠ περιγράφονται στην ενότητα 3.1Β. Για το 2024, το ΙΟΒΕ εκτιμάει ανάπτυξη 2,3%, σε σταθερές τιμές. Ως προς τις συνιστώσες της ανάπτυξης το 2024, αναμένεται μικρή άνοδος των πάγιων επενδύσεων (+3,0%) και διεύρυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης (+1,7%). Στον εξωτερικό τομέα, εκτιμάται σημαντική επιδείνωση στο εξωτερικό ισοζύγιο, με τις εξαγωγές να αυξάνονται ετησίως κατά 1,1% και τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως κατά +5,0%. Ο μέσος πληθωρισμός για το 2024 καταγράφηκε υψηλότερος από τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη, με τον ρυθμό μεταβολής του ΕνΔΤΚ στο 3,0% (2,4% στην Ευρωζώνη), ενώ η ανεργία αναμένεται να αποκλιμακωθεί στο σύνολο του 2024 στην περιοχή του 10,1%.

Για το 2025, το ΙΟΒΕ προβλέπει παρεμφερή ανάπτυξη της τάξης του 2,4%, σε σταθερές τιμές, με αβεβαιότητα σχετικά κινδύνους που απορρέουν από το διεθνές περιβάλλον, όπως ο εμπορικός

προστατευτισμός και η γεωπολιτική αστάθεια. Ως προς τις συνιστώσες της ανάπτυξης το 2025, αναμένεται σημαντική ενίσχυση των πάγιων επενδύσεων (+9,5%) και μικρή επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης (+1,6%). Στον εξωτερικό τομέα, αναμένεται μικρή βελτίωση στο εξωτερικό ισοζύγιο, με τις εξαγωγές να αυξάνονται ετησίως κατά 2,8% και τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως κατά +1,9%. Ο μέσος πληθωρισμός για το 2025 αναμένεται ελαφρά υψηλότερος από τον μέσο όρο στην Ευρωζώνη, στην περιοχή του 2,4%, ενώ η ανεργία εκτιμάται ότι θα μειωθεί περαιτέρω, στην περιοχή του 9,3%.

Η πρόβλεψη στο βασικό σενάριο μακροοικονομικών προβλέψεων του IOBE (Πίνακας 1.1) εγκυμονεί θετικές προοπτικές αλλά και κινδύνους για το 2025, οι οποίοι και αναφέρονται αναλυτικά στην ενότητα 3.1B. Συνοψίζοντας, διατηρούνται αμετάβλητες οι προηγούμενες εκτιμήσεις για ανάκαμψη της εγχώριας οικονομίας σε +2,3% το 2024, καθώς και η πρόβλεψη για τον ρυθμό ανάπτυξης το 2025, με αρνητική προοπτική, λόγω των προαναφερθέντων κινδύνων, με κυριότερους το ασταθές εξωτερικό περιβάλλον, το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου και τη διατήρηση πληθωρισμού υψηλότερου του μέσου όρου στην Ευρωζώνη.

Πίνακας 1.1

Μακροοικονομικές προβλέψεις IOBE (Ιανουάριος 2025)

(σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν αναγράφεται διαφορετικά)

	2023 (πραγμ.)	2024 (εκτίμηση)	2025 (πρόβλεψη)
ΑΕΠ	2,3%	2,3%	2,4%
Κατανάλωση	1,8%	0,4%	1,2%
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,7%	1,7%	1,6%
Δημόσια Κατανάλωση	2,5%	-4,2%	-0,4%
Ακαθάριστες Επενδύσεις	1,3%	22,0%	6,0%
Ακαθάριστες Πάγιες Επενδύσεις	7,0%	3,0%	9,5%
Εξαγωγές	1,9%	1,1%	2,8%
Εισαγωγές	1,0%	5,0%	1,9%
Ρυθμός πληθωρισμού (ΕνΔΤΚ)	4,2%	3,0%	2,4%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	11,2%	10,1%	9,3%

Ειδική μελέτη: Επιδράσεις από τη μείωση των εταιρειών «ζόμπι» στην ελληνική οικονομία

Σε μελέτη που εκπόνησε το IOBE, με την υποστήριξη της Τράπεζας της Ελλάδος, αναλύεται η πρόσφατη εξέλιξη των εταιρειών «ζόμπι» και των «κόκκινων» επιχειρηματικών δανείων, ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Αναδεικνύεται πως η ταχύτερη διευθέτηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, τόσο εντός όσο και εκτός τραπεζικών ισολογισμών, επιτρέπει την αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων και δύναται να ενισχύσει τις επενδύσεις, την απασχόληση και την παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας. Μια περίληψη της μελέτης παρουσιάζεται στο Κεφάλαιο 4 της παρούσας έκθεσης.

2 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και προοπτικές της διεθνούς οικονομίας

A. Το παγκόσμιο περιβάλλον

- Βάσει της έκθεσης Δεκεμβρίου του ΟΟΣΑ, για το 2024 εκτιμάται ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας κατά 3,2% και διατήρηση του ίδιου ρυθμού και το 2025.
- Ο πληθωρισμός συνεχίζει την πτωτική του τάση, παραμένοντας ωστόσο υψηλότερα από το επιθυμητό επίπεδο.
- Οι κεντρικές τράπεζες στις περισσότερες μεγάλες οικονομίες προχωρούν σε συγκρατημένες μειώσεις των βασικών τους επιτοκίων, διατηρώντας ωστόσο περιοριστική νομισματική στάση για να βεβαιωθούν ότι ο πληθωρισμός θα συνεχίσει να υποχωρεί με βιώσιμο τρόπο.
- Η νέα αμερικανική διοίκηση δημιουργεί αβεβαιότητα στο διεθνές εμπόριο, καθώς είναι πιθανό να επανέλθουν πολιτικές προστατευτισμού, ενώ αναμένεται να επιβραδυνθεί ο διεθνής συντονισμός δράσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Η παγκόσμια οικονομία συνέχισε να μεγεθύνεται το τρίτο τρίμηνο του 2024, με σταθερό αλλά χαμηλό ρυθμό ως συνέπεια του υψηλού πληθωρισμού και της νομισματικής σύσφιξης. Οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ετήσιο ρυθμό 1,7% το τρίτο τρίμηνο του 2024, οριακά υψηλότερο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και αμετάβλητο από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (1,7%). Ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής του ΑΕΠ στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες (G7) ενισχύθηκε ελαφρά σε 1,7%, από 1,6% το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 ήταν 1,9%. Οι 20 μεγαλύτερες οικονομίες του ΟΟΣΑ αναπτύχθηκαν με ρυθμό 2,8% το τρίτο τρίμηνο του έτους, από 3,0% το προηγούμενο τρίμηνο, και κατόπιν ανάπτυξης 3,1% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023.

Ο πληθωρισμός διατηρείται σε υψηλότερα από τα επιθυμητά επίπεδα, παρά την σημαντική αποκλιμάκωση που έχει καταγραφεί, ενώ και ο δομικός πληθωρισμός αποδεικνύεται επίμονος σε πολλές οικονομίες. Τον περασμένο Νοέμβριο, ο πληθωρισμός υποχώρησε στις 38 χώρες του ΟΟΣΑ φτάνοντας στο 4,54%, ενώ ο δομικός πληθωρισμός (εξαιρώντας δηλαδή ενέργεια και τρόφιμα) υποχώρησε στο 4,90%. Ταυτόχρονα, οι τιμές της ενέργειας ενισχύθηκαν κατά 1,18% και των τροφίμων ενισχύθηκαν κατά 4,28% τον ίδιο μήνα.

Οι κεντρικές τράπεζες των μεγάλων οικονομιών χαλαρώνουν σταδιακά τη νομισματική πολιτική τους καθώς οι πληθωριστικές πιέσεις μετριάζονται, αλλά τα επιτόκια παραμένουν σχετικά υψηλά για να διασφαλίσουν τη βιώσιμη συγκράτηση του πληθωρισμού. Ενώ ο γενικός πληθωρισμός έχει μειωθεί και πλησιάζει τους στόχους των κεντρικών τραπεζών σε πολλές χώρες, ο δομικός πληθωρισμός παραμένει αυξημένος, αντανακλώντας τις επίμονες πιέσεις στις τιμές των υπηρεσιών και της στέγασης. Ο περιοριστικός νομισματικός προσανατολισμός έχει μετριάσει την ανάπτυξη και έχει επηρεάσει τις χρηματοπιστωτικές συνθήκες, με εμφανείς επιπτώσεις τόσο στη δυναμική του πληθωρισμού όσο και στην οικονομική δραστηριότητα. Καθώς ο πληθωρισμός συνεχίζει τη σταδιακή υποχώρησή του, οι κεντρικές τράπεζες αντιμετωπίζουν την κρίσιμη πρόκληση του συγχρονισμού και της βαθμονόμησης των προσαρμογών των επιτοκίων ώστε να στηρίξουν την οικονομική ανάκαμψη χωρίς να διακινδυνεύσουν την αναζωπύρωση του πληθωρισμού, παρακολουθώντας παράλληλα προσεκτικά τις υποκείμενες οικονομικές τάσεις και τις συνθήκες της αγοράς εργασίας.

Πίνακας 2.1

Διεθνές Περιβάλλον (ετήσια % μεταβολή ΑΕΠ σε σταθερές τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά)

Οικονομία	2023		2024		2025	
		Εκτίμηση	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη*	Πρόβλεψη	Διαφορά από προηγούμενη πρόβλεψη*	
Παγκόσμια	3,2	3,2	0,0	3,3	0,1	
ΗΠΑ	2,5	2,9	0,3	2,4	0,8	
Ιαπωνία	1,7	-0,3	-0,2	1,5	0,1	
Καναδάς	1,2	1,1	0,0	2,0	0,2	
Ηνωμένο Βασίλειο	0,3	0,7	-0,4	1,7	0,5	
Ευρωζώνη	0,5	0,8	0,1	1,3	0,0	
Γερμανία	-0,1	0,	-0,1	0,7	-0,3	
Γαλλία	1,1	1,1	0,0	0,9	-0,3	
Ιταλία	0,8	0,5	-0,3	0,9	-0,2	
Τουρκία	5,1	3,5	0,3	2,6	-0,5	
Κίνα	5,2	4,9	0,0	4,7	0,2	
Ινδία	8,2	6,8	0,1	6,9	0,1	
Βραζιλία	2,9	3,2	0,3	2,3	-0,3	
Παγκόσμιο Εμπόριο	1,0	3,5	1,2	3,6	0,3	

*Διαφορά σε ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με τις προηγούμενες εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ (OECD Economic Outlook, Σεπτέμβριος 2024).

Πηγή: OECD Interim Economic Outlook, Δεκέμβριος 2024.

Σύμφωνα με την πιο πρόσφατη έκθεση του ΟΟΣΑ, εκτιμάται για το 2024 ανάπτυξη 3,2%, όσο και στην έκθεση Σεπτεμβρίου. Ο ρυθμός αύξησης του όγκου του παγκοσμίου εμπορίου εκτιμάται σε 3,5% για το προηγούμενο έτος, ενώ για το 2025 προβλέπεται οριακή επιτάχυνση σε 3,6%. Στον Πίνακα 2.1 περιλαμβάνονται οι ετήσιες μεταβολές του ΑΕΠ το 2023 και οι πλέον πρόσφατες

εκτιμήσεις και προβλέψεις του ΟΟΣΑ (Δεκεμβρίου 2024) για τις ετήσιες μεταβολές του τα έτη 2024 και 2025, στην παγκόσμια οικονομία και σε επιλεγμένες αναπτυσσόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες.

Στην συνέχεια αναλύονται οι πρόσφατες και αναμενόμενες τάσεις στις οικονομίες των σημαντικότερων κρατών και ενώσεων κρατών για το τρέχον έτος.

Μεταξύ των πλέον ανεπτυγμένων χωρών, οι ΗΠΑ κατέγραψαν ανάπτυξη το τρίτο τρίμηνο του 2024, με το ΑΕΠ να αυξάνεται κατά 2,7% σε ετήσια βάση, χαμηλότερα από το 3,0% του δεύτερου τριμήνου και έναντι ρυθμού 3,2% στο ίδιο τρίμηνο του 2023. Σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, καταγράφηκε ετησιοποιημένος ρυθμός μεγέθυνσης 3,1% σε εποχικά διορθωμένη βάση. Αυτή η άνοδος αντικατοπτρίζει κυρίως την αύξηση στην καταναλωτική δαπάνη, στις εξαγωγές, στις πάγιες επενδύσεις εκτός κατοικιών, και στις δημόσιες δαπάνες. Ο πληθωρισμός σημείωσε άνοδο για τρίτο διαδοχικό μήνα τον Δεκέμβριο του 2024 σε 2,9% από 2,4% τον Σεπτέμβριο. Η νέα αμερικανική διοίκηση δημιουργεί αβεβαιότητα στο διεθνές εμπόριο, καθώς είναι πιθανό να επανέλθουν πολιτικές προστατευτισμού, ενώ αναμένεται να επιβραδυνθεί ο διεθνής συντονισμός δράσεων για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Οι αξιωματούχοι της Fed σημείωσαν αυξημένους κινδύνους για τον πληθωρισμό από τις ισχυρές μετρήσεις και τις πιθανές αλλαγές πολιτικής από τη νέα κυβέρνηση. Αν και αναμένουν ότι ο πληθωρισμός θα κινηθεί προς το 2%, προειδοποιούν ότι ίσως χρειαστεί περισσότερος χρόνος. Επίσης, οι αξιωματούχοι πρότειναν την επιβράδυνση της χαλάρωσης της πολιτικής και τόνισαν την ανάγκη για προσεκτική λήψη αποφάσεων το επόμενο διάστημα. Η Fed μείωσε το επιτόκιο κατά 25 μονάδες βάσης τον Δεκέμβριο στο 4,25%-4,5% και προέβλεψε δύο ακόμη μειώσεις το 2025, συνολικού ύψους 50 μονάδων βάσης. Στο σύνολο του 2024, η αμερικανική οικονομία εκτιμάται ότι αναπτύχθηκε με ρυθμό 2,9%, ενώ για το 2025 προβλέπεται επιβράδυνση σε 2,4%.

Η οικονομία της Ευρωζώνης εμφάνισε ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 0,9% το τρίτο τρίμηνο του 2024, οριακά υψηλότερο σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (0,6%), και έναντι ρυθμού 0,0% στο ίδιο τρίμηνο του 2023. Σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, η οικονομική δραστηριότητα ενισχύθηκε 0,4% σε εποχικά διορθωμένη βάση, από 0,3% και 0,2%, αντίστοιχα, τα πρώτα δύο τρίμηνα του έτους. Μεταξύ των συνιστωσών από την πλευρά της δαπάνης, θετική συνεισφορά είχαν οι πάγιες επενδύσεις (+0,43 π.μ.), η μεταβολή αποθεμάτων (+0,38 π.μ.), η ιδιωτική κατανάλωση (+0,36 π.μ.), και η δημόσια κατανάλωση (+0,1 π.μ.), ενώ αρνητική συνεισφορά είχε το εξωτερικό ισοζύγιο (-0,85 π.μ.). Μεταξύ των μεγαλύτερων οικονομιών του μπλοκ, το ΑΕΠ αυξήθηκε σε ετήσια βάση το τρίτο τρίμηνο του 2024 στην Ισπανία (3,3%), την Ολλανδία (+1,9%), τη Γαλλία (+1,2%), και την Ιταλία (+0,4%). Ο πληθωρισμός ανήλθε σε 2,2% τον Νοέμβριο του 2024, από 1,7% τον Σεπτέμβριο, ενώ και ο δομικός πληθωρισμός σταθεροποιήθηκε στο 2,7%. Η ΕΚΤ προχώρησε σε τέταρτη μείωση του βασικού της επιτοκίου μέσα στο 2024 κατά 25 μονάδες βάσης τον Οκτώβριο στο 3,00%, κατόπιν της υποχώρησης του πληθωρισμού σε επίπεδα πλησίον του στόχου του 2%. Η κίνηση αυτή αντανάκλα τις ευνοϊκότερες προοπτικές για τον πληθωρισμό και τις βελτιώσεις στη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής. Ο πληθωρισμός αναμένεται να μειωθεί σταδιακά, με προβλέψεις για 2,1% το 2025 και 1,9% το 2026. Ο πυρήνας του πληθωρισμού, εξαιρουμένων της ενέργειας και των τροφίμων, αναμένεται επίσης να μειωθεί, με στόχο το 2% μεσοπρόθεσμα. Παρά τη χαλάρωση των συνθηκών χρηματοδότησης λόγω των μειώσεων των επιτοκίων, το κόστος δανεισμού παραμένει σφιχτό λόγω των προηγούμενων αυξήσεων που εξακολουθούν να επηρεάζουν τα υφιστάμενα δάνεια. Η οικονομική ανάκαμψη προβλέπεται να είναι βραδύτερη από ό,τι προηγουμένως, με την ανάπτυξη να αναμένεται στο 0,7% το 2024, στο

1,1% το 2025 και στο 1,4% το 2026. Η ΕΚΤ παραμένει επικεντρωμένη στη διασφάλιση της διατήρησης του πληθωρισμού κοντά στον στόχο του 2% και θα προσαρμόζει την πολιτική της με βάση τα εισερχόμενα στοιχεία, χωρίς να δεσμεύεται σε σταθερή πορεία επιτοκίων.

Στο σύνολο του 2024, η οικονομία της Ευρωζώνης εκτιμάται από τον ΟΟΣΑ ότι αναπτύχθηκε με ρυθμό 0,8%, ενώ για το 2025 προβλέπεται επιτάχυνση σε 1,3%. Αναλυτικότερα οι προοπτικές και προκλήσεις για την Ευρωπαϊκή οικονομία παρουσιάζονται στην ενότητα 2.1B.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, το ΑΕΠ επεκτάθηκε ετησίως κατά 0,9% στο τρίτο τρίμηνο του 2024, κατόπιν αύξησης 0,7% το προηγούμενο τρίμηνο, και 0,3% πριν ένα έτος. Ο πληθωρισμός υποχώρησε σε 2,5% τον Δεκέμβριο του 2024 από 2,6% τον προηγούμενο μήνα. Η Τράπεζα της Αγγλίας διατήρησε το τραπεζικό επιτόκιο αναφοράς σταθερό στο 4,75% κατά τη συνεδρίαση Δεκεμβρίου, επισημαίνοντας ότι νομισματική πολιτική θα συνεχίσει να παραμένει περιοριστική για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα έως ότου διαλυθούν περαιτέρω οι κίνδυνοι για τη βιώσιμη επιστροφή του πληθωρισμού στο στόχο του 2% μεσοπρόθεσμα. Συνολικά για το 2024 εκτιμάται μεγέθυνση 0,7%, ενώ για το επόμενο έτος προβλέπεται ανάπτυξη 1,7%.

Στην Ιαπωνία, το ΑΕΠ αυξήθηκε ετησίως κατά 0,5% στο τρίτο τρίμηνο του 2024, κατόπιν συρρίκνωσης -0,9% στο προηγούμενο τρίμηνο και αύξησης 1,1% ένα χρόνο πριν. Σε εποχικά διορθωμένο ετησιοποιημένο ρυθμό, η οικονομία της Ιαπωνίας ενισχύθηκε κατά 1,2% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Οι κεφαλαιουχικές δαπάνες μετριάστηκαν απότομα εν όψει της αύξησης των επιτοκίων, ενώ οι κρατικές δαπάνες υποχώρησαν απότομα. Εν τω μεταξύ, η ιδιωτική κατανάλωση αυξήθηκε σταθερά, αντανakλώντας τον αντίκτυπο των αυξήσεων των μισθών. Συνολικά για το 2024 η ιαπωνική οικονομία εκτιμάται ότι συρρικνώθηκε με ρυθμό -0,3%, ενώ για το 2025 προβλέπεται ανάκαμψη σε 1,5%.

Στη συνέχεια της τρέχουσας υποενοότητας παρουσιάζονται οι πρόσφατες τάσεις και οι προκλήσεις οικονομικής πολιτικής σε τέσσερις αναπτυσσόμενες χώρες, οι οποίες παράγουν συνολικά σχεδόν το 1/3 του παγκόσμιου ΑΕΠ.

Αναλυτικά, η οικονομία της Κίνας κατέγραψε μικρή επιβράδυνση του ετήσιου ρυθμού ανάπτυξής της στο τρίτο τρίμηνο του 2024, στο 4,6%, από 4,7% το προηγούμενο τρίμηνο. Σημείωσε τον βραδύτερο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης από το α' τρίμηνο του 2023, εν μέσω επίμονης αδυναμίας της αγοράς ακινήτων, ασταθούς εγχώριας ζήτησης, κινδύνων αποπληθωρισμού και εμπορικών τριβών με τη Δύση. Τα τελευταία στοιχεία ήρθαν καθώς το Πεκίνο είχε εντείνει τα μέτρα τόνωσης της οικονομίας για την ενίσχυση της οικονομικής ανάκαμψης και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης. Τον Σεπτέμβριο υπήρξαν κάποια θετικά σημάδια: η βιομηχανική παραγωγή και οι λιανικές πωλήσεις σημείωσαν τη μεγαλύτερη αύξηση των τελευταίων τεσσάρων μηνών και το ποσοστό ανεργίας στα αστικά κέντρα μειώθηκε σε χαμηλό τριών μηνών, στο 5,1%. Στο μέτωπο του εμπορίου, ωστόσο, οι εξαγωγές αυξήθηκαν λιγότερο σε σχέση με τους τελευταίους πέντε μήνες, ενώ οι εισαγωγές ήταν υποτονικές. Κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του έτους, η οικονομία αναπτύχθηκε κατά 4,8%, σε σύγκριση με τον στόχο της Κίνας για το σύνολο του έτους που είναι περίπου 5%. Κατά την περίοδο αυτή, οι πάγιες επενδύσεις αυξήθηκαν κατά 3,4% σε ετήσια βάση. Για το 2024 εκτιμάται μικρή επιβράδυνση της ανάπτυξης στο 4,9%, από τον ΟΟΣΑ, και περαιτέρω επιβράδυνση το 2025 στο 4,7%.

Η οικονομία της Ινδίας κατέγραψε ρυθμό μεγέθυνσης 5,8% το τρίτο τρίμηνο του 2024, χαμηλότερα ωστόσο από τον ρυθμό 6,6% που σημειώθηκε το προηγούμενο τρίμηνο και 8,0% ένα χρόνο πριν. Ήταν η βραδύτερη επέκταση από το τέταρτο τρίμηνο του 2022, η οποία οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στη μείωση της παραγωγής στη μεταποίηση και στις υπηρεσίες ηλεκτρισμού,

φυσικού αερίου, ύδρευσης και άλλες υπηρεσίες κοινής ωφέλειας. Συνολικά για το 2024 εκτιμάται ετήσια ανάπτυξη 6,8%, ρυθμός που προβλέπεται να ενισχυθεί ελαφρά στο 6,9% το 2025.

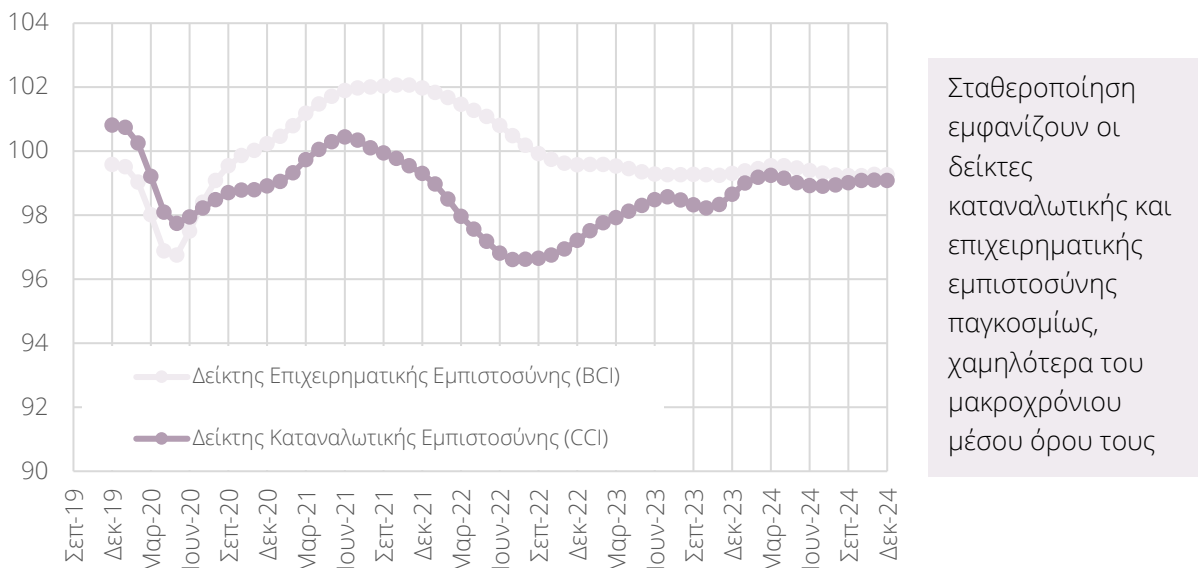
Η οικονομία της Τουρκίας κατέγραψε ρυθμό ανάπτυξης 1,9% σε ετήσια βάση το τρίτο τρίμηνο του 2024, από 2,4% το προηγούμενο τρίμηνο, και έναντι ανάπτυξης 5,6% πριν ένα χρόνο. Ήταν ο βραδύτερος ρυθμός ανάπτυξης από τη συρρίκνωση του β' τριμήνου του 2020, καθώς τα υψηλά επιτόκια εξακολουθούν να επιβαρύνουν την οικονομία. Ο ετήσιος ρυθμός πληθωρισμού συνέχισε να υποχωρεί για έβδομο μήνα σε σειρά τον Δεκέμβριο του 2024 στο 44,4%, από το υψηλό του 75,5% τον Μάιο του 2024, ενώ η ισοτιμία της τουρκικής λίρας συνεχίζει να υποχωρεί. Η κεντρική τράπεζα της χώρας προχώρησε στην πρώτη μείωση του βασικού επιτοκίου στην απόφαση του Δεκεμβρίου 2024, από το υψηλό 14 ετών όπου είχε βρεθεί (50%). Η στροφή της νομισματικής πολιτικής σε πιο ορθολογική έχει επιβραδύνει την υποτίμηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας, με την ετήσια άνοδο δολαρίου και ευρώ σε σχέση με την τουρκική λίρα να έχει φτάσει σε 19,9% και 15,1%, αντίστοιχα, τον Δεκέμβριο του 2024. Για το σύνολο του 2024 η τουρκική οικονομία εκτιμάται ότι αναπτύχθηκε με ρυθμό 3,5%, ενώ για το 2025 προβλέπεται επιβράδυνση σε 2,6%.

Από τις χώρες τις Λατινικής Αμερικής, η οικονομία της Βραζιλίας κατέγραψε μεγέθυνση 3,5% στο τρίτο τρίμηνο του 2024, από 2,8% το προηγούμενο τρίμηνο και 2,8% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023. Για το 2024 εκτιμάται ανάπτυξη 3,2%, ενώ για το 2025 προβλέπεται επιβράδυνση σε 2,3%.

Οι δείκτες επιχειρηματικής και καταναλωτικής εμπιστοσύνης του ΟΟΣΑ εμφανίζουν σταθεροποιητική τάση κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2024. Και οι δύο δείκτες βρίσκονται σε επίπεδα πλησίον, αλλά χαμηλότερα, του μακροχρόνιου μέσου όρου τους (Διάγραμμα 2.1).

Διάγραμμα 2.1

Δείκτες οικονομικού κλίματος για τις χώρες του ΟΟΣΑ (στοιχεία εποχικά διορθωμένα, 100 = μακροχρόνιος μέσος όρος)

Πηγή: ΟΟΣΑ

B. Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

- Θετικός ετήσιος ρυθμός μεταβολής του πραγματικού ΑΕΠ στην ΕΕ και την Ευρωζώνη το τρίτο τρίμηνο του 2024, κατά 1,0% και 0,9% αντίστοιχα.
- Θετικοί ρυθμοί ανάπτυξης και χαμηλότερος πληθωρισμός το 2025 και το 2026 στην Ευρωζώνη σύμφωνα με τη φθινοπωρινή έκθεση οικονομικών προβλέψεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
  - Ευρωζώνη: 1,3% και 1,6% ανάπτυξη, 2,1% και 1,9% πληθωρισμός για 2025 και 2026
  - ΕΕ27: 1,5% και 1,8% ανάπτυξη, 2,4% και 2,0% πληθωρισμός για 2025 και 2026
- Μείωση των τριών βασικών επιτοκίων της ΕΚΤ κατά 25 μονάδες βάσης, για τέταρτη φορά μέσα σε έξι μήνες. Διατήρησή τους σχετικά ψηλά έως την επιστροφή του πληθωρισμού στον μεσοπρόθεσμο στόχο του 2%.
- Οι γεωπολιτικές εντάσεις στην Ουκρανία και Μέση Ανατολή εξακολουθούν να δημιουργούν ανησυχίες. Επιπλέον, πιθανή επιβολή δασμών στις εξαγωγές της ΕΕ προς τις ΗΠΑ από την κυβέρνηση Τραμπ θα έχει αρνητικές συνέπειες για την Ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία.

Παρ' ότι το παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον χαρακτηρίζεται από αβεβαιότητα, η οικονομία της ΕΕ έχει τη δυνατότητα να μπει σε τροχιά ισχυρότερης οικονομικής ανάπτυξης. Η απασχόληση έχει δυναμική και εξακολουθεί να αυξάνεται, τα πραγματικά εισοδήματα ανακάμπτουν και το κόστος χρηματοδότησης πλέον μειώνεται μετά από δύο χρόνια αποκλιμάκωσης πληθωρισμού. Η απαραίτητη δημοσιονομική εξυγίανση θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη, αλλά το νέο πλαίσιο οικονομικής διακυβέρνησης επιτρέπει πιο σταδιακές προσαρμογές μεσοπρόθεσμα και παρέχει περιθώρια για επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις. Επιπλέον, η εφαρμογή των Σχεδίων Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας θα συμβάλει στον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων της δημοσιονομικής εξυγίανσης.

Αρνητική επίδραση στις προοπτικές ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής οικονομίας, έχουν το κόστος δανεισμού, που παραμένει υψηλό, αλλά και οι διαρθρωτικές προκλήσεις στη βιομηχανία, όπως στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας. Επιπλέον, οι γεωπολιτικοί κίνδυνοι και η διεθνής πολιτική αβεβαιότητα έχουν αυξηθεί. Πέρα από τους κινδύνους που δημιουργούν οι συνεχιζόμενοι πόλεμοι στην Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή, μια περαιτέρω αύξηση των μέτρων προστατευτισμού από εμπορικούς εταίρους της ΕΕ θα μπορούσε να επιβαρύνει το διεθνές εμπόριο. Η ΕΕ είναι ιδιαίτερα ευάλωτη λόγω της διαρθρωτικής της εξάρτησης από εισαγωγές ενεργειακών αγαθών αλλά και επειδή χαρακτηρίζεται από υψηλό βαθμό εξωστρέφειας. Οι κύριες πηγές αβεβαιότητας για την ΕΕ, επομένως, δεν είναι στον έλεγχό της, ενώ ακόμα και η πολιτική αβεβαιότητα εντός των συνόρων είναι αυξημένη. Για τη διαμόρφωση ενός πιο προβλέψιμου οικονομικού περιβάλλοντος, είναι σημαντικό για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής τόσο σε επίπεδο ΕΕ όσο και σε επίπεδο κρατών-μελών να διατηρήσουν σταθερή τη δέσμευσή τους στις ανακοινωθείσες μεταρρυθμίσεις και επενδυτικά σχέδια.

Οικονομική δραστηριότητα το τρίτο τρίμηνο του 2024

Η οικονομική δραστηριότητα βελτιώθηκε το τρίτο τρίμηνο του 2024 τόσο στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) όσο και στην Ευρωζώνη (ΕΖ). Σε ετήσια βάση, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,0% στην ΕΕ και 0,9%

στην Ευρωζώνη από αύξηση 0,8% και 0,5% αντίστοιχα το προηγούμενο τρίμηνο. Σε όρους εποχικά διορθωμένης τριμηνιαίας μεταβολής, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,4% τόσο στην ΕΕ όσο και στην ΕΖ.¹ Μεταξύ των μεγάλων κρατών-μελών, το πραγματικό ΑΕΠ αυξήθηκε στην Ισπανία, τη Γαλλία και την Ιταλία το δεύτερο τρίμηνο του 2024. Στη Γερμανία, το ΑΕΠ μειώθηκε κατά 0,2% και στην Ιρλανδία κατά 3,6%. Στο Παράρτημα (Διάγραμμα 1) παρουσιάζεται ο ρυθμός ανάπτυξης του γ' τριμήνου σε ετήσια βάση ανά χώρα της ΕΖ.

Η ιδιωτική κατανάλωση ακολουθεί ανοδική τάση το 2024. Στο γ' τρίμηνο αυξήθηκε κατά 0,6% σε ετήσια βάση στην ΕΕ και κατά 0,5% στην ΕΖ μετά την αύξηση κατά 0,5% και 0,3% αντίστοιχα το προηγούμενο τρίμηνο. Η δημόσια κατανάλωση αυξήθηκε κατά 0,5% τόσο στην ΕΕ όσο και στην Ευρωζώνη το τρίτο τρίμηνο του 2024, σε ετήσια βάση, μετά από αυξήσεις κατά 0,6% και στις δύο το προηγούμενο τρίμηνο. Αύξηση κατά 0,7% σε ετήσια βάση καταγράφηκε το τρίτο τρίμηνο του έτους στις εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών σε αμφοτερές, κατόπιν αύξησης κατά 1,1% στην ΕΕ και 1,0% στην ΕΖ το προηγούμενο τρίμηνο και μεγάλης μείωσης στο τρίτο τρίμηνο του 2023 (-0,9% και -1,4% αντίστοιχα). Οι εισαγωγές αυξήθηκαν σε ετήσια βάση, κατά 0,6% και στις δύο, κατόπιν μείωσης κατά 0,1% στην ΕΕ και 0,3% στην ΕΖ στο δεύτερο τρίμηνο.

Τον Δεκέμβριο του 2024 σημειώθηκε αύξηση του πληθωρισμού στην Ευρωζώνη σε 2,4%, από 2,2% τον Νοέμβριο και 2,0% τον Οκτώβριο. Οι υπηρεσίες και τα τρόφιμα, ο καπνός και τα αλκοολούχα ποτά είχαν την πιο μεγάλη αυξητική επίδραση στον πληθωρισμό του Δεκεμβρίου. Η διασπορά του πληθωρισμού εντός της ΕΕ είναι παρόμοια σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (βλέπε Παράρτημα, Διάγραμμα 4).

Η απασχόληση αυξήθηκε κατά 0,2% σε ετήσια βάση στην ΕΕ και παρέμεινε σταθερή στην Ευρωζώνη το τρίτο τρίμηνο του 2024. Το δεύτερο τρίμηνο του 2024, η απασχόληση είχε αυξηθεί κατά 0,2% στην ΕΖ και 0,1% στην ΕΕ. Οι υψηλότερες αυξήσεις στην απασχόληση καταγράφηκαν στη Μάλτα, την Κροατία και την Ιρλανδία. Οι πιο μεγάλες μειώσεις σημειώθηκαν στη Λετονία, τη Φινλανδία και το Λουξεμβούργο. Στο Παράρτημα (Διαγράμματα 5 και 6) παρουσιάζονται το ποσοστό απασχόλησης και η μεταβολή απασχόλησης ανά χώρα της ΕΖ.

Το ποσοστό ανεργίας ήταν 6,3% τον Νοέμβριο του 2024 στην ΕΖ, όσο και τον Οκτώβριο ενώ τον Νοέμβριο του 2023 ήταν 6,5%. Στην ΕΕ το ποσοστό ανήλθε σε 5,9% όσο και τον Οκτώβριο ενώ τον Νοέμβριο του 2023 ήταν 6,1%. Στο γ' τρίμηνο το ποσοστό ανεργίας κυμάνθηκε από 2,8% στη Μάλτα έως 10,9% στην Ισπανία. Μεταξύ των μεγάλων-κρατών μελών, διαμορφώθηκε στο 3,4% στη Γερμανία, 3,1% στην Ολλανδία, 6,8% στη Γαλλία και 5,5% στην Ιταλία. Στο Παράρτημα (Διάγραμμα 7) παρουσιάζεται το ποσοστό ανεργίας ανά χώρα της ΕΖ.

Ο λόγος του δημοσιονομικού ελλείμματος προς το ΑΕΠ αυξήθηκε από 3,5% το 2022 σε 3,6% το 2023 στην Ευρωζώνη και από 3,2% το 2022 σε 3,5% το 2023 στην ΕΕ. Στην Ευρωζώνη ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ μειώθηκε από 89,5% στο τέλος του 2022 σε 87,4% στο τέλος του 2023 ενώ στην ΕΕ από 82,5% σε 80,8%.). Στο τέλος του δεύτερου τριμήνου του 2024, ο λόγος του ακαθάριστου χρέους της γενικής κυβέρνησης προς το ΑΕΠ στην Ευρωζώνη ήταν 88,1%, έναντι 87,8% στο τέλος του πρώτου τριμήνου του 2024. Στην ΕΕ, ο λόγος αυξήθηκε από 81,3% σε 81,5%. Σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2023, ο λόγος του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ μειώθηκε τόσο στην Ευρωζώνη (από 88,8% σε 88,1%) όσο και στην ΕΕ (από 81,9% σε 81,5%). Στο Παράρτημα

¹ Eurostat GDP release, 6 Δεκεμβρίου 2024

(Διάγραμμα 2 και 3) παρουσιάζεται το δημοσιονομικό ισοζύγιο και ο λόγος δημοσίου χρέους προς ΑΕΠ, ανά χώρα της ΕΖ.

Σύμφωνα με ανακοίνωσή της στις 12 Δεκεμβρίου 2024, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αποφάσισε να μειώσει τα τρία βασικά επιτόκια της κατά 25 μονάδες βάσης, σε συνέχεια παρόμοιων μειώσεων τον Ιούνιο, Σεπτέμβριο και Οκτώβριο. Βάσει της δυναμικής του υποκείμενου πληθωρισμού, των μελλοντικών προοπτικών για την εξέλιξή του και την ισχύ της μετάδοσης της νομισματικής πολιτικής, κρίθηκε σκόπιμο να χαλαρώσει περαιτέρω η νομισματική πολιτική μετά από τη μείωση των βασικών επιτοκίων του Οκτωβρίου. Το Διοικητικό Συμβούλιο της ΕΚΤ είναι αποφασισμένο να διασφαλίσει ότι ο πληθωρισμός θα επιστρέψει στον μεσοπρόθεσμο στόχο του 2% εγκαίρως. Επομένως, θα διατηρήσει τα επιτόκια «επαρκώς υψηλά μέχρι την επίτευξη αυτού του στόχου». Η έκθεση της ΕΚΤ στο πλαίσιο του χαρτοφυλακίου του προγράμματος αγοράς στοιχείων ενεργητικού (asset purchase programme – APP) μειώνεται με σταθερό ρυθμό, καθώς το Ευρωσύστημα δεν επανεπενδύει πλέον τις πληρωμές κεφαλαίου από τίτλους που λήγουν.

Όσον αφορά το έκτακτο πρόγραμμα αγοράς στοιχείων ενεργητικού λόγω πανδημίας (PEPP), το Διοικητικό Συμβούλιο μείωνε τις κατοχές τίτλων του Ευρωσυστήματος στο πλαίσιο του προγράμματος έκτακτης αγοράς πανδημίας (PEPP) κατά €7,5 δισεκ. μηνιαίως κατά μέσο όρο κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2024. Το Διοικητικό Συμβούλιο διέκοψε πλέον τις επανεπενδύσεις στο πλαίσιο του PEPP στα τέλη του 2024. Τέλος, το μέσο για την προστασία της μετάδοσης (Transmission Protection Instrument – TPI) είναι διαθέσιμο για να αντισταθμιστούν ανεπιθύμητες, μη προβλέψιμες μεταβολές στην αγορά που μπορεί να επηρεάσουν αρνητικά τη μετάδοση της νομισματικής πολιτικής στην ευρωζώνη, με στόχο την σταθερότητα των τιμών.

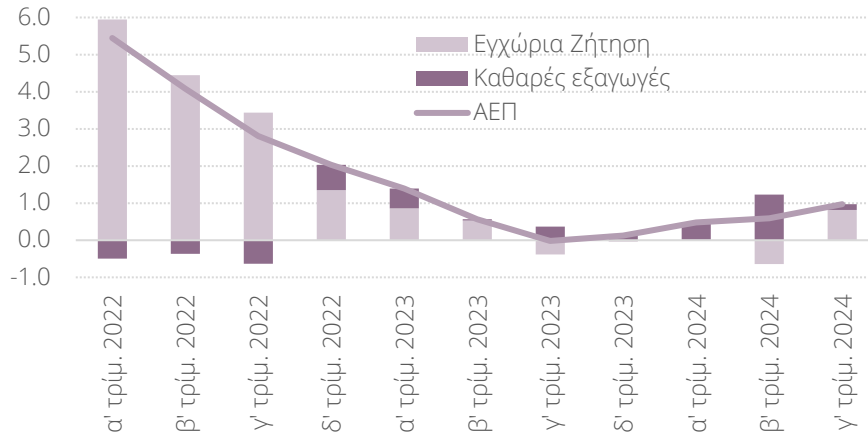
Συμβολή συνιστωσών ΑΕΠ

Βάσει αυτών των εξελίξεων στις συνιστώσες του ΑΕΠ στην Ευρωζώνη (Διάγραμμα 2.2), η συμβολή των καθαρών εξαγωγών ήταν οριακά θετική (+0,2%), αρκετά μικρότερη από το προηγούμενο τρίμηνο (+1,2%). Η μείωση της συμβολής των καθαρών εξαγωγών στο τρίτο τρίμηνο φέτος προήλθε κυρίως από την αύξηση της αρνητικής συμβολής των εισαγωγών αλλά και από τη μείωση της θετικής συμβολής των εξαγωγών. Η συμβολή της εγχώριας ζήτησης ήταν της τάξης του 0,8% του ΑΕΠ, από αρνητική επίδραση 0,6 ποσοστιαίων μονάδων το προηγούμενο τρίμηνο. Η συμβολή της ιδιωτικής κατανάλωσης αυξήθηκε στο 0,5% στο τρίτο τρίμηνο του 2024 από 0,3% στο δεύτερο ενώ η συμβολή της δημόσιας κατανάλωσης μειώθηκε στο 0,5% από 0,6% στο δεύτερο τρίμηνο. Η συμβολή των ακαθάριστων επενδύσεων έγινε λιγότερο αρνητική σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (-0,2% από -1,5%).

Διάγραμμα 2.2

Ευρωζώνη – Συμβολή συνιστωσών ΑΕΠ στον πραγματικό ρυθμό μεταβολής του (σε ποσοστιαίες μονάδες)

Θετική συμβολή εγχώριας ζήτησης και καθαρών εξαγωγών στη μεταβολή του ΑΕΠ της Ευρωζώνης το γ' τρίμ. του 2024.

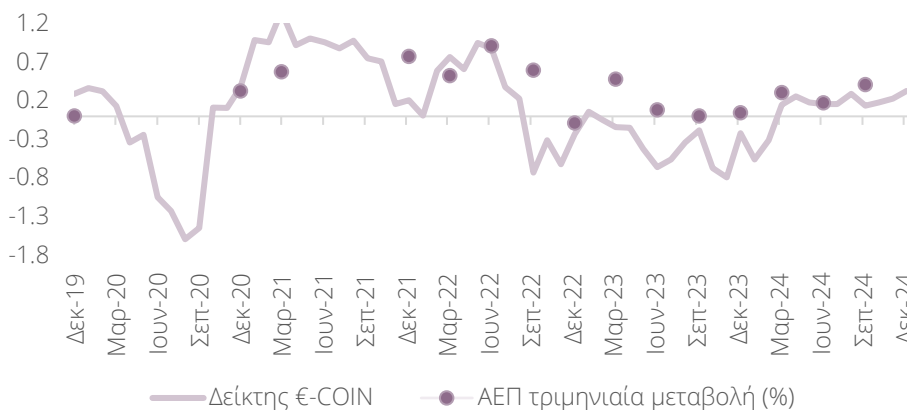
Πηγή: Eurostat

Δείκτης €-COIN και δείκτης οικονομικού κλίματος

Ο βασικός πρόδρομος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση κινήθηκε ανοδικά στο τέταρτο τρίμηνο του 2024. Ο δείκτης €-COIN έφτασε στο χαμηλότερο επίπεδο των τελευταίων ετών τον Νοέμβριο του 2023 αλλά η πορεία έγινε αυξητική από τότε έως τον Μάρτιο του 2024 και σταθερή μέχρι τον Ιούλιο. Από τον Αύγουστο του 2024, η τάση είναι και πάλι ανοδική. Τον Δεκέμβριο του 2024 έφτασε τις 0,33 μονάδες από 0,23 τον Νοέμβριο και 0,18 τον Οκτώβριο (Διάγραμμα 2.3). Η άνοδος του τελευταίου τριμήνου προμηνύει πιθανή άνοδο του ΑΕΠ στο επόμενο τρίμηνο.

Διάγραμμα 2.3

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN & ΑΕΠ Ευρωζώνης*

Άνοδος του δείκτη €-COIN το τέταρτο τρίμηνο του 2024.

*Το ερευνητικό κέντρο Centre of Economic Policy Research σε συνεργασία με την Τράπεζα της Ιταλίας εκτιμά κάθε μήνα τον πρόδρομο δείκτη οικονομικής δραστηριότητας €-COIN για την Ευρωζώνη. Ο δείκτης συνιστά πρόβλεψη της τριμηνιαίας ανάπτυξης του ΑΕΠ και προκύπτει από τη σύνθεση ποικίλων διαφορετικών δεδομένων, όπως η πορεία της βιομηχανικής παραγωγής, των τιμών, στοιχείων από την αγορά εργασίας, καθώς και χρηματοοικονομικών στοιχείων. Πηγές: CEPR, Bank of Italy, Eurostat

Ο δείκτης Οικονομικού Κλίματος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ΕΕ-27 και την Ευρωζώνη επιδεινώθηκε στο τέταρτο τρίμηνο του 2024. Ενδεικτικά, τον Δεκέμβριο του 2024, σε συνέχεια και των αμερικανικών εκλογών, ο δείκτης Οικονομικού κλίματος διαμορφώθηκε στις 94,5 μονάδες στην ΕΕ-27 και στις 93,7 μονάδες στην Ευρωζώνη, σε επίπεδα χαμηλότερα τόσο σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα όσο και σε σχέση με πέρυσι (Πίνακας 2.2).

Πίνακας 2.2

Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-27 & Ευρωζώνης (μ.ό. 2000-2020=100)

Μήνας	Ιαν-23	Φεβ-23	Μαρ-23	Απρ-23	Μαι-23	Ιουν-23	Ιουλ-23	Αυγ-23	Σεπ-23	Οκτ-23	Νοε-23	Δεκ-23
ΕΕ-27 (2020)	97.9	98	97.5	97.7	95.9	94.7	94.5	93.8	93.4	93.9	94.2	96.4
Ευρωζώνη	99.5	99.5	98.9	99.1	96.7	95.7	94.9	93.9	93.7	93.8	94.1	96.5

Μήνας	Ιαν-24	Φεβ-24	Μαρ-24	Απρ-24	Μαι-24	Ιουν-24	Ιουλ-24	Αυγ-24	Σεπ-24	Οκτ-24	Νοε-24	Δεκ-24
ΕΕ-27 (2020)	96.4	95.9	96.7	96.3	96.5	96.4	96.4	96.6	96.7	96.1	96.2	94.5
Ευρωζώνη	96.2	95.6	96.4	95.7	96.2	96	95.9	96.4	96.2	95.6	95.6	93.7

Πηγή: Eurostat, Ιανουάριος 2025

Προκλήσεις

Η οικονομία της Ευρώπης, και ειδικότερα αυτή της Ευρωζώνης, αντιμετωπίζει μια σειρά από προκλήσεις. Επιγραμματικά, οι κυριότερες είναι:

- Οι εμπόλεμες συρράξεις στην Ουκρανία και την Μέση Ανατολή και οι οικονομικές επιπτώσεις υψηλής έντασης και διάρκειας.
- Νέες διαταραχές στον ενεργειακό εφοδιασμό (ειδικά στο πετρέλαιο και στο φυσικό αέριο) θα μπορούσαν ενδεχομένως να έχουν σημαντικό αντίκτυπο στις προοπτικές ανάπτυξης της ΕΕ και στον πληθωρισμό.
- Πιθανή επιβολή δασμών στις εξαγωγές της ΕΕ προς τις ΗΠΑ από την κυβέρνηση Τραμπ με σοβαρές συνέπειες για την Ευρωπαϊκή και την παγκόσμια οικονομία.
- Υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα σε χώρες του πυρήνα της Ευρωζώνης, όπως η Γαλλία και η Ιταλία.
- Ανάγκη συντονισμού δημοσιονομικών και νομισματικών πολιτικών σε συλλογικό και εθνικό επίπεδο, προκειμένου να υπάρξει ισορροπία μεταξύ του στόχου συγκράτησης των πληθωριστικών προσδοκιών και αποφυγής οικονομικής ύφεσης.
- Αυξανόμενοι κίνδυνοι φυσικών καταστροφών που συνδέονται με την κλιματική αλλαγή, όπως οι πρόσφατες πλημμύρες στην Ισπανία.

Προβλέψεις για την εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών (Νοέμβριος 2024)

Στον πίνακα 2.3, παρουσιάζονται οι προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις κύριες οικονομικές μεταβλητές της ΕΕ και της Ευρωζώνης σε ετήσια βάση. Οι φθινοπωρινές εκτιμήσεις για το ρυθμό μεγέθυνσης του ΑΕΠ το 2024 και οι προβλέψεις για το 2025 κινούνται σε παρόμοια επίπεδα με τις εαρινές, τόσο για την ΕΕ όσο και για την Ευρωζώνη. Σε παρόμοια επίπεδα κινούνται επίσης οι προβλέψεις για τον πληθωρισμό.

Πίνακας 2.3

Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-27, Ευρωζώνη (πραγματικές ετήσιες % μεταβολές, εκτός αν δηλώνεται διαφορετικά)

	ΕΕ			Ευρωζώνη		
	2024	2025	2026	2024	2025	2026
ΑΕΠ	0,9	1,5	1,8	0,8	1,3	1,6
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,2	1,4	1,6	0,9	1,2	1,4
Δημόσια Κατανάλωση	2,1	1,3	1,2	1,9	1,2	1,1
Ακαθάριστες επενδύσεις	-1,6	2,1	2,8	-1,9	1,8	2,5
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	1,4	2,2	3,0	1,5	2,2	3,0
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	0,2	2,6	3,0	0,0	2,5	3,0
Απασχόληση	0,8	0,6	0,5	0,9	0,6	0,6
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	6,1	5,9	5,9	6,5	6,3	6,3
Πληθωρισμός	2,6	2,4	2,0	2,4	2,1	1,9
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-3,1	-3,0	-2,9	-3,0	-2,9	-2,8
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	82,4	83,0	83,4	89,1	89,6	90,0
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	3,6	3,4	3,3	3,8	3,6	3,6

Πηγή: European Economic Forecasts, Autumn 2024, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Νοέμβριος 2024

Βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων, η ανάπτυξη εκτιμάται πως διαμορφώθηκε σε 0,8% στην Ευρωζώνη και σε 0,9% στην ΕΕ το 2024 ενώ το 2025 προβλέπεται μεγαλύτερος ρυθμός ανάπτυξης 1,3% και 1,5% αντίστοιχα. Για το 2026 προβλέπεται ακόμα μεγαλύτερη ανάπτυξη, της τάξης του 1,6% για την ΕΖ και 1,8% για την ΕΕ. Για την ιδιωτική κατανάλωση εκτιμάται αύξηση 0,9% στην ΕΖ και 1,2% στην ΕΕ για το 2024 ενώ για το 2025, προβλέπεται αύξηση 1,2% στην ΕΖ και 1,4% στην ΕΕ (Πίνακας 2.3). Για τη δημόσια κατανάλωση, προβλέπεται αύξηση κατά 1,2% στην ΕΖ και 1,3% στην ΕΕ το 2025 και 1,1% και 1,2%, αντίστοιχα, το 2026. Η μείωση στις ακαθάριστες επενδύσεις εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε στο 1,9% στην ΕΖ και στο 1,6% στην ΕΕ το 2024, ενώ είχε προβλεφθεί μηδενική αύξηση προηγουμένως. Για το 2025, προβλέπεται ανάκαμψη κατά 1,8% και 2,1% αντίστοιχα.

Οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται να αυξηθούν κατά 2,2% το 2025 και 3,0% το 2026 σε αμφότερες. Οι εισαγωγές προβλέπεται να αυξηθούν κατά 2,5% στην ΕΖ και 2,6% στην ΕΕ το 2025 ενώ το 2026 προβλέπεται αύξηση κατά 3,0% σε αμφότερες. Προβλέπεται μείωση του πληθωρισμού σε 2,1% στην ΕΖ και 2,4% στην ΕΕ το 2025 ενώ περαιτέρω μείωση σε 1,9% και 2,0%, αντίστοιχα, αναμένεται το 2026. Η απασχόληση προβλέπεται να αυξηθεί κατά 0,6% σε αμφότερες το 2025 και 0,6% στην ΕΖ και 0,5% στην ΕΕ το 2026. Το χρέος της ΕΖ προβλέπεται να διαμορφωθεί στο 89,6% το 2025, και στο 90,0% το 2026. Σε πιο χαμηλά επίπεδα, 83,0% το 2025 και 83,4% το 2026 προβλέπεται να κινηθεί το χρέος της ΕΕ. Τέλος, η μεταβολή στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών προβλέπεται να είναι 3,6% και το 2025 και το 2026 στην ΕΖ ενώ η μεταβολή στην ΕΕ προβλέπεται να είναι 3,4% και 3,3% το 2025 και το 2026, αντίστοιχα.

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

A. Οικονομικό κλίμα

- Μικρή υποχώρηση του Δείκτη Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα κατά το δ' τρίμηνο του 2024 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (106,4 από 107,6 μον.). Ήπια βελτίωση σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο (105,4 μον.).
- Οι επιχειρηματικές προσδοκίες εξασθένησαν ήπια στο δ' τρίμηνο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο στις Υπηρεσίες και εντονότερα στο Λιανικό εμπόριο και τις Κατασκευές, ενώ διατηρήθηκαν αμετάβλητες στη Βιομηχανία.
- Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ενισχύθηκε οριακά την περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου έναντι του προηγούμενου τριμήνου, στις -47,4 (από -47,8) μονάδες. Παράλληλα, κινείται αισθητά χαμηλότερα σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα (-43,5 μον.).

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία, τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και για την πορεία του ΑΕΠ².

Στο τελευταίο τρίμηνο του 2024 ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος υποχώρησε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, κατά 1,2 μονάδες. Η εξασθένηση του δείκτη προήλθε από την επιδείνωση των επιχειρηματικών προσδοκιών στις Κατασκευές, στις Υπηρεσίες και το Λιανικό εμπόριο, με τις προσδοκίες στη Βιομηχανία να διατηρούνται ουσιαστικά αμετάβλητες. Παράλληλα, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης διαμορφώθηκε σε οριακά υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, στις -47,4 (από -47,8) μονάδες.

Το οικονομικό κλίμα συνεχίζει να καταγράφεται ευμετάβλητο στα τέλη του 2024, αντανακλώντας αφενός τη θετική τροχιά της οικονομίας, αφετέρου τις εστίες αβεβαιότητας, ειδικά στο εξωτερικό περιβάλλον, που επηρεάζουν σημαντικά τις προσδοκίες επιχειρήσεων και νοικοκυριών. Από τους τομείς, η βιομηχανία είναι ο τομέας που λόγω της μεγαλύτερης εξωστρέφειας, ακόμα και σε μεσαίο μέγεθος επιχειρήσεων, συνδέεται περισσότερο με το διεθνές περιβάλλον και αγορές, ενώ στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό σε μεσοπρόθεσμα συμβόλαια και παραγγελίες που δεν επηρεάζονται τόσο από συγκυριακές αβεβαιότητες. Στα νοικοκυριά, ο πληθωρισμός παραμένει υψηλότερος του επιθυμητού και εξακολουθεί να επηρεάζει αρνητικά την καταναλωτική εμπιστοσύνη, συνιστώντας πλέον ένα πρόβλημα που έχει και δομικά εκτός από συγκυριακά

² Επισημαίνεται ότι από τον Μάρτιο του 2018, οι σειρές που παρουσιάζονται στους επιμέρους δείκτες επιχειρηματικών προσδοκιών, δηλαδή οι δείκτες στη Βιομηχανία, το Λιανικό Εμπόριο, τις Υπηρεσίες και τις Κατασκευές έχουν αλλάξει ως προς την περίοδο βάσης τους. Συγκεκριμένα, ως νέα βάση ορίστηκε η περίοδος 2000-2010 (=100), διαφοροποιώντας έτσι τους δείκτες, οι οποίοι μέχρι και τον Φεβρουάριο 2018 διαμορφώνονταν με βάση την περίοδο 1996-2006. Οι σειρές όμως έχουν αναθεωρηθεί πλήρως προς τα πίσω, έτσι ώστε τα στοιχεία να είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα. Ως αποτέλεσμα οι δείκτες με τη νέα περίοδο βάσης είναι συνολικά υψηλότεροι συγκριτικά με εκείνους με την παλαιότερη περίοδο βάσης. Η αλλαγή περιόδου βάσης από το IOBE δεν επηρεάζει το συνολικό δείκτη οικονομικού κλίματος για την Ελλάδα ή οποιαδήποτε άλλη χώρα.

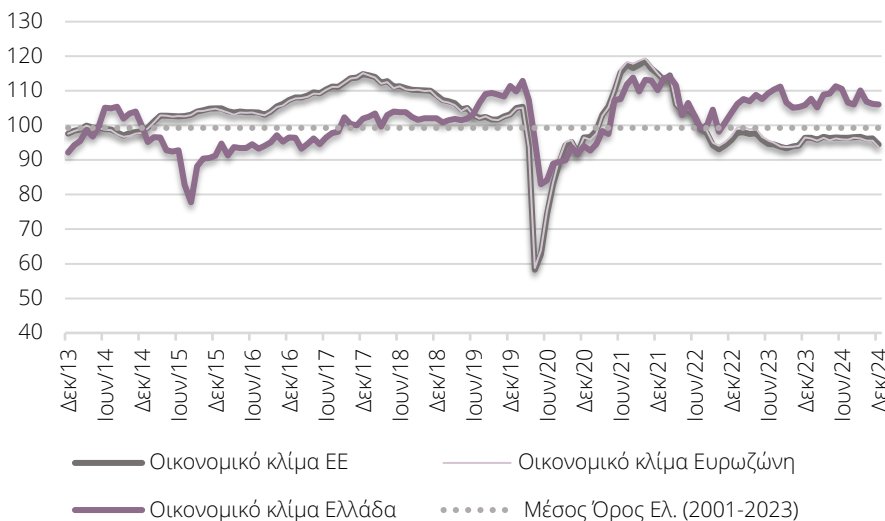
χαρακτηριστικά. Παράλληλα, ο δείκτης καταναλωτικής εμπιστοσύνης παραμένει σε χαμηλότερα από τα περυσινά επίπεδα.

Αναλυτικά, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα το τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου του 2024 ήταν ήπια εξασθενημένος σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο (Διάγραμμα 2.4), στις 106,4 από 107,6 μονάδες, ενώ κυμάνθηκε σε ήπια υψηλότερο επίπεδο σε σχέση με το μέσο αντίστοιχο περυσινό (105,4 μον.).

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος μέσος δείκτης υποχώρησε ήπια κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με την προηγούμενη, τόσο στην ΕΕ, όσο και στην Ευρωζώνη. Συγκεκριμένα, ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος διαμορφώθηκε στις 95,6 (από 96,6) μονάδες το τελευταίο τρίμηνο του 2024 στην ΕΕ, και στις 95,0 (από 96,2) μονάδες στην Ευρωζώνη.

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: ΕΕ-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα (2000-2020=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος το 8^ο τρίμηνο του 2024 υποχώρησε σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο κατά 1,2 μονάδες.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα υποχώρησαν ελαφρά στις Υπηρεσίες, εντονότερα στις Κατασκευές και στο Λιανικό εμπόριο, ενώ διατηρήθηκαν ουσιαστικά αμετάβλητες στη Βιομηχανία. Στην πλευρά των καταναλωτών, ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ενισχύθηκε οριακά έναντι του προηγούμενου τριμήνου. Σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο, οι μέσοι δείκτες ενισχύθηκαν σημαντικά στη Βιομηχανία, ηπιότερα στις Υπηρεσίες, ενώ εξασθένησαν σημαντικά στο Λιανικό εμπόριο και στις Κατασκευές. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου του 2024 διαμορφώθηκε οριακά υψηλότερα κατά μέσο όρο από το γ' τρίμηνο του προηγούμενου έτους, στις -47,4 από -47,8 μονάδες, σε επίπεδο αισθητά χαμηλότερο του αντίστοιχου περυσινού (-43,5 μον.). Ο αντίστοιχος μέσος δείκτης εξασθένησε οριακά στην ΕΕ, στις -12,4 (από -12,1)

μονάδες, και στην Ευρωζώνη (-13,6 από -13,2 μονάδες). Αυτά τα επίπεδα είναι αρκετά υψηλότερα σε σχέση με τα αντίστοιχα ένα έτος πριν (-15,8 και -16,7 μον. αντίστοιχα).

Οι τάσεις στα επιμέρους βασικά ισοζύγια απαντήσεων που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη ήταν κυρίως ανοδικές στο τελευταίο τρίμηνο του 2024 σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Έτσι, οι δυσοίωνες προβλέψεις των καταναλωτών στην Ελλάδα για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους το επόμενο 12μηνο περιορίστηκαν οριακά, όπως και εκείνες για την οικονομική κατάσταση της χώρας. Παράλληλα οι θετικές εκτιμήσεις των νοικοκυριών για την τρέχουσα κατάστασή τους ενισχύθηκαν, ενώ η πρόθεση για μείζονες αγορές το προσεχές χρονικό διάστημα υποχώρησε ελαφρά.

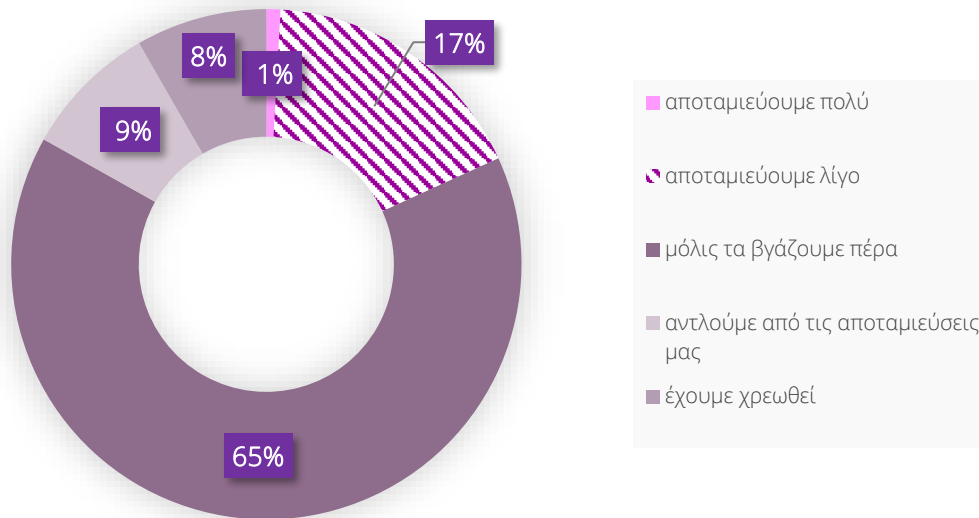
Αναλυτικότερα, το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο διατηρήθηκε στο 59%, ενώ ενισχύθηκε στο 6% το ποσοστό όσων δηλώνουν το αντίθετο. Παράλληλα, παρέμεινε στο 67% το ποσοστό των καταναλωτών στην Ελλάδα οι οποίοι διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 9% να αναμένει εκ νέου βελτίωση. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, το ποσοστό των νοικοκυριών που δεν αξιολογούν ως πιθανή την αποταμίευση το επόμενο 12μηνο ενισχύθηκε ήπια στο 84% (από 82%), ενώ υποχώρησε στο 14% το ποσοστό εκείνων που τη θεωρούν πιθανή. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, περιορίστηκε στο 39% (από 42%) το ποσοστό όσων εκτιμούν ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 15% (από 14%) κατά μέσο όρο να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» το δ' τρίμηνο του 2024 υποχώρησε στο 8%, στο ίδιο επίπεδο με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (8%). Επίσης, υποχώρησε οριακά στο 17% το ποσοστό των ερωτηθέντων που δηλώνουν ότι αποταμιεύουν λίγο (18% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2023). Τέλος, το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» ενισχύθηκε στο 65% και το ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» διαμορφώθηκε εκ νέου στο 9-10%, με το αντίστοιχο ποσοστό για το 2023 να κυμαίνεται στο 13% (Διάγραμμα 2.5).

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στη Βιομηχανία το τελευταίο τρίμηνο του 2024 διαμορφώθηκε στις 103,7 (από 103,8 το γ' τρίμηνο του 2024) μονάδες, πολύ υψηλότερα σε σύγκριση με την αντίστοιχη επίδοση το 2023 (95,3 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, ο δείκτης στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής από τις +19,9 μονάδες στο γ' τρίμηνο του 2024 υποχώρησε ήπια το εξεταζόμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στις +16,4 μονάδες. Παράλληλα, εξασθένησαν οι ήπια αρνητικές εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (στις -6,3 από -9,7 μονάδες ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα έτοιμων προϊόντων διατηρήθηκαν στα ίδια επίπεδα (στις +9,3 μον. ο σχετικός δείκτης), ενώ οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές είναι μικτές: οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου υποχώρησαν αισθητά (+6,2 από +15,3 μον.) με τις εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και τη ζήτηση εξωτερικού να βελτιώνονται ήπια (-11,6 από τις -18,4 μον.). Στις προβλέψεις για την απασχόληση, το σχετικό μέσο τριμηνιαίο ισοζύγιο κινήθηκε ήπια πτωτικά, στις +6,7 (από +9,5) μονάδες κατά μέσο όρο. Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού κυμάνθηκε οριακά χαμηλότερα, στο 78,4% (από 78,8%), ενώ παράλληλα οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής των επιχειρήσεων ενισχύθηκαν ελαφρά, στους 6 (από 5,1) μήνες κατά μέσο όρο.

Διάγραμμα 2.5

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2024)

Πηγή: IOBE

Ενίσχυση σε σχέση με το γ' τρίμηνο του 2024 του ποσοστού των νοικοκυριών που δηλώνει ότι μόλις τα βγάζει πέρα (65% από 61%). Υποχώρηση του ποσοστού όσων αναφέρουν πως έχουν χρεωθεί.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν ήπια χαμηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 101,2 μονάδες (από τις 106,6), επίδοση αισθητά χαμηλότερη συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο πέρυσι (113,3 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, το μέσο ισοζύγιο για τις εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων κινήθηκε έντονα πτωτικά και διαμορφώθηκε στις +12 μονάδες από τις +29 το προηγούμενο τρίμηνο. Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, το 30% (από 22%) κρίνει ότι οι πωλήσεις του μειώθηκαν, με το 42% να εκτιμά το αντίθετο. Ως προς τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο δείκτης των +25 μονάδων ενισχύθηκε οριακά και διαμορφώθηκε στις +26 μονάδες, με τα αποθέματα να κλιμακώνονται ήπια (στις +15 μον. ο δείκτης). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, στις +14 μονάδες διαμορφώθηκε το ισοζύγιο των προβλέψεων για τις παραγγελίες προς προμηθευτές από τις +6 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ παράλληλα, ως προς την απασχόληση του τομέα, το μέσο ισοζύγιο προβλέψεων εξασθένησε σημαντικά στις +31 (από +41) μονάδες. Τέλος, σε όρους τιμών, το αντίστοιχο ισοζύγιο διατηρήθηκε σε έντονα πληθωριστικά επίπεδα (+24 από +25 μονάδες), με μόλις το 3% των επιχειρήσεων να εκφράζει προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 27% (από 25%) να προβλέπει το αντίθετο. Υποχώρηση των επιχειρηματικών προσδοκιών καταγράφηκε το τελευταίο τρίμηνο του 2024 στους περισσότερους από τους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους του Λιανικού εμπορίου πλην του κλάδου Τροφίμων - Ποτών που σημειώθηκε μικρή βελτίωση.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις Κατασκευές εξασθένησαν ήπια το τελευταίο τρίμηνο του 2024, με το σχετικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις 144,5 μονάδες κατά μέσο όρο, από 149,2 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε χαμηλότερο επίπεδο σε σχέση με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (153,2 μον.). Στις βασικές μεταβλητές, οι προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα διατηρήθηκαν αμετάβλητες στις +25 μονάδες, με το 32% (από 38%) των επιχειρήσεων να αναμένουν περισσότερες θέσεις εργασίας, όταν το 7% (από 12%) αναμένει μείωσή τους. Οι αρνητικές προβλέψεις των επιχειρήσεων για τις προγραμματισμένες εργασίες εντάθηκαν ελαφρά (στις -21 από -15 μον. ο δείκτης), ενώ παράλληλα οι εκτιμήσεις για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών εξασθένησαν ελαφρά (στις +23 από +31 μον. το σχετικό ισοζύγιο).

Οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα βελτιώθηκαν σημαντικά, στους 9,1, ενώ παράλληλα το ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών κινήθηκε ήπια πτωτικά στις +17 (από +30) μονάδες, με το 7% των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα και το 23% (από 37%) αύξηση. Τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του ενισχύθηκε στο 16%, ενώ από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, το 38% (από 46%) κρίνει ως σημαντικότερο εμπόδιο την έλλειψη εργατικού δυναμικού, το 13% (από 11%) τη χαμηλή ζήτηση, το 2% την ανεπάρκεια μηχανολογικού εξοπλισμού, και ένα 15% παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας, οι υψηλές τιμές των πρώτων υλών, η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, κ.ά. ως τα μεγαλύτερα προσκόμματα στη λειτουργία του. Σε κλαδικό επίπεδο, οι επιχειρηματικές προσδοκίες κινήθηκαν ήπια πτωτικά στον κλάδο των Ιδιωτικών Κατασκευών, ενώ αντίθετα ενισχύθηκαν σημαντικά στον κλάδο των Δημόσιων Κατασκευών.

Ο δείκτης επιχειρηματικών προσδοκιών στις Υπηρεσίες το υπό εξέταση τρίμηνο ήταν οριακά χαμηλότερος σε σχέση με το προηγούμενο, στις 114,5 μονάδες (από τις 115,6), επίδοση ήπια υψηλότερη συγκριτικά και με εκείνη στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (113,8 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές, οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση υποχώρησαν ελαφρά, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις +40 μονάδες, από +43 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο. Αντίθετα κινήθηκαν οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (+38 από +33 μον. το μέσο ισοζύγιο), με το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα να εξασθενεί ήπια (+23 από +28 μονάδες). Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, ήπια εξασθένηση παρουσίασε το ισοζύγιο προβλέψεων των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, το οποίο υποχώρησε κατά 7 μονάδες, στις +10 μονάδες, ενώ στις τιμές ο μέσος δείκτης προσδοκιών των επιχειρήσεων ενισχύθηκε αισθητά και διαμορφώθηκε στις +13 (από -4) μονάδες. Τέλος, ενισχύθηκε στο 85% (από 60%) κατά μέσο όρο το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με το 4% να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης και το 7% την ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού, ως βασικότερα εμπόδια στη λειτουργία τους, και το 2% λοιπούς παράγοντες, οι οποίοι συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση, τις τιμές στην ενέργεια κ.ά. Από τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, οι επιμέρους δείκτες υποχώρησαν αισθητά στο τελευταίο τρίμηνο του 2024 στον κλάδο Ξενοδοχείων-Εστιατορίων-Τουριστικών πρακτορείων, στις Χερσαίες μεταφορές και στον κλάδο Πληροφορικής, ενώ βελτιώθηκαν σημαντικά στον κλάδο Ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών και στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Πίνακας 2.4

Δείκτες Οικονομικού Κλίματος

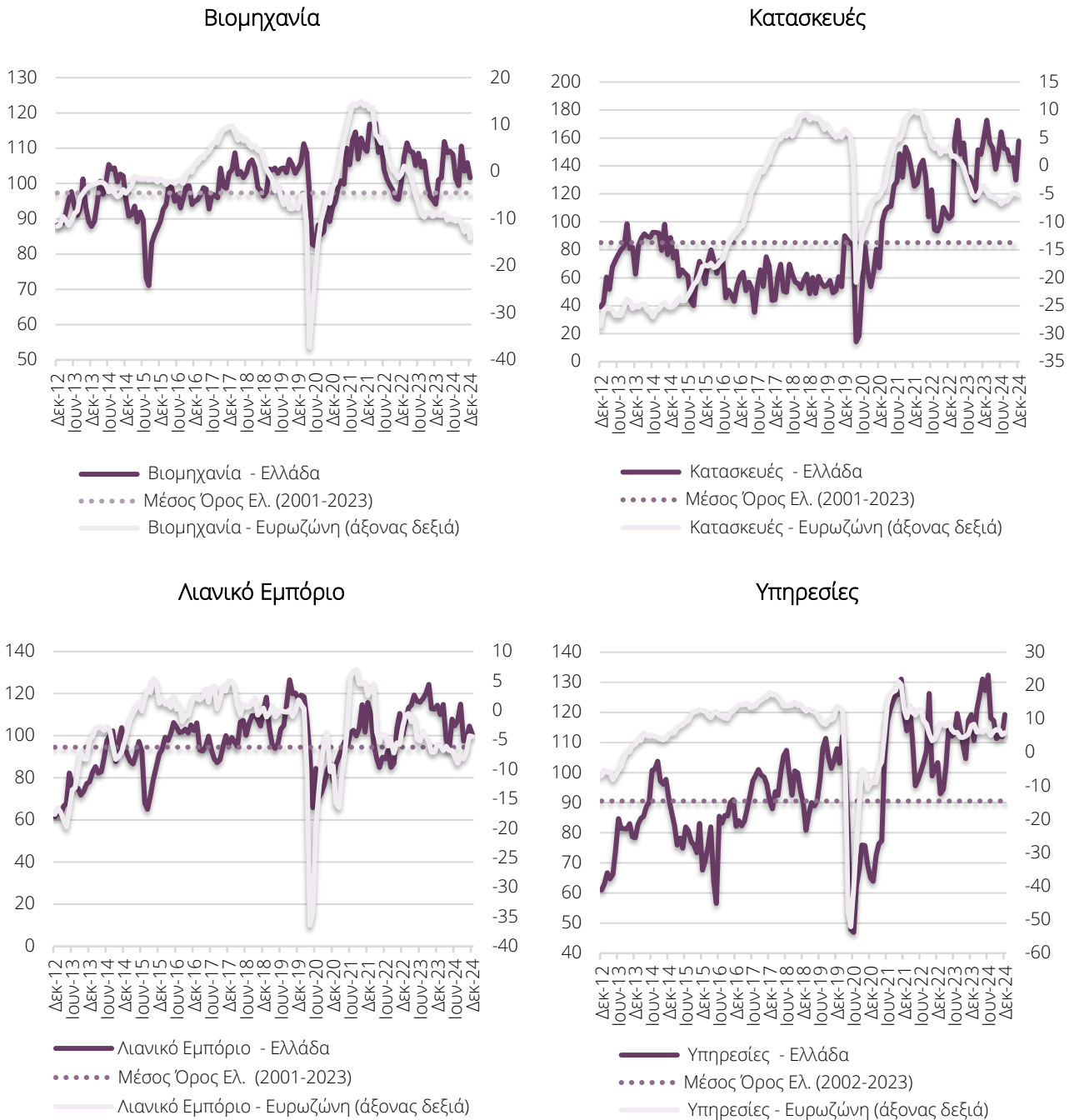
Χρονική περίοδος	Δείκτης Οικονομικού Κλίματος			Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης (Ελλάδα)
	ΕΕ-27	Ευρωζώνη	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2010	98,6	98,3	85,5	79,9	52,2	61,3	68,1	-57,9
2011	98,3	98,4	83,9	81,1	37,7	60,9	66,1	-69,8
2012	89,0	89,0	83,6	81,4	47,5	59,1	58,8	-73,8
2013	91,9	91,8	93,6	92,6	71,5	72,6	75,3	-69,7
2014	98,6	98,3	101,7	99,7	88,4	92,3	93,3	-53,0
2015	102,9	102,8	91,6	86,3	62,0	83,9	78,2	-51,6
2016	104,4	104,1	95,0	96,1	61,3	101,4	79,3	-61,3
2017	110,7	110,5	98,5	98,1	55,4	94,6	92,7	-58,0
2018	111,1	110,9	103,3	102,8	58,1	104,5	97,0	-44,1
α' τρίμ. 2019	106,9	106,5	102,1	101,8	56,7	105,8	85,7	-32,8
β' τρίμ. 2019	104,3	104,3	103,8	103,8	54,8	97,8	92,6	-30,9
γ' τρίμ. 2019	102,0	101,9	108,7	104,8	52,7	115,5	108,2	-10,6
δ' τρίμ. 2019	102,3	101,7	109,1	104,1	68,1	119,1	104,4	-4,2
α' τρίμ. 2020	102,0	101,5	109,9	108,6	84,9	115,1	106,5	-14,4
β' τρίμ. 2020	65,9	67,5	89,1	87,6	28,1	80,3	58,6	-38,3
γ' τρίμ. 2020	88,5	89,8	90,0	86,7	67,0	73,5	68,8	-37,0
δ' τρίμ. 2020	93,9	94,5	93,1	92,6	70,7	83,0	70,0	-40,2
α' τρίμ. 2021	99,2	99,1	96,5	98,2	106,2	90,2	70,9	-40,7
β' τρίμ. 2021	109,5	110,6	105,5	105,0	121,9	97,9	99,3	-28,3
γ' τρίμ. 2021	115,8	117,4	111,6	111,3	144,7	102,0	123,4	-33,6
δ' τρίμ. 2021	115,1	115,9	112,8	110,7	137,2	110,7	125,4	-38,8
α' τρίμ. 2022	110,7	111,2	113,4	116,9	137,2	98,8	115,7	-43,6
β' τρίμ. 2022	103,1	103,9	105,2	108,0	119,6	87,9	97,9	-53,0
γ' τρίμ. 2022	96,3	96,9	102,3	99,6	95,2	88,3	112,3	-53,6
δ' τρίμ. 2022	94,2	95,3	101,6	97,3	106,2	104,8	101,2	-52,6
α' τρίμ. 2023	97,7	99,2	106,9	109,4	145,2	111,6	96,6	-43,3
β' τρίμ. 2023	96,1	97,2	108,6	107,5	145,8	117,2	113,8	-36,7
γ' τρίμ. 2023	94,0	94,3	109,5	103,8	125,0	120,7	114,5	-36,3
δ' τρίμ. 2023	94,9	94,8	105,3	95,3	153,2	113,3	113,8	-43,5
α' τρίμ. 2024	96,3	96,0	107,2	104,8	160,8	107,6	119,1	-46,1
β' τρίμ. 2024	96,4	95,9	110,4	108,7	150,0	101,9	130,3	-42,7
γ' τρίμ. 2024	96,6	96,2	107,6	103,8	149,2	106,6	115,6	-47,8
δ' τρίμ. 2024	95,6	95,0	106,4	103,7	144,5	101,2	114,5	-47,4

Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, IOBE

Διάγραμμα 2.6

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: IOBE

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες υποχώρησαν ελαφρά στις Υπηρεσίες το 8^ο τρίμηνο του 2024 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο, εντονότερα στις Κατασκευές και στο Λιανικό εμπόριο, ενώ διατηρήθηκαν ουσιαστικά αμετάβλητες στη Βιομηχανία.

B. Δημοσιονομικές εξελίξεις

- Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιανουάριος-Νοέμβριος 2024: ταμειακό πλεόνασμα στο ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού ύψους €4.375 εκατ. (1,8% του ΑΕΠ) έναντι του στόχου για πλεόνασμα €2.293 εκατ. που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα του 2024 στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2025 και ελλείμματος €1.032 εκατ. (0,5% του ΑΕΠ) το αντίστοιχο διάστημα του 2023.
- Πρωτογενές αποτέλεσμα Κρατικού Προϋπολογισμού, Ιαν.-Νοέμβριος 2024: ταμειακό πλεόνασμα ύψους €12.011 εκατ. (5,0% του ΑΕΠ), έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα €9.912 εκατ. και πρωτογενούς πλεονάσματος €5.826 εκατ. (2,6% του ΑΕΠ) για την ίδια περίοδο το 2023.
- Η βελτίωση οφείλεται στη μεγαλύτερη αύξηση των καθαρών εσόδων (+12,8% ή +€7,56 δισεκ.) σε σχέση με τις δαπάνες (+3,6% ή +€2,15 δισεκ.)
- Στοιχεία Γενικής Κυβέρνησης 2023 (β' κοινοποίηση): έλλειμμα 1,3% του ΑΕΠ και χρέος 163,9%, από 1,6% και 161,9% του ΑΕΠ, αντίστοιχα, στην α' κοινοποίηση. Βελτίωση στο ισοζύγιο λόγω της προς τα πάνω αναθεώρησης του ΑΕΠ αλλά επιδείνωση στο χρέος λόγω της επικαιροποίησης των στοιχείων του χρέους.
- Εκτιμήσεις για ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης το 2024 (Προϋπολογισμός 2025): έλλειμμα 0,7% του ΑΕΠ και χρέος 154,0% του ΑΕΠ.
- Κρατικός Προϋπολογισμός 2025: Προβλέπεται μικρή επιδείνωση του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού σε σχέση με το 2024. Αναμένεται έλλειμμα €5.930 εκατ. ή 2,4% του ΑΕΠ από €5.361 εκατ. πέρυσι. Πρωτογενές πλεόνασμα €3.470 εκατ. ή 1,4% του ΑΕΠ από εκτίμηση €4.494 εκατ. ή 1,9% του ΑΕΠ το 2024.

Μεγέθη Γενικής Κυβέρνησης (εθνολογιστική βάση)

Τελικό αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης 2023

Σύμφωνα με τα πρόσφατα³ δημοσιονομικά στοιχεία, τα οποία καταρτίζονται με τη μεθοδολογία των εθνικών λογαριασμών (ESA 2010), το 2023 η Γενική Κυβέρνηση (ΓΚ) σημείωσε έλλειμμα ύψους €2.962 εκατ. ή 1,3% του ΑΕΠ. Επίσης, το πρωτογενές πλεόνασμα της ΓΚ για το ίδιο έτος έφθασε τα €4.658 εκατ. ή 2,1% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.5), έναντι στόχου πρωτογενούς πλεονάσματος στον προϋπολογισμό του συγκεκριμένου έτους, ύψους €1.668 εκατ. ή 0,7% του ΑΕΠ.

Πίνακας 2.5

Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σε εθνολογιστική βάση (ESA 2010) (% ΑΕΠ)

	2020	2021	2022	2023	2024 ¹		2025
					Αρχικό	Εκτίμηση	
Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης	-9,6	-6,9	-2,5	-1,3	-1,1	-0,7	-0,6
Πρωτογενές αποτέλεσμα ΓΚ	-6,6	-4,5	0,0	2,1	2,1	2,5	2,4
ΑΕΠ (εκατ. €)	167.540	184.575	207.854	225.197	233.775	236.965	247.514

Πηγές: Δελτίο Τύπου ΕΛ.ΣΤΑΤ., 22 Οκτωβρίου 2023 και Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2024 και 2025, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2023 και 2024

1. Προσωρινά στοιχεία και εκτιμήσεις

³ Δελτίο Τύπου της ΕΛΣΤΑΤ της 22ης Οκτωβρίου 2024

Η υπερ-εκτέλεση οφείλεται στο αποτέλεσμα της Κεντρικής Κυβέρνησης, το οποίο ήταν ελλειμματικό κατά €3.304 εκατ., έναντι αρχικής πρόβλεψης για έλλειμμα €5.592 εκατ. Οι Οργανισμοί Κοινωνικής Ασφάλισης (ΟΚΑ) και οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) είχαν χειρότερο από το αναμενόμενο αποτέλεσμα. Το πλεόνασμα στους ΟΚΑ έφτασε τα €927 εκατ., έναντι στόχου για πλεόνασμα €1.279 εκατ. ενώ το έλλειμμα στους ΟΤΑ έφτασε τα €595 εκατ. έναντι στόχου για έλλειμμα €148 εκατ. Υπό-απόδοση είχαν και τα νοσοκομεία τα οποία έφτασαν σε έλλειμμα €310 εκατ. έναντι στόχου για πλεόνασμα €9 εκατ.

Εκτιμήσεις για το αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης του 2024

Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2025, το αποτέλεσμα του 2024 αναμένεται να είναι ελλειμματικό, κατά €1.714 εκατ. ή 0,7% του ΑΕΠ, έναντι αρχικής πρόβλεψης για έλλειμμα €2.486 εκατ. ή 1,1% του ΑΕΠ (Πίνακας 2.5). Η βελτίωση εκτιμάται ότι σημειώθηκε στο ισοζύγιο της κεντρικής κυβέρνησης που εκτιμάται να υπερβεί τον στόχο κατά €718 εκατ. Τα ισοζύγια των ΟΚΑ και ΟΤΑ επίσης εκτιμάται να είναι βελτιωμένα κατά €7 εκατ. και €48 εκατ., αντίστοιχα. Το ισοζύγιο των νοσοκομείων εκτιμάται να είναι επιδεινωμένο κατά €1 εκατ. έναντι του στόχου.

Δημόσιο χρέος

Το ύψος και η εξέλιξη του χρέους της ΓΚ ενσωματώνουν και αντανακλούν πληρέστερα από οποιοδήποτε άλλη μεταβλητή τις δημοσιονομικές επιδόσεις. Αυτό συμβαίνει επειδή ορισμένες δοσοληψίες δημόσιων φορέων, εντός ή εκτός ΓΚ, δεν καταγράφονται για διάφορους λόγους στο ετήσιο αποτέλεσμα αλλά καταχωρούνται απευθείας στο δημόσιο χρέος (προσαρμογές ελλείμματος-χρέους). Για αυτόν το λόγο η παρακολούθηση της εξέλιξης του χρέους της ΓΚ είναι απαραίτητη προκειμένου να υπάρχει μία ολοκληρωμένη εικόνα της πορείας των δημοσίων οικονομικών. Εξάλλου το ύψος και οι μεταβολές του χρέους μιας χώρας παρακολουθούνται προσεκτικά από την επενδυτική κοινότητα και τους διεθνείς οίκους αξιολόγησης. Τυχόν αρνητικές εξελίξεις συνήθως επηρεάζουν δυσμενώς την αξιολόγηση της χώρας και προκαλούν άνοδο των επιτοκίων δανεισμού της.

Πίνακας 2.6

Ενοποιημένο χρέος Γενικής Κυβέρνησης (εκατ. €)

	2019	2020	2021	2022	2023	2024*
Χρέος	334.721	350.798	364.141	368.005	369.099	365.000
% ΑΕΠ	180,6	209,4	197,3	177,0	163,9	154,0

*Εκτίμηση

Πηγές: Eurostat, ΕΛΣΤΑΤ, γνωστοποίηση στοιχείων στο πλαίσιο της ΔΥΕ, Οκτώβριος 2024 και Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2025, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2024

Το χρέος της Γενικής Κυβέρνησης αυξήθηκε το 2023 ως απόλυτο μέγεθος αλλά μειώθηκε ως ποσοστό του ΑΕΠ (Πίνακας 2.6). Η επέκταση του δημόσιου χρέους προήλθε κυρίως από το έλλειμμα στο ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης, με έλλειμμα €2.962 εκατ. παρά την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος ύψους €4.658 εκατ., όπως προαναφέρθηκε. Η μείωση του ως ποσοστού του ΑΕΠ, προήλθε από τη σημαντική αύξηση του ΑΕΠ κατά 8,3%. Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας ως ποσοστό του ΑΕΠ (163,9%), ήταν το 2023 το υψηλότερο στην ΕΕ, με τις Ιταλία (134,8%), Γαλλία (109,9%) και Ισπανία (105,1%) να έπονται.

Η τελική εκτίμηση για το 2024 δείχνει σημαντική βελτίωση του δημοσίου χρέους. Αναμένεται για πρώτη φορά από το 2014 να μειωθεί σε απόλυτους όρους. Επίσης, η ισχυρή ανάπτυξη φέρνει το χρέος σε ακόμη χαμηλότερα επίπεδα ως ποσοστό του ΑΕΠ. Η δημοσιονομική εικόνα ήταν καλύτερη το 2024 σε σχέση με το 2023 εξαιτίας της υποχώρησης της επίδρασης της ενεργειακής κρίσης, της χαλάρωσης της νομισματικής πολιτικής από τις κεντρικές τράπεζες, της μείωσης της φοροδιαφυγής σε συνδυασμό με την αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών αλλά και της αύξησης των αμοιβών που αύξησε τα έσοδα από φόρους.

Για το 2025, η εικόνα αναμένεται ακόμα καλύτερη. Προβλέπεται υψηλός ονομαστικός ρυθμός μεγέθυνσης και διατήρηση του χρέους στο ίδιο επίπεδο σε απόλυτα μεγέθη, δηλαδή, σημαντική μείωση του χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ. Σε αυτό το αποτέλεσμα συνεισφέρει και η έξοδος της Ελλάδας από την ενισχυμένη εποπτεία καθώς και η ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας που οδηγεί σε μείωση του κόστους χρηματοδότησης. Η θετική στάση των επενδυτικών οίκων συνεχίστηκε και το 2024, καθώς τον Απρίλιο 2024 ο οίκος S&P Global Ratings και τον Σεπτέμβριο 2024 οι οίκοι DBRS Morningstar και Moody's αναβάθμισαν τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας από σταθερές σε θετικές. Τον Δεκέμβριο σημειώθηκε περαιτέρω αναβάθμιση από τον οίκο Scope Ratings.

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού 2024 (Ιανουάριος – Νοέμβριος)

Η παγκόσμια οικονομία συνέχισε να επισκιάζεται και το 2024 από υψηλή αβεβαιότητα και αστάθεια ως αποτέλεσμα των αλληλεξαρτώμενων αναταραχών σε γεωπολιτικό, οικονομικό και κλιματικό επίπεδο. Ο πληθωρισμός, αν και αποκλιμακώθηκε εν μέρει, παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα, ενώ η περιοριστική νομισματική πολιτική έως τις αρχές του καλοκαιριού από τις κεντρικές τράπεζες εξακολούθησε να επιδρά αρνητικά στην πιστωτική επέκταση σε όλη τη διάρκεια του έτους. Παρά την αστάθεια και τις επίμονες γεωπολιτικές αναταραχές στην Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή, η ελληνική οικονομία αποδείχθηκε ανθεκτική. Εκτιμάται ότι θα καταγράψει υψηλό ρυθμό μεγέθυνσης για το σύνολο του 2024 ενώ η δημοσιονομική εικόνα είναι σαφώς βελτιωμένη σε σχέση με το 2023. Σε αυτή την επίδοση συνεισέφεραν εξωτερικές συνθήκες, όπως η υποχώρηση της επίδρασης της ενεργειακής κρίσης και η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής από τις κεντρικές τράπεζες αλλά και ενδογενείς εξελίξεις όπως η μείωση της φοροδιαφυγής σε συνδυασμό με την αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών αλλά και η αύξηση των αμοιβών που αύξησαν τα έσοδα από φόρους. Ως αποτέλεσμα, καταγράφηκε δημοσιονομική υπεραπόδοση που οδήγησε στην κατάθεση συμπληρωματικού προϋπολογισμού που αυξάνει το ΠΔΕ το 2024 κατά €900 εκατ. και επέτρεψε στο οικονομικό επιτελείο μετά από διαπραγμάτευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αυξήσει το όριο δαπανών για τα επόμενα έτη, αλλάζοντας στην ουσία το νέο μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό και διαρθρωτικό σχέδιο 2025-2028, που θα είναι γνώμονας για τη μεσοπρόθεσμη οικονομική πολιτική.

Συνεχίστηκε, επίσης, η πορεία της αποκλιμάκωσης του χρέους της Γενικής Κυβέρνησης από 163,9% του ΑΕΠ το 2023 σε 154% το 2024, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της ΕΛΣΤΑΤ, που ενισχύει την αξιοπιστία του αξιόχρεου της χώρας. Το 2023 έγινε ανάκτηση της επενδυτικής βαθμίδας από τους τρεις σε σύνολο τεσσάρων επενδυτικών οίκων που αναγνωρίζει η ΕΚΤ, ενώ η θετική στάση των επενδυτικών οίκων συνεχίστηκε και το 2024, καθώς τον Απρίλιο 2024 ο οίκος S&P Global Ratings και τον Σεπτέμβριο 2024 οι οίκοι DBRS Morningstar και Moody's αναβάθμισαν τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας από σταθερές σε θετικές. Τον Δεκέμβριο σημειώθηκε περαιτέρω αναβάθμιση από τον οίκο Scope Ratings.

Ισοζύγιο και πρωτογενές Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού

Σύμφωνα με τα στοιχεία εκτέλεσης του κρατικού προϋπολογισμού, σε τροποποιημένη ταμειακή βάση, για την περίοδο του Ιανουαρίου - Νοεμβρίου 2024, παρουσιάζεται πλεόνασμα στο ισοζύγιο του κρατικού προϋπολογισμού ύψους €4.375 εκατ. (1,8% του ΑΕΠ) έναντι του στόχου για πλεόνασμα €2.293 εκατ. που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα του 2024 στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2025 και ελλείμματος €1.032 εκατ. (0,5% του ΑΕΠ) το αντίστοιχο διάστημα του 2023. Το πρωτογενές αποτέλεσμα σε τροποποιημένη ταμειακή βάση διαμορφώθηκε σε πλεόνασμα ύψους €12.011 εκατ. (5,0% του ΑΕΠ), έναντι στόχου για πρωτογενές πλεόνασμα €9.912 εκατ. και πρωτογενούς πλεονάσματος €5.826 εκατ. (2,6% του ΑΕΠ) για την ίδια περίοδο το 2023. Η βελτίωση του ισοζυγίου του ΚΠ σε σχέση με πέρυσι, οφείλεται στη μεγαλύτερη αύξηση των καθαρών εσόδων (+12,8% ή +€7,56 δισεκ.) σε σχέση με τις δαπάνες (+3,6% ή +€2,15 δισεκ., Πίνακας 2.7). Η διαφορά σε σχέση με τον στόχο προέρχεται κυρίως από τον ετεροχρονισμό εισπράξεων και πληρωμών που δεν επηρεάζουν το αποτέλεσμα σε δημοσιονομικούς όρους.

Πίνακας 2.7

Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Νοέμβριος 2024* (εκατ. €)

	Ιαν. – Νοέμβριος		% Μεταβ. 24/23	2023*	2024* Προϋπ.	2024 Εκτιμ.	% Μεταβ. 24Ε/23
	2023*	2024*					
I. ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	59.162	66.721	12,8	67.005	72.738	72.889	8,8
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	54.490	61.935	13,7	60.093	64.987	67.916	13,0
Έσοδα προ επιστροφών φόρων	60.757	68.511	12,8	67.086	71.575	75.238	12,2
Μείον επιστροφές φόρων	6.267	6.576	4,9	6.993	6.588	7.322	4,7
2. Έσοδα ΠΔΕ ⁴	4.672	4.786	2,4	6.912	7.751	4.973	-28,1
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	60.194	62.346	3,6	70.765	75.736	76.490	8,1
3. Δαπάνες ΤΠ	51.607	52.412	1,6	59.564	63.569	63.340	6,3
Πρωτογενείς δαπάνες ΤΠ	44.724	44.732	0,0	51.858	55.868	55.059	6,2
Τόκοι	6.883	7.680	11,6	7.706	7.701	8.281	7,5
4. Δαπάνες ΠΔΕ ⁵	8.587	9.934	15,7	11.201	12.167	13.150	17,4
III. Έλλειμμα (-) / Πλεόνασμα (+) ΚΠ	-1.032	4.375		-3.760	-2.999	-3.601	
% στο ΑΕΠ	-0,5	1,8		-1,7	-1,3	-1,5	
IV. Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ	5.826	12.011		3.920	4.703	4.635	
% στο ΑΕΠ	2,6	5,0		1,8	2,0	2,0	
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	225.197	236.965	5,2	222.766	233.775	236.965	6,4

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Νοεμβρίου 2024, Υπουργείο Οικονομικών, Δεκέμβριος 2024 και Εισηγητικές Εκθέσεις Προϋπολογισμών 2024 και 2025, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2023 και Νοέμβριος 2024.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019.

Επισημαίνεται ότι το πρωτογενές αποτέλεσμα σε δημοσιονομικούς όρους διαφέρει από το αποτέλεσμα σε ταμειακούς όρους. Επιπρόσθετα, τα ανωτέρω αφορούν στο πρωτογενές αποτέλεσμα της Κεντρικής Διοίκησης και όχι στο σύνολο της Γενικής Κυβέρνησης, που

⁴ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης

⁵ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανθεκτικότητας και Ανάκαμψης

περιλαμβάνει και τα δημοσιονομικά αποτελέσματα των Νομικών Προσώπων και των υποτομέων των ΟΤΑ και ΟΚΑ.

Έσοδα τακτικού προϋπολογισμού

Το ύψος των καθαρών εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθε σε €66.721 εκατ., παρουσιάζοντας αύξηση κατά €303 εκατ. ή 0,46% έναντι του στόχου που έχει περιληφθεί για το αντίστοιχο διάστημα στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2025 που οφείλεται κυρίως στην είσπραξη ποσού €206 εκατ. τον μήνα Οκτώβριο του 2024 από την έκτακτη εισφορά στους προμηθευτές ηλεκτρικής ενέργειας, που δεν είχε προβλεφθεί. Παρουσιάζουν, επίσης, αύξηση κατά 12,8% ή €7,56 δισεκ. σε σχέση με πέρυσι. Τα συνολικά έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού ανήλθαν σε €73.297 εκατ., αυξημένα κατά €179 εκατ. ή 0,2% έναντι του στόχου.

Πίνακας 2.8

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Νοέμβριος 2024* (εκατ. €)

	Ιαν. – Νοέμβριος		% Μεταβ. 24/23	2023*	2024* Προϋπ.	2024 Εκτιμ.	% Μεταβ. 24Ε/23
	2023*	2024*					
Καθαρά Έσοδα ΚΠ	59.162	66.721	12,8	67.005	72.738	72.889	8,8
Καθαρά Έσοδα ΤΠ	54.490	61.935	13,7	60.093	64.987	67.916	13,0
Έσοδα ΤΠ	60.757	68.511	12,8	67.086	71.575	75.238	12,2
<i>Επιστροφές φόρων</i>	6.267	6.576	4,9	6.993	6.588	7.322	4,7
Φορολογία Εισοδήματος	18.900	21.687	14,7	20.884	21.669	23.722	13,6
<i>Εκ των οποίων:</i>							
--Φυσικών Προσώπ.	11.447	13.089	14,3	12.439	13.263	14.299	15,0
--Νομικών Προσώπ.	5.948	6.726	13,1	6.782	6.797	7.443	9,7
Φορ. Ακίνητης Περιουσίας	2.364	2.334	-1,3	2.491	2.487	2.433	-2,3
Φορ. Κληρ., Δωρεών, κλπ.	219	210	-4,1	240	239	235	-2,1
Δασμοί και φόροι Εισαγ.	325	334	2,8	345	392	344	-0,3
Φόροι επί αγαθών και υπ.	31.292	33.806	8,0	33.970	35.173	36.380	7,1
<i>Εκ των οποίων:</i>							
--ΦΠΑ	21.663	23.637	9,1	23.385	24.391	25.317	8,3
--Ειδικοί Φόροι Κατάσης	6.390	6.617	3,6	7.018	7.065	7.225	2,9
Λοιποί φόροι παραγωγής	1.059	517	-51,2	1.164	536	695	-40,3
Λοιποί τρέχ. φόροι	1.882	1.680	-10,7	2.532	2.403	3.093	22,2
Κοινωνικές Εισφορές	53	56	5,7	58	56	60	3,4
Μεταβιβάσεις	5.423	4.964	-8,5	7.530	7.960	5.043	-33,0
Πωλήσεις αγαθών & υπηρ.	794	4.168	424,9	848	5.559	4.234	399,3
<i>Εκ των οποίων:</i>							
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	3.114	3.508	12,7	3.930	2.828	3.936	0,2
Πωλήσεις παγίων	5	33	560,0	6	23	36	500,0
Έσοδα ΠΔΕ ⁶	4.672	4.786	2,4	6.912	7.751	4.973	-28,1

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Νοεμβρίου 2024, Υπουργείο Οικονομικών, Δεκέμβριος 2024.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Οι περισσότερες κατηγορίες παρουσίασαν αύξηση σε σχέση με πέρυσι. Τα έσοδα του Τακτικού Προϋπολογισμού αυξήθηκαν κατά 12,8%, ενώ τα καθαρά έσοδα του ΤΠ αυξήθηκαν κατά 13,7%, με αύξηση των επιστροφών φόρων κατά 4,9%. Τα έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος ενισχύθηκαν κατά 14,7% σε σχέση με πέρυσι, τόσο από την αύξηση των εσόδων από τη φορολογία

⁶ Η κατηγορία «έσοδα ΠΔΕ» πλέον περιλαμβάνει και τις εισροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

φυσικών προσώπων (+14,3%), όσο και από την αύξηση των εσόδων από τη φορολογία στα νομικά πρόσωπα (+13,1%).

Τα έσοδα από φόρους επί αγαθών και υπηρεσιών διευρύνθηκαν από πέρυσι κατά 8,0%, πρωτίστως από την αύξηση κατά 9,1% των εσόδων από ΦΠΑ. Σημαντικές αυξήσεις σημειώθηκαν στις πωλήσεις αγαθών και υπηρεσιών (+424,9%), στις πωλήσεις παγίων (+28 εκατ.) και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα (+12,7%). Αντίθετα, μείωση κατά 51,2% παρουσίασαν οι λοιποί φόροι παραγωγής, οι λοιποί τρέχοντες φόροι (που είχαν αυξηθεί αρκετά πέρυσι) (-10,7%) και οι μεταβιβάσεις (-8,5%, Πίνακας 2.8).

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού

Οι δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για την περίοδο του Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2024 ανήλθαν στα €62.346 εκατ. και παρουσιάζονται μειωμένες κατά €1.778 εκατ. έναντι του επικαιροποιημένου στόχου (€64.124 εκατ.), που έχει περιληφθεί στην εισηγητική έκθεση του Προϋπολογισμού 2025. Επίσης είναι αυξημένες, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023, κατά €2.151 εκατ., κυρίως λόγω της αύξησης των πληρωμών τόκων και των δαπανών του ΤΑΑ. Στο σκέλος του Τακτικού Προϋπολογισμού οι πληρωμές παρουσιάζονται μειωμένες έναντι του στόχου, κατά €1.268 εκατ., αλλά αυξημένες σε σχέση με πέρυσι (+1,6%). Εξαιρουμένης της εμφανιζόμενης διαφοράς στις πιστώσεις υπό κατανομή, ύψους €331 εκατ., οι οποίες δεν αντιστοιχούν σε πληρωμές αλλά σε μεταφορές πιστώσεων στις υπόλοιπες κατηγορίες από τις οποίες σε μεταγενέστερο χρόνο πραγματοποιούνται πληρωμές, η διαφορά στις πληρωμές έναντι του στόχου ανέρχεται σε €937 εκατ. Η διαφορά αυτή τεκμηριώνεται από τον ετεροχρονισμό δαπανών των εξοπλιστικών προγραμμάτων και των μεταβιβάσεων προς ΟΚΑ ύψους €432 και €788 εκατ. αντίστοιχα, που δεν επηρεάζουν το αποτέλεσμα σε δημοσιονομικούς όρους.

Οι πρωτογενείς δαπάνες παρέμειναν αμετάβλητες σε σχέση με πέρυσι, ενώ οι τόκοι αυξήθηκαν από €6.883 εκατ. σε €7.680 εκατ. (+11,6%). Αύξηση από πέρυσι καταγράφηκε στις λοιπές δαπάνες (+110,4%), στις παροχές σε εργαζομένους (+5,8%) και στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών (+3,3%). Μεγάλη ετήσια μείωση καταγράφηκε στις επιδοτήσεις (-37,6%), στις κοινωνικές παροχές (-22,8%) αλλά στις αγορές παγίων (-9,6%). Τέλος, οι μεταβιβάσεις μειώθηκαν κατά 2,1% με αυτές που αφορούν σε ΟΚΑ να μειώνονται κατά 7,0% (Πίνακας 2.9).

Ως αξιοσημείωτες πληρωμές μπορούν να αναφερθούν: η πληρωμή €43 εκατ. του επιδόματος θέρμανσης για το 2024 (Το ποσό αυτό αφορά στη χειμερινή περίοδο 2023-2024, για την οποία οι συνολικές πληρωμές ανήλθαν σε €218 εκατ. και θα αυξηθεί τον Δεκέμβριο του 2024 με την πληρωμή της προκαταβολής για τη χειμερινή περίοδο 2024-2025. Οι συνολικές πληρωμές για τη χειμερινή περίοδο 2024-2025 αναμένεται να είναι αυξημένες και να ανέλθουν στα €270 εκατ.), η καταβολή €170 εκατ. από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων στον ΕΛΓΑ για την αποζημίωση των πληγισίων αγροτικών εκμεταλλεύσεων από πλημμυρικά φαινόμενα εξαιτίας των θεομηνιών DANIEL-ELIAS περιόδου Σεπτεμβρίου 2023 καθώς και για σχετικά εγγειοβελτιωτικά έργα, η επιχορήγηση €297 εκατ. από το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών σε συγκοινωνιακούς φορείς (ΟΑΣΑ, ΟΑΣΘ και ΟΣΕ), η επιχορήγηση €414 εκατ. από το Υπουργείο Υγείας στην Εθνική Κεντρική Αρχή Προμηθειών Υγείας (ΕΚΑΠΥ) για την κάλυψη της δαπάνης προμήθειας φαρμάκων για τις ανάγκες των νοσοκομείων του ΕΣΥ και του Γ.Ν. Παπαγεωργίου, η πληρωμή από το κράτος €119 εκατ. για αγορά φαρμακευτικού και υγειονομικού υλικού, η πληρωμή από το κράτος €50 εκατ. για συγγράμματα σπουδαστών εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, η

πληρωμή €188 εκατ. για την απόκτηση καυσίμων κίνησης, κυρίως για την κάλυψη των αναγκών του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας και, τέλος, η πληρωμή €161 εκατ. για μισθώματα εναέριων μέσων του Υπουργείου Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας.

Πίνακας 2.9

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Νοέμβριος 2024* (εκατ. €)

	Ιανουάριος- Νοέμβριος		% Μεταβ. 24/23	2023*	2024* Προϋπ.	2024 Εκτιμ.	% Μεταβ. 24Ε/23
	2023*	2024*					
Δαπάνες ΚΠ (1+2+3)	60.194	62.346	3,6	70.765	75.736	76.490	8,1
Δαπάνες ΤΠ (1+2)	51.607	52.412	1,6	59.564	63.569	63.340	6,3
1.Πρωτογενεις δαπ. ΤΠ	44.724	44.732	0,0	51.858	55.868	55.059	6,2
Παροχές σε εργαζόμενους	12.816	13.560	5,8	14.039	14.850	14.939	6,4
Κοινωνικές παροχές	215	166	-22,8	417	411	346	-17,0
Μεταβιβάσεις	28.410	27.810	-2,1	33.399	33.229	33.789	1,2
(εκ των οποίων σε ΟΚΑ)	17.748	16.508	-7,0	20.603	20.947	21.033	2,1
Αγορές αγαθών & υπηρεσιών	1.562	1.613	3,3	2.145	1.792	2.387	11,3
Επιδότησεις	117	73	-37,6	118	81	76	-35,6
Λοιπές δαπάνες	48	101	110,4	49	111	141	187,8
Πιστώσεις υπό κατανομή	0	0	-	0	2.668	746	-
Αγορές παγίων	1.557	1.407	-9,6	1.691	2.727	2.635	55,8
2. Τόκοι (ακαθάριστη βάση)	6.883	7.680	11,6	7.706	7.701	8.281	7,5
3. Δαπάνες ΠΔΕ ⁷	8.587	9.934	15,7	11.201	12.167	13.150	17,4

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης Κρατικού Προϋπολογισμού Νοεμβρίου 2024, Υπουργείο Οικονομικών, Δεκέμβριος 2024.

*Σε τροποποιημένη ταμειακή βάση. Σύμφωνα με τη νέα κατάταξη εσόδων που ισχύει από 01/01/2019

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ)

Τα έσοδα του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και τα έσοδα του ΤΑΑ ανήλθαν σε €4.786 εκατ., από €4.672 εκατ. πέρυσι παρουσιάζοντας αύξηση 2,4%. Τα έσοδα του ΤΑΑ είναι μειωμένα σε σχέση με πέρυσι λόγω της πρώιμης της είσπραξης της δόσης τον Δεκέμβριο του 2023, με το υπολειπόμενο ποσό (€159 εκατ.) να εισπράττεται τον Ιανουάριο. Αντιθέτως, τα έσοδα του ΠΔΕ ανήλθαν σε €3.629 εκατ., μειωμένα κατά €102 εκατ. από τον επικαιροποιημένο στόχο (€3.731 εκατ.) αλλά αυξημένα κατά €675 εκατ. ή 22,9% σε σχέση με πέρυσι.

Οι πληρωμές στο σκέλος των επενδυτικών δαπανών ανήλθαν στα €9.934 εκατ., παρουσιάζοντας υστέρηση ύψους €510 εκατ. σε σχέση με τον επικαιροποιημένο στόχο αλλά αύξηση σε σχέση με πέρυσι κατά €1.347 εκατ. ή 15,7%. Πιο συγκεκριμένα, οι δαπάνες του ΤΑΑ υπερδιπλασιάστηκαν, από €848 εκατ. πέρυσι σε €2.136 εκατ. φέτος (+151,9%). Οι δαπάνες του ΠΔΕ αυξήθηκαν κατά €59 εκατ. ή 0,8%.

Ο Προϋπολογισμός του 2025

Το παγκόσμιο οικονομικό περιβάλλον παραμένει ασταθές στις αρχές του 2025, με τις γεωπολιτικές εντάσεις να παραμένουν αυξημένες αλλά και τον κίνδυνο επιβολής μέτρων προστατευτισμού από εμπορικούς εταίρους της ΕΕ που θα μπορούσαν να επιβαρύνουν το διεθνές εμπόριο να ελλοχεύει. Η ελληνική οικονομία, ωστόσο, προβλέπεται να συνεχίσει να

⁷ Η κατηγορία «δαπάνες ΠΔΕ» περιλαμβάνει πλέον και τις πληρωμές από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας

αναπτύσσεται, με ρυθμό 2,3% το 2025 από 2,2% το 2024 με ώθηση από την αύξηση των επενδύσεων, την περαιτέρω άνοδο της απασχόλησης και των εισοδημάτων και τη σταθερή μεγέθυνση της καταναλωτικής δαπάνης.

Στο πεδίο των δημοσιονομικών, αναμένεται μικρή επιδείνωση του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού σε σχέση με το 2024 κυρίως λόγω της αύξησης των δαπανών που είναι αποτέλεσμα της αύξησης του ορίου δαπανών για τα επόμενα έτη από το οικονομικό επιτελείο μετά από διαπραγμάτευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή βάσει του νέου μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού και διαρθρωτικού σχεδίου 2025-2028. Τα έσοδα αναμένεται να συνεχίσουν να αυξάνονται κυρίως λόγω του υψηλού ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης αλλά αναμένεται ακόμα μεγαλύτερη αύξηση των δαπανών με πλήθος παρεμβάσεων και μεταρρυθμίσεων, οι οποίες στοχεύουν στην ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος και τη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, καθώς και στην αντιμετώπιση κοινωνικών προβλημάτων, όπως το στεγαστικό και το δημογραφικό. Επιπλέον, διευρύνονται οι παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση των οικονομικών επιπτώσεων της κλιματικής κρίσης. Περιλαμβάνονται, τέλος, μέτρα για στήριξη της υγείας, αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος και τον περιορισμό της φοροδιαφυγής. Τα νέα μόνιμα δημοσιονομικά μέτρα επιφέρουν επιπλέον δημοσιονομικό κόστος το 2025 σε σχέση με το 2024, ύψους €1,1 δισεκ., ενώ άλλες παρεμβάσεις χρηματοδοτούνται από πόρους του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ) και του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΤΑΑ).

Ισοζύγιο και πρωτογενές ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού, 2025

Το 2025 προβλέπεται μικρή επιδείνωση του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού σε σχέση με το 2024 κυρίως λόγω της αύξησης των δαπανών που είναι αποτέλεσμα της αύξησης του ορίου δαπανών για τα επόμενα έτη από το οικονομικό επιτελείο μετά από διαπραγμάτευση με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή βάσει του νέου μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού και διαρθρωτικού σχεδίου 2025-2028, που θα είναι γνώμονας για τη μεσοπρόθεσμη οικονομική πολιτική. Η αύξηση των δαπανών του κρατικού προϋπολογισμού αναμένεται να διαμορφωθεί στο 5,2% σε σχέση με το 2024 ενώ προβλέπεται και αύξηση των καθαρών εσόδων κατά 4,8% (Πίνακας 2.10). Ακολούθως, το έλλειμμα του ΚΠ αναμένεται διαμορφωθεί σε €5.930 εκατ. ή 2,4% του ΑΕΠ από €5.361 εκατ. πέρυσι. Το πρωτογενές πλεόνασμα αναμένεται να διαμορφωθεί σε €3.470 εκατ. ή 1,4% του ΑΕΠ από €4.494 εκατ. ή 1,9% του ΑΕΠ που εκτιμάται να είναι το τελικό αποτέλεσμα για το 2024. Η επιδείνωση προβλέπεται να προέλθει τόσο από τον τακτικό προϋπολογισμό ενώ το ισοζύγιο του ΠΔΕ προβλέπεται να βελτιωθεί.

Τα καθαρά έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού προβλέπεται να διαμορφωθούν στα €74.573 εκατ., αυξημένα κατά €3,43 δισεκ. ή 4,8%, έναντι του προηγούμενου έτους. Οι συνολικές δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού για το 2025 προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν σε €80.502 εκατ., αυξημένες κατά €5,2% σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Οι πρωτογενείς δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν στα €57.002 εκατ., περισσότερες κατά €17,3% σε σχέση με το 2024.

Πίνακας 2.10

Έσοδα, Δαπάνες και Ισοζύγιο Κρατικού Προϋπολογισμού 2025* (σε € εκατ.)

	2024 Εκτιμήσεις	2025 Προϋπολ.	% Μεταβολή 25Π/24
I. ΚΑΘΑΡΑ ΕΣΟΔΑ ΚΠ (1+2)	71.141	74.573	4,8
1. Καθαρά έσοδα ΤΠ	64.320	66.036	2,7
<i>Μείον επιστροφές φόρων</i>	7.322	7.529	2,8
Έσοδα ΤΠ	71.642	73.565	2,7
2. Έσοδα ΠΔΕ+ΤΑΑ ⁸	6.821	8.537	25,2
II. ΔΑΠΑΝΕΣ ΚΠ (3+4)	76.502	80.502	5,2
3. Δαπάνες ΤΠ	58.492	66.402	13,5
Πρωτογενείς δαπάνες ΤΠ	48.592	57.002	17,3
Τόκοι	9.900	9.400	-5,1
4. Δαπάνες ΠΔΕ+ΤΑΑ ⁹	13.150	14.100	7,2
III. Έλλειμμα(-)/Πλεόνασμα (+) ΚΠ	-5.361	-5.930	
<i>% στο ΑΕΠ</i>	-2,3	-2,4	
IV. Πρωτογενές Πλεόνασμα ΚΠ	4.494	3.470	
<i>% στο ΑΕΠ</i>	1,9	1,4	
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	236.965	247.514	4,5

* Σε εθνολογιστική βάση (ESA 2010)

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2025, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2024, Πίνακας 3.2

Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού, 2025

Προβλέπεται αύξηση στις περισσότερες υποκατηγορίες εσόδων το 2025 και συνολική αύξηση κατά 4,8%. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στη προβλεπόμενη μεγέθυνση της οικονομίας. Τα καθαρά έσοδα του ΤΠ αναμένεται να αυξηθούν κατά 2,7% το 2025 σε σχέση με το 2024, σε €66.036 εκατ. (Πίνακας 2.11). Τα έσοδα του ΤΠ προβλέπεται να αυξηθούν επίσης κατά 2,7% με αύξηση στις επιστροφές φόρων κατά 2,8%. Τα έσοδα από τη φορολογία εισοδήματος αναμένεται να αυξηθούν κατά 4,2%, λόγω της αύξησης των εσόδων των φυσικών προσώπων (+6,1%) γεγονός που οφείλεται κυρίως στην προβλεπόμενη αύξηση των αμοιβών εξαρτημένης εργασίας και της αναμενόμενης νέας αύξησης του κατώτατου μισθού. Αύξηση αναμένεται στα έσοδα από φόρους αγαθών και υπηρεσιών (+4,4%) με τα έσοδα από ΦΠΑ να αυξάνονται κατά 5,3%. Αναμένεται επίσης αύξηση στις μεταβιβάσεις κατά 33,5% κυρίως λόγω της αύξησης των εσόδων του ΤΑΑ κατά €1.299 εκατ. Αύξηση αναμένεται και στις αγορές αγαθών και υπηρεσιών λόγω της επέκτασης της σύμβασης παραχώρησης της Αττικής Οδού. Μείωση προβλέπεται στους λοιπούς φόρους παραγωγής (-25,2%), κυρίως λόγω της κατάργησης του τέλους επιτηδεύματος στους ελεύθερους επαγγελματίες και στα λοιπά τρέχοντα έσοδα (-27,7%, Πίνακας 2.11).

⁸ Η κατηγορία ΠΔΕ περιλαμβάνει πλέον και τις ροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.

⁹ Όπως παραπάνω.

Πίνακας 2.11

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού 2025* (σε εκατ. €)

	2024 Εκτιμ.	2025 Προϋπ.	% Μεταβ. 25Π/24
Καθαρά Έσοδα ΚΠ	71.141	74.573	4,8
Καθαρά Έσοδα ΤΠ	64.320	66.036	2,7
Επιστροφές φόρων	7.322	7.529	2,8
Έσοδα ΤΠ	71.642	73.565	2,7
Φορολογία Εισοδήματος	24.203	25.212	4,2
Εκ των οποίων:			
--Φυσικών Προσώπων	14.363	15.244	6,1
--Νομικών Προσώπων	7.852	7.972	1,5
Φορ. Ακίνητης Περιουσίας	2.433	2.394	-1,6
Φορ. Κληρ., Δωρεών, κλπ.	235	235	0,0
Δασμοί και φόροι Εισαγ.	344	362	5,2
Φόροι επί αγαθών και υπ.	36.409	38.019	4,4
Εκ των οποίων:			
--ΦΠΑ	25.341	26.673	5,3
--Ειδικό Φόρο Κατ/σης	7.229	7.276	0,7
Λοιποί φόροι παραγωγής	615	460	-25,2
Λοιποί τρεχ. φόροι	2.474	2.523	2,0
Κοινωνικές Εισφορές	60	60	0,0
Μεταβιβάσεις	6.588	8.794	33,5
Πωλήσεις αγαθών & υπηρ.	856	965	12,7
Εκ των οποίων:			
Λοιπά τρέχοντα έσοδα	4.209	3.043	-27,7
Πωλήσεις παγίων	36	37	2,8
Έσοδα ΠΔΕ+ΤΑΑ ¹⁰	6.821	8.537	25,2

* Σε εθνολογιστική βάση (ESA 2010)

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2025, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2024, Πίνακας 3.2

Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού, 2025

Οι συνολικές δαπάνες του κρατικού προϋπολογισμού για το έτος 2025 προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν σε €80.502 εκατ., αυξημένες κατά €4 δισεκ. ή 5,2% σε σχέση με την αντίστοιχη εκτίμηση του έτους 2024, κυρίως λόγω της επιτάχυνσης των έργων που χρηματοδοτούνται από το ΤΑΑ, των αυξημένων φυσικών παραλαβών των οπλικών συστημάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας, της κάλυψης μέσω επιχορήγησης της απώλειας εσόδων του ΕΟΠΥΥ λόγω της μείωσης των ασφαλιστικών εισφορών, της αύξησης των αποδοχών των δημοσίων υπαλλήλων και λόγω των αυξημένων μεταβιβάσεων για την ενίσχυση της λειτουργίας των νοσοκομείων του ΕΣΥ.

Προβλέπεται αύξηση σε αρκετές από τις υποκατηγορίες δαπανών το 2024. Οι δαπάνες του ΤΠ προβλέπεται να αυξηθούν κατά 13,5%, με αύξηση των πρωτογενών δαπανών κατά 17,3%. Οι παροχές σε εργαζομένους προβλέπεται να μειωθούν κατά 1,0%. Οι δαπάνες για κοινωνικές παροχές προβλέπεται να αυξηθούν κατά 22,8% λόγω της αυξημένης δαπάνης για το επίδομα θέρμανσης. Οι δαπάνες για μεταβιβάσεις σε φορείς εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης

¹⁰Η κατηγορία ΠΔΕ περιλαμβάνει και τις ροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για το 2021 και το 2022.

προβλέπεται ότι θα διαμορφωθούν στο ποσό των €34.436 εκατ., αυξημένες κατά €1.062 εκατ. έναντι της εκτίμησης του 2024, εξαιτίας των αυξημένων προβλέψεων επιχορηγήσεων προς τον ΕΟΠΥΥ, αλλά και εξαιτίας της ενίσχυσης για τη λειτουργία των νοσοκομείων. Οι αγορές αγαθών και υπηρεσιών προβλέπεται να μειωθούν κατά 15,4% ενώ μείωση προβλέπεται και στις λοιπές δαπάνες (-27,7%). Μεγάλη αύξηση προβλέπεται στις αγορές παγίων (+58,4%), κυρίως λόγω των αυξημένων φυσικών παραλαβών οπλικών συστημάτων του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας. Σημαντική αύξηση αναμένεται και στις πιστώσεις υπό κατανομή (+22,5%, Πίνακας 2.12).

Πίνακας 2.12

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού 2025* (σε εκατ. €)

	2024 Εκτιμ.	2025 Προϋπ.	% Μεταβ. 25Π/24
Δαπάνες ΚΠ (1+2+3)	76.502	80.502	5,2
Δαπάνες ΤΠ (1+2)	58.492	66.402	13,5
1. Πρωτογενείς δαπ. ΤΠ	48.592	57.002	17,3
Παροχές σε εργαζόμενους	14.934	14.790	-1,0
Κοινωνικές παροχές	346	425	22,8
Μεταβιβάσεις (εκ των οποίων σε ΟΚΑ)	33.374	34.436	3,2
21.028	21.692	3,2	
Αγορές αγαθών & υπηρεσιών	2.257	1.910	-15,4
Επιδοτήσεις	76	81	6,6
Λοιπές δαπάνες	141	102	-27,7
Πιστώσεις υπό κατανομή	14.365	17.602	22,5
Αγορές παγίων	1.109	1.757	58,4
2. Τόκοι (ακαθάριστη βάση)	9.900	9.400	-5,1
3. Δαπάνες ΠΔΕ+ΤΑΑ ¹¹	13.150	14.100	7,2

* Σε εθνικολογιστική βάση (ESA 2010)

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2025, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2024, Πίνακας 3.2

Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων, 2025

Αναμένεται αύξηση των εσόδων του ΠΔΕ+ΤΑΑ το 2025 κατά 25,2% σε σχέση με πέρυσι, κυρίως λόγω των αυξημένων εσόδων του ΤΑΑ (+€1.298 εκατ.). Οι δαπάνες του ΠΔΕ+ΤΑΑ αναμένεται ότι θα ανέλθουν σε €14.100 εκατ. (+7,2% σε σχέση με πέρυσι) το 2025, εκ των οποίων €9.200 εκατ. αφορούν το ΠΔΕ, με κατανομή της συνολικής δαπάνης μεταξύ των έργων που θα συγχρηματοδοτηθούν από πόρους της ΕΕ, ύψους €6.450 εκατ. και εκείνων που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από εθνικούς πόρους, ύψους €2.750 εκατ. Το όριο των δαπανών για την υλοποίηση δράσεων που χρηματοδοτούνται από το σκέλος των επιχορηγήσεων του ΤΑΑ ανέρχεται σε €4.900 εκατ. για το 2025, πέραν του ορίου δαπανών που αφορά στο εθνικό και στο συγχρηματοδοτούμενο σκέλος του προϋπολογισμού δημοσίων επενδύσεων.

¹¹ Η κατηγορία ΠΔΕ περιλαμβάνει και τις ροές του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας για το 2021 και το 2022.

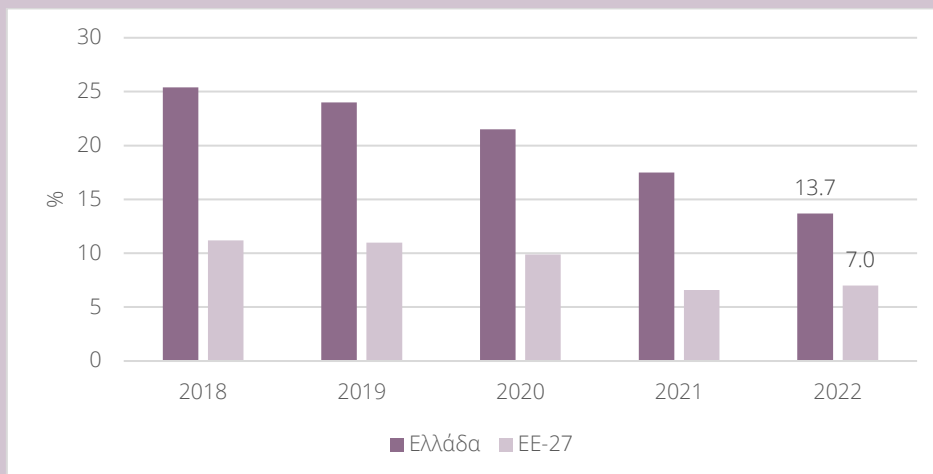
Ειδικό Πλαίσιο ενότητας 2.2.Β

Πρόσφατες τάσεις στο «κενό» εσόδων ΦΠΑ σε Ελλάδα και Ευρώπη

Ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ) είναι ένας έμμεσος φόρος ευρείας βάσης που επιβάλλεται σε αγαθά και υπηρεσίες που χρησιμοποιούνται ή καταναλώνονται στην επικράτεια της ΕΕ. Αποτελεί μία από τις βασικές πηγές εσόδων για τις κυβερνήσεις των κρατών-μελών, με τον λόγο εσόδων ΦΠΑ προς ΑΕΠ να ανέρχεται στο 7,2% του ΑΕΠ της ΕΕ και στο 15,7% των συνολικών κρατικών εσόδων το 2023. Τα έσοδα από ΦΠΑ το 2023 αντιστοιχούν σε 62,0% των συνολικών έμμεσων φόρων (69,0% στην ΕΕ27) και 31,9% των συνολικών φορολογικών εσόδων (27,3% στην ΕΕ27).

Το κενό συμμόρφωσης ΦΠΑ ορίζεται ως η διαφορά μεταξύ των εσόδων που θα εισπράττονταν υπό πλήρη συμμόρφωση όλων των φορολογούμενων και των πραγματικών εσόδων που εισπράττονται από τις αρχές. Το κενό περιλαμβάνει ένα ευρύ φάσμα απώλειας εσόδων, όπως τη νόμιμη εκμετάλλευση νομικών παραθύρων στα φορολογικά συστήματα καθώς και την οργανωμένη φοροδιαφυγή μεγάλης κλίμακας. Η μη συμμόρφωση μπορεί επίσης να είναι ακούσια, ως αποτέλεσμα διοικητικών σφαλμάτων, παραλείψεων, μη δόλιων χρεοκοπιών και άλλων παραγόντων. Οι εκτιμήσεις του κενού συμμόρφωσης ΦΠΑ συχνά χρησιμοποιούνται ως δείκτες αποτελεσματικότητας της είσπραξης του ΦΠΑ. Η απώλεια εσόδων από τον ΦΠΑ έχει αρνητικό αντίκτυπο στο δημοσιονομικό ισοζύγιο και περιορίζει τη δυνατότητα για κρατικές δαπάνες για δημόσια αγαθά και υπηρεσίες όπως σχολεία, νοσοκομεία και εθνική άμυνα. Η βελτίωση στη συμμόρφωση ΦΠΑ διευρύνει τη φορολογική βάση, επιμερίζοντας δικαιότερα το φορολογικό βάρος, και επίσης προάγει τον υγιή ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, παρακολουθεί και καταγράφει σε ετήσια βάση την αποτελεσματικότητα είσπραξης του ΦΠΑ ανά χώρα στην ΕΕ.

Διάγραμμα Π.2.2.1. Κενό συμμόρφωσης ΦΠΑ ως % της συνολικής φορολογικής υποχρέωσης, Ελλάδα & ΕΕ-27, 2018-2022

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

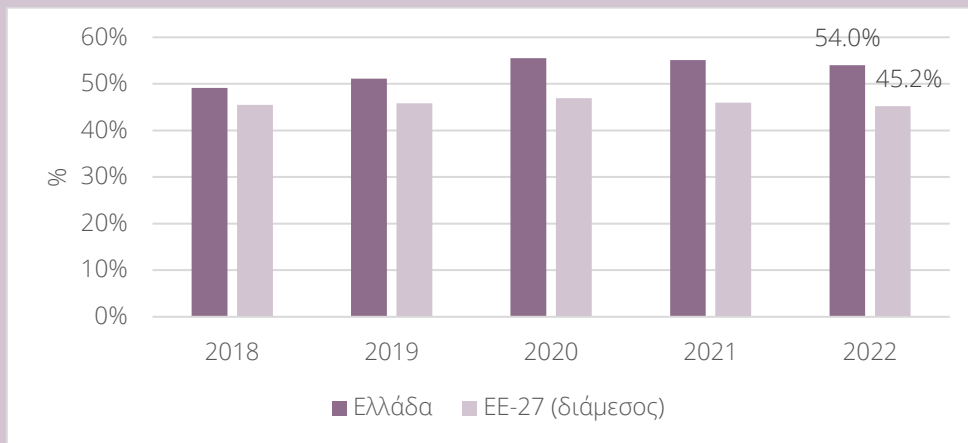
Στο διάγραμμα Π.2.2.1 παρουσιάζεται το κενό συμμόρφωσης ΦΠΑ για την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση ως ποσοστό της συνολικής φορολογικής υποχρέωσης ή αλλιώς των θεωρητικά προσδοκώμενων εσόδων υπό πλήρη συμμόρφωση, από το 2018 έως το 2022. Παρατηρούμε ότι το κενό στην Ελλάδα είναι σημαντικά υψηλότερο από το κενό στον Ευρωπαϊκό μέσο όρο σε όλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου. Σημειώνεται, ωστόσο, σημαντική πρόοδος διαχρονικά με το κενό να μειώνεται από 25,4% το 2018 (2^ο υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ) σε 13,7% το 2022 (5^ο υψηλότερο

ποσοστό στην ΕΕ), έτος με τα πλέον διαθέσιμα δεδομένα. Η μείωση στην ΕΕ-27 την ίδια περίοδο είναι μικρότερη, από 11,2% το 2018 σε 7% το 2022.

Μια άλλη σημαντική πηγή απώλειας εσόδων ΦΠΑ είναι οι αποφάσεις πολιτικής που περιορίζουν τη φορολογική βάση ή μειώνουν το οφειλόμενο ποσό ΦΠΑ για ορισμένα τμήματα της φορολογικής βάσης. Αυτές οι πολιτικές συνήθως αποσκοπούν στην παροχή κινήτρων στους φορολογούμενους σε βάρος των εσόδων ΦΠΑ. Μπορεί επίσης να είναι το αποτέλεσμα δυσκολιών στην επιβολή πληρωμών σε ορισμένους φορολογούμενους ή σε συγκεκριμένους τύπους αγαθών και υπηρεσιών. Το κενό πολιτικής ΦΠΑ είναι μια εκτίμηση των εσόδων ΦΠΑ που χάνονται λόγω της εφαρμογής μειωμένων συντελεστών και απαλλαγών ΦΠΑ, σε σύγκριση με έναν ενιαίο συντελεστή ΦΠΑ.

Διάγραμμα Π.2.2.2. Κενό πολιτικής ΦΠΑ (ως % των θεωρητικά μέγιστων εσόδων), Ελλάδα & ΕΕ-27, 2018-2022

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Στο διάγραμμα Π.2.2.2 παρουσιάζεται το κενό πολιτικής ΦΠΑ για την Ελλάδα και τη διάμεσο (δηλαδή τη μεσαία τιμή εάν διαταχθούν οι χώρες σε αύξουσα σειρά) της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως ποσοστό των θεωρητικά μέγιστων εσόδων, δηλαδή των εσόδων που θα εισέπραττε η κυβέρνηση εάν εφαρμόζε έναν ενιαίο συντελεστή ΦΠΑ αντί να επιβάλλει κατά τμήματα μειωμένους συντελεστές ή να παρέχει απαλλαγές, από το 2018 έως το 2022. Παρατηρούμε ότι, όπως και πριν, το κενό στην Ελλάδα είναι υψηλότερο από το κενό στην Ευρωπαϊκή διάμεσο σε όλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου. Μάλιστα, το κενό έχει μεγεθυνθεί από το 2018 και έπειτα στην Ελλάδα χωρίς να έχει συμβεί κάτι ανάλογο στην ΕΕ-27, αυξάνοντας έτσι την απόκλιση. Το 2021 και το 2022 η Ελλάδα είχε το τρίτο υψηλότερο κενό πολιτικής ΦΠΑ μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ

Συμπερασματικά, η Ελλάδα υστερεί σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη στην είσπραξη εσόδων από ΦΠΑ, τόσο λόγω της έλλειψης συμμόρφωσης όσο και λόγω της εφαρμογής πολιτικών που μειώνουν τα πραγματικά έσοδα σε σχέση με τα δυνητικά. Στο σκέλος της συμμόρφωσης έχει σημειωθεί, ωστόσο, σημαντική πρόοδος, με το κενό να μειώνεται κατά 46,1% (11,7 ποσοστιαίες μονάδες) το 2022 σε σχέση με το 2018, αμβλύνοντας τον άδικο επιμερισμό του φορολογικού βάρους και τον αθέμιτο ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων. Σε αυτή τη βελτίωση, έχει συνεισφέρει η επέκταση των ηλεκτρονικών πληρωμών (IOBE 2024, «Ηλεκτρονικές πληρωμές στην Ελλάδα μετά την περίοδο της πανδημίας») και του ηλεκτρονικού εμπορίου, με τις διαδικτυακές πωλήσεις να αυξάνονται από 3,8% το 2018 σε 6,9% το 2022 των πωλήσεων των επιχειρήσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2024, «VAT gap in the EU – 2024 report»), την ίδια περίοδο. Η σχετική αύξηση των ηλεκτρονικών πωλήσεων μειώνει τις

συναλλαγές με μετρητά και βελτιώνει τη συμμόρφωση στην πληρωμή ΦΠΑ μέσω καλύτερου ελέγχου. Παρά την πρόοδο, καθώς υπάρχει σημαντικό περιθώριο, κρίνεται σκόπιμο να ληφθούν περαιτέρω μέτρα πολιτικής, στην κατεύθυνση της τόνωσης των ηλεκτρονικών πληρωμών σε στοχευμένες συναλλαγές και της αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών από τη φορολογική διοίκηση που θα μειώσουν ακόμα περισσότερο το κενό συμμόρφωσης στην Ελλάδα. Στο κενό πολιτικής, αντίθετα, η απόκλιση σε σχέση με τη διάμεσο στην ΕΕ δεν είναι μεγάλη, αν και έχει αυξηθεί πρόσφατα. Σε αυτή την εξέλιξη έπαιξε ρόλο και η ενεργειακή κρίση που οδήγησε στη λήψη μέτρων στήριξης από την ελληνική κυβέρνηση που περιλάμβαναν σχετικές φοροαπαλλαγές.

Γ. Χρηματοπιστωτικό σύστημα

- Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα συνέχισε τη σταδιακή χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, το τέταρτο τρίμηνο του 2024, με προσδοκία για περαιτέρω μείωση των βασικών επιτοκίων το 2025.
- Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια στους ισολογισμούς των τραπεζών κατέγραψαν μείωση στο τρίτο τρίμηνο του 2024, στο 4,6% των συνολικών δανείων, που αποτελεί ιστορικό χαμηλό από το 2002.
- Η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις ενισχύθηκε σημαντικά στα τέλη του 2024, ενώ η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά αμβλύθηκε.
- Η έκθεση των ελληνικών τραπεζών σε κρατικά ομόλογα παρέμεινε υψηλή στα μέσα του 2024 και αποκλίνει σημαντικά από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης.
- Οι ιδιωτικές τραπεζικές καταθέσεις κατέγραψαν άνοδο σωρευτικά την περίοδο Σεπ.-Νοε. 2024, σε αντιδιαστολή με πτώση την ίδια περίοδο πέρυσι.
- Το κόστος νέου δανεισμού του δημοσίου τομέα μειώθηκε περαιτέρω το τέταρτο τρίμηνο του 2024, μειώνοντας την απόκλισή του από το αντίστοιχο κόστος του Γερμανικού δημοσίου.
- Το κόστος νέου δανεισμού του ιδιωτικού τομέα μειώνεται σταδιακά, με την απόκλισή του από το αντίστοιχο μέσο κόστος στην Ευρώπη να αμβλύνεται το τέταρτο τρίμηνο του 2024. Η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) κατέγραψε κάμψη, παραμένοντας ωστόσο σε υψηλά επίπεδα.

Στο τέταρτο τρίμηνο του 2024, οι τιμές των μετοχών στην εγχώρια κεφαλαιαγορά κατέγραψαν μικρή άνοδο. Ως αποτέλεσμα, ο γενικός δείκτης τιμών μετοχών κατέγραψε σωρευτική άνοδο κατά 13,7% στο σύνολο του 2024, ενώ ο τραπεζικός δείκτης αυξήθηκε κατά 21,1%. Την ίδια περίοδο, το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας προχώρησε τη στρατηγική από-επένδυσής του από τις τράπεζες παραχωρώντας σταδιακά σε ιδιώτες πλήρως τη συμμετοχή του σε Alpha και Πειραιώς, με ορίζοντα να έχει ολοκληρώσει τη στρατηγική από-επένδυσης και σε ΕΤΕ και Αττικής έως τα τέλη του 2025.

Έπειτα από δύο έτη περιοριστικής νομισματικής πολιτικής, η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) προχώρησε σε τέσσερις διαδοχικές μειώσεις στα βασικά επιτόκια την περίοδο Ιουνίου-Δεκεμβρίου, σωρευτικά κατά περίπου 100 μονάδες βάσης. Την περίοδο 2022-2023 είχαν εφαρμοστεί δέκα διαδοχικές αυξήσεις των βασικών επιτοκίων, σωρευτικά κατά 450 μονάδες βάσης. Οι αγορές προεξοφλούν περαιτέρω σταδιακή υποχώρηση των βασικών επιτοκίων το

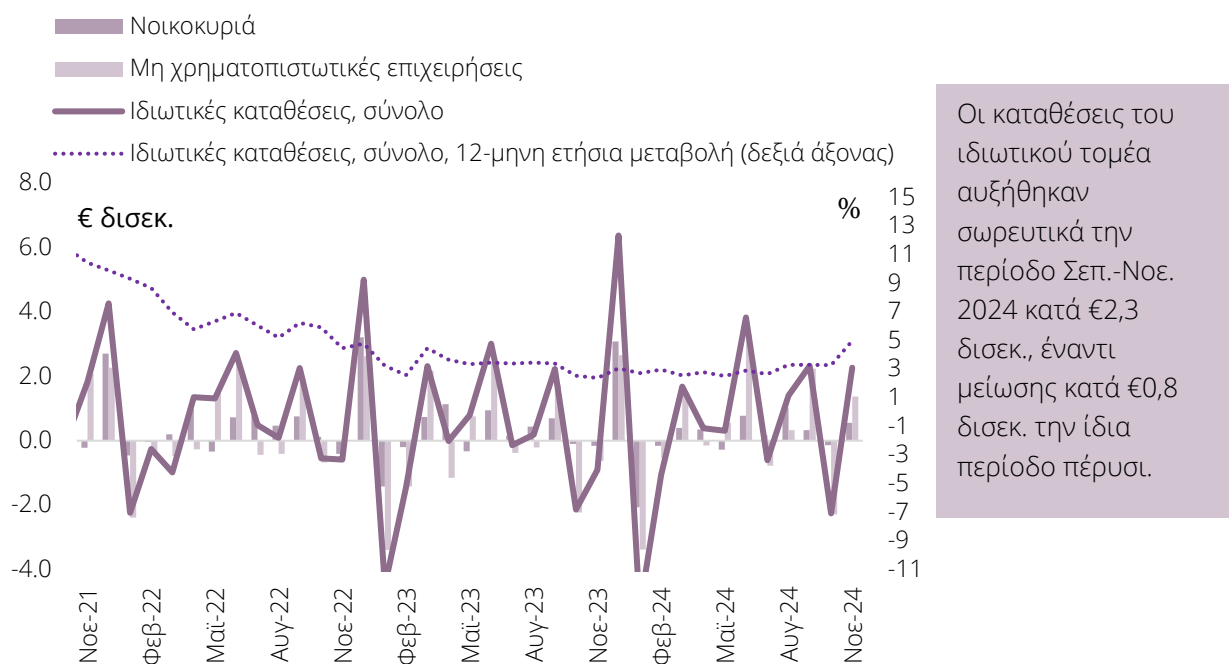

επόμενο έτος, παραμένοντας ωστόσο σε επίπεδα υψηλότερα από τις αρχές του 2022. Ενδεικτικά, στις αγορές παραγώγων επιτοκίων, το Euribor 3 μηνών εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στην περιοχή του 1,9% στα τέλη του 2025 αντίστοιχα, από κοντά στο 4% στα τέλη του 2023 και -0,5% στις αρχές του 2022. Αναφορικά με τα εργαλεία ποσοτικής χαλάρωσης, η ΕΚΤ έχει διακόψει τις επανεπενδύσεις των ομολόγων που λήγουν στο πλαίσιο του προγράμματος APP (από τα μέσα του 2023), καθώς και τις επανεπενδύσεις των ομολόγων που λήγουν στο πλαίσιο του προγράμματος REPP (από τα τέλη του 2024). Οι πληθωριστικές προσδοκίες βαίνουν μειούμενες, ωστόσο με κινδύνους να ελλοχεύουν από τις συνεχιζόμενες γεωπολιτικές εντάσεις στα ανατολικά της Ευρώπης και την αβεβαιότητα σε σχέση με τις διεθνείς τιμές ενέργειας.

Μεταξύ των θετικών τάσεων στα θεμελιώδη μεγέθη των τραπεζών, τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) κατέγραψαν ιστορικό χαμηλό, ενισχύθηκε σημαντικά η πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, καταγράφεται ενισχυμένη οργανική κερδοφορία, ρευστότητα και κεφαλαιακή επάρκεια, ενώ αυξάνονται οι ιδιωτικές καταθέσεις. Το κόστος δανεισμού του δημόσιου τομέα συνεχίζει να αποκλιμακώνεται, καθώς και η απόκλισή του από το αντίστοιχο σε άλλες χώρες.

Διάγραμμα 2.7

Μηνιαία καθαρή ροή ιδιωτικών καταθέσεων στις Ελληνικές τράπεζες

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Μεταξύ των αρνητικών τάσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα στα τέλη του έτους, η έκθεση των τραπεζών σε κρατικά ομόλογα είναι υψηλότερη συγκριτικά με τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες, συνεχίζεται η συρρίκνωση της στεγαστικής πίστης, ενώ το περιθώριο επιτοκίου διατηρείται σε υψηλά επίπεδα. Μεταξύ των προκλήσεων από το παρελθόν, ξεχωρίζει το υψηλό ποσοστό των κόκκινων δανείων, κυρίως εκτός τραπεζικών ισολογισμών. Επιπλέον, παραμένει υψηλό το μερίδιο αναβαλλόμενης φορολογίας στα ίδια κεφάλαια των τραπεζών. Η έγκαιρη εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αποτελεί ευκαιρία αλλά και στοίχημα για τη χρηματοδότηση παραγωγικών επενδύσεων με ευνοϊκούς όρους.

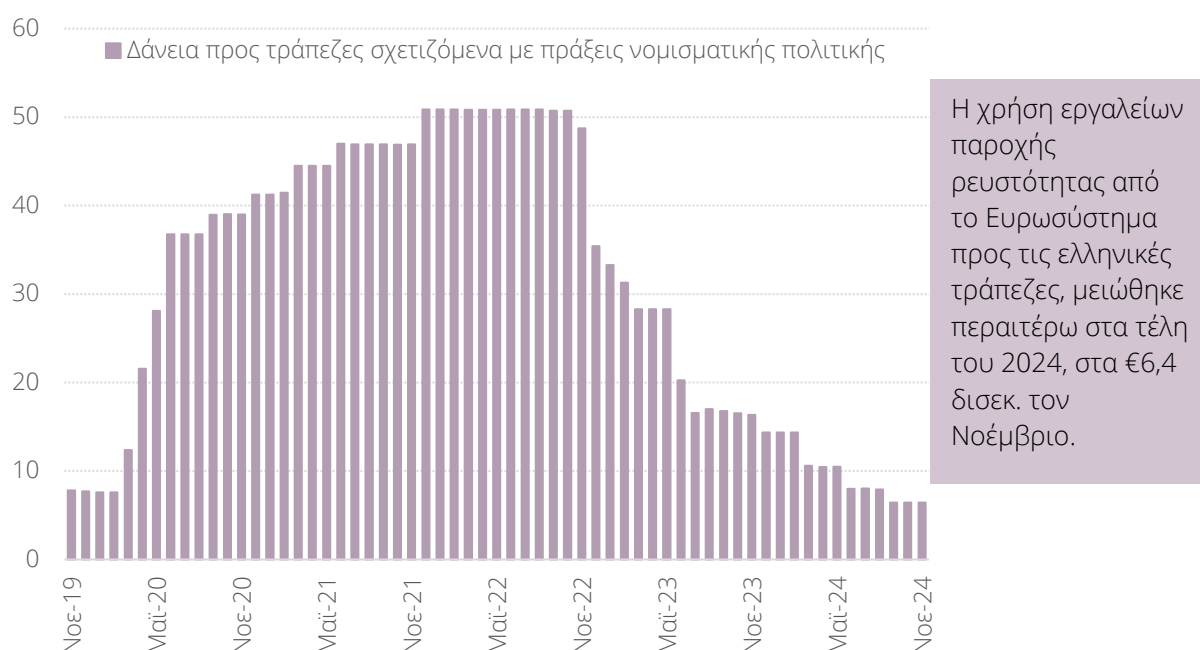
Στο σκέλος του παθητικού των τραπεζών, οι ιδιωτικές καταθέσεις αυξήθηκαν την περίοδο Σεπ.-Νοε. 2024, με καθαρές νέες εισροές κατά €1,6 δισεκ από επιχειρήσεις και €0,7 δισεκ. από νοικοκυριά (Διάγραμμα 2.7). Σε ετήσια βάση, το απόθεμα ιδιωτικών καταθέσεων τον Νοέμβριο ήταν αυξημένο κατά €9,5 δισεκ.. Ο δωδεκάμηνος ρυθμός μεταβολής διαμορφώθηκε στο 5,0% τον Νοέμβριο, υψηλότερος από το 3,0% το 2023.

Για το 2025 αναμένεται ήπια ανοδική τάση στις ιδιωτικές καταθέσεις, ελαφρά υψηλότερη του πληθωρισμού. Καθώς η ιδιωτική κατανάλωση αυξάνεται ήπια σε πραγματικούς όρους, ενώ ο πληθωρισμός αποκλιμακώνεται αργά, αναμένεται μικρή ενίσχυση της αποταμίευσης νοικοκυριών και επιχειρήσεων, μέρος της οποίας θα αποτυπωθεί και στις καταθέσεις.

Το δεύτερο σκέλος του παθητικού των τραπεζών αφορά στη χρηματοδότηση από το Ευρωσύστημα. Το υψηλότερο, σε σχέση με το παρελθόν, κόστος παροχής ρευστότητας από την ΕΚΤ έχει μειώσει σημαντικά τη χρήση μακροπρόθεσμων εργαλείων χρηματοδότησης από το Ευρωσύστημα, όπως τα LTROs, κατά €9,9 δισεκ. σε ετήσια βάση τον Νοέμβριο του 2024 (Διάγραμμα 2.8). Ταυτόχρονα, τα περιουσιακά στοιχεία του εγχώριου τραπεζικού συστήματος που είναι αποδεκτά από το Ευρωσύστημα ως εξασφάλιση για πράξεις νομισματικής πολιτικής, όπως αποτυπώνονται στις οικονομικές καταστάσεις της Τράπεζας της Ελλάδος, μειώθηκαν την ίδια περίοδο, αγγίζοντας τα €24,1 δισεκ. τον Νοέμβριο του 2024, από σχεδόν €69 δισεκ. στα μέσα του 2022.

Διάγραμμα 2.8

Μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση των Ελληνικών τραπεζών από το Ευρωσύστημα (δισεκ. €)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Στο τρίτο σκέλος του παθητικού των τραπεζών που αφορά στη χρηματοδότηση από τις αγορές κεφαλαίων, αφενός η σταδιακή βελτίωση της πιστοληπτικής αξιολόγησης για το κρατικό αλλά και

τα ιδιωτικά αξιόγραφα, αφετέρου η σταδιακή αποκλιμάκωση των επιτοκίων, δημιουργούν θετικές προοπτικές για το τρέχον έτος.

Πίνακας 2.13

Εγχώρια τραπεζική χρηματοδότηση και μέσα επιτόκια ανά χαρτοφυλάκιο

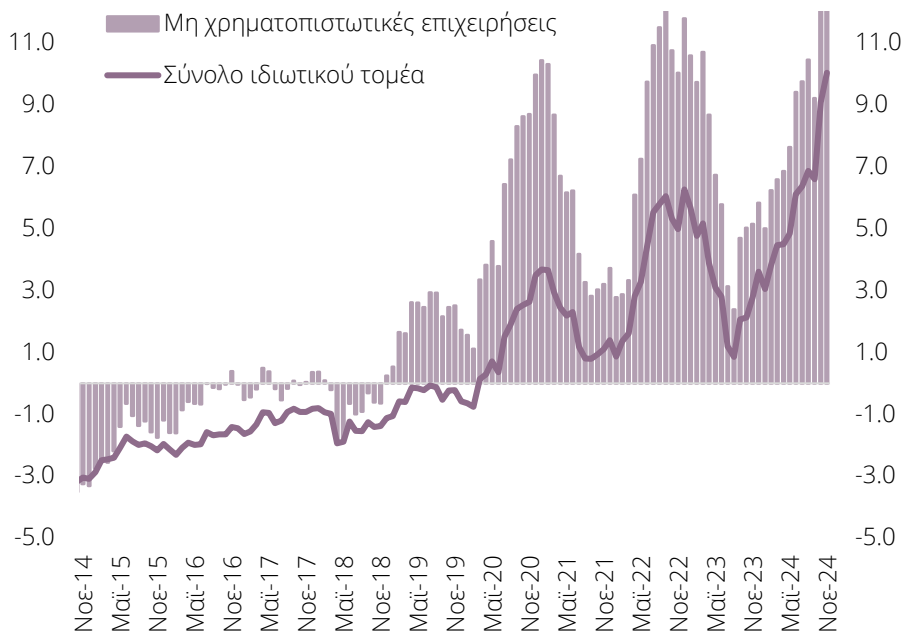
Τρίμηνο/Έτος	4/23	1/24	2/24	3/24	Οκτ.24	Νοέ.24
Ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ροών*						
Σύνολο ιδιωτικού τομέα	2,8	3,8	5,2	6,6	9,1	10,0
Νοικοκυριά & ΜΚΙ	-2,2	-1,7	-1,0	-0,7	-0,7	-0,7
Καταναλωτική πίστη	2,8	4,3	5,4	6,0	6,4	6,0
Στεγαστική πίστη	-3,6	-3,3	-2,9	-2,7	-2,8	-2,7
Ελεύθεροι Επαγγελματίες	-2,4	-0,8	-0,1	0,3	0,4	0,5
Μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	5,3	5,9	8,0	9,8	13,4	15,8
Μέσα επιτόκια ανά χαρτοφυλάκιο						
Καταναλωτική πίστη	11,3	10,7	10,8	11,0	10,9	10,9
Στεγαστική πίστη	4,43	4,45	4,20	3,86	3,77	3,72
Δάνεια προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις	6,07	5,94	5,54	5,62	5,15	4,98

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος.

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων

Διάγραμμα 2.9

Τραπεζική χρηματοδότηση του εγχώριου ιδιωτικού τομέα (ετήσια % μεταβολή 12-μηνων ροών*)

Οι νέες καθαρές ροές προς τις μη χρηματοοικονομικές επιχειρήσεις ήταν πολύ υψηλές την περίοδο Σεπ.-Νοε. 2024, κατά 5,4 δισεκ., με το ρυθμό 12-μηνης πιστωτικής επέκτασης προς το σύνολο του ιδιωτικού τομέα να αγγίζει το 10% τον Νοέμβριο.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Οι ροές προκύπτουν από τις μεταβολές των υπολοίπων διορθωμένες για τις διαγραφές δανείων, απομειώσεις αξίας χρεογράφων, τις συναλλαγματικές διαφορές και τις αναταξινομήσεις/μεταβιβάσεις δανείων.

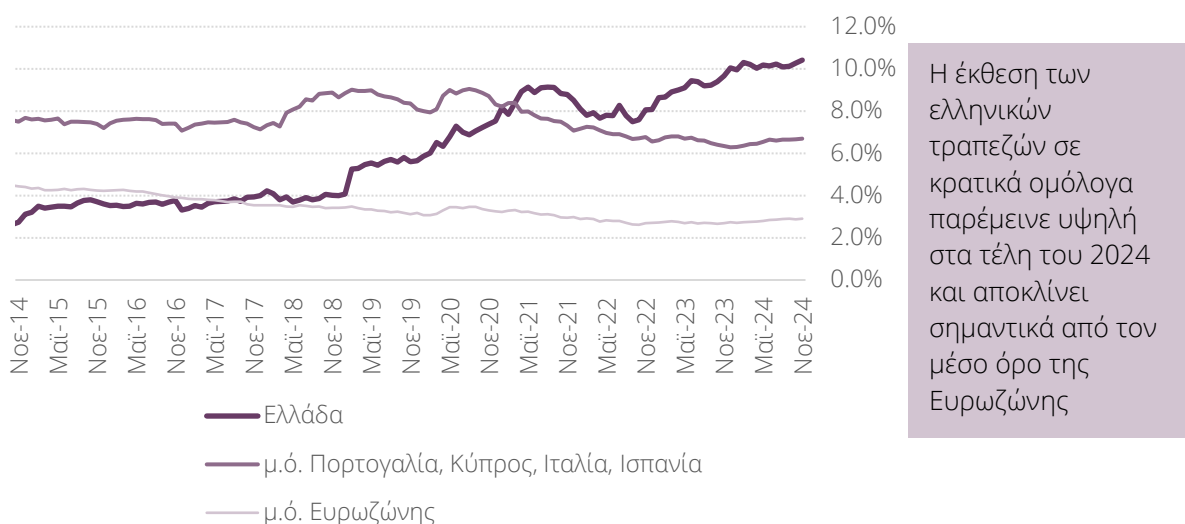
Στην πλευρά του ενεργητικού των τραπεζών, ο 12-μηνος ρυθμός πιστωτικής επέκτασης προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα ενισχύθηκε έντονα, αγγίζοντας το 10,0% τον Νοέμβριο του 2024 (Πίνακας 2.10). Ο αντίστοιχος ρυθμός προς τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (ΜΧΕ) καταγράφηκε σε 15,8% τον ίδιο μήνα (Διάγραμμα 2.9), ενώ οι συνολικές νέες καθαρές ροές προς επιχειρήσεις το διάστημα Σεπ.-Νοε. 2024 ήταν υψηλά θετικές, στα €5,8 δισεκ., σε σύγκριση με €2,2 δισεκ. την ίδια περίοδο του 2023 και €2,0 δισεκ. στο πρώτο οκτάμηνο του 2024. Παράλληλα, ενώ συνεχίστηκε αμείωτη η πιστωτική συρρίκνωση στο στεγαστικό χαρτοφυλάκιο, ανάκαμψη κατέγραψαν οι πιστώσεις προς ελεύθερους επαγγελματίες και ατομικές επιχειρήσεις, καθώς και τα καταναλωτικά δάνεια.

Η χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα επηρεάζεται από μεταβολές στην προσφορά και τη ζήτηση δανείων, υπό την επίδραση των υψηλότερων επιτοκίων. Στην πλευρά της προσφοράς, η εφαρμογή του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δημιουργεί ευκαιρίες στην παροχή επιχειρηματικών πιστώσεων με ευνοϊκούς όρους.

Από την σκοπιά της ζήτησης δανείων, η έρευνα της Τράπεζας της Ελλάδος για τις τραπεζικές χορηγήσεις το τρίτο τρίμηνο του 2024 κατέγραψε μικρή ενίσχυση της ζήτησης νέων δανείων στην επιχειρηματική και καταναλωτική πίστη. Η προσδοκία περαιτέρω ενίσχυσης της ζήτησης εντοπίζεται τόσο σε μεγάλες όσο και σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, κυρίως για μακροπρόθεσμα δάνεια, ενώ ήπια αυξητική αναμένεται η ζήτηση για στεγαστική πίστη. Τα πιστωτικά κριτήρια κατέγραψαν σταθερότητα στο τρίτο τρίμηνο του 2024, χωρίς επίσης να αναμένονται σημαντικές μεταβολές βραχυπρόθεσμα.

Διάγραμμα 2.10

Μερίδιο ενεργητικού τραπεζών σε κρατικά ομόλογα (ως % του συνολικού ενεργητικού)

Πηγή: ΕΚΤ

Στην πλευρά του ενεργητικού, η έκθεση των τραπεζών σε κρατικά χρεόγραφα παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα το τρίτο τρίμηνο του 2024, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί σε €33,7 δισεκ. τον Νοέμβριο ή 10,4% του συνολικού ενεργητικού τους. Έτσι, το μερίδιο του συνολικού ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών που έχει τοποθετηθεί σε κρατικά ομόλογα ενίσχυσε την απόκλιση από το αντίστοιχο μερίδιο των υπόλοιπων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης που κυμαίνεται στο 6,7%,

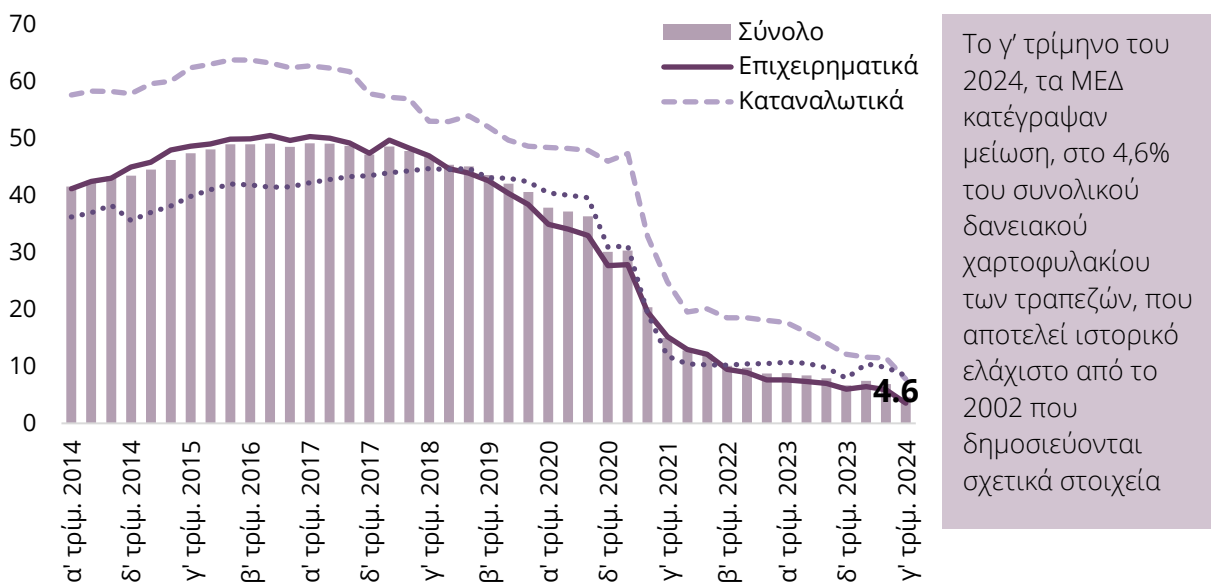

πολύ υψηλότερα από το αντίστοιχο μερίδιο για τον μέσο όρο των χωρών της Ευρωζώνης, που κυμαίνεται μόλις σε 2,9% (Διάγραμμα 2.10).

Τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) στους ισολογισμούς των τραπεζών κατέγραψαν σημαντική μείωση το τρίτο τρίμηνο του 2024, στο 4,6% των συνολικών δανείων των τραπεζών, στα €6,9 δισεκ., από 6,9% και €10,4 δισεκ. το προηγούμενο τρίμηνο. Το συνολικό επίπεδο των ΜΕΔ έτσι κατέγραψε ιστορικό χαμηλό από το 2002 (έτος από το οποίο δημοσιεύονται σχετικά στοιχεία) και συγκλίνει πλέον με τις υπόλοιπες χώρες στην Ευρωζώνη. Στα στεγαστικά δάνεια, το ποσοστό των ΜΕΔ μειώθηκε από 9,8% σε 8,4%, στην επιχειρηματική πίστη από 5,9% σε 3,5% των σχετικών δανείων, ενώ στα καταναλωτικά δάνεια μειώθηκε οριακά από 11,5% σε 7,7%.

Διάγραμμα 2.11

Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια, % του συνόλου των δανείων των τραπεζών, ανά κατηγορία*

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* Δάνεια εντός ισολογισμού (προ προβλέψεων) σε ατομική βάση

Πέρα από τα ΜΕΔ στους ισολογισμούς των τραπεζών, ένας πολύ σημαντικός όγκος δανείων, πρώην τραπεζικών ΜΕΔ, καταγράφεται υπό διαχείριση από τις Εταιρίες Διαχείρισης Απαιτήσεων από Δάνεια και Πιστώσεις (ΕΔΑΔΠ). Ενδεικτικά, το τρίτο τρίμηνο του 2024 η συνολική ονομαστική αξία των δανείων υπό τις ΕΔΑΔΠ άγγιζε τα €70,8 δισεκ. Έτσι, το απόθεμα μη εξυπηρετούμενου ιδιωτικού χρέους, τόσο εντός, όσο και εκτός ισολογισμών του τραπεζικού συστήματος, παραμένει πολύ υψηλό, με αρνητικές επιδράσεις στην αποτελεσματική κατανομή των οικονομικών πόρων και τις προοπτικές οικονομικής ανάκαμψης (βλέπε Κεφάλαιο 4). Για τον λόγο αυτό, κρίνεται υψηλής σημασίας η εύρυθμη λειτουργία της δευτερογενούς αγοράς απαιτήσεων από δάνεια και πιστώσεις, καθώς και εργαλείων όπως ο εξωδικαστικός μηχανισμός ρύθμισης οφειλών.

Μεσοπρόθεσμα, η μείωση των ΜΕΔ αναμένεται να συνεχιστεί ηπιότερα, λόγω και της χαμηλότερης πλέον βάσης. Θετικά θα επιδράσει ο νέος γύρος του προγράμματος τιτλοποιήσεων «Ηρακλής III» που βρίσκεται σε εξέλιξη. Ορατός ωστόσο παράλληλα είναι ο κίνδυνος εμφάνισης

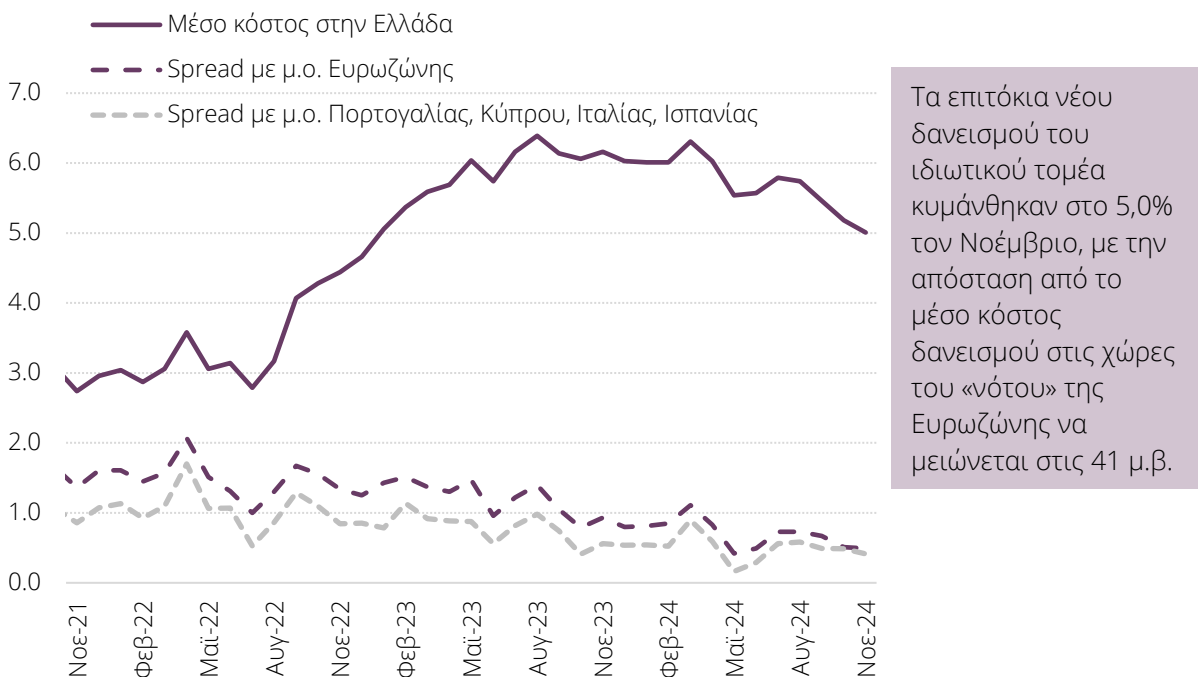
νέων ΜΕΔ σε επιμέρους χαρτοφυλάκια με κυμαινόμενο επιτόκιο όπως το στεγαστικό, ως αποτέλεσμα των υψηλότερων επιτοκίων για μεγάλη διάρκεια.

Ως προς τις νέες πιστώσεις στο σύνολο του 2025, αφενός συνέχισαν την πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, με την επιτάχυνση στην υλοποίηση του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, για το οποίο η αναθεωρημένη συνολική περίμετρος αγγίζει πλέον τα €17,7 δισεκ. έως το 2026. Αφετέρου, αναμένεται ηπιότερη πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά, κυρίως λόγω της ανθεκτικότητας της καταναλωτικής ζήτησης.

Τα επιτόκια νέων καταθέσεων κατέγραψαν μικρή κάμψη στο δίμηνο Οκτωβρίου-Νοεμβρίου 2024, στο 0,71% και 0,45% για τις Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις (ΜΧΕ) και τα νοικοκυριά αντίστοιχα. Στην ίδια περίοδο, το μέσο επιτόκιο νέων χορηγήσεων μειώθηκε στο 5,34%, διαμορφωμένο σε περίπου 5,9% για ιδιώτες και 5,1% για τις ΜΧΕ. Η διαφορά του μέσου επιτοκίου δανείων και καταθέσεων (περιθώριο επιτοκίου) παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα την ίδια περίοδο, αν και μειώθηκε στο 4,8% από μέσο περιθώριο 5,6% στο σύνολο του 2023 και 5,3% στο πρώτο εννιάμηνο του 2024.

Διάγραμμα 2.12

Σταθμισμένο μέσο κόστος τραπεζικού δανεισμού προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις (%)

Τα επιτόκια νέου δανεισμού του ιδιωτικού τομέα κυμάνθηκαν στο 5,0% τον Νοέμβριο, με την απόσταση από το μέσο κόστος δανεισμού στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης να μειώνεται στις 41 μ.β.

Πηγή: ΕΚΤ

Το μέσο κόστος νέας τραπεζικής χρηματοδότησης των ΜΧΕ του ιδιωτικού τομέα μειώθηκε στο 5,0% τον Νοέμβριο (Διάγραμμα 2.12). Ωστόσο, το κόστος χρηματοδότησης των ελληνικών επιχειρήσεων είναι υψηλότερο από το αντίστοιχο στις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης. Ενδεικτικά, σύμφωνα με το σταθμισμένο δείκτη κόστους τραπεζικού δανεισμού της ΕΚΤ, το κόστος για τις μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις τον Νοέμβριο του 2024 διαμορφώθηκε σε 4,5% στην Ευρωζώνη, και 4,6% στις χώρες του «νότου» της Ευρωζώνης (Πορτογαλία, Ιταλία, Κύπρος, Ισπανία). Ακολούθως, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μ.ό. της Ευρωζώνης και το μ.ό. του «νότου», καταγράφεται στις 49 μ.β. και 41 μ.β.

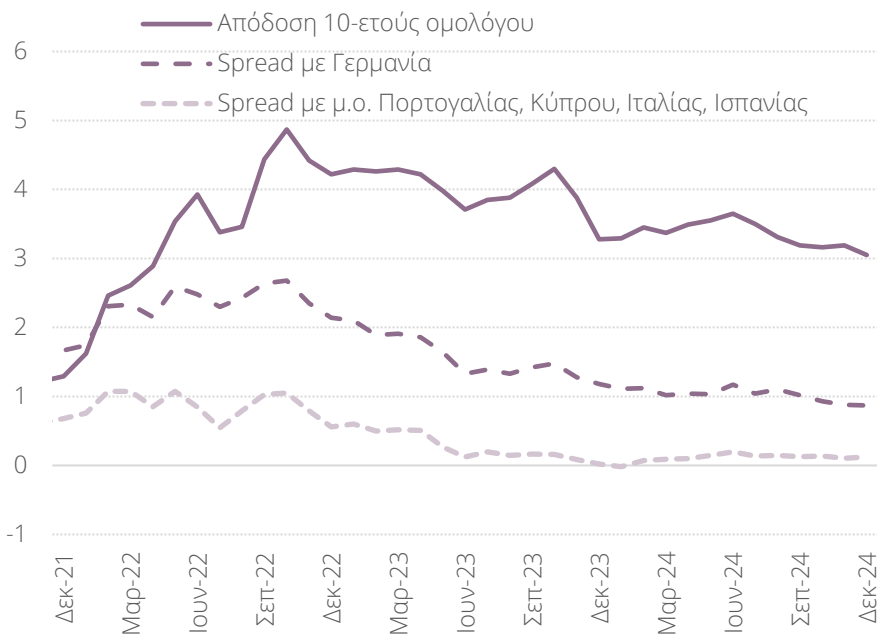
αντίστοιχα. Συγκρίνοντάς το με το επίπεδο προ της δημοσιονομικής κρίσης του 2010, το spread του κόστους δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις σε σχέση με το μέσο όρο των άλλων χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης, παραμένει υψηλότερο.

Οι αποδόσεις των ελληνικών κρατικών ομολόγων αποκλιμακώθηκαν περαιτέρω στα τέλη του 2024. Ενδεικτικά, το τέταρτο τρίμηνο του 2024, η απόδοση για το 10-ετές ομόλογο κυμάνθηκε σε επίπεδα γύρω από το 3,1%, με μείωση της διαφοράς από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Η επιπλέον επιβάρυνση στο νέο κόστος 10-ετούς δανεισμού του ελληνικού Δημοσίου σε σχέση με άλλες χώρες της Ευρωζώνης διαμορφώθηκε το τέταρτο τρίμηνο του 2024 στις 89 μ.β. και 12 μ.β. σε σχέση με το γερμανικό ομόλογο και το μέσο όρο των χωρών του «νότου» της Ευρωζώνης αντίστοιχα, από 107 μ.β. και 12 μ.β. στο πρώτο εννεάμηνο του 2024 (Διάγραμμα 2.13). Παρά την πρόοδο, το spread έναντι του Γερμανικού ομολόγου παραμένει αισθητά υψηλότερα από τις μέσες τιμές τους την πρώτη δεκαετία της ένταξης της χώρας στην Ευρωζώνη (54 μ.β.). Προϋπόθεση για περαιτέρω σύγκλιση στο κόστος δανεισμού αποτελεί ο συνδυασμός συνετής δημοσιονομικής πολιτικής και μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων με στόχο την ενίσχυση των δυνητικών ρυθμών ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο της χρηματοδοτικής στρατηγικής του ελληνικού δημοσίου, κατά τη διάρκεια του 2024 ο ΟΔΔΗΧ άντλησε περίπου €9,5 δισεκ. από τις αγορές μακροπρόθεσμων ομολόγων, με την ετήσια «Στρατηγική Χρηματοδότησης» (Δεκέμβριος 2024) να αναφέρεται σε στόχο άντλησης περί τα €8 δισεκ. από εκδόσεις ομολόγων για το σύνολο του τρέχοντος έτους.

Διάγραμμα 2.13

Απόδοση και spread 10-ετούς ομολόγου Ελληνικού Δημοσίου (%)

Η μέση απόδοση του κρατικού 10-ετούς ομολόγου μειώθηκε οριακά στο 3,1% το τέταρτο τρίμηνο του 2024, ενώ το μέσο spread έναντι του αντίστοιχου Γερμανικού ομολόγου μειώθηκε στις 89 μ.β. από 105 μ.β. το προηγούμενο τρίμηνο

Πηγή: EKT

Στις αρχές Φεβρουαρίου 2024 ολοκληρώθηκε η έκδοση ενός νέου 10-ετούς ομολόγου στην οποία το ελληνικό δημόσιο άντλησε €4,0 δισεκ. με επιτόκιο 3,38%, με δείκτη κάλυψης που ξεπέρασε το 10. Τον Ιούνιο 2024 ολοκληρώθηκε η έκδοση ενός νέου 30-ετούς ομολόγου στην οποία το ελληνικό δημόσιο άντλησε €3,0 δισεκ. με επιτόκιο 4,15%. Παράλληλα, ο ΟΔΔΗΧ έχει προχωρήσει σε επανεκδόσεις 5-ετών, 10-ετών και 15-ετών ομολόγων το 2024 όπου αντλήθηκαν μικρότερα

ποσά, με επίσης ιδιαίτερα ικανοποιητική ανταπόκριση της ζήτησης από την αγορά. Παράλληλα, στα τέλη του 2024, πραγματοποιήθηκε πρόωρη αποπληρωμή δανειακών υποχρεώσεων ύψους περίπου €8 δισεκ. από το πρώτο Μνημόνιο. Τον Ιανουάριο του 2025 ολοκληρώθηκε η έκδοση ενός νέου 10-ετούς ομολόγου στην οποία το ελληνικό δημόσιο άντλησε €4,0 δισεκ. με επιτόκιο 3,6%, με δείκτη κάλυψης που ξεπέρασε το 10.

Η πιστοληπτική αξιολόγηση του ελληνικού αξιόγραφου κατατάσσεται σε «επενδυτική βαθμίδα» πλέον από πέντε διεθνείς οίκους αξιολόγησης (R&I, DBRS, Score, S&P και Fitch), ενώ ένας οίκος (Moody's) αξιολογεί το ελληνικό δημόσιο ένα μόλις σκαλί παρακάτω. Το ύψος του ελληνικού δημόσιου χρέους παραμένει από τα μεγαλύτερα διεθνώς ως ποσοστό του ΑΕΠ (163,6% στο β' τρίμηνο του 2024, όπως παρουσιάζεται στο Παράρτημα). Αντισταθμιστικά σε αυτό το ποσοτικό χαρακτηριστικό του, δρουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά του, όπως η μακρά μέση διάρκεια αποπληρωμής, και το μεγάλο μερίδιο σε σταθερό και χαμηλό επιτόκιο.

3 ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Συνιστώσες του ΑΕΠ

A. Πρόσφατες εξελίξεις

- Η εγχώρια ανάπτυξη επιταχύνθηκε οριακά κατά το γ' τρίμηνο του 2024 (+2,4% σε ετήσια βάση έναντι +2,3% στο προηγούμενο τρίμηνο), με το ΑΕΠ να αυξάνεται κατά +0,3% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο.
- Βασικός μοχλός της εγχώριας ανάπτυξης κατά το γ' τρίμηνο του 2024 ήταν οι συνολικές επενδύσεις, οι οποίες, κυρίως χάρη στην αύξηση των αποθεμάτων, ενισχύθηκαν ετησίως κατά +18,7% (έναντι +28,5% στο προηγούμενο τρίμηνο). Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα οι πάγιες επενδύσεις αυξήθηκαν οριακά κατά +0,3%.
- Η ιδιωτική κατανάλωση διατήρησε την ανοδική πορεία της, σημειώνοντας ετήσια αύξηση +2,1% (από +1,8% στο προηγούμενο τρίμηνο), ενώ αντίθετα, η δημόσια κατανάλωση μειώθηκε κατά -1,4%, περιορίζοντας την ενίσχυση της συνολικής κατανάλωσης στο +1,3%.
- Η μεταβολή των συνολικών εξαγωγών συνέβαλε θετικά στην ανάπτυξη, σημειώνοντας αύξηση +3,3% (έναντι +1,7% στο προηγούμενο τρίμηνο). Οι εξαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά +1,2% σε ετήσια βάση (στο ίδιο επίπεδο με το προηγούμενο τρίμηνο), ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών κατέγραψαν ετήσια αύξηση +5,1%, σημαντικά υψηλότερη σε σύγκριση με το +2,7% του προηγούμενου τριμήνου.
- Αντίθετα, η θετική συμβολή της αύξησης των εξαγωγών δεν κατάφερε να υπερκαλύψει τη σημαντική άνοδο των συνολικών εισαγωγών, οι οποίες κατέγραψαν ετήσια αύξηση +4,2% (έναντι +8,7% το προηγούμενο τρίμηνο), λόγω της επιτάχυνσης του ετήσιου ρυθμού αύξησης τόσο των εισαγωγών αγαθών (+2,3%) όσο και των υπηρεσιών (+12,5%).

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

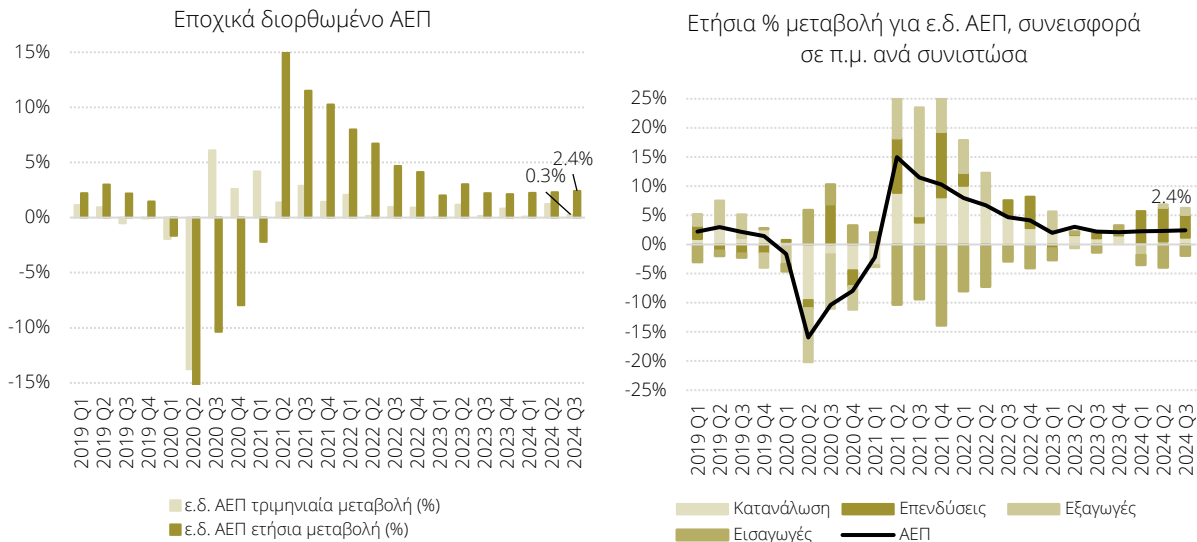
Κατά το γ' τρίμηνο του 2024, η ελληνική οικονομία κατέγραψε ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης +2,4%, συνεχίζοντας τη δυναμική πορεία του προηγούμενου τριμήνου (+2,3%). Σημειώνεται δε ότι αφενός η επίδοση αυτή ξεπερνά κατά πολύ τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, ο οποίος περιορίστηκε στο +0,4% κατά την ίδια χρονική περίοδο, και αφετέρου η οικονομική ανάπτυξη παραμένει σταθερά ισχυρή για 14 διαδοχικά τρίμηνα από την ανάκαμψη της χώρας από την πανδημία. Η δυναμική αυτή οφείλεται κατά κύριο λόγο στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, η οποία παραδοσιακά αποτελεί τον βασικό μοχλό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, και δευτερευόντως στη σημαντική άνοδο των επενδύσεων, κυρίως λόγω της συσσώρευσης αποθεμάτων. Αντίθετα, οι δημόσιες καταναλωτικές δαπάνες κατέγραψαν σημαντική μείωση, ενώ

στο εξωτερικό ισοζύγιο παρατηρήθηκε επιδείνωση, καθώς η αύξηση των εξαγωγών υπεραντισταθμίστηκε από την ακόμα μεγαλύτερη αύξηση των εισαγωγών (Διάγραμμα 3.1).

Διάγραμμα 3.1

Εξέλιξη ΑΕΠ και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Η ιδιωτική κατανάλωση και οι συνολικές επενδύσεις αποτέλεσαν τις κινητήριες δυνάμεις της μεγέθυνσης κατά το γ' τρίμ. 2024.

Στο πεδίο των συνιστωσών του ΑΕΠ, η συνολική εγχώρια κατανάλωση παρουσίασε βελτίωση στον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης +1,3% (από +0,6% στο προηγούμενο τρίμηνο) κατά το γ' τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Όπως ήδη αναφέρθηκε, η ιδιωτική κατανάλωση – συνεισφέροντας τα μέγιστα στην ανοδική πορεία του ΑΕΠ – κατέγραψε θετική δυναμική για 14^ο συνεχόμενο τρίμηνο, με την ετήσια αύξησή να ανέρχεται στο +2,1% (έναντι +1,8% στο προηγούμενο τρίμηνο). Η επίδοση αυτή εδράζεται ως επί το πλείστον στην αύξηση της απασχόλησης και μέρους των ονομαστικών μισθών, καθώς και στη μείωση των αποταμιεύσεων. Αντίθετα, η δημόσια κατανάλωση συνέχισε να μειώνεται, αν και με βραδύτερο ρυθμό, καταγράφοντας ετήσια μείωση -1,4%, συγκριτικά με τη μεγαλύτερη μείωση -4,2% η οποία είχε σημειωθεί κατά το προηγούμενο τρίμηνο.

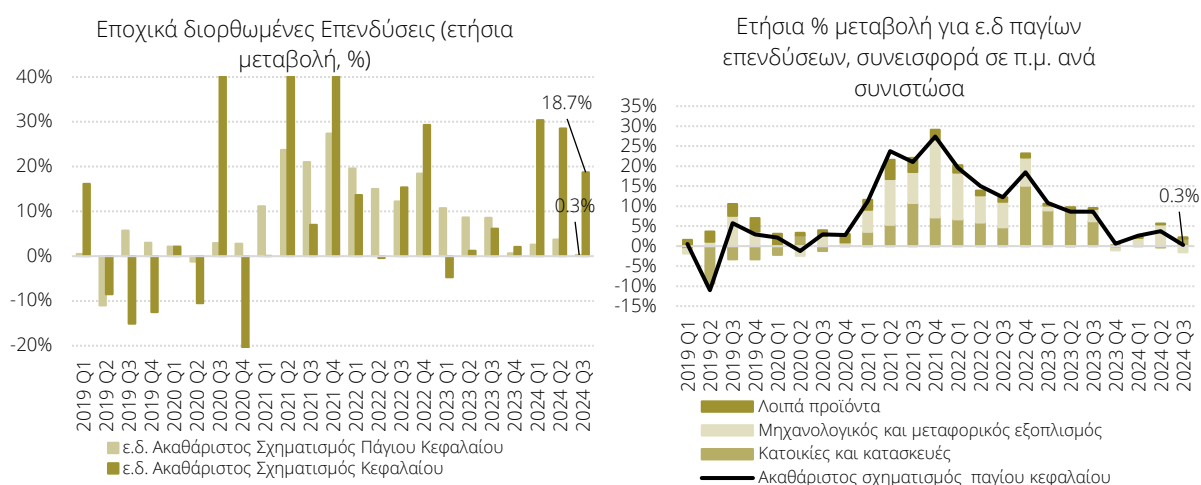
Η οριακή αύξηση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου κατά +0,3% σε ετήσια βάση καταδεικνύει την αξιοσημείωτη επιβράδυνση της δυναμικής τους συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο (+3,7%). Αντίθετα, οι συνολικές επενδύσεις κατέγραψαν ισχυρή ετήσια αύξηση +18,7% κατά το γ' τρίμηνο του 2024, επίδοση η οποία αποδίδεται κυρίως στη σημαντική ενίσχυση των αποθεμάτων (Διάγραμμα 3.2). Μεταξύ των συνιστωσών των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, οι επενδύσεις σε Κατοικίες και κατασκευές σημείωσαν ετήσια αύξηση +4,8% (έναντι -0,9% στο προηγούμενο τρίμηνο), ακολουθούμενες από τις επενδύσεις σε Λοιπά προϊόντα, οι οποίες αυξήθηκαν κατά +1,8% ετησίως (από +1,4% στο προηγούμενο τρίμηνο). Αντίθετα, οι επενδύσεις σε Μηχανολογικό και μεταφορικό εξοπλισμό παρουσίασαν πτώση, καταγράφοντας ετήσια μείωση -3,3% (από +11,9% στο προηγούμενο τρίμηνο). Αναλυτικότερα, στις επιμέρους κατηγορίες των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής ήταν θετικός σε πέντε από τους επτά τομείς.

Συγκεκριμένα, ετήσια αύξηση σημείωσαν οι επενδύσεις σε Κατοικίες (+7,2% από -6,9% στο προηγούμενο τρίμηνο), σε Αγροτικά προϊόντα (+3,8% από -4,8% στο προηγούμενο τρίμηνο), σε Άλλες Κατασκευές (+3,3%, σταθερός ρυθμός σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο), σε Μηχανολογικό εξοπλισμό και σπλικά συστήματα (+2,4% από +16,1% στο προηγούμενο τρίμηνο), καθώς και σε Άλλα προϊόντα (+1,8% από +1,5% στο προηγούμενο τρίμηνο). Αντίθετα, ετήσια συρρίκνωση κατέγραψαν οι επενδύσεις σε Μεταφορικό εξοπλισμό (-19,3% από +12,8% στο προηγούμενο τρίμηνο) και σε Εξοπλισμό τεχνολογίας πληροφορικής και επικοινωνίας (-3,7% από +1,1% στο προηγούμενο τρίμηνο).

Διάγραμμα 3.2

Εξέλιξη επενδύσεων και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Οριακή αύξηση των παγίων επενδύσεων κατά το γ' τρίμηνο του 2024. Αντίθετα, η σημαντική αύξηση των Αποθεμάτων οδήγησε τη μεγέθυνση των συνολικών επενδύσεων.

Όσον αφορά τις εξελίξεις στο εξωτερικό ισοζύγιο της οικονομίας, παρά τη σημαντική αύξηση των εξαγωγών (+3,3% ετησίως έναντι +1,7% στο προηγούμενο τρίμηνο), η ακόμη μεγαλύτερη άνοδος των εισαγωγών (+4,2% ετησίως από +8,7% στο προηγούμενο τρίμηνο) οδήγησε σε επιδείνωση του ελλείμματος σε εθνολογιστικούς όρους κατά περίπου €354 εκατ. σε σύγκριση με το αντίστοιχο περσινό διάστημα. Ειδικότερα, οι εξαγωγές αγαθών σημείωσαν σταθερή άνοδο (+1,2%), ενώ οι εξαγωγές υπηρεσιών συνέχισαν την ανοδική πορεία τους για 7^ο συνεχόμενο τρίμηνο (+5,1% από +2,7% ένα τρίμηνο νωρίτερα). Από την άλλη πλευρά, παρά την σημαντική επιβράδυνση της αύξησης των εισαγωγών αγαθών (+2,3% ετησίως από +9,9% στο προηγούμενο τρίμηνο), η μεγέθυνση των εισαγωγών υπηρεσιών παρουσίασε επιτάχυνση (+12,5% από +5,2% στο προηγούμενο τρίμηνο) σε ετήσια βάση για 3^ο συνεχόμενο τρίμηνο. Τέλος, η εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας, οριζόμενη ως το άθροισμα εξαγωγών και εισαγωγών σε σχέση με το ΑΕΠ, παρέμεινε σταθερή κατά το τρίτο τρίμηνο του 2024 στο επίπεδο του 81% (συγκριτικά με ένα τρίμηνο νωρίτερα).

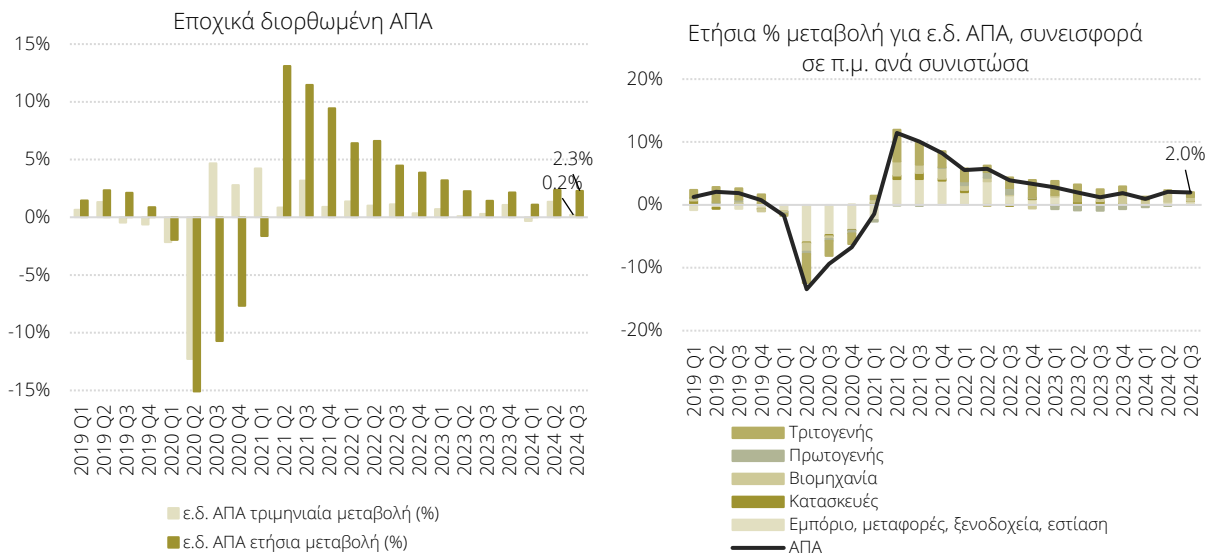
Όσον αφορά στην παραγωγή (Διάγραμμα 3.3), η εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) κατέγραψε αύξηση για 14^ο συνεχόμενο τρίμηνο, με ετήσια άνοδο +2,3% (από +2,4% στο προηγούμενο τρίμηνο), κυρίως χάρη στη σημαντική μείωση των φόρων (-4,6% από +11,9% στο προηγούμενο τρίμηνο), και παρά την εντυπωσιακή μείωση των επιδοτήσεων (-34,1% από +56,9% στο προηγούμενο τρίμηνο).

Σε κλαδικό επίπεδο, όλοι οι τομείς είχαν θετική συμβολή στον ρυθμό μεγέθυνσης της ΑΠΑ κατά το γ' τρίμηνο του 2024. Συγκεκριμένα, ο τομέας με τη μεγαλύτερη συμβολή ήταν η Βιομηχανία με ετήσια άνοδο +4,5% (έναντι +11,3% στο προηγούμενο τρίμηνο), ακολουθούμενη από τις Κατασκευές (+3,2% έναντι -3,2% στο προηγούμενο τρίμηνο), τον Τουρισμό-Μεταφορές-Εμπόριο (+3,0% έναντι +2,4% στο προηγούμενο τρίμηνο), τις Λοιπές υπηρεσίες (+1,5% έναντι +0,7% στο προηγούμενο τρίμηνο), και τον Πρωτογενή τομέα (+0,7% έναντι -3,6% στο προηγούμενο τρίμηνο).

Διάγραμμα 3.3

Εξέλιξη ΑΠΑ και συνεισφορά συνιστωσών τους

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Αύξηση της ΑΠΑ λόγω ενίσχυσης όλων των τομέων παραγωγής. Η Βιομηχανία είχε καθοριστική συμβολή στην αύξηση της ΑΠΑ, ακολουθούμενη από τις Κατασκευές, τον τομέα Τουρισμού-Μεταφορών-Εμπορίου, τις Λοιπές Υπηρεσίες και τον Πρωτογενή τομέα.

Η διεύρυνση του τομέα των Λοιπών υπηρεσιών αντικατοπτρίζεται και στους πέντε από τους έξι επιμέρους τομείς της παραγωγής, πλην της Δημόσιας διοίκησης-Άμυνας-Υποχρεωτικής κοινωνικής ασφάλισης (-0,7% από -0,5% στο προηγούμενο τρίμηνο). Ειδικότερα, η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση καταγράφεται στον τομέα των Επαγγελματικών-Επιστημονικών-Τεχνικών-Διοικητικών δραστηριοτήτων (+8,1% από +2,0% στο προηγούμενο τρίμηνο), με τους τομείς της Ενημέρωσης-Επικοινωνίας (+5,4% από +4,2% στο προηγούμενο τρίμηνο), των Χρηματοπιστωτικών-Ασφαλιστικών δραστηριοτήτων (+2,6% από +1,1% στο προηγούμενο τρίμηνο), και της Διαχείρισης ακίνητης περιουσίας (+0,4%, σταθερός ρυθμός σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο) να έπονται.

Συνοψίζοντας, κατά το γ' τρίμηνο του 2024 η ελληνική οικονομία αναπτύχθηκε με ρυθμό σημαντικά υψηλότερο από εκείνον της Ευρωζώνης, με το ΑΕΠ να αυξάνεται για 14^ο διαδοχικό τρίμηνο μετά την πανδημία, χάρη στην ενίσχυση της ιδιωτικής κατανάλωσης και των επενδύσεων. Αντίθετα, οι καταναλωτικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης μειώθηκαν, ενώ το εξωτερικό ισοζύγιο επιδεινώθηκε, καθώς η άνοδος των εισαγωγών υπερέβη την αύξηση των εξαγωγών.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών-Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2015) προσωρινά στοιχεία

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2012	177303	-8.4%	160343	-8.3%	21353	-21.0%	46828	2.0%	51874	-5.8%
2013	173212	-2.3%	154083	-3.9%	20616	-3.4%	47650	1.8%	49798	-4.0%
2014	174726	0.9%	154168	0.1%	21699	5.3%	51595	8.3%	53143	6.7%
2015	174314	-0.2%	155176	0.7%	21928	1.1%	54295	5.2%	57507	8.2%
2016	174227	-0.1%	155673	0.3%	22788	3.9%	54080	-0.4%	59044	2.7%
2017	176704	1.4%	158483	1.8%	22079	-3.1%	58626	8.4%	63390	7.4%
α' 2018	44852	2.2%	40238	2.4%	5591	-7.8%	15547	9.3%	16196	3.5%
β' 2018	44933	1.9%	39727	0.5%	6267	12.2%	15870	8.7%	16974	8.9%
γ' 2018	45056	1.2%	40049	0.8%	5630	3.6%	15901	6.9%	17611	10.4%
δ' 2018	45336	2.6%	39979	0.1%	6300	26.1%	16722	12.0%	17352	7.1%
2018	180177	2.0%	159994	1.0%	23788	7.7%	64039	9.2%	68133	7.5%
α' 2019	45851	2.2%	40660	1.0%	6495	16.2%	16425	5.6%	17481	7.9%
β' 2019	46278	3.0%	41207	3.7%	5732	-8.5%	17639	11.1%	17380	2.4%
γ' 2019	46038	2.2%	40560	1.3%	4780	-15.1%	17596	10.7%	17913	1.7%
δ' 2019	45998	1.5%	41157	2.9%	5514	-12.5%	15479	-7.4%	17283	-0.4%
2019	184165	2.2%	163583	2.2%	22520	-5.3%	67139	4.8%	70057	2.8%
α' 2020	45100	-1.6%	40873	0.5%	6633	2.1%	14731	-10.3%	18023	3.1%
β' 2020	38895	-16.0%	37078	-10.0%	5131	-10.5%	12574	-28.7%	14650	-15.7%
γ' 2020	41270	-10.4%	39859	-1.7%	6794	42.1%	11874	-32.5%	16409	-8.4%
δ' 2020	42337	-8.0%	39185	-4.8%	3911	-29.1%	13513	-12.7%	15769	-8.8%
2020	167602	-9.0%	156995	-4.0%	22469	-0.2%	52692	-21.5%	64851	-7.4%
α' 2021	44114	-2.2%	39229	-4.0%	6635	0.0%	14605	-0.9%	17067	-5.3%
β' 2021	44723	15.0%	40697	9.8%	7847	52.9%	15703	24.9%	18342	25.2%
γ' 2021	46018	11.5%	41508	4.1%	7270	7.0%	17656	48.7%	19953	21.6%
δ' 2021	46681	10.3%	42656	8.9%	6885	76.0%	17569	30.0%	20698	31.3%
2021	181535	8.3%	164091	4.5%	28637	27.5%	65534	24.4%	76060	17.3%
α' 2022	47641	8.0%	43555	11.0%	7539	13.6%	16934	15.9%	20269	18.8%
β' 2022	47720	6.7%	43798	7.6%	7812	-0.4%	17935	14.2%	21295	16.1%
γ' 2022	48179	4.7%	43757	5.4%	8385	15.3%	17519	-0.8%	21140	6.0%
δ' 2022	48612	4.1%	43983	3.1%	8903	29.3%	17476	-0.5%	22424	8.3%
2022	192153	5.8%	175093	6.7%	32639	14.0%	69864	6.6%	85127	11.9%
α' 2023	48599	2.0%	44698	2.6%	7181	-4.7%	18400	8.7%	21186	4.5%
β' 2023	49169	3.0%	44566	1.8%	7907	1.2%	17622	-1.7%	21087	-1.0%
γ' 2023	49242	2.2%	44271	1.2%	8902	6.2%	17521	0.0%	21795	3.1%
δ' 2023	49640	2.1%	44732	1.7%	9084	2.0%	17625	0.9%	21886	-2.4%
2023	196650	2.3%	178267	1.8%	33074	1.3%	71168	1.9%	85955	1.0%
α' 2024	49691	2.2%	44693	0.0%	9361	30.3%	17419	-5.3%	21966	3.7%
β' 2024	50298	2.3%	44826	0.6%	10161	28.5%	17930	1.7%	22920	8.7%
γ' 2024	50439	2.4%	44851	1.3%	10569	18.7%	18098	3.3%	22713	4.2%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, ΕΛ.ΣΤΑΤ., Δεκέμβριος 2024

B. Παραδοχές και προβλέψεις

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

- Οι κύριοι παράγοντες εξέλιξης του ΑΕΠ το 2024 περιλαμβάνουν τον χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας της Ευρωζώνης, τη σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και των επιτοκίων, τη γεωπολιτική αστάθεια, την πορεία των δημοσιονομικών μεγεθών, καθώς και την εφαρμογή του αναθεωρημένου Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας.
- Εκτίμηση για εγχώρια ανάπτυξη της τάξης του 2,3% το 2024.
- Σημαντική ενίσχυση των πάγιων επενδύσεων (+3,0%) και διεύρυνση της δυναμικής της ιδιωτικής κατανάλωσης (+1,7%).
- Επιδείνωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, με την αύξηση των εισαγωγών (+5,0%) να υπερκαλύπτει την αύξηση των εξαγωγών (+1,1%) το 2024.
- Εκτίμηση για τον πληθωρισμό (ΕνΔΤΚ) στο 3,0% για το 2024 και 2,4% το 2025 και το ποσοστό ανεργίας στο 10,1% για το 2024 και 9,3% το 2025.
- Οι κύριοι παράγοντες εξέλιξης του ΑΕΠ το 2025 περιλαμβάνουν την ήπια επιτάχυνση της οικονομίας της Ευρωζώνης, την ενδεχόμενη επαναφορά των τάσεων προστατευτισμού στο διεθνές εμπόριο από τη νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ, την περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού και των επιτοκίων, καθώς και την επιτάχυνση της υλοποίησης του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας με στόχο την ολοκλήρωση των προβλεπόμενων δράσεων εντός χρονοδιαγράμματος.
- Εκτίμηση για παρόμοια σε μέγεθος ανάπτυξη κατά 2,4% το 2025, με ήπια επιβράδυνση της ιδιωτικής κατανάλωσης (+1,6%) και ενίσχυση της δυναμικής των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου (+9,5%).
- Μικρή βελτίωση στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, με τις εξαγωγές και τις εισαγωγές να αυξάνονται ετησίως το 2025, κατά +2,8% και +1,9% αντιστοίχως.

Παρά τους κινδύνους που απορρέουν από τη γεωπολιτική και οικονομική αστάθεια σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο, την ενδεχόμενη επιστροφή προστατευτικών τάσεων στο διεθνές εμπόριο από τη νέα κυβέρνηση των ΗΠΑ, τον επίμονο πληθωρισμό, το υψηλό δημόσιο χρέος και το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου, καθώς και τις ευκαιρίες που προσφέρει η επιτάχυνση της υλοποίησης του αναθεωρημένου Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, η αποκλιμάκωση των επιτοκίων και η ενισχυμένη εξωστρέφεια, η ελληνική οικονομία αναμένεται να διατηρήσει την αναπτυξιακή πορεία της τόσο το 2024 όσο και 2025.

Επίμονος πληθωρισμός

Το 2024 ο πληθωρισμός κυμάνθηκε στο επίπεδο του 2,7% (από 3,5% το προηγούμενο έτος) σύμφωνα με τον Εθνικό Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ), και στο 3,0% (από 4,2% το προηγούμενο έτος) σύμφωνα με τον Εναρμονισμένο Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ). Με βάση τους ίδιους δείκτες, ο πληθωρισμός τον Δεκέμβριο του 2024 κυμάνθηκε στο 2,6% (από 3,5% τον ίδιο μήνα του 2023) και στο 2,9% (από 3,7% τον ίδιο μήνα του 2023) αντίστοιχα.

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2024, ο δομικός πληθωρισμός στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στο 3,4%, από 6,2% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Η άνοδος του ΕνΔΤΚ την περίοδο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2024, κατά 3,0%, οφείλεται στην αυξημένη εγχώρια ζήτηση, με την ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά να

φτάνει το 3,1%, από 6,9% το προηγούμενο έτος. Η έμμεση φορολογία είχε θετική επίδραση στις τιμές, κατά 0,2 ποσοστιαίες μονάδες, έναντι μηδενικής επίδρασης το προηγούμενο έτος (για πληρέστερη ανάλυση σχετικά με τον πληθωρισμό, των βασικών παραγόντων καθορισμού του υπάρχει στην ενότητα 3.5).

Όσον αφορά στις πρόσφατες τάσεις των τιμών των ενεργειακών αγαθών και την επίδρασή τους στον ΕνΔΤΚ, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου μειώθηκε κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2024 συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Η οριακή άνοδος της μέσης ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου το πρώτο εννεάμηνο του 2024 συνέβαλε στη μείωση της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ, ενώ η πτώση της τιμής του πετρελαίου οδήγησε σε μείωση τόσο των τιμών των ενεργειακών αγαθών, όσο και του ρυθμού μεταβολής του ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2024, όπως και το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023.

Η ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης, εν όψει νέων αυξήσεων στον κατώτατο μισθό και το επίδομα ανεργίας, όπως και η αύξηση κάποιων έμμεσων φόρων, αναμένονται να επιδράσουν θετικά στη διατήρηση των υψηλών τιμών και το 2025. Επιπλέον, με ορατό το ενδεχόμενο κλιμάκωσης των γεωπολιτικών εντάσεων (βλ. Μέση Ανατολή, Ουκρανία) και με πιθανή εφαρμογή μίας πολιτικής προστατευτισμού από τη νέα προεδρία των ΗΠΑ, δημιουργούνται εντεινόμενες αβεβαιότητες ως προς τον πληθωρισμό και νέες κρίσιμες προκλήσεις για το διεθνές εμπόριο.

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Νοέμβριος 2024), ο πληθωρισμός στην Ευρωζώνη προβλέπεται να φτάσει στο 2,4% το 2024 και στο 2,1% το 2025, ενώ για την Ελλάδα προβλέπεται υψηλότερος, στο 3,0% το 2024 και στο 2,4% το 2025. Παρόμοιες είναι οι προβλέψεις της ΕΚΤ για τον πληθωρισμό στην ΕΖ σύμφωνα με τις αναθεωρημένες εκδόσεις της τον Δεκέμβριο του 2024. Για την Ελλάδα, ο πληθωρισμός αναμένεται να κινηθεί ελαφρώς πάνω από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης, κυρίως λόγω των μισθολογικών πιέσεων, οι οποίες τροφοδοτούνται από τις αυξανόμενες ελλείψεις εργατικού δυναμικού, και της αύξησης του κατώτατου μισθού.

Επιτάχυνση του ρυθμού μεγέθυνσης της Ευρωζώνης χάρη στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης

Κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Σεπτεμβρίου 2024, οι περισσότερες οικονομίες παγκοσμίως παρουσίασαν ισχυρούς ρυθμούς ανάπτυξης, οδηγώντας τον ΟΟΣΑ σε οριακή θετική αναθεώρηση των προβλέψεων του για την παγκόσμια οικονομική ανάπτυξη στο 3,3% για το 2024.

Συγκεκριμένα, οι οικονομίες των χωρών του ΟΟΣΑ σημείωσαν ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 1,7% το τρίτο τρίμηνο του 2024 (ελαφρώς υψηλότερο από το 1,6% του προηγούμενου τριμήνου), ενώ την ίδια περίοδο η οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών κατέγραψε ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης 2,7% (από το 3,0% στο β' τρίμηνο του 2024), με την ιδιωτική κατανάλωση να σημειώνει την καλύτερη επίδοσή της από το α' τρίμηνο του 2023.

Κατά το ίδιο διάστημα, το ΑΕΠ της Ευρωζώνης κατέγραψε αξιοσημείωτη μεγέθυνση αυξανόμενο κατά 0,9% σε ετήσια βάση (από 0,5% στο προηγούμενο τρίμηνο), χάρη στην αύξηση της κατανάλωσης νοικοκυριών, των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου (μέσω της αύξησης των αποθεμάτων) και των δημοσίων δαπανών. Ωστόσο, η αρνητική συμβολή του εξωτερικού εμπορίου, λόγω της μείωσης των εξαγωγών και της οριακής αύξησης των εισαγωγών, περιόρισε τη συνολική ανάπτυξη. Ταυτόχρονα, οι αγορές εργασίας παρέμειναν ισχυρές, με την ανεργία να φτάνει κοντά σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα και την αύξηση της απασχόλησης να αναμένεται να συνεχιστεί, αν και με βραδύτερο ρυθμό. Τέλος, η σταθερή αποκλιμάκωση των πληθωριστικών

πιέσεων σε συνδυασμό με τη βελτίωση των πιστωτικών συνθηκών ευνοούν την ανάκαμψη των επενδύσεων (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις μεταβολές των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών των χωρών της ΕΕ και παγκοσμίως υπάρχουν στις ενότητες 2.1Α και 2.1Β). Για το σύνολο του 2024, καθώς και για το 2025, ο ΟΟΣΑ (Δεκέμβριος 2024) προβλέπει ρυθμούς μεγέθυνσης της Ευρωζώνης +0,8% και +1,3% αντίστοιχα, ενώ οι προβλέψεις της ΕΚΤ (Δεκέμβριος 2024) για ανάπτυξη +0,7% και +1,1% (το 2024 και το 2025 αντίστοιχα) είναι οριακά χαμηλότερες συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο.

Σταθερά μειούμενα επιτόκια

Χάρη στην περαιτέρω αποκλιμάκωση του πληθωρισμού στην ΕΖ κατά το γ' τρίμηνο του 2024, η ΕΚΤ προέβη σε περαιτέρω μείωση των επιτοκίων της τον Δεκέμβριο του 2024, την τέταρτη διαδοχική από τον Σεπτέμβριο του 2023. Ειδικότερα, η μείωση των βασικών επιτοκίων της (διευκόλυνσης καταθέσεων, πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης, διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης) ανήλθε στις 25 μονάδες βάσης έκαστα. Η απόφαση αυτή στηρίζεται, αφενός, στη μείωση του πληθωρισμού στην Ευρωζώνη κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες από τον Σεπτέμβριο του 2023 και, αφετέρου, στις εκτιμήσεις για ήπια ανάπτυξη και εκτόνωση των πληθωριστικών πιέσεων σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Προς την αντίθετη κατεύθυνση (άνοδος των επιτοκίων) λειτουργούν οι έντονες εγχώριες πιέσεις στις τιμές των υπηρεσιών, καθώς και η πιθανότητα νέας ανόδου των διεθνών τιμών ενέργειας λόγω των εντεινόμενων γεωπολιτικών αναταραχών. Σημειώνεται δε ότι οι προβλέψεις της ΕΚΤ για την ανάπτυξη και τον πληθωρισμό αναθεωρήθηκαν οριακά προς τα κάτω τόσο για το 2024 (0,7% από 0,8% και 2,4% από 2,5% αντίστοιχα), όσο και για το 2025 (1,1% από 1,3% και 2,1% από 2,2% αντίστοιχα), συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο. Στο ίδιο πλαίσιο, τον Δεκέμβριο του 2024, η FED συνέχισε τη στρατηγική μείωσης του βασικού επιτοκίου της, το οποίο διαμορφώθηκε στο 4,48% (από 5,13% το προηγούμενο τρίμηνο), με τους αναλυτές να επισημαίνουν ότι περαιτέρω μειώσεις το 2025 μοιάζουν απίθανες λόγω του επίμονου πληθωρισμού και του γενικότερου κλίματος αβεβαιότητας.

Τέλος, υποθέτουμε ότι τα επιτόκια ακολουθούν την τάση των σημερινών προθεσμιακών συμβολαίων, δηλαδή το Euribor σταδιακά υποχωρεί από κοντά στο 2,8% στην αρχή του έτους προς την περιοχή του 1,9% (από προσδοκία για 1,8% το προηγούμενο τρίμηνο) στα τέλη του 2025.

Δημοσιονομική υπεραπόδοση και επιτυχής εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού το 2024 (Ιανουάριος – Νοέμβριος)

Παρά την αστάθεια και τις συνεχιζόμενες γεωπολιτικές κρίσεις στην Ουκρανία και τη Μέση Ανατολή, η ελληνική οικονομία επέδειξε ανθεκτικότητα, παρουσιάζοντας σαφώς βελτιωμένη δημοσιονομική εικόνα σε σχέση με το 2023. Ειδικότερα, η εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού κατά την περίοδο Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2024 ήταν επιτυχής, με το πρωτογενές πλεόνασμα να φτάνει το +5,0% του ΑΕΠ και το δημοσιονομικό ισοζύγιο να σημειώνει πλεόνασμα +1,8% του ΑΕΠ. Σε αυτή την επίδοση συνέβαλαν εξωτερικοί παράγοντες, όπως η υποχώρηση της ενεργειακής κρίσης και η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, καθώς και ενδογενείς παράγοντες, όπως η μείωση της φοροδιαφυγής (σε συνδυασμό με την αύξηση των ηλεκτρονικών συναλλαγών) και η αύξηση των φορολογικών εσόδων ως αποτέλεσμα των υψηλότερων αμοιβών. Η δημοσιονομική υπεραπόδοση επέτρεψε την αύξηση του ορίου δαπανών για τα επόμενα έτη, φέρνοντας δομικές αλλαγές στο νέο μεσοπρόθεσμο δημοσιονομικό και διαρθρωτικό σχέδιο 2025-2028 (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την εκτέλεση του ΚΠ παρουσιάζονται στην ενότητα 2.2Β).

Για το 2025 προβλέπεται μικρή επιδείνωση του ισοζυγίου του Κρατικού Προϋπολογισμού (-2,4% σε σχέση με το 2024) κυρίως λόγω της αύξησης των δαπανών η οποία οφείλεται στην αύξηση του ορίου δαπανών για τα επόμενα έτη. Αντίθετα, το πρωτογενές πλεόνασμα εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί στο 1,4% του ΑΕΠ.

Διατήρηση πτωτικής τάσης δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ, σημαντική μείωση ποσοστού μη εξυπηρετούμενων δανείων

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Σταθερότητας 2024, το δημόσιο χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ προβλέπεται να ανέλθει στο 152,7% του ΑΕΠ το 2024 και στο 146,3% του ΑΕΠ το 2025. Εκτιμάται ότι οι δημοσιονομικές προοπτικές είναι σύμφωνες με τις διατάξεις του αναθεωρημένου Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Το χρέος του ελληνικού δημοσίου παρουσίασε άνοδο το τρίτο τρίμηνο του 2024, φτάνοντας τα €370.478 εκατ. από €369.442 εκατ. το προηγούμενο τρίμηνο. Τα στοιχεία από τον Οργανισμό Διαχείρισης Δημοσίου Χρέους (ΟΔΔΗΧ) δείχνουν ότι το 53,5% του νέου ετήσιου δανεισμού προήλθε από έντοκα γραμμάτια, το 45,5% από ομόλογα και το 11,6% από το Ταμείο Ανάκαμψης. Η μέση σταθμική διάρκεια του νέου δανεισμού ήταν τα 16,18 έτη, με το μέσο κόστος να ανέρχεται στο 3,6%. Η δομή του χρέους μειώνει την αβεβαιότητα αναχρηματοδότησης, καθώς το 74% του χρέους διακρατείται από θεσμικούς εταίρους, έχει μέση διάρκεια 19 έτη και χαμηλά σταθερά επιτόκια. Ωστόσο, οι χρηματοδοτικές ανάγκες τα επόμενα χρόνια επηρεάζονται από τις αποπληρωμές δανείων που έλαβε η χώρα από τα θεσμικά όργανα της ΕΕ.

Από την πλευρά του ιδιωτικού χρέους, τα Μη Εξυπηρετούμενα Δάνεια (ΜΕΔ) μειώθηκαν στο 4,6% των συνολικών δανείων το τρίτο τρίμηνο του 2024, από 6,9% το προηγούμενο τρίμηνο, καταγράφοντας ιστορικό χαμηλό από το 2002 (έτος από το οποίο δημοσιεύονται σχετικά στοιχεία), και συγκλίνει πλέον με τις υπόλοιπες χώρες στην Ευρωζώνη (βλ. ενότητα 2.2.Γ).

Οριακή διατήρηση της δυναμικής των παγίων επενδύσεων

Το γ' τρίμηνο του 2024, οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου διατήρησαν οριακά τη δυναμική τους μεγεθυνόμενες κατά 0,3% σε ετήσια βάση, ωστόσο υποχώρησαν κατά -1,1% σε σχέση με το β' τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Κομβικό ρόλο σε αυτή την εξέλιξη κατείχε η συνεχιζόμενη αύξηση των αποθεμάτων για 6ο συνεχόμενο τρίμηνο. Παράγοντες όπως η χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, η βελτίωση του οικονομικού κλίματος και η επιτάχυνση της υλοποίησης του Ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας αναμένεται να συμβάλλουν θετικά στην μεγέθυνση των επενδύσεων τόσο μέχρι το τέλος του προηγούμενου έτους, όσο και το 2025. Μεταξύ των συνιστωσών των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, οι επενδύσεις σε Κατοικίες και κατασκευές σημείωσαν ετήσια αύξηση, ακολουθούμενες από τις επενδύσεις σε Λοιπά προϊόντα, ενώ, αντίθετα, οι επενδύσεις σε Μηχανολογικό και μεταφορικό εξοπλισμό παρουσίασαν πτώση. Η μεγιστοποίηση των οφελών από την αυξημένη επενδυτική δραστηριότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ενίσχυση του εξαγωγικού προσανατολισμού της οικονομίας, εστιάζοντας στρατηγικά σε τομείς με υψηλή προστιθέμενη αξία, όπως η τεχνολογία, η πράσινη ενέργεια και ο υψηλής ποιότητας τουρισμός. Επιπλέον, η τόνωση της καινοτομίας, η βελτίωση της πρόσβασης στις διεθνείς αγορές και η προώθηση των εθνικών αποταμιεύσεων κρίνονται ως απαραίτητες και υποστηρίζονται από πολιτικές που ενθαρρύνουν την αποταμίευση έναντι της κατανάλωσης, ενδυναμώνοντας παράλληλα την παραγωγική βάση.

Επιδείνωση του εξωτερικού ελλείμματος

Με βάση τους εθνικούς λογαριασμούς, το εξωτερικό ισοζύγιο κατά το τρίτο τρίμηνο του 2024 ήταν ελλειμματικό και ανήλθε στο -8,0% του ΑΕΠ, παρουσιάζοντας ωστόσο σημαντική βελτίωση τόσο συγκριτικά με το προηγούμενο τρίμηνο όσο και συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Η γενικότερη επιδείνωση του ισοζυγίου προήλθε από την αύξηση των εισαγωγών η οποία υπεραντιστάθμισε την αύξηση των εξαγωγών. Αναλυτικότερα, παρά την αύξηση των συνολικών εξαγωγών κατά +3,3% (έναντι +1,7% στο προηγούμενο τρίμηνο), λόγω της μεγέθυνσης τόσο των εξαγωγών αγαθών (άνοδος +1,2% έναντι +1,2% στο προηγούμενο τρίμηνο) όσο και των εξαγωγών υπηρεσιών (άνοδος +5,1% έναντι +2,7% στο προηγούμενο τρίμηνο), οι συνολικές εισαγωγές κατέγραψαν ακόμα μεγαλύτερη αύξηση +4,2% (έναντι +8,7% στο προηγούμενο τρίμηνο), λόγω της επιτάχυνσης του ετήσιου ρυθμού αύξησης τόσο των εισαγωγών αγαθών (+2,3%) όσο και των υπηρεσιών (+12,5%).

Στο ίδιο κλίμα, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) για την περίοδο Ιανουαρίου – Νοεμβρίου 2024 καταγράφει έλλειμμα ύψους €11,5 δισεκ., αυξημένο κατά €511 εκατ. σε σύγκριση με το 2023. Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην επιδείνωση του ισοζυγίου αγαθών και, σε μικρότερο βαθμό, του ισοζυγίου πρωτογενών εισοδημάτων, ενώ η βελτίωση στα ισοζύγια υπηρεσιών και δευτερογενών εισοδημάτων συνέβαλε μερικώς στην αντιστάθμιση της διόγκωσης. (Οι τάσεις στο εξωτερικό ισοζύγιο αναλύονται λεπτομερώς στην ενότητα 3.3).

Περαιτέρω βελτίωση στην αγορά εργασίας, ωστόσο με εμφανή σημάδια επιβράδυνσης

Σύμφωνα με την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε στο 9,0% το γ' τρίμηνο του 2024 από 10,8% το ίδιο τρίμηνο του 2023 (βλέπε Παράρτημα, Διάγραμμα 7). Αυτή η μείωση οφείλεται στη μείωση των ανέργων κατά 86,2 χιλιάδες άτομα και στην αύξηση της απασχόλησης (ανάλυση των τάσεων στην εγχώρια αγορά εργασίας παρουσιάζεται στην ενότητα 3.4).

Το βασικό μακροοικονομικό σενάριο προβλέπει μικρή περαιτέρω βελτίωση στην αγορά εργασίας το υπόλοιπο του 2024 και το 2025, ωστόσο με εμφανή σημάδια επιβράδυνσης καθώς τα περιθώρια μείωσης της κυκλικής ανεργίας στενεύουν, ενώ τόσο η αντιμετώπιση της διαρθρωτικής ανεργίας όσο και η αύξηση της συμμετοχής στην εργασία εξακολουθούν να αποτελούν προκλήσεις.

Η απασχόληση αναμένεται να ενισχυθεί από την αύξηση των επενδύσεων, λόγω της ενίσχυσης της διεθνούς επενδυτικής εμπιστοσύνης προς τη χώρα και της υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας. Η ανθεκτική κατανάλωση και η ανάπτυξη στην Ευρωζώνη θα συμβάλουν επίσης θετικά στην απασχόληση, ενώ η νομισματική πολιτική και η μείωση των επιτοκίων θα ενισχύσουν τις επενδύσεις, την κατανάλωση και τις εξαγωγές.

Για το 2025, η γεωπολιτική αστάθεια και η οικονομική αβεβαιότητα, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διεθνές επίπεδο, συνιστούν τους βασικούς παράγοντες προβληματισμού. Παρά τις χαμηλότερες διεθνείς τιμές των ενεργειακών αγαθών, η αβεβαιότητα γύρω από την εξέλιξή τους έχει αυξηθεί, ενώ ο πληθωρισμός αναμένεται να είναι ελαφρώς υψηλότερος από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης.

Ο υψηλός δομικός πληθωρισμός της ελληνικής οικονομίας αποτελεί τροχοπέδη για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης. Με βάση τις εκτιμήσεις του IOBE για επιβράδυνση

της κατανάλωσης το 2025, αναμένεται αντίστοιχα επιβράδυνση της θετικής δυναμικής στον τομέα της απασχόλησης. Με την ανεργία να προσεγγίζει μονοψήφιο ποσοστό, οι ενδεχόμενες νέες μειώσεις αναμένονται βραδύτερες, ενώ προτεραιοποιείται η μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας και της ανεργίας τριβής. Σε αυτή την κατεύθυνση, η αναντιστοιχία δεξιοτήτων και η ανάγκη παροχής επαρκούς και ποιοτικής κατάρτισης κρίνονται ως μείζονα ζητήματα.

Προκλήσεις στον τραπεζικό τομέα

Στο τέλος του 2024, η αυξημένη έκθεση των τραπεζών σε κρατικά ομόλογα, η συνεχιζόμενη μείωση της στεγαστικής πίστης, καθώς και τα υψηλά περιθώρια επιτοκίου συνιστούν σημαντικές προκλήσεις για το εγχώριο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ενώ, μεταξύ των διαχρονικών προκλήσεων, παραμένουν το υψηλό ποσοστό μη εξυπηρετούμενων δανείων (κυρίως εκτός τραπεζικών ισολογισμών) και το μεγάλο μερίδιο αναβαλλόμενης φορολογίας στα ίδια κεφάλαια. Από την άλλη πλευρά, στις θετικές τάσεις συγκαταλέγονται τα ιστορικά χαμηλά επίπεδα των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων (ΜΕΔ), η αυξημένη πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις, η βελτιωμένη οργανική κερδοφορία, η ενισχυμένη ρευστότητα και κεφαλαιακή επάρκεια, καθώς και η αύξηση των ιδιωτικών καταθέσεων.

Αναφορικά με το σκέλος του παθητικού των ελληνικών τραπεζών, η αύξηση των ιδιωτικών καταθέσεων κατά το φθινόπωρο του 2024 βελτίωσε τη ρευστότητα και την αξιοπιστία τους, ταυτόχρονα μειώνοντας την έκθεσή τους σε περιβάλλον υψηλών επιτοκίων. Παράλληλα, η βελτίωση της πιστοληπτικής αξιολόγησης και η σταδιακή αποκλιμάκωση των επιτοκίων δημιουργούν θετικές προοπτικές για το 2025, οπότε και αναμένεται ήπια αύξηση των ιδιωτικών καταθέσεων, λόγω ενίσχυσης της αποταμίευσης από νοικοκυριά και επιχειρήσεις, σε συνδυασμό με την ήπια αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης και την αργή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Ωστόσο, το υψηλότερο κόστος ρευστότητας από την ΕΚΤ έχει περιορίσει τη χρήση μακροπρόθεσμων χρηματοδοτικών εργαλείων.

Αναφορικά με το σκέλος του ενεργητικού, η πιστωτική επέκταση προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα ενισχύθηκε έντονα, καθώς σημαντική ανάκαμψη σημείωσαν τα καταναλωτικά δάνεια και οι πιστώσεις προς τους ελεύθερους επαγγελματίες και τις ατομικές επιχειρήσεις, ενώ, αντίθετα, η πιστωτική συρρίκνωση στο στεγαστικό χαρτοφυλάκιο συνεχίστηκε με αμείωτη ένταση. Για το 2025, αναμένεται αφενός συνέχιση της πιστωτικής επέκτασης προς τις επιχειρήσεις, χάρη στην επιτάχυνση της υλοποίησης του δανειακού σκέλους του Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, και αφετέρου ηπιότερη πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά, κυρίως λόγω της ανθεκτικότητας της καταναλωτικής ζήτησης (ανάλυση σχετικά με τις εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρουσιάζεται στην ενότητα 2.2Γ).

Ανοδικές τάσεις στους τομείς της εγχώριας παραγωγής πλην του εμπορίου

Κατά το ενδεκάμηνο του 2024, ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής στην Ελλάδα κατέγραψε αύξηση 5,3%, έναντι 2,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Αντίθετα, στην Ευρωζώνη, η βιομηχανική παραγωγή υποχώρησε κατά 3,1%, σε συνέχεια της μείωσης κατά 2,3% την ίδια περίοδο του 2023. Αναφορικά με τους υπόλοιπους δείκτες, οι Κατασκευές κατέγραψαν σημαντική άνοδο (+17,4% το εννεάμηνο του 2024, από +12,9% το 2023), όπως και οι περισσότεροι τομείς των Υπηρεσιών. Ως προς το Λιανικό εμπόριο, η μείωση του δείκτη όγκου επιβραδύνθηκε (-1,5% το εννεάμηνο του 2024, έναντι -3,4% το 2023), ενώ το Χονδρικό εμπόριο παρουσίασε απότομη πτώση -11,9% το εννεάμηνο του 2024, σε αντίθεση με την αύξηση 3,3% την ίδια περίοδο του 2023 (περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τους κύριους τομείς της παραγωγής παρατίθενται στην ενότητα 3.2).

Ήπια επιδείνωση του εγχώριου οικονομικού κλίματος

Παρά τη δυναμική πορεία της ελληνικής οικονομίας κατά το προηγούμενο έτος, ο εγχώριος Δείκτης Οικονομικού Κλίματος παρουσίασε ήπια επιδείνωση, υποχωρώντας στις 106,4 μονάδες από 107,6 στο γ' τρίμηνο του 2024. Η μεγαλύτερη πτώση των επιχειρηματικών προσδοκιών σημειώθηκε στο Λιανικό Εμπόριο και τις Κατασκευές, ενώ ο τομέας των Υπηρεσιών κατέγραψε οριακή υποχώρηση και ο Βιομηχανικός τομέας παρέμεινε σταθερός. Επιπλέον, το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού μειώθηκε οριακά σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής των επιχειρήσεων αυξήθηκαν ελαφρώς κατά το τελευταίο τρίμηνο του έτους.

Κατά την ίδια περίοδο (8' τρίμηνο του 2024), ο μέσος Δείκτης Οικονομικού Κλίματος σημείωσε ήπια πτώση τόσο στην ΕΕ (95,6 μονάδες από 96,6 στο προηγούμενο τρίμηνο) όσο και στην Ευρωζώνη (95,0 μονάδες από 96,2 στο προηγούμενο τρίμηνο).

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα σημείωσε οριακή βελτίωση κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2024 (-47,4 από -47,8 μονάδες), παραμένοντας ωστόσο χαμηλότερος σε σχέση με το περσινό επίπεδό του. Αντίθετα, ο αντίστοιχος δείκτης στην ΕΕ και την Ευρωζώνη παρουσίασε οριακή πτώση, αν και παραμένει βελτιωμένος σε σχέση με ένα έτος πριν. Οι δυσσιώνες προβλέψεις ως προς την οικονομική κατάσταση των ελληνικών νοικοκυριών ειδικότερα αλλά και της χώρας γενικότερα μειώθηκαν οριακά, συμπαρασύροντας την πρόθεση των νοικοκυριών για μεγάλες αγορές το επόμενο διάστημα, ενώ οι θετικές εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάστασή τους ενισχύθηκαν. (Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τη διαμόρφωση του οικονομικού κλίματος παρουσιάζονται στην ενότητα 2.2Α).

Μεσοπρόθεσμες προβλέψεις

Με βάση την ανάλυση του διεθνούς και εγχώριου οικονομικού κλίματος, την εξέλιξη των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών, καθώς και την υιοθέτηση κάποιων βασικών υποθέσεων, διαμορφώνουμε τις βραχυχρόνιες προβλέψεις σχετικά με τις συνιστώσες του εγχώριου ΑΕΠ για το 2024 και το 2025.

Η ιδιωτική κατανάλωση προβλέπεται να διατηρήσει τη δυναμική της μέχρι το τέλος του προηγούμενου έτους (2024), υποστηριζόμενη από την αύξηση της απασχόλησης και των μισθών, τη σταδιακή αποκλιμάκωση του πληθωρισμού, τη συνεχιζόμενη μείωση του «κενού» ΦΠΑ και την ενισχυμένη εξωστρέφεια της οικονομίας. Επιπρόσθετα, η αναμενόμενη μείωση των επιτοκίων και η επιτάχυνση της υλοποίησης του Ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας ενδυναμώνουν τις προοπτικές για διατήρηση της θετικής τάσης και το 2025. Εντούτοις, παράγοντες όπως η αργή αποκλιμάκωση της ανεργίας, η πιστωτική συρρίκνωση προς τα νοικοκυριά, το υψηλό κόστος δανεισμού, το αρνητικό ποσοστό αποταμίευσης και η πιθανή άνοδος των διεθνών τιμών ενέργειας, ενδέχεται να περιορίσουν την περαιτέρω ενίσχυση της κατανάλωσης. Όσον αφορά στη δημόσια κατανάλωση, οι στόχοι για δημοσιονομικά πλεονάσματα αναμένεται να οδηγήσουν στη μείωσή της τόσο το 2024 όσο και το 2025. Ειδικότερα, η ετήσια μεταβολή της ιδιωτικής και δημόσιας κατανάλωσης για το 2024 εκτιμάται στο +1,7% και -4,2% αντίστοιχα, ενώ για το 2025 στο +1,6% και -0,4%. Η συνολική κατανάλωση αναμένεται να αυξηθεί κατά +0,4% το 2024 και +1,2% το 2025.

Πλαίσιο 3.1

Παράγοντες των οποίων οι μεταβολές επηρεάζουν τις μακροοικονομικές προβλέψεις

Κίνδυνοι

- Η κλιμάκωση των γεωπολιτικών εντάσεων σε Ουκρανία και Μέση Ανατολή αποτελεί μείζων παράγοντα ανησυχίας ως προς την ενεργειακή ασφάλεια, τις αλυσίδες εφοδιασμού και τις διεθνείς πολιτικές εξελίξεις.
- Εναλλακτικό σενάριο μεγάλης αύξησης των διεθνών τιμών ενέργειας με αρνητικές επιπτώσεις στο κόστος παραγωγής και την αποκλιμάκωση των επιτοκίων.
- Υψηλό έλλειμμα στο εξωτερικό ισοζύγιο, με διαρθρωτικά χαρακτηριστικά.
- Απώλεια ανταγωνιστικότητας λόγω υψηλότερου του μ.ό. της Ευρωζώνης πληθωρισμού.
- Αγορά εργασίας: βραδύτερη αποκλιμάκωση του ποσοστού ανεργίας, μεταξύ άλλων λόγω υψηλής διαρθρωτικής ανεργίας.
- Υψηλό επιτοκιακό spread δανείων-καταθέσεων και συστηματικά αρνητικός ρυθμός αποταμίευσης των νοικοκυριών.
- Καθυστερήσεις στην εξυγίανση των κόκκινων δανείων εκτός τραπεζικών ισολογισμών, που δρουν ως εμπόδιο στην ανακατανομή των πόρων.

Θετικές προοπτικές

- Η επιτάχυνση στην υλοποίηση του αναθεωρημένου Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας δύναται να «ξεκλειδώσει» διεθνή κεφάλαια για παραγωγικές και περισσότερο μακροχρόνιες επενδύσεις.
- Η μείωση των επιτοκίων αποτελεί ευκαιρία για επιτάχυνση των επενδύσεων.
- Θετική η ενισχυμένη εξωστρέφεια της οικονομίας, με σταδιακή βελτίωση της προστιθέμενης αξίας των εξαγωγών.
- Θετική η συνεχιζόμενη μείωση του «κενού» ΦΠΑ και η αντίστοιχη απόκλιση με την ΕΕ.

Οι επενδύσεις παγίου κεφαλαίου αναμένεται να συνεχίσουν την ανοδική πορεία τους μέχρι το τέλος του 2024 και καθ' όλη τη διάρκεια του 2025. Βασικοί μοχλοί αυτής της μεγέθυνσης συνιστούν η περαιτέρω χαλάρωση της νομισματικής πολιτικής, η επιτάχυνση της υλοποίησης του Ελληνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, καθώς και η βελτίωση του οικονομικού κλίματος (επενδυτική βαθμίδα). Επιπλέον, η ταχύτερη αποκλιμάκωση των επιτοκίων αναμένεται να διευκολύνει την πιστωτική επέκταση προς τις επιχειρήσεις. Για το 2024, προβλέπεται αύξηση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου κατά +3,0% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, ενώ για το 2025, ο ρυθμός μεγέθυνσης εκτιμάται ότι θα φτάσει το +9,5%.

Πλαίσιο 3.2

Υποθέσεις βασικού σεναρίου

- Η οικονομία της Ευρωζώνης ακολουθεί το βασικό σενάριο της ΕΚΤ (Δεκέμβριος 2024) για ανάπτυξη 0,7% το 2024 (από 0,8% στο προηγούμενο τρίμηνο) και 1,1% το 2025 (από 1,3% στο προηγούμενο τρίμηνο), και πληθωρισμό 2,4% το 2024 (από 2,5% στο προηγούμενο τρίμηνο) και 2,1% το 2025 (από 2,2% στο προηγούμενο τρίμηνο).
- Τα επιτόκια ακολουθούν την τάση των σημερινών προθεσμιακών συμβολαίων, δηλαδή το Euribor σταδιακά υποχωρεί από κοντά στο 2,8% στην αρχή του έτους προς την περιοχή του 1,9% (από προσδοκία για 1,8% το προηγούμενο τρίμηνο) στα τέλη του 2025. Η αξιολογούμενη μείωση των επιτοκίων στην Ευρώπη το 2024 (κατά μία ποσοστιαία μονάδα από τον Σεπτέμβριο του 2023) αναμένεται να συνεχιστεί και το 2025, όσο η ανάπτυξη παραμένει ήπια και ο πληθωρισμός αποκλιμακώνεται με ρυθμό βραδύτερο του αναμενόμενου.
- Οι διεθνείς τιμές των ενεργειακών αγαθών ακολουθούν το βασικό σενάριο της ΕΙΑ, με σταθεροποιητικές τάσεις το 2025, λίγο χαμηλότερα από το επίπεδό τους το 2024.
- Παράταση της γεωπολιτικής αστάθειας και της οικονομικής αβεβαιότητας σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο (πόλεμος στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή).
- Η υλοποίηση του Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας επιταχύνεται το 2025, με στόχο την ολοκλήρωση των προβλεπόμενων δράσεων εντός χρονοδιαγράμματος.
- Ο εισερχόμενος τουρισμός για το 2025 αναμένεται ότι θα διατηρήσει τις θετικές επιδόσεις του 2024, σε πραγματικούς όρους.

Το εξωτερικό ισοζύγιο προβλέπεται να επιδεινωθεί το 2024 σε σύγκριση με το 2023, καθώς η αύξηση των συνολικών εισαγωγών υπερκάλυψε τη θετική επίδραση της ανόδου των εξαγωγών κατά το τρίτο τρίμηνο, με την ελληνική οικονομία, ωστόσο, να διατηρεί τον υψηλό βαθμό εξωστρέφειάς της. Για το 2025, αναμένεται μικρή βελτίωση, λόγω της επιτάχυνσης των εξαγωγών και της επιβράδυνσης των εισαγωγών, ως αποτέλεσμα της ανάκαμψης της εξωτερικής ζήτησης και της υποτιμημένης ισοτιμίας του ευρώ. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής των εξαγωγών και των εισαγωγών θα διαμορφωθεί στο +1,1% και +5,0%, αντίστοιχα, για το 2024, ενώ για το 2025 εκτιμάται στο +2,8% και +1,9%.

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, διατηρούμε αμετάβλητη την πρόβλεψή μας του Οκτωβρίου 2024 για την πορεία της εγχώριας οικονομίας, εκτιμώντας ρυθμό ανάπτυξης +2,3% για το 2024 και +2,4% για το 2025, υπογραμμίζοντας ωστόσο ορισμένες αρνητικές προοπτικές, όπως τον χαμηλό ρυθμό ανάπτυξης της οικονομίας της Ευρωζώνης, την επιδείνωση του εξωτερικού ισοζυγίου, την επιμονή του πληθωρισμού, την πιθανή επιστροφή προστατευτικών πολιτικών στο διεθνές εμπόριο και τη συνεχιζόμενη αβεβαιότητα σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο.

Πίνακας 3.2

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2024 και 2025 (σε σταθερές αγοραίες τιμές, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ		ΕΕ		ΙΟΒΕ		ΔΝΤ		ΟΟΣΑ	
	2024	2025	2024	2025	2024	2025	2024	2025	2024	2025
ΑΕΠ	2,2%	2,3%	2,1%	2,3%	2,3%	2,4%	2,3%	2,0%	2,3%	2,2%
Κατανάλωση	:	:	:	:	0,4%	1,2%	:	:	:	
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,7%	1,6%	1,8%	1,7%	1,7%	1,6%	:	:	1,8%	1,2%
Δημόσια Κατανάλωση	0,4%	0,0%	0,9%	1,1%	-4,2%	-0,4%	:	:	-2,4%	1,0%
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	6,7%	8,4%	7,4%	8,9%	3,0%	9,5%	:	:	7,5%	8,8%
Εξαγωγές	5,4%	4,0%	2,3%	3,7%	1,1%	2,8%	:	:	0,7%	3,3%
Εισαγωγές	4,0%	3,6%	5,0%	4,1%	5,0%	1,9%	:	:	6,0%	3,3%
ΕνΔΤΚ (%)	2,8%	2,1%	3,0%	2,4%	3,0%	2,4%	2,9%	2,1%	3,0%	2,7%
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	10,3%	9,7%	10,4%	9,8%	10,1%	9,3%	10,5%	10,1%	10,1%	9,4%
Πρωτογενές Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	2,5%	2,4%	-0,6%	-0,1%	:	:	2,1%	2,1%	2,4%	2,4%
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	-7,1%	-7,5%	:	:	-6,5%	-5,3%	-5,4%	-5,2%

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2025 – Νοέμβριος 2024 – Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, European Economic Forecast Autumn 2024 – Νοέμβριος 2024 – Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΚ), Η Ελληνική Οικονομία 04/24 – Ιανουάριος 2025 – ΙΟΒΕ (FEIR), IMF World Economic Outlook and Fiscal Monitor October 2024 – Οκτώβριος 2024 – ΔΝΤ (IMF), Economic Outlook 116 – Δεκέμβριος 2024 – ΟΟΣΑ (OECD).

3.2 Τάσεις σε βασικούς τομείς

- Ενίσχυση βιομηχανικής παραγωγής κατά 5,3% στο ενδεκάμηνο του 2024 – ταχύτερη βελτίωση σε σχέση με το 2023 (2,1%).
- Συνεχίσθηκε η βελτίωση στις Κατασκευές, με την παραγωγή να ενισχύεται κατά 17,4% στο εννεάμηνο του 2024 αντί 12,9% το 2023. Αύξηση 17,2% στις νέες άδειες.
- Μείωση κατά 1,5% στον όγκο του Λιανικού Εμπορίου στο δεκάμηνο του 2024 αντί εντονότερης κάμψης κατά 3,4% το 2023.
- Αύξηση στον κύκλο εργασιών στους περισσότερους τομείς των Υπηρεσιών στο εννεάμηνο του 2024, ωστόσο με επιβραδυνόμενο ρυθμό.

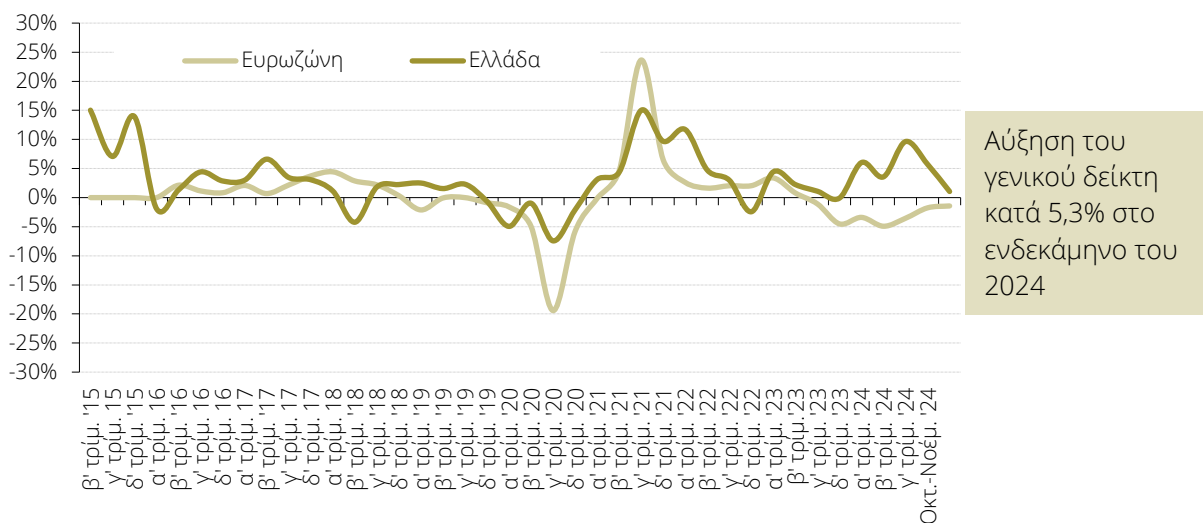
Βιομηχανία

Στο ενδεκάμηνο του 2024, περίοδος με τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα, ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής στην Ελλάδα μεγεθύνθηκε κατά 5,3%, ρυθμός αυξημένος σε σχέση αυτόν του 2023 (2,1%). Στην Ευρωζώνη, η βιομηχανική παραγωγή περιορίστηκε κατά 3,1% σε συνέχεια μείωσης κατά 2,3% την ίδια περίοδο του 2023.

Την ίδια περίοδο, ο γενικός δείκτης τιμών παραγωγού στη βιομηχανία υποχώρησε κατά 2,3%, ωστόσο με μικρότερο ρυθμό σε σχέση με το 2023 (-7,1%). Η αποκλιμάκωση των τιμών στο γενικό δείκτη προήλθε περισσότερο από τη διεθνή αγορά (-9,4% αντί αύξησης κατά 41,8% το 2023) και λιγότερο από την εγχώρια (-2,6% αντί -5,4%). Επιπλέον, ο μέσος δείκτης κύκλου εργασιών μέχρι τον Οκτώβριο του 2024 αυξήθηκε κατά 2,3%, όταν την ίδια περίοδο πέρσι μειωνόταν κατά 3,4%.

Διάγραμμα 3.4

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη, Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, Eurostat

Αύξηση καταγράφηκε σε τρεις από τους τέσσερις βασικούς τομείς της ελληνικής βιομηχανίας σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Αναλυτικότερα, η παραγωγή αυξήθηκε στην παροχή Ηλεκτρικού Ρεύματος (11,7% αντί -6,1%), στην Παροχή Νερού (4,5% αντί μηδενικής μεταβολής το 2023), και στη Μεταποίηση (4,0% αντί 4,2%). Αντίθετα, μείωση της παραγωγής κατά 1,3% σημειώθηκε στα Ορυχεία, με το σχετικό δείκτη να περιορίζεται κατά 1,3% αντί αύξησης κατά 8,4% ένα έτος νωρίτερα.

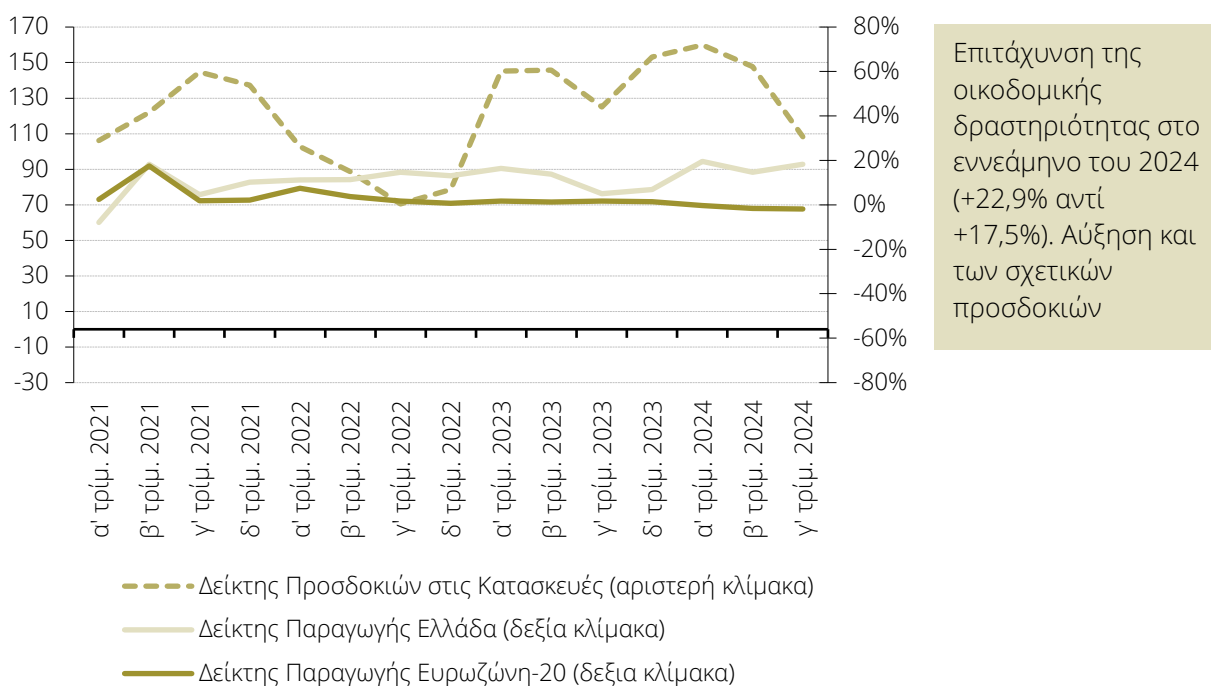
Κατασκευές

Στο εννεάμηνο του 2024, ο δείκτης παραγωγής στον τομέα Κατασκευών ενισχύθηκε με ρυθμό 17,4% σε συνέχεια ηπιότερης αύξησης κατά 12,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Σημειώνεται πως αυξητική τάση καταγράφεται και στα τρία τρίμηνα του 2024, όταν οι κατασκευές αυξάνονται με σχεδόν αντίστοιχο ρυθμό. Την ίδια περίοδο στην Ευρωζώνη, η παραγωγή των κατασκευών περιορίσθηκε κατά 1,3% αντί αύξησης 1,6% ένα χρόνο νωρίτερα.

Στην Ελλάδα, ο δείκτης έργων Πολιτικού Μηχανικού ενισχύθηκε κατά 22,9% αντί ηπιότερης αύξησης κατά 17,5% το 2023. Αύξηση παρατηρείται και στην έκδοση νέων οικοδομικών αδειών (17,2% αντί 9,1% στο εννεάμηνο του 2023). Η παραπάνω ενίσχυση της δραστηριότητας είχε αποτυπωθεί στους πρόδρομους δείκτες οικονομικής συγκυρίας του IOBE, με τις προσδοκίες για το σύνολο του 2024 να έχουν εμφανισθεί ενισχυμένες κατά περίπου 6 μονάδες σε σχέση με αυτές του 2023.

Διάγραμμα 3.5

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, IOBE

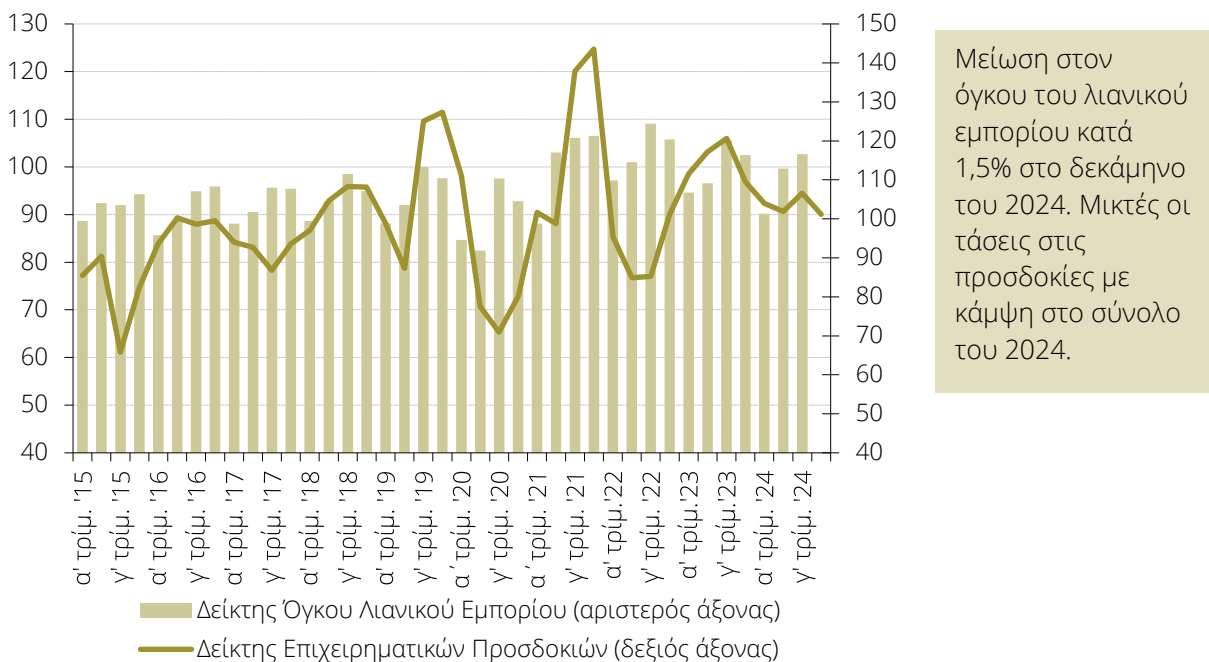
Λιανικό Εμπόριο

Ο δείκτης όγκου στο Λιανικό εμπόριο στο δεκάμηνο του 2024 (περίοδος με τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία) μειώθηκε κατά 1,5% σε σχέση με ένα χρόνο νωρίτερα όπου σημείωνε εντονότερη κάμψη (-3,7%). Ο όγκος εργασιών ενισχύθηκε σε 4 από τους 8 υποκλάδους. Η μεγαλύτερη άνοδος σημειώθηκε στα Φάρμακα (5,9% αντί πτώσης 4,6% το αντίστοιχο δεκάμηνο του 2023), ενώ ακολούθησαν τα Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων (+2,7% αντί -4,0%) και τα Καύσιμα και Λιπαντικά (1,2% αντί -1,3%). Αντίθετα, συρρίκνωση του όγκου σημειώνεται στα Έπιπλα - Ηλεκτρικά Είδη (-11,6% αντί αύξησης κατά 2,5% πέρσι), στα Τρόφιμα - Ποτά (-8,5% αντί αύξησης κατά 1,5%) και στα Βιβλία - Χαρτικά Είδη (-3,1% έναντι αύξησης κατά 0,2% την προηγούμενη περίοδο).

Οι προσδοκίες στον τομέα του Λιανικού εμπορίου στο σύνολο του 2024 υποχωρούν σε σχέση με το 2023. Ο σχετικός σωρευτικός δείκτης μειώθηκε κατά 11,4 μονάδες αντί αύξησης κατά 20,8 μονάδες το 2023, έχοντας επηρεαστεί από τη μείωση των προσδοκιών σε τρεις υποκλάδους του Λιανικού Εμπορίου. Ειδικότερα, οι προσδοκίες στα Τρόφιμα-Ποτά περιορίστηκαν κατά 15,9 μονάδες (αντί +36,7 μονάδες το 2023), στα Οχήματα-Ανταλλακτικά κατά 12,3 μονάδες (αντί αύξηση 13,1 μονάδες το 2023), και στα Πολυκαταστήματα κατά 11,5 μονάδες (αντί αύξησης κατά 40,2 μονάδες το 2023). Αντίθετα, βελτίωση των προσδοκιών σημειώθηκε σε Υφάσματα - Είδη Ένδυσης (6,3 μονάδες σε συνέχεια αύξησης κατά 16,3 μονάδες το 2023) και στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (0,5 μονάδες αντί αύξησης κατά 17,3 μονάδες ένα χρόνο νωρίτερα).

Διάγραμμα 3.6

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2021=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (2000-2010=100)

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, IOBE

Ειδικότερα ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών για τα Αυτοκίνητα - Οχήματα διαμορφώθηκε στις 111,7 μονάδες στο σύνολο του 2024, έναντι 124 μονάδων το 2023, ενώ αντίστοιχη πτώση

καταγράφηκε και στο τελευταίο τρίμηνο του 2024. Το ισοζύγιο των τρεχουσών πωλήσεων υποχώρησε στο σύνολο έτους στις 14 μονάδες, έναντι 29 μονάδων το 2023, με αύξηση του ποσοστού όσων εκτιμούσαν μειωμένες τις πωλήσεις. Η υποχώρηση του ισοζυγίου ήταν ακόμα μεγαλύτερη στο τελευταίο διάστημα του έτους. Διόγκωση σημειώνεται στα αποθέματα με το σχετικό ισοζύγιο να αυξάνεται στις 20 μονάδες, έναντι -3 μονάδων το 2023, με αύξηση όσων θεωρούν υψηλά τα αποθέματα. Στις παραγγελίες μειώνεται το θετικό πρόσημο στις 3 μονάδες, έναντι 9 μονάδων το 2023, με μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού όσων αναμένουν ότι οι παραγγελίες θα μειθούν και αντίστοιχη εικόνα στο τελευταίο τρίμηνο του 2024. Το ισοζύγιο για τις προσδοκίες πωλήσεων παραμένει θετικό και σχεδόν σταθερό κοντά στις 25 μονάδες, με ενίσχυση του ποσοστού των επιχειρήσεων που αναμένουν αύξηση πωλήσεων το επόμενο διάστημα. Ωστόσο, η σταθεροποίηση αυτή προέρχεται από το πρώτο διάστημα του έτους, καθώς στο τελευταίο διάστημα καταγράφηκε υποχώρηση. Στο σκέλος της απασχόλησης παραμένουν οι έντονες σταθεροποιητικές τάσεις, ενώ στις τιμές μειώνεται ο αριθμός όσων αναμένουν αύξηση το επόμενο διάστημα.

Πίνακας 3.3

Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2010=100)				
	δεκάμηνο 2022	δεκάμηνο 2023	δεκάμηνο 2024	Μεταβολή 2023/2022	Μεταβολή 2024/2023
Γενικός Δείκτης	102,6	98,9	97,4	-3,7%	-1,5%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	101,2	98,6	98,0	-2,6%	-0,6%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	98,4	94,4	96,9	-4,0%	2,7%
Πολυκαταστήματα	102,3	108,3	103,8	5,9%	-4,1%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	102,2	100,9	102,0	-1,3%	1,2%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	98,5	99,9	91,4	1,5%	-8,5%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	108,2	103,2	109,2	-4,6%	5,9%
Ένδυση-Υπόδηση	100,4	100,9	101,3	0,5%	0,3%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη- Οικιακός Εξοπλισμός	108,4	111,1	98,2	2,5%	-11,6%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	107,5	107,3	104,0	-0,2%	-3,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.4

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	2022	2023	2024	Μεταβ. 2023/2022	Μεταβ. 2024/2023
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	72,5	109,2	93,3	36,7	-15,9
Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση	97,9	113,9	120,2	16,0	6,3
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	95,3	112,6	113,1	17,3	0,5
Οχήματα-Ανταλλακτικά	110,9	124,0	111,7	13,1	-12,3
Πολυκαταστήματα	70,3	110,5	99,0	40,2	-11,5
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	94,9	115,7	104,3	20,8	-11,4

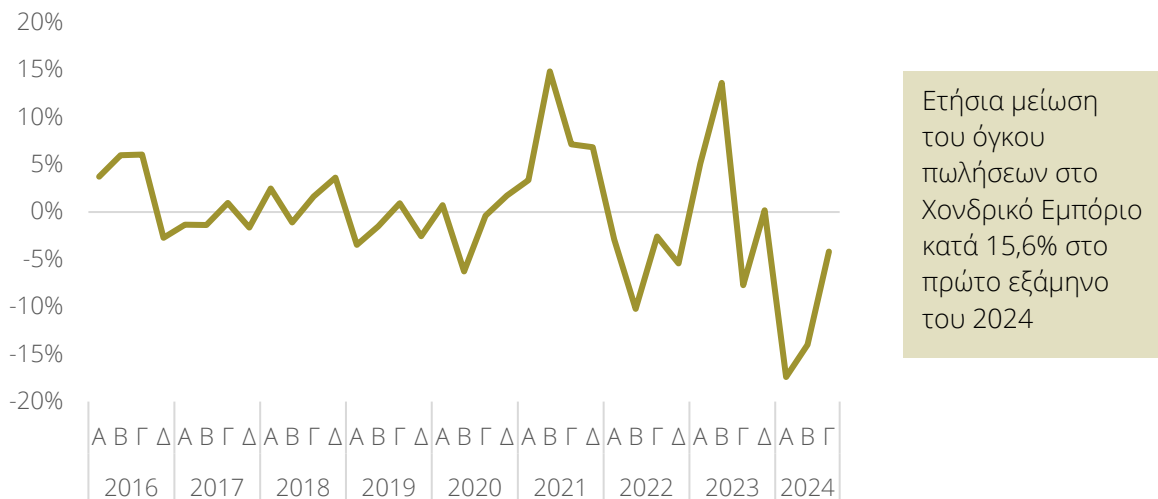
Πηγή: IOBE

Χονδρικό εμπόριο

Στο εννεάμηνο του 2024, ο δείκτης όγκου στο Χονδρικό εμπόριο μειώθηκε 11,9% αντί ενίσχυσης 3,3% το 2023. Η πτωτική πορεία παρατηρήθηκε και στα τρία τρίμηνα, με τη μεγαλύτερη μείωση να σημειώνεται στο πρώτο και δεύτερο τρίμηνο (-17,4 και -14,0% αντίστοιχα), ενώ η πτώση ήταν ηπιότερη στο τρίτο τρίμηνο (-4,2%). Την ίδια περίοδο, ο δείκτης κύκλου εργασιών, ο οποίος ενσωματώνει και την επίδραση των τιμών, μειώθηκε κατά 8,4% σε συνέχεια μείωσης κατά 15,1% την ίδια περίοδο του 2023.

Διάγραμμα 3.7

Εξέλιξη του Δείκτη Όγκου στο Χονδρικό Εμπόριο (2021=100)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Υπηρεσίες

Στο εννεάμηνο του 2024 ο δείκτης κύκλου εργασιών αυξάνεται σε 5 από τους 6 βασικούς τομείς των Υπηρεσιών, ωστόσο με επιβραδυνόμενο ρυθμό. Αναλυτικότερα την ίδια περίοδο του 2023, αύξηση κατά 15,9% σε σχέση με 17,8% καταγράφεται στις Διοικητικές υπηρεσίες και υπηρεσίες

Υποστήριξης, ενώ ακολουθεί ο τομέας των Μεταφορών (10,5% αντί 7,2% ένα χρόνο νωρίτερα). Ο κύκλος εργασιών του τομέα Ενημέρωσης και Επικοινωνίας ενισχύεται κατά 4,0% (αντί 7,5% το 2023), ενώ μικρή αύξηση σημείωσε και ο τομέας Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών υπηρεσιών (2,6% αντί 9,5% ένα έτος νωρίτερα). Οριακή αύξηση καταγράφηκε στις υπηρεσίες Διαχείρισης Περιουσίας με τον σχετικό δείκτη να ενισχύεται κατά μόλις 0,1%, όταν την ίδια περίοδο του 2023 αυξήθηκε κατά 58,2%. Στον αντίποδα, μείωση σημειώνεται στον τομέα του Τουρισμού, ο οποίος περιορίζεται κατά 14,8% αντί αύξησης κατά 9,1% πέρσι ως αποτέλεσμα της αρνητικής μεταβολής σε υπηρεσίες παροχής καταλύματος και εστίασης. Σημειώνεται πως ο σχετικός δείκτης κύκλου εργασιών κατέγραψε αρνητική ετήσια μεταβολή τους τρεις καλοκαιρινούς μήνες και τον Σεπτέμβριο του 2024. Ως εκ τούτου, η σημαντική αύξηση που παρατηρείται στους πρώτους μήνες του έτους και αποτελεί δείκτη επέκτασης της τουριστικής περιόδου δεν επαρκεί για να θέσει τον τουρισμό σε θετική πορεία στο εννεάμηνο του 2024.

Σύμφωνα με τις πρόσφατες τάσεις στους πρόδρομους δείκτες από τις έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE που αφορούν στο σύνολο του 2024, οι προσδοκίες ενισχύθηκαν σχεδόν σε όλους τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, ενώ ο γενικός δείκτης του τομέα βελτιώθηκε κατά 10,1 μονάδες έναντι ηπιότερης αύξησης κατά 2,9 μονάδες το 2023.

Αναλυτικότερα, η μεγαλύτερη ενίσχυση των προσδοκιών καταγράφηκε στους Χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (+21,2 μονάδες αντί ηπιότερης αύξησης 15,3 το 2023), ενώ σε ακολούθησαν τα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά γραφεία (+4,8 μονάδες αντί 6,4 πέρσι), οι υπηρεσίες προς τις Επιχειρήσεις (1,0 αντί -0,2 μονάδες). Οι προσδοκίες στις υπηρεσίες Πληροφορικής παρέμειναν αμετάβλητες όταν το 2023 είχαν αυξηθεί κατά 4,1 μονάδες.

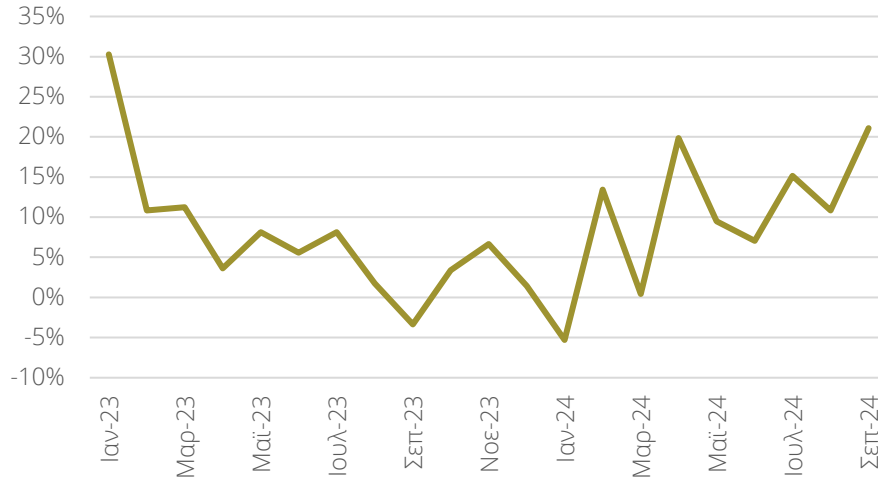
Πίνακας 3.5

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (2000-2010=100)

	2022	2023	2024	Μεταβ. 2023/2022	Μεταβ. 2024/2023
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά Γραφεία	122,8	129,2	134	6,4	4,8
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	105,5	120,8	142	15,3	21,2
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	112,9	112,7	113,7	-0,2	1
Πληροφορική	100,3	104,4	104,4	4,1	0,0
Σύνολο Υπηρεσιών	106,8	109,7	119,8	2,9	10,1

Διάγραμμα 3.8

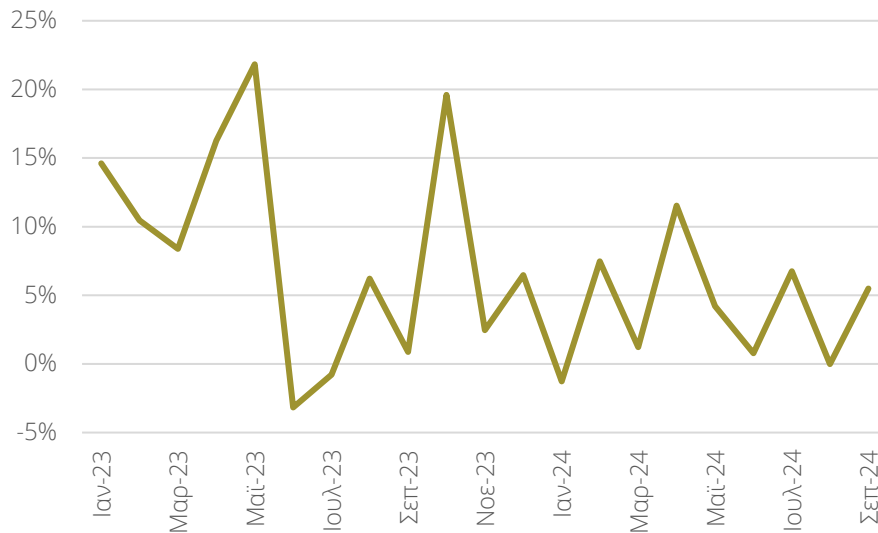
Ετήσια Μεταβολή του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα των Μεταφορών

Αύξηση 10,5% στο εννεάμηνο του 2024 αντί 7,2% την αντίστοιχη περίοδο του 2023

Διάγραμμα 3.9

Ετήσια Μεταβολή του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα της Ενημέρωσης & Επικοινωνίας

Αύξηση 4,0% στο εννεάμηνο του 2024 αντί 7,5% ένα έτος νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.10

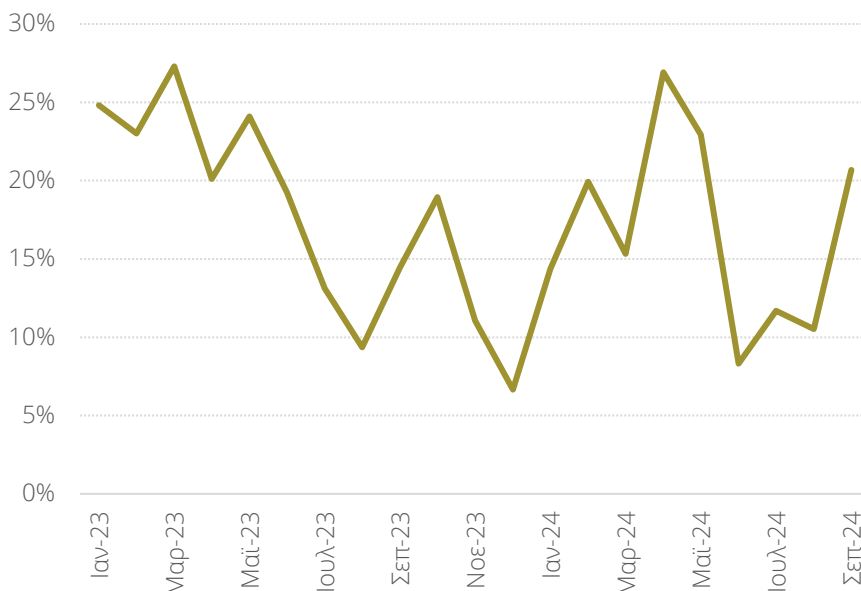
Ετήσια Μεταβολή του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα των Επαγγελματιών, Επιστημονικών και Λοιπών Υπηρεσιών

Βελτίωση του κύκλου εργασιών 2,6% στο εννεάμηνο του 2024 αντί 9,5% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023

Διάγραμμα 3.11

Ετήσια Μεταβολή του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα των Διοικητικών Υπηρεσιών

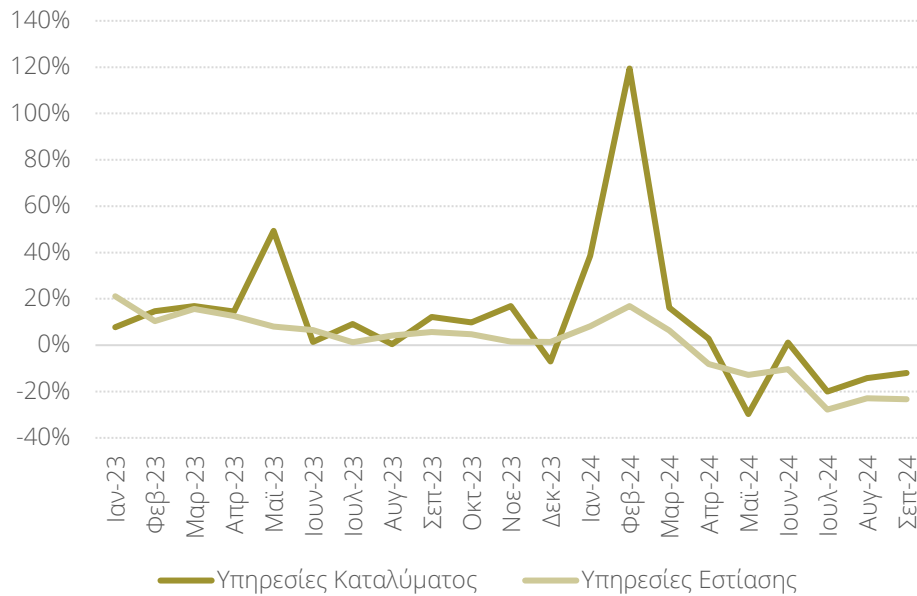

Αύξηση 15,9% στο εννεάμηνο του 2024 σε συνέχεια βελτίωσης 17,9% ένα έτος πριν.

Διάγραμμα 3.12

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Ετήσια μείωση σε Καταλύματα και Εστίαση κατά 12,0% και 13,0% στο εννεάμηνο του 2024 αντί αύξησης 10,1% και 7,5% αντίστοιχα το 2023.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

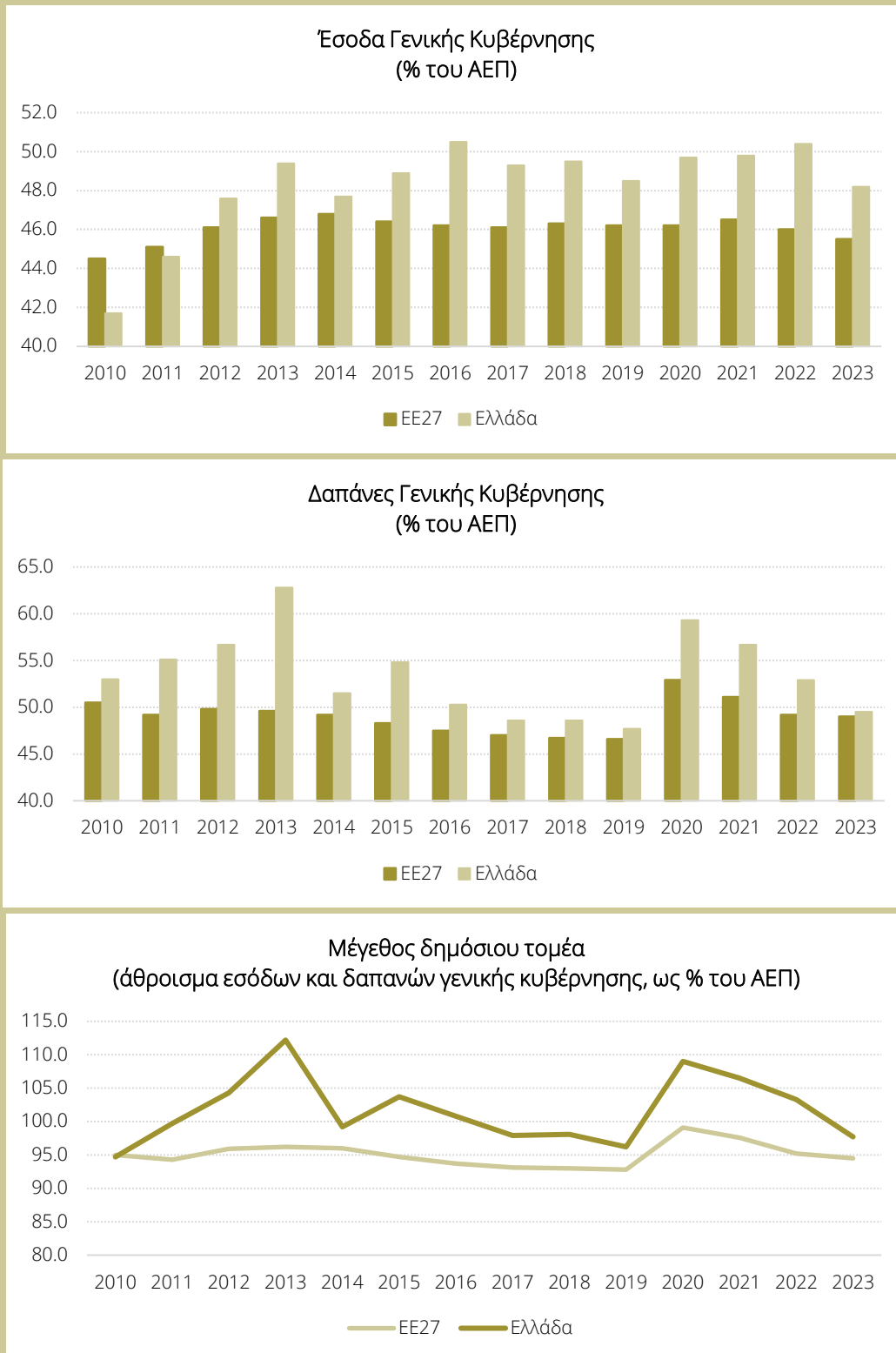
Ειδικό Πλαίσιο ενότητας 3.2.

Εξέλιξη του βαθμού συμμετοχής του δημόσιου τομέα στην οικονομία σε Ελλάδα και Ευρώπη

Ο δημόσιος τομέας αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο μιας οικονομίας, αφού διασφαλίζει την προστασία των δικαιωμάτων ιδιοκτησίας και την εύρυθμη λειτουργία των αγορών. Μια οικονομία δεν δύναται να λειτουργήσει αποτελεσματικά δίχως αγαθά που παρέχει το κράτος, όπως αστυνόμευση, δικαστικό σύστημα και εθνική άμυνα. Επιπλέον, η κρατική παρέμβαση δύναται να διορθώσει αποτυχίες των ελεύθερων αγορών όπως οι «εξωτερικότητες» και η μονοπωλιακή δύναμη. Τέλος, η κυβέρνηση μπορεί μέσω εργαλείων όπως η φορολογία και οι επιδοτήσεις να παίξει ρόλο στην αναδιανομή του εισοδήματος και να αμβλύνει την οικονομική ανισότητα. Πέραν των βασικών παροχών και λειτουργιών που προσφέρει μια κυβέρνηση, ωστόσο, δεν υπάρχει πάντα ομοφωνία μεταξύ των οικονομολόγων σχετικά με το βέλτιστο μέγεθος και τον ακριβή ρόλο που πρέπει να διαδραματίζει ο δημόσιος τομέας στην οικονομία. Η κρατική παρέμβαση καλείται να γίνεται συμπληρωματικά του ιδιωτικού τομέα, ο οποίος συμβάλει στην οικονομική ανάπτυξη, ώστε να υπάρχει ισορροπία μεταξύ ισότητας και οικονομικής αποτελεσματικότητας, ένας από τους πρωταρχικούς στόχους που καλούνται να επιτύχουν οι κοινωνίες. Χώρες όπως οι ΗΠΑ, διατηρούν μικρό δημόσιο τομέα και τείνουν να έχουν υψηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης αλλά χαμηλότερα επίπεδα ισότητας και κοινωνικής πρόνοιας σε σχέση με χώρες όπως η Σουηδία που έχουν μεγάλο δημόσιο τομέα.

Στο διάγραμμα Π.3.2.1 παρουσιάζονται τα έσοδα και οι δαπάνες της γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα και τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο για την περίοδο 2010-2023. Παρατηρούμε ότι οι δημόσιες δαπάνες στην Ελλάδα ξεπερνούν τις αντίστοιχες στην ΕΕ-27, αναλογικά με το ΑΕΠ, σε όλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου, ενώ το ίδιο ισχύει για τα δημόσια έσοδα μετά το 2012. Η διαφορά στις δαπάνες ήταν μεγάλη στα πρώτα χρόνια της οικονομικής κρίσης της Ελλάδας αλλά ελαττώθηκε από το 2014 και έπειτα. Ένα μέρος της απόκλισης οφείλεται στην επιβάρυνση από το ασφαλιστικό σύστημα, καθώς οι δημόσιες δαπάνες για συντάξεις γήρατος αφορούσαν 12,2% του ΑΕΠ το 2022 (2ο υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ μετά την Ιταλία), παρά τη βελτίωση από το 2012 (15,8%, 1ο υψηλότερο ποσοστό στην ΕΕ). Σημειώθηκε αύξηση της απόκλισης την τριετία 2020-2022 λόγω των εκτεταμένων μέτρων στήριξης που έλαβε η Ελλάδα για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας του κορονοϊού και της ενεργειακής κρίσης. Αντίστοιχα, τα δημόσια έσοδα υπερβαίνουν σημαντικά τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο, από το 2015 έως σήμερα. Η διαφορά στα έσοδα και τις δαπάνες το 2023 μειώθηκε σε 2,7 και 0,5 ποσοστιαίες μονάδες αντίστοιχα. Το ύψος των δημοσίων δαπανών, των δημοσίων εσόδων, καθώς και το άθροισμα των εσόδων και δαπανών αποτελούν μέτρα του βαθμού συμμετοχής του δημόσιου τομέα στην οικονομία. Τόσο πριν όσο και μετά από τη μεγάλη δημοσιονομική προσαρμογή που έχει προηγηθεί κατά τα προγράμματα προσαρμογής, φαίνεται ότι το μέγεθος του ελληνικού δημοσίου τομέα στην οικονομία παραμένει υψηλότερο του Ευρωπαϊκού μέσου όρου. Κατά την πανδημία, ο βαθμός συμμετοχής του ελληνικού δημοσίου τομέα στην οικονομία αυξήθηκε περισσότερο από τον μέσο όρο στην Ευρώπη, με την απόκλιση να βαίνει σταδιακά μειούμενη το 2023.

Παρά τον μεγαλύτερο δημόσιο τομέα, η Ελλάδα υστερεί σε σύγκριση με την υπόλοιπη Ευρώπη σε σημαντικές για την κοινωνία και την οικονομική ανισότητα υποκατηγορίες δαπανών όπως η εκπαίδευση, η υγεία και η κοινωνική προστασία πλην συντάξεων. Επιπλέον, ο δείκτης ανισότητας Gini που εκτιμά η Παγκόσμια Τράπεζα, κατατάσσει την Ελλάδα στην 57^η θέση παγκοσμίως για το 2021. Υπάρχουν λοιπόν, καταρχήν, σημαντικά περιθώρια για περισσότερο αποτελεσματική χρήση του υψηλού επιπέδου δημοσίων δαπανών στη χώρα.

Διάγραμμα Π.3.2.1 Δημόσια έσοδα και δαπάνες σε Ελλάδα και ΕΕ27, 2010-2023, ως % του ΑΕΠ

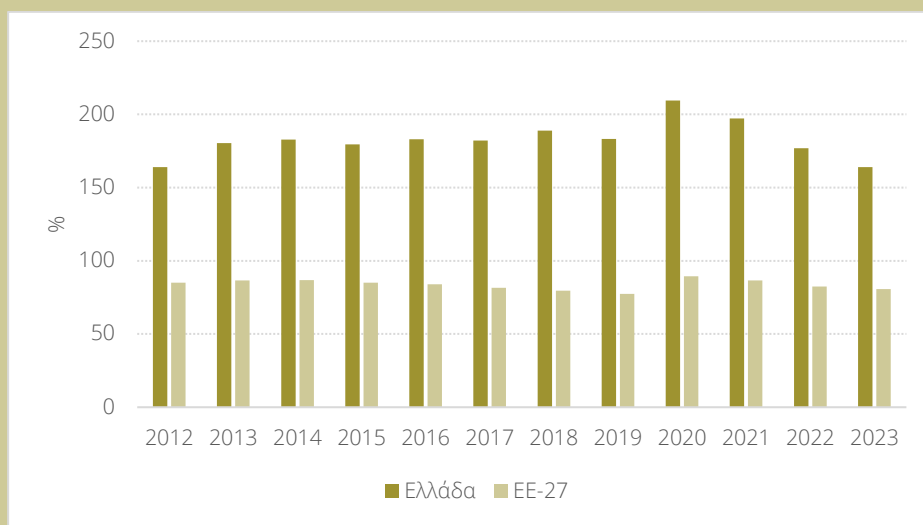
Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Οι εκτεταμένες κρατικές δαπάνες επιβαρύνουν τον κρατικό προϋπολογισμό, εάν δεν συνοδεύονται από αντίστοιχα υψηλά επίπεδα εσόδων. Στην περίπτωση που τα έξοδα του κράτους ξεπερνούν

συστηματικά τα έσοδα, συσσωρεύεται δημόσιο χρέος το οποίο αναγκάζει το κράτος να στραφεί σε νέο δανεισμό που μπορεί να υποβαθμίσει την ανταγωνιστικότητα και αξιοπιστία της. Στο διάγραμμα Π.3.2.2 παρουσιάζεται το χρέος γενικής κυβέρνησης ως ποσοστό του ΑΕΠ για την Ελλάδα και την ΕΕ-27, την περίοδο 2012-2023. Παρατηρούμε ότι το χρέος της Ελλάδας ξεπερνά κατά πολύ τα επίπεδα του Ευρωπαϊκού μέσου όρου σε όλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου. Πιο συγκεκριμένα, η Ελλάδα βρισκόταν στην πρώτη θέση της κατάταξης σε όλη την περίοδο, σημαντικά προπορευόμενη από τη δεύτερη Ιταλία. Ακόμη, η απόκλιση από την ΕΕ-27 ήταν σταθερή ή αυξανόμενη έως το 2020. Έκτοτε, παρουσιάζονται σημάδια βελτίωσης.

Διάγραμμα Π.3.2.2. Χρέος γενικής κυβέρνησης σε Ελλάδα και ΕΕ27, 2012-2023, % του ΑΕΠ

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Συμπερασματικά, η Ελλάδα διατηρεί μεγάλο δημόσιο τομέα σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη χωρίς όμως να απολαμβάνει αντίστοιχα υψηλότερα επίπεδα ισότητας ή κοινωνικής πρόνοιας. Οι δαπάνες σε κρίσιμες υποκατηγορίες υστερούν σε σχέση με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο, ενώ δείκτες ανισότητας κατατάσσουν την Ελλάδα σε χαμηλή θέση. Επιπρόσθετα, τα υψηλά επίπεδα κρατικών δαπανών δεν συνοδεύονταν στο παρελθόν από εξίσου υψηλά επίπεδα εσόδων, γεγονός που οδήγησε στην κρίση χρέους του 2009. Τα επίπεδα δημοσίου χρέους ως ποσοστό του ΑΕΠ παρέμειναν υψηλά σε όλη τη διάρκεια της προηγούμενης δεκαετίας, με την εικόνα να βελτιώνεται μονάχα την τελευταία τριετία. Σε μια οικονομία με πολύ υψηλό δημόσιο χρέος, το κόστος ευκαιρίας των δημοσίων πόρων είναι επίσης υψηλό. Ως αποτέλεσμα κρίνεται σκόπιμο να δίνεται προτεραιότητα σε πολιτικές που αυξάνουν την αποτελεσματικότητα χρήσης των δημοσίων δαπανών και συλλογής των δημοσίων εσόδων.

3.3 Εξωτερικό Ισοζύγιο

A. Ανάλυση εξαγωγών και εισαγωγών από εθνικούς λογαριασμούς

- Υποχώρηση εξαγωγών αγαθών σε ονομαστικούς όρους το δεκάμηνο του 2024, με ρυθμό 2,6%, μικρή άνοδος των εξαγωγών εξαιρουμένων των πετρελαιοειδών και πλοίων (0,3%).
- Αύξηση των εισαγωγών αγαθών την περίοδο Ιανουάριος-Οκτώβριος 2024, κατά 1,8% σε τρέχουσες τιμές, καθώς διαμορφώθηκαν σε €70,2 δισεκ., από €68,9 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα.
- Ετήσια αύξηση ελλείμματος εμπορικού ισοζυγίου το 10-μηνο του 2024 κατά €2,3 δισεκ., σε €28,3 δισεκ.
- Υποχώρηση στις περισσότερες κατηγορίες εξαγωγών προϊόντων, με την μεγαλύτερη να σημειώνεται στα Είδη & συναλλαγές μη ταξινομημένα κατά κατηγορίες (-16,4%) αλλά και άνοδο για Αγροτικά προϊόντα (+2,2) και Πρώτες ύλες (+6,0%).
- Μείωση της ζήτησης από τις χώρες της Ευρωζώνης (-6,3% ή -€1,1 δισεκ.), αύξηση από τις χώρες της Β. Αμερικής (+16,0% ή €331,0 εκατ.).

Οι εξαγωγές αγαθών διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2024 στα €41,9 δισεκ., έναντι €42,9 δισεκ. πριν ένα χρόνο, σημειώνοντας υποχώρηση 2,6%, σε τρέχουσες τιμές. Εξαιρουμένων των εξαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εξαγωγές ενισχύθηκαν κατά 0,3%, στα €29,6 δισεκ., από €29,5 δισεκ. το 2023. Οι εισαγωγές αγαθών κατέγραψαν άνοδο το 2024, κατά 1,2% σε τρέχουσες τιμές, και διαμορφώθηκαν σε €69,8 δισεκ., από €68,9 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Εξαιρουμένων των εισαγωγών πετρελαιοειδών-πλοίων, οι υπόλοιπες εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 3,3%, στα €52,3 δισεκ., από €50,6 δισεκ. το 2023. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω τάσεων στις βασικές συνιστώσες του εξωτερικού ισοζυγίου προϊόντων, το εμπορικό έλλειμμα διαμορφώθηκε €2,3 δισεκ. υψηλότερα από ότι το 2023 (+8,9%), στα €28,3 δισεκ., από €26,0 δισεκ. Ακολούθως, η αξία των εξαγωγών προϊόντων της ελληνικής οικονομίας το δεκάμηνο του 2024 αντιστοιχούσε στο 59,7% των εισαγωγών της, ενώ ένα έτος νωρίτερα έφθανε το 62,3%.

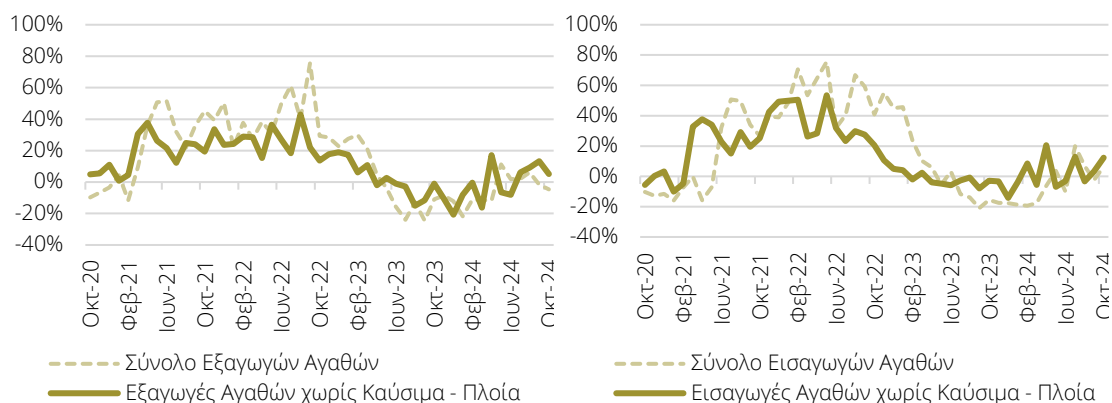
Αναλυτικά, οι εξαγωγές στα Αγροτικά Προϊόντα ενισχύθηκαν κατά 2,2% σε τρέχουσες τιμές την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου 2024, στα €8,9 δισεκ., από €8,7 δισεκ. το 2023. Στις εξαγωγές Καυσίμων σημειώθηκε ονομαστική μείωση, κατά 8,6%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα €12,8 δισεκ., από €13,9 δισεκ. το 2023. Οι εξαγωγές των δύο συγκεκριμένων κατηγοριών αντιστοιχούν το 2024 στο 51,5% της αξίας των εγχώριων εξαγωγών προϊόντων, από 52,5% ένα χρόνο νωρίτερα.

Οι εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων υποχώρησαν το δεκάμηνο του 2024 (-0,8%), με την αξία τους να αγγίζει τα €18,8 δισεκ., από €18,9 δισεκ. το 2023. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την μείωση που σημειώθηκε στις εξαγωγές για Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη, κατά 1,2%, με αποτέλεσμα από €6,5 δισεκ. να φτάσουν τα €6,4 δισεκ. Ομοίως, μείωση της διεθνούς ζήτησης σημειώθηκε για τα Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 1,8%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €4,1 δισεκ. ενώ μειώθηκαν και οι εξαγωγές στα Διάφορα βιομηχανικά είδη κατά 2,2%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €3,0 δισεκ. από €3,1 δισεκ. την ίδια περίοδο το 2023. Αντίθετα, άνοδο των εξαγωγών παρουσίασαν τα Χημικά προϊόντα και συναφή (+1,2%, στα €5,2 δισεκ.).

Διάγραμμα 3.13

Συνολικές εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων και εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων χωρίς καύσιμα-πλοία (τρέχουσες τιμές)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Επεξεργασία: IOBE

Οι εξαγωγές εκτός πετρελαιοειδών – πλοίων διαμορφώθηκαν την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2024 στα €29,6 δισεκ., 0,3% υψηλότερα από το 2023. Οι εισαγωγές εκτός πετρελαιοειδών – πλοίων διαμορφώθηκαν την ίδια περίοδο στα €52,3 δισεκ., 3,3% υψηλότερα από το 2023..

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών προϊόντων ανά γεωγραφική περιοχή, υποχώρησαν το δεκάμηνο του 2024 προς τις χώρες της Ευρωζώνης, κατά 6,3%, προσεγγίζοντας τα €17,1 δισεκ., από €18,3 δισεκ. το 2023. Προς την ΕΕ συνολικά σημειώθηκε ετήσια μείωση 7,1% ή €1,8 δισεκ., με τις εξαγωγές προς αυτή την περιφέρεια να φθάνουν τα €23,1 δισεκ., από €24,9 δισεκ. ένα χρόνο νωρίτερα. Μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης που απορροφούν το μεγαλύτερο τμήμα των ελληνικών εξαγωγών, σημειώθηκε υποχώρηση προς την Γαλλία κατά 20,0%, από €1,6 δισεκ. σε €1,3 δισεκ., και προς την Ισπανία, κατά 25,1%, από τα €1,7 δισεκ. σε €1,3 δισεκ. Μείωση παρουσίασαν οι εξαγωγές αγαθών και προς το σημαντικότερο προορισμό, την Ιταλία, κατά 15,4%, με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν σε €4,4 δισεκ. το 2024 από €5,1 δισεκ. το 2023.

Μεταξύ των υπόλοιπων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προς τις οποίες οι συνολικές εξαγωγές μειώθηκαν κατά 6,9% ή €464,5 εκατ., φθάνοντας τα €6,3 δισεκ., η Βουλγαρία εξακολούθησε να αποτελεί τον κυριότερο εξαγωγικό προορισμό, με υποχώρηση των εκροών προϊόντων προς αυτή σε σχέση με το 2023 κατά 21,1% ή €641,5 εκατ. Ανοδικές τάσεις σημειώθηκαν προς δύο άλλες χώρες οι οποίες απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών, τη Ρουμανία (-3,3% ή €49,9 εκατ. στα €1,5 εκατ.) και την Πολωνία +2,3% ή €167,8 εκατ., στα €954,9 εκατ. αντίστοιχα.

Ενίσχυση της ζήτησης ελληνικών εξαγωγών σημειώθηκε προς τις υπόλοιπες χώρες της Ευρώπης, κατά 5,6%, από €7,7 δισεκ. το 2023 σε €8,2 δισεκ. ένα χρόνο μετά. Αυτή εκδηλώθηκε πρωτίστως από την Ουκρανία, προς την οποία οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 68,2%, από €628,8 εκατ. σε €1,1 δισεκ., και δευτερευόντως από το Ην.Βασίλειο, με αύξηση κατά 5,0%, από τα €1,6 δισεκ. το 2023 στα €1,7 εκατ. το 2024.

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Βόρειας Αμερικής κινήθηκαν ανοδικά, κατά 16,0%, από €2,1 δισεκ. το δεκάμηνο του 2023 σε €2,4 δισεκ. το 2024, λόγω της ενίσχυσης των εξαγωγών προς τις ΗΠΑ κατά 18,3%, από €1,7 δισεκ. το 2023 σε €2,0 δισεκ. το 2024. Ομοίως, αύξηση παρουσίασαν οι

εξαγωγές προς τον Καναδά, κατά 11,1% ή 25,7 εκατ. στα €256,8 εκατ. και μείωση προς το Μεξικό (-3,8%) στα €134,2 εκατ.

Πίνακας 3.6

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές, Ιανουάριος – Οκτώβριος (εκατ. €)*

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		%ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2024	2023	24/23	2024	2023
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	8.871,7	8.681,3	2,2%	21,2%	20,2%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	6.796,8	6.292,7	8,0%	16,2%	14,6%
Ποτά και Καπνός	1.196,2	1.083,9	10,4%	2,9%	2,5%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	878,6	1.304,7	-32,7%	2,1%	3,0%
ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	1.423,4	1.343,1	6,0%	3,4%	3,1%
Πρώτες Ύλες μη Εδωδιμες εκτός από Καύσιμα	1.423,4	1.343,1	6,0%	3,4%	3,1%
ΚΑΥΣΙΜΑ	12.701,5	13.899,0	-8,6%	30,3%	32,3%
Ορυκτά. Καύσιμα. Λιπαντικά κ.λπ.	12.701,5	13.899,0	-8,6%	30,3%	32,3%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	18.772,5	18.928,8	-0,8%	44,8%	44,0%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	5.195,3	5.134,1	1,2%	12,4%	11,9%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	6.422,1	6.497,7	-1,2%	15,3%	15,1%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	4.143,0	4.218,5	-1,8%	9,9%	9,8%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	3.012,2	3.078,4	-2,2%	7,2%	7,2%
ΛΟΙΠΑ	101,8	121,7	-16,4%	0,2%	0,3%
Είδη & Συναλλαγές μη Ταξινομημένα σε Κατηγορίες	101,8	121,7	-16,4%	0,2%	0,3%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	41.870,8	42.974,0	-2,6%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία IOBE

Υποχώρηση κατά 10,8% εμφάνισαν την περίοδο Ιανουάριος- Οκτώβριος 2024 οι εξαγωγές προς τις αγορές των χωρών της Κεντρικής-Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €331,0 εκατ. από €371,1 εκατ. το 2023. Η μείωση των εξαγωγών προς τις χώρες της συγκεκριμένης περιοχής οφείλεται κυρίως στην υποχώρηση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από την Αργεντινή, κατά 78,4%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €17,6 εκατ. από €81,5 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα.

Οι εξαγωγές προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής παρουσίασαν οριακή αύξηση, κατά 0,01%, στα €4,99 δισεκ. από €4,98 δισεκ., κυρίως λόγω της αύξησης των εξαγωγών προς την Αίγυπτο (+83,2%), όπου οι εξαγωγές διαμορφώθηκαν το δεκάμηνο Ιανουαρίου – Οκτωβρίου 2024 στα €766,6 εκατ., έναντι €418,4. ένα χρόνο νωρίτερα, αλλά και προς την Τυνησία (+111,8%), όπου αυξήθηκαν κατά €145,5 εκατ. το 2024 σε σχέση με το 2023 και άγγιξαν τα €275,7 εκατ. Προς δύο επίσης σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς στη Μέση Ανατολή, τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα οι εξαγωγές υποχώρησαν κατά 10,8%, στα €302,1 εκατ., ενώ προς τη Σαουδική Αραβία οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 17,8%, στα €377,6 εκατ.

Μικρή άνοδος της ζήτησης των ελληνικών αγαθών σημειώθηκε προς τις χώρες της Ασίας, προς τις οποίες οι εξαγωγές αυξήθηκαν το δεκάμηνο του 2024 κατά 0,04%, στα €1,9 δισεκ. Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην αύξηση των εξαγωγών κατά 10,1% προς την Κίνα, από €313,3 εκατ. το 2023 στα €344,8 εκατ. το 2024. Ομοίως, αύξηση της ζήτησης σημειώθηκε και από το Χονγκ Κονγκ (+51,0%, στα €98,9 εκατ. από €65,5 εκατ. το 2023).

Ενισχυμένη, κατά 18,8%, ήταν η ροή των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων προς την Ωκεανία, με την αξία τους το δεκάμηνο του 2024 να διαμορφώνεται στα €201,9 εκατ. από €169,9 εκατ. ένα χρόνο νωρίτερα. Η αύξηση προήλθε από την παρόμοια σε κατεύθυνση τάση προς την Αυστραλία, προς την οποία οι εξαγωγές αυξήθηκαν με ρυθμό 17,3% και διαμορφώθηκαν στα €182,9 εκατ. από €155,8 εκατ. το προηγούμενο έτος. Ομοίως, αύξηση σημειώθηκε και προς την Νέα Ζηλανδία (+34,8%) στα €19,0 εκατ.

Ανακεφαλαιώνοντας, η υποχώρηση των εξαγωγών προϊόντων της Ελλάδας την περίοδο Ιανουάριος-Οκτώβριος 2024 κατά 2,6% σε τρέχουσες τιμές, προήλθε από την μείωση των περισσότερων κατηγοριών προϊόντων: των καυσίμων (-8,6%), των βιομηχανικών προϊόντων (-0,8%) και των ειδών και συναλλαγών μη ταξινομημένων κατά κατηγορίες (-16,4%). Οι πέντε πρώτες χώρες με την μεγαλύτερη ζήτηση των ελληνικών προϊόντων είναι η Ιταλία, η Γερμανία, η Κύπρος η Βουλγαρία και οι ΗΠΑ. Από την άλλη πλευρά, οι εισαγωγές ενισχύθηκαν κατά 1,8% αυξάνοντας το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο στα €28,3 δισεκ. (+8,9%). Οι πέντε χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο εισαγωγών προϊόντων για το δεκάμηνο του 2024 είναι η Γερμανία, η Ιταλία, η Κίνα, το Ιράκ και η Ολλανδία. Οι ελληνικές εξαγωγές συνέχισαν να κινούνται πτωτικά το δεκάμηνο του 2024 παρά το θετικό πρόσημο που σημείωσαν οι εξαγωγές, χωρίς τα πετρελαιοειδή. Για το 2025, αβεβαιότητα επικρατεί για τις προοπτικές στο διεθνές εμπόριο, που απορρέει από τις επανερχόμενες τάσεις προστατευτισμού, σε συνέχεια της εκλογής νέας αμερικανικής διοίκησης.

Πίνακας 3.7

Εξαγωγές ανά προορισμό, Ιανουάριος- Ιούλιος 2024 (εκατ. €)*

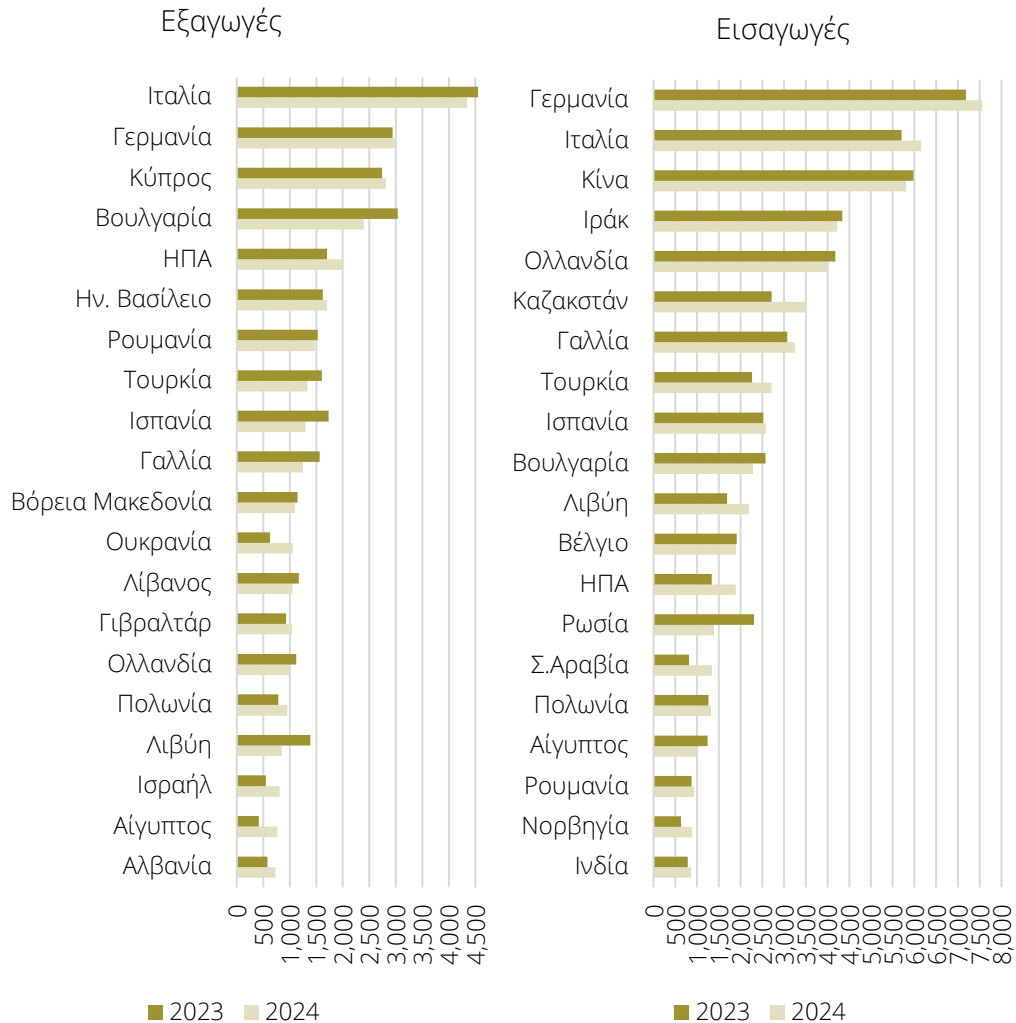
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΝΩΣΕΙΣ-ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ
	2024	2023	24/23
Ε.Ε. (27)	23.055,9	24.830,6	-7,1%
Ευρωζώνη	17.108,6	18.255,5	-6,3%
G7	12.769,4	13.476,3	-5,2%
Βόρεια Αμερική	2.403,1	2.072,1	16,0%
Χώρες BRICS	635,6	629,9	0,9%
Μ. Ανατολή & Β. Αφρική	4.990,4	4.989,6	0,0%
Ωκεανία	201,9	169,9	18,8%
Κεντρική-Λατινική Αμερική	331,0	371,1	-10,8%
Ασία	1.852,4	1.851,6	0,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3.14

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις ελληνικές εξαγωγές-εισαγωγές προϊόντων, Ιανουάριος – Οκτώβριος 2024 (εκατ. €, τρέχουσες τιμές)

Πηγή: Eurostat. Επεξεργασία: IOBE

Μεγαλύτερη αύξηση εξαγωγών προϊόντων το δεκάμηνο του 2024 σε απόλυτους όρους προς την Ουκρανία (+€428,6 εκατ.). Μεγαλύτερη πτώση προς την Ιταλία (-€788,8 εκατ.). Το μερίδιο της Ιταλίας στις εξαγωγές παραμένει το υψηλότερο. Μεγαλύτερη αύξηση εισαγωγών το ίδιο διάστημα του 2024 σε απόλυτους όρους από το Καζακστάν (+€771,5 δισεκ.), μεγαλύτερη μείωση από την Ρωσία (-€919,2 εκατ.).

B. Ισοζύγιο πληρωμών

- Στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2024, το έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) αυξήθηκε στα €11,5 δισεκ., έναντι €11,0 δισεκ. το 2023.
- Αυξημένο έλλειμμα στο ισοζύγιο αγαθών και στο ισοζύγιο πρωτογενών εισοδημάτων, με βελτίωση στα πλεονάσματα των ισοζυγίων υπηρεσιών και δευτερογενών εισοδημάτων.

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Ιανουάριος – Νοέμβριος 2024

Στο ενδεκάμηνο του 2024 (Ιανουάριος – Νοέμβριος), το έλλειμμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (ΙΤΣ) διαμορφώθηκε στα €11,5 δισεκ., αυξημένο κατά €511 εκατ. σε σύγκριση με το 2023. Η διόγκωση προήλθε από την επιδείνωση του ισοζυγίου αγαθών και σε μικρότερη έκταση του ισοζυγίου των πρωτογενών εισοδημάτων, με αντιστάθμιση από τη βελτίωση στα ισοζύγια υπηρεσιών και δευτερογενών εισοδημάτων.

Αναλυτικά, το έλλειμμα του Ισοζυγίου Αγαθών διαμορφώθηκε στα €32,5 δισεκ. το 2024, αυξημένο κατά €2,9 δισεκ. σε σύγκριση με το 2023. Οι εξαγωγές μειώθηκαν στα €44,7 δισεκ., (-€1,7 δισεκ.)¹², κυρίως λόγω καυσίμων με πτώση κατά €1,7 δισεκ., με την κατηγορία των λοιπών αγαθών να παραμένει σχεδόν στα ίδια επίπεδα με αύξηση κατά €42 εκατ. Οι εισαγωγές αγαθών ενισχύθηκαν στα €77,2 δισεκ. (€1,2 δισεκ.), κυρίως λόγω της μεγάλης αύξησης εισαγωγών λοιπών αγαθών κατά €2,3 δισεκ., η οποία αντισταθμίστηκε από την πτώση της αξίας εισαγωγών καυσίμων κατά €1,2 δισεκ.

Το πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Υπηρεσιών ενισχύθηκε στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2024 κατά €843 εκατ. και διαμορφώθηκε στα €22,3 δισεκ., έναντι επέκτασης κατά €2,4 δισεκ. το 2023. Οι συνολικές εισπράξεις από Υπηρεσίες διαμορφώθηκαν στα €48,5 δισεκ., αυξημένες κατά €2,2 δισεκ. σε σύγκριση με το 2023, ενώ οι πληρωμές ανήλθαν στα €26,2 δισεκ., με ενίσχυση κατά €1,4 δισεκ. Οι εισπράξεις από ταξιδιωτικές υπηρεσίες διαμορφώθηκαν στα €21,3 δισεκ., βελτιωμένες κατά €1,0 δισεκ., ξεπερνώντας και τα ετήσια αποτελέσματα του 2023. Οι μεταφορικές υπηρεσίες έφτασαν τα €19,5 δισεκ., αυξημένες κατά €230 εκατ., έναντι ισχυρής πτώσης πέρυσι, ενώ οι εισπράξεις από λοιπές υπηρεσίες έφτασαν τα €7,7 δισεκ., ενισχυμένες κατά €995 εκατ. Οι πληρωμές για ταξιδιωτικές υπηρεσίες αυξήθηκαν στα €2,5 δισεκ. (+€296 εκατ.), οι πληρωμές για μεταφορικές υπηρεσίες ενισχύθηκαν στα €16,7 δισεκ. (+€400 εκατ.), και οι πληρωμές λοιπών υπηρεσιών έφτασαν τα €7,0 δισεκ., (+€686 εκατ.).

Το έλλειμμα στο Ισοζύγιο Πρωτογενών Εισοδημάτων αυξήθηκε το 2024 και διαμορφώθηκε στα €3,6 δισεκ., έναντι €3,5 δισεκ. στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2023. Οι εισπράξεις ενισχύθηκαν στα €10,3 δισεκ., με αύξηση κατά €1,2 δισεκ., και οι πληρωμές αυξήθηκαν στα €13,9 δισεκ., με ενίσχυση κατά €1,3 δισεκ. Βασική αιτία για την αύξηση των πληρωμών παραμένει η κατηγορία των πληρωμών για επενδύσεις (κέρδη, μερίσματα, τόκοι).

¹² Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του προηγούμενου έτους, σε τρέχουσες τιμές, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

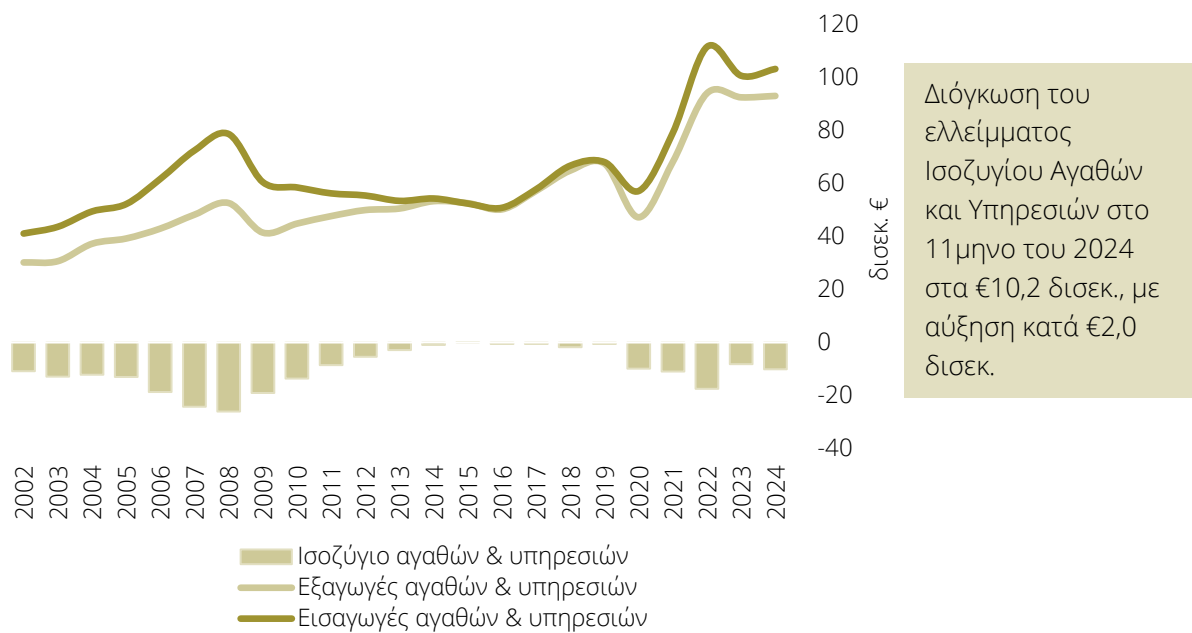
Το Ισοζύγιο Δευτερογενών Εισοδημάτων βελτιώθηκε σημαντικά στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2024, στα €2,3 δισεκ. έναντι €649 εκατ. το 2023, με αύξηση των εισπράξεων στα €6,5 δισεκ. (+€2,0 δισεκ.), ενώ στο σκέλος των πληρωμών καταγράφηκε ενίσχυση στα €4,2 δισεκ. (+€406 εκατ.).

Ισοζύγιο Κεφαλαίων

Το Ισοζύγιο Κεφαλαίων¹³ σχεδόν εξισορρόπησε στο ενδεκάμηνο του 2024, καθώς διαμορφώθηκε σε μικρό έλλειμμα €35 εκατ., έναντι πλεονάσματος €1,8 δισεκ. το 2023, κυρίως λόγω της μείωσης των εισπράξεων στα €901 εκατ., (-€1,5 δισεκ.), ενώ οι πληρωμές αυξήθηκαν στα €936 εκατ., (+€338 εκατ.). Τέλος, το Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαίων, που αντανακλά τη σχέση δανειστή ή δανειζόμενου μιας οικονομίας με το εξωτερικό, ήταν ελλειμματικό, στα €11,6 δισεκ., έναντι €9,2 δισεκ. το 2023.

Διάγραμμα 3.15

Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών (Ιανουάριος – Νοέμβριος), 2002-2024

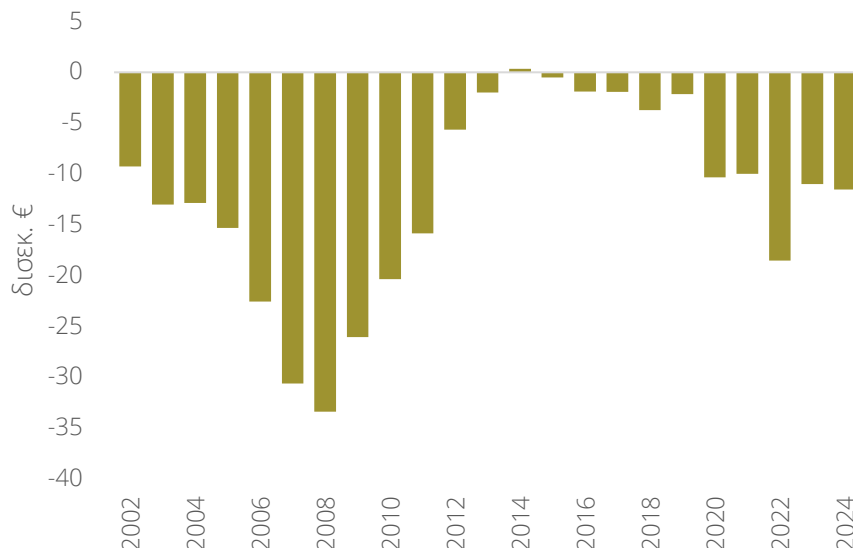
Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

¹³ Το ισοζύγιο κεφαλαίων απεικονίζει τις μεταβιβάσεις κεφαλαίου, δηλαδή τις μονομερείς εισπράξεις και πληρωμές μεταξύ κατοίκων και μη κατοίκων που συνδέονται με επενδύσεις παγίου κεφαλαίου. Οι μεταβιβάσεις κεφαλαίου περιλαμβάνουν κυρίως ένα μέρος των μεταβιβάσεων (εισπράξεων) από τον κοινοτικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην Γενική Κυβέρνηση (απολήψεις από τα διαρθρωτικά ταμεία – πλην του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου – και το Ταμείο Συνοχής βάσει των ΚΠΣ).

Διάγραμμα 3.16

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (Ιανουάριος – Νοέμβριος), 2002-2024

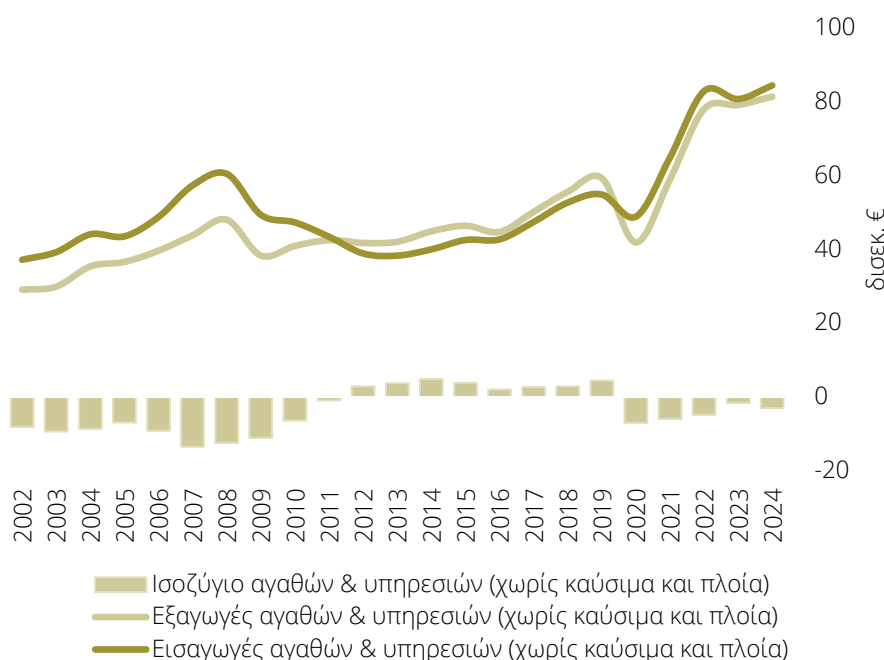

Στα €11,5 δισεκ. το έλλειμμα του Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών στο 11μηνο του 2024, έναντι €11,0 δισεκ. το 2023

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Διάγραμμα 3.17

Εισαγωγές-Εξαγωγές αγαθών & υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία (Ιανουάριος – Νοέμβριος), 2002-2024

Διεύρυνση του ελλείμματος στο ισοζύγιο Αγαθών και Υπηρεσιών χωρίς καύσιμα και πλοία στα €3,0 δισεκ. το 2024, έναντι €1,6 δισεκ. το 2023

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Επεξεργασία στοιχείων: IOBE

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών διαμορφώθηκε σε έλλειμμα €9,5 δισεκ. στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2024, έναντι €6,4 δισεκ. το 2023.

Στους επιμέρους λογαριασμούς, οι καθαρές απαιτήσεις των κατοίκων από άμεσες επενδύσεις από το εξωτερικό αυξήθηκαν κατά €1,4 δισεκ., έναντι αύξησης €3,9 δισεκ. το 2023, ενώ οι καθαρές υποχρεώσεις σε μη κατοίκους (επενδύσεις μη κατοίκων στη χώρα) ενισχύθηκαν κατά €4,8 δισεκ., έναντι αύξησης €4,4 δισεκ. το 2023. Σημειώνεται ότι στο εννεάμηνο του 2024 οι καθαρές άμεσες επενδύσεις σε ακίνητα προσέγγισαν τα €1,9 δισεκ., έναντι €1,6 δισεκ. το 2023.

Στην κατηγορία των επενδύσεων χαρτοφυλακίου, οι απαιτήσεις των κατοίκων έναντι του εξωτερικού αυξήθηκαν κατά €5,5 δισεκ, και οι υποχρεώσεις σε μη κατοίκους ενισχύθηκαν κατά €10,9 δισεκ., κυρίως λόγω της απόδοσης των τοποθετήσεων σε ελληνικά ομόλογα και έντοκα γραμμάτια κατά €8,9 δισεκ., ενώ το υπόλοιπο αφορά αγορά μετοχών.

Στην κατηγορία των λοιπών επενδύσεων, οι απαιτήσεις από κατοίκους έναντι του εξωτερικού μειώθηκαν κατά €1,4 δισεκ., κυρίως λόγω της μείωσης κατά €7,1 δισεκ. των επενδύσεων σε καταθέσεις και repos. Οι υποχρεώσεις μειώθηκαν κατά €756 εκατ., καθώς καταγράφηκε μείωση κατά €2,5 δισεκ. των τοποθετήσεων μη κατοίκων σε καταθέσεις και repos στην Ελλάδα.

Τέλος, τα συναλλαγματικά διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν στα τέλη Νοεμβρίου του 2024 στα €14,6 δισεκ., έναντι €12,3 δισεκ. το 2023.

Πίνακας 3.8. Ισοζύγιο Πληρωμών (εκατ. €)

		Ιανουάριος – Νοέμβριος			Νοέμβριος		
		2022	2023	2024	2022	2023	2024
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΙΓΩΝ (I.A + I.B + I.Γ + I.Δ)	-18.517,8	-11.012,7	-11.523,6	-3.908,9	-3.184,0	-3.152,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.A + I.B)	-17.534,6	-8.167,7	-10.195,4	-3.393,3	-2.384,9	-2.556,5
I.A	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ (I.A.1 – I.A.2)	-36.565,8	-29.603,3	-32.473,6	-3.753,2	-2.833,3	-3.233,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-12.405,4	-6.504,3	-7.043,7	-1.706,2	-499,1	-786,0
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα	-24.160,5	-23.099,0	-25.430,0	-2.047,0	-2.334,1	-2.447,8
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-268,6	-51,7	-112,6	-10,8	13,9	-0,6
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς πλοία	-36.297,3	-29.551,6	-32.361,1	-3.742,4	-2.847,1	-3.233,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΑΓΑΘΩΝ χωρίς καύσιμα και πλοία	-23.891,9	-23.047,3	-25.317,4	-2.036,2	-2.348,0	-2.447,2
I.A.1	Εξαγωγές αγαθών	49.274,1	46.402,2	44.708,9	4.715,3	4.188,5	3.947,3
	Καύσιμα	16.158,2	13.420,7	11.710,0	1.503,7	1.236,6	922,2
	Πλοία (πωλήσεις)	100,1	202,9	178,2	9,4	26,0	9,6
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	33.015,9	32.778,6	32.820,8	3.202,3	2.925,9	3.015,5
I.A.2	Εισαγωγές αγαθών	85.840,0	76.005,5	77.182,6	8.468,5	7.021,8	7.181,2
	Καύσιμα	28.563,6	19.925,0	18.753,6	3.209,9	1.735,8	1.708,2
	Πλοία (αγορές)	368,6	254,6	290,7	20,1	12,1	10,2
	Αγαθά χωρίς καύσιμα και πλοία	56.907,8	55.825,8	58.138,2	5.238,5	5.273,9	5.462,7
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 – I.B.2)	19.031,2	21.435,6	22.278,3	359,9	448,4	677,4
I.B.1	Εισπράξεις	44.921,3	46.247,8	48.472,4	3.020,7	2.815,3	3.067,4
	Ταξιδιωτικό	17.433,0	20.267,3	21.266,9	337,3	426,9	617,9
	Μεταφορές	21.530,6	19.274,7	19.504,3	2.042,0	1.795,1	1.693,7
	Λοιπές υπηρεσίες	5.957,7	6.705,8	7.701,2	641,4	593,3	755,9
I.B.2	Πληρωμές	25.890,1	24.812,2	26.194,1	2.660,8	2.366,9	2.390,1
	Ταξιδιωτικό	1.748,3	2.203,0	2.498,7	138,8	197,0	198,0
	Μεταφορές	17.965,8	16.266,1	16.665,9	1.880,6	1.533,0	1.499,0
	Λοιπές υπηρεσίες	6.176,0	6.343,1	7.029,5	641,4	638,6	693,1
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΠΡΩΤΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 – I.Γ.2)	-675,0	-3.493,8	-3.609,9	-327,3	-590,6	-371,5
I.Γ.1	Εισπράξεις	6.908,9	9.122,9	10.282,3	539,4	662,8	664,1
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	204,0	191,4	210,2	19,0	18,1	21,0
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	3.757,0	5.830,4	7.348,7	382,5	584,5	508,1
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	2.947,8	3.101,1	2.723,4	137,9	60,2	135,1
I.Γ.2	Πληρωμές	7.583,9	12.616,7	13.892,2	866,7	1.253,4	1.035,5
	Από εργασία (αμοιβές, μισθοί)	1.373,8	1.217,2	1.253,0	122,7	110,2	117,0
	Από επενδύσεις (τόκοι, μερίσματα, κέρδη)	5.588,6	10.921,7	12.201,0	705,7	1.101,1	868,3
	Λοιπά πρωτογενή εισοδήματα	621,5	477,8	438,2	38,3	42,1	50,2
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Δ.1 – I.Δ.2)	-308,2	648,8	2.281,6	-188,2	-208,6	-224,2
I.Δ.1	Εισπράξεις	4.012,5	4.480,6	6.519,0	178,0	172,5	222,6
	Γενική κυβέρνηση	2.467,6	2.415,7	1.430,5	46,0	20,1	45,0
	Λοιποί τομείς	1.544,9	2.064,9	5.088,4	132,0	152,5	177,6
I.Δ.2	Πληρωμές	4.320,7	3.831,8	4.237,3	366,2	381,1	446,8
	Γενική κυβέρνηση	2.837,2	2.165,8	2.483,3	217,0	238,7	284,5
	Λοιποί τομείς	1.483,5	1.665,9	1.754,0	149,3	142,4	162,3
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (II.1 – II.2)	2.926,1	1.823,6	-34,6	272,5	-148,6	58,4
II.1	Εισπράξεις	3.453,4	2.421,1	900,9	294,4	4,2	73,1
	Γενική κυβέρνηση	2.288,1	1.896,5	638,7	193,2	0,1	0,2
	Λοιποί τομείς	1.165,3	524,6	262,2	101,2	4,0	73,0
II.2	Πληρωμές	527,3	597,5	935,6	21,9	152,7	14,7
	Γενική κυβέρνηση	6,6	6,4	6,5	0,6	0,6	0,5
	Λοιποί τομείς	520,8	591,1	929,1	21,4	152,2	14,2
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝΙΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (I + II)	-15.591,8	-9.189,1	-11.558,3	-3.636,4	-3.332,5	-3.093,8
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ (III.A+III.B+III.Γ+III.Δ)	-13.434,8	-6.364,5	-9.536,3	-3.767,9	-3.045,1	-2.671,8
III.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-5.365,4	-476,6	-3.346,8	-148,6	216,0	-1.699,4
	Απαιτήσεις	2.107,8	3.931,6	1.450,7	420,1	723,3	-97,1
	Υποχρεώσεις	7.473,2	4.408,2	4.797,4	568,7	507,3	1.602,4
III.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ *	9.339,5	-2.611,9	-5.317,2	-386,8	-3.379,0	1.601,6
	Απαιτήσεις	10.587,3	2.977,8	5.548,0	799,3	-1.780,0	1.426,6
	Υποχρεώσεις	1.247,8	5.589,8	10.865,2	1.186,0	1.599,0	-175,0
III.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ *	-15.300,8	-3.685,1	-621,2	-3.235,1	16,2	-2.377,6
	Απαιτήσεις	-2.436,5	-1.745,3	-1.377,3	157,1	170,0	985,2
	Υποχρεώσεις	12.864,3	1.939,8	-756,2	3.392,2	153,8	3.362,7
	(Δάνεια γενικής κυβέρνησης)	-1.991,7	-68,1	113,3	-11,4	130,3	-12,8
III.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ **	-2.108,1	409,2	-251,2	2,6	101,7	-196,4
IV	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ (I + II – III + IV=0)	2.157,0	2.824,6	2.021,9	-131,5	287,5	422,0
	ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ ***				11.118	12.276	14.632

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) αύξηση (-) μείωση – Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των απαιτήσεων παρουσιάζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των απαιτήσεων με αρνητικό πρόσημο. Αντίστοιχα, η αύξηση των υποχρεώσεων εμφανίζεται με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των υποχρεώσεων με αρνητικό πρόσημο.

** (+) αύξηση (-) μείωση – Σύμφωνα με τη νέα μεθοδολογία κατάρτισης του ισοζυγίου πληρωμών BPM6, η αύξηση των συναλλαγματικών διαθεσίμων παρουσιάζεται πλέον με θετικό πρόσημο, ενώ η μείωση των συναλλαγματικών διαθεσίμων με αρνητικό πρόσημο.

*** Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

3.4 Αγορά εργασίας

- Μείωση του ποσοστού ανεργίας το γ' τρίμ. του 2024 στο 9,0% από 10,8% το γ' τρίμ. του 2023.
- Η ετήσια μείωση του ποσοστού ανεργίας ήταν αποτέλεσμα της μείωσης του αριθμού των ανέργων (-86,2 χιλ.), και της ταυτόχρονης αύξησης του αριθμού των απασχολούμενων (+67,7 χιλ.).
- Μεγαλύτερη ετήσια άνοδος της απασχόλησης το γ' τρίμ. 2024 σε Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσικλετών (+33,4 χιλ. απασχολούμενοι), Κατασκευές (+19,6 χιλ. απασχολούμενοι) και Μεταφορές και Αποθήκευση (+17,2 χιλ. απασχολούμενοι).
- Ισχυρότερη ετήσια πτώση της απασχόλησης στον τομέα της Δημόσιας Διοίκησης και Άμυνας (-20,7 χιλ. απασχολούμενοι).
- Αρνητικό το ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων στον ιδιωτικό τομέα το γ' τρίμ. του 2024, κατά 36,5 χιλ. άτομα, έναντι θετικού ισοζυγίου το γ' τρίμ. του 2023 (+7,2 χιλ.).
- Οριακή μείωση στο ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας το γ' τρίμ. του 2024 (52,7% για τους άνω των 15 ετών), παρουσιάζοντας μείωση κατά 0,1 ποσοστιαίες μονάδες σε σχέση με πέρυσι.
- Μειωμένος ο εποχικά διορθωμένος δείκτης μισθολογικού κόστους το γ' τρίμ. του 2024 κατά 1,7% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2023, έπειτα από εννέα διαδοχικά τρίμηνα ανόδου.

Σύμφωνα με τα τελευταία διαθέσιμα δεδομένα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, το ποσοστό ανεργίας γ' τρίμ. του 2024 μειώθηκε κατά 1,8 ποσοστιαίες μονάδες σε ετήσια βάση, στο 9,0% από το 10,8% το ίδιο τρίμηνο του 2023. Την ίδια περίοδο ο αριθμός των ανέργων μειώθηκε στους 428,4 χιλ., παρουσιάζοντας μείωση κατά 86,2 χιλ. άτομα ή κατά 16,8%, ενώ ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 1,6% ή κατά 67,7 χιλ. στους 4.323,9 χιλ. Επομένως η μείωση του ποσοστού ανεργίας οφείλεται στην μείωση του αριθμού των ανέργων (-86,2 χιλ.) και στην ενίσχυση της απασχόλησης (+67,7 χιλ.). Σημειώνεται ότι, με βάση τα μηνιαία στοιχεία, οι δείκτες στην αγορά εργασίας βελτιώνονται το τρίτο τρίμηνο, καθώς το εποχικά μη προσαρμοσμένο ποσοστό ανεργίας τον Νοέμβριο του προηγούμενου έτους μειώθηκε στο 9,7% από 10,7% τον Νοέμβριο του 2023 (-1,0 ποσοστιαία μονάδα). Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του πληροφοριακού συστήματος ΕΡΓΑΝΗ για τις ροές μισθωτής απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα (στοιχεία Ιανουαρίου-Οκτωβρίου), το σωρευτικό ισοζύγιο προσλήψεων-αποχωρήσεων ήταν θετικό κατά 171,2 χιλ. θέσεις εργασίας, ωστόσο μικρότερο από το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023 (180,6 χιλ. θέσεις εργασίας).

Σε ότι αφορά στην εξέλιξη της ανεργίας στην Ευρωζώνη το γ' τρίμ. του 2024 παρατηρείται μεικτή εικόνα, καθώς σε 9 χώρες παρουσιάζεται μείωση του ποσοστού ανεργίας, σε 10 χώρες άνοδος και σε 1 χώρα παραμένει αμετάβλητο. Το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάζει η Ισπανία στην οποία στο γ' τρίμ. του 2024 κατήλθε στο 11,2% από το 11,9% ένα έτος πριν (-0,7 ποσοστιαίες μονάδες) με δεύτερη την Ελλάδα (βλέπε Παράρτημα). Από την άλλη πλευρά το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας το γ' τρίμ. του 2024 παρουσιάστηκε στη Μάλτα (3,1%), τη Γερμανία (3,5%), και την Ολλανδία (3,7%). Σημειώνεται ότι η ισχυρότερη ετήσια άνοδος του ποσοστού ανεργίας εντοπίζεται στο Λουξεμβούργο (+1,4 ποσοστιαίες μονάδες, από 5,5% σε 6,9%), ενώ η ισχυρότερη μείωση παρουσιάστηκε στην Ελλάδα (-1,8 ποσοστιαία μονάδα, από 10,8% σε 9,0%) και την Ιταλία

(-1,7 ποσοστιαία μονάδα, από 7,3% σε 5,6%) . Στη Ευρωζώνη, το ποσοστό ανεργίας την υπό εξέταση περίοδο άγγιξε το 6,2%.

Σχετικά με την εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση το φύλο στην Ελλάδα, παραμένει υψηλότερο στις γυναίκες αλλά η πτώση του σε αυτές ήταν ισχυρότερη. Πιο αναλυτικά, το ποσοστό ανεργίας των γυναικών κατήλθε στο 11,5% το γ' τρίμ. του 2024 από 14,4% το ίδιο τρίμηνο του 2023 παρουσιάζοντας πτώση 2,9 ποσοστιαίες μονάδες, ενώ στους άνδρες κατήλθε στο 7,1% από 7,9% (-0,8 ποσοστιαίες μονάδες). Σημειώνεται ότι την ίδια περίοδο στην Ευρωζώνη το ποσοστό ανεργίας των γυναικών περιορίστηκε στο 6,5% από 7,0% (-0,5 ποσοστιαίες μονάδες) και στους άνδρες παρέμεινε αμετάβλητο στο 6,1%.

Αναφορικά με την κατανομή και εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση την ηλικία, αυτό είναι χαμηλότερο όσο η ηλικία αυξάνεται. Το γ' τρίμ. του 2024 το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σε όλες τις ηλικιακές ομάδες. Η ισχυρότερη μείωση κατά 20,9 ποσοστιαίες μονάδες παρουσιάστηκε στα άτομα ηλικίας 15-19 ετών όπου περιορίστηκε στο 19,0% από το 39,9%. Ακολουθούν τα άτομα ηλικίας 20-24 ετών όπου το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε κατά 6,8 ποσοστιαίες μονάδες στο 15,0% από το 21,8% ενώ η ηπιότερη μείωση του ποσοστού ανεργίας παρουσιάστηκε στα άτομα ηλικίας 45-64 ετών (-0,7 ποσοστιαίες μονάδες, από 7,5% σε 6,8%). Τέλος, τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας παρουσιάστηκαν στις ηλικιακές κατηγορίες 45-64 ετών και άνω των 65 ετών.

Σε σχέση με τη διάρκεια της ανεργίας, το ποσοστό των μακροχρόνια ανέργων παρουσίασε μείωση, το ίδιο και ο αριθμός τους. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας περιορίστηκε το γ' τρίμ. του 2024 στο 56,5% (ως ποσοστό των ανέργων) από 60,3% το ίδιο τρίμηνο του 2023 (-3,8 ποσοστιαίες μονάδες) ενώ ο αριθμός των μακροχρόνια ανέργων κατήλθε στους 242,0 χιλ. από τους 310,3 χιλ. (-68,3 χιλ. ή -22,0%).

Σχετικά με την κατανομή και εξέλιξη του ποσοστού ανεργίας με βάση το επίπεδο εκπαίδευσης, αυτό μειώνεται καθώς το επίπεδο εκπαίδευσης βελτιώνεται. Το γ' τρίμ. του 2024 το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης με εξαίρεση τους κατόχους Διδακτορικού ή Μεταπτυχιακού Τίτλου Σπουδών και τα άτομα που φοίτησαν σε μερικές τάξεις του δημοτικού ή που δεν πήγαν σχολείο. Η ισχυρότερη μείωση ανεργίας κατά 3,7 π.μ. παρουσιάστηκε στα άτομα που έχουν Απολυτήριο 3-τάξιας Μέσης Εκπαίδευσης όπου το ποσοστό ανεργίας κατήλθε στο 7,4% από 11,1% το ίδιο τρίμηνο του 2023. Η δεύτερη μεγαλύτερη μείωση, κατά 2,7 ποσοστιαίες μονάδες, παρουσιάστηκε στα άτομα με Απολυτήριο Δημοτικού όπου το ποσοστό ανεργίας κατήλθε στο 9,1% από το 11,8% το γ' τρίμ. του 2023, ενώ το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας παρουσιάζουν τα άτομα με πτυχίο ανώτερων σχολών και τα άτομα με διδακτορικό ή μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών. Στην κατηγορία αυτή το ποσοστό ανεργίας ανήλθε στο 7,5% από 5,9% (+1,6 ποσοστιαίες μονάδες).

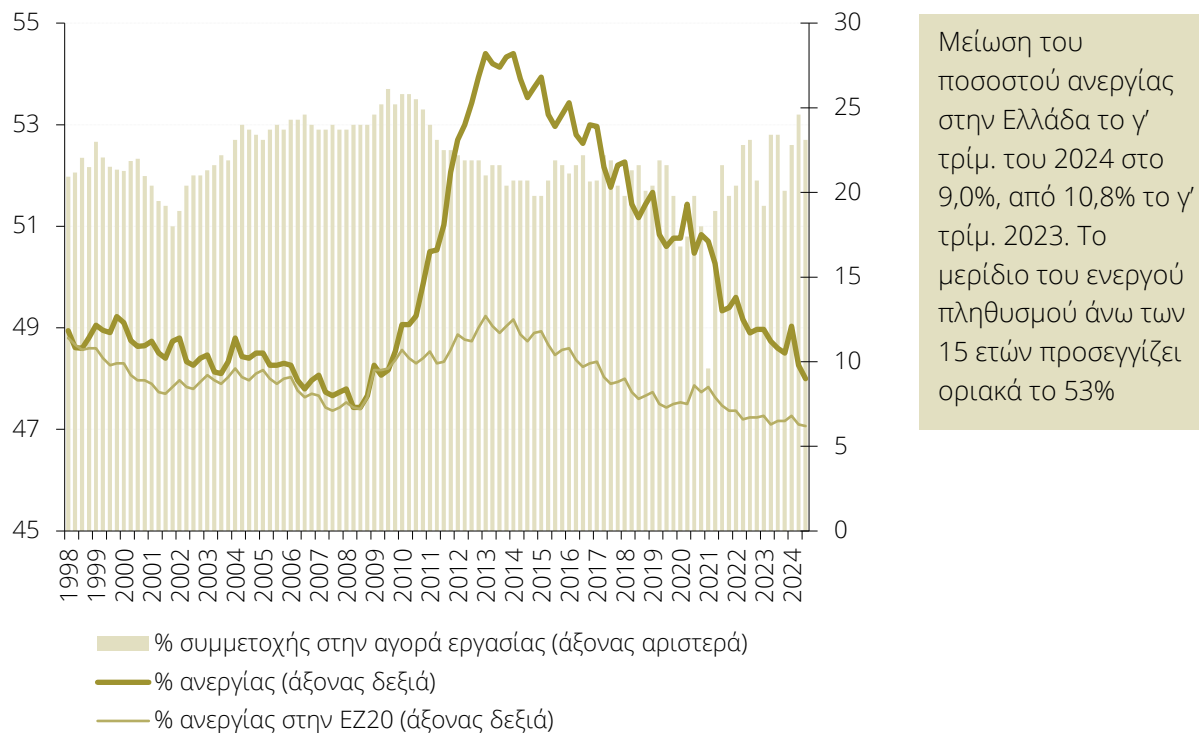
Αναφορικά με τις τάσεις στην περιφερειακή διάσταση της ανεργίας, το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σε όλες τις περιφέρειες με εξαίρεση την περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου στην οποία αυξήθηκε. Το υψηλότερο μη εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας καταγράφηκε στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης όπου κατήλθε στο 12,7% από 12,8% το γ' τρίμ. του 2023 (-0,1 ποσοστιαίες μονάδες). Το δεύτερο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας παρατηρείται στην περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας όπου κατήλθε το γ' τρίμ. του 2024 στο 12,3% από 13,8% το γ' τρίμ. του 2023 (-1,5 ποσοστιαίες μονάδες). Η ισχυρότερη μείωση παρουσιάστηκε στην περιφέρεια της Δυτικής Μακεδονίας όπου το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε κατά 6,2 ποσοστιαίες

μονάδες, στο 11,1% από το 17,3%. Το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας την ίδια περίοδο εντοπίζεται στο Νότιο Αιγαίο όπου διαμορφώθηκε σε 3,1% από 3,0% (+0,1 ποσοστιαίες μονάδες) στην οποία διαφαίνεται και η μοναδική αύξηση της ανεργίας. Έπονται οι περιφέρειες Ηπείρου και Κρήτης και Θεσσαλίας. Στην πρώτη η ανεργία μειώθηκε στο 10,6% από το 15,4% (-4,8 ποσοστιαίες μονάδες) και στις υπόλοιπες δύο περιφέρειες μειώθηκε στο 5,3% από το 8,7% και στο 9,8% από το 13,2% (-3,4 ποσοστιαίες μονάδες) αντίστοιχα.

Διάγραμμα 3.18

Εξέλιξη ποσοστού (%) εργατικού δυναμικού στον πληθυσμό και ποσοστού ανέργων στο εργατικό δυναμικό

Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Σε σχέση με την εξέλιξη της απασχόλησης με βάση τη θέση στο επάγγελμα, υπήρξε αύξηση της απασχόλησης σε όλες τις θέσεις με εξαίρεση τους αυτοαπασχολούμενους χωρίς προσωπικό. Η μεγαλύτερη ετήσια αύξηση της απασχόλησης κατά 2,6% ή 77,8 χιλ. άτομα υπήρξε στην κατηγορία των μισθωτών (3020,8 χιλ. εργαζόμενοι το γ' τρίμ. του 2024), ενώ, αύξηση κατά 0,6% ή 1,8 χιλ. άτομα καταγράφηκε και στους αυτοαπασχολούμενους με προσωπικό (312,6 χιλ. εργαζόμενοι το γ' τρίμ. του 2024). Στην συνέχεια, ακολουθούν οι βοηθοί στην οικογενειακή επιχείρηση που ανήλθαν σε 151,3 χιλ. με ετήσια αύξηση 0,5% ή 0,7 χιλ. άτομα. Αντίθετα, οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς προσωπικό κατήλθαν στους 839,2 χιλ. παρουσιάζοντας ετήσια μείωση 1,5 % ή 12,6 χιλ. άτομα.

Οι εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης το γ' τρίμ. του 2024 αυξήθηκαν κατά 72,6 χιλ. άτομα ή κατά 1,8% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2023, και ανήλθαν στους 4.046,3 χιλ., ενώ οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης μειώθηκαν κατά 8,2 χιλ. άτομα ή κατά 3,0% στους 267,9 χιλ.

Σε σχέση με την εξέλιξη της απασχόλησης αναφορικά με την επαγγελματική κατηγορία, σε έξι επαγγέλματα παρουσιάστηκε αύξηση της απασχόλησης και σε τέσσερα μείωσή της. Η ισχυρότερη άνοδος σε απόλυτους αριθμούς (κατά 64,0 χιλ. απασχολούμενους) σημειώθηκε στην κατηγορία των απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα και υπαίθριες αγορές με αποτέλεσμα να ανέλθουν στα 1004,3 χιλ. άτομα το γ' τρίμ. του 2024 σε σχέση με 960,8 χιλ. άτομα το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023. Επίσης σε απόλυτους αριθμούς, έπεται η άνοδος της απασχόλησης σε υπάλληλους γραφείου και ασκούντες συναφών επαγγελμάτων κατά 20,8 χιλ. απασχολούμενους (από 959,6 χιλ. το γ' τρίμ. του 2023 σε 980,4 χιλ. άτομα το ίδιο χρονικό διάστημα του 2024). Η ισχυρότερη μείωση σε απόλυτους αριθμούς παρουσιάστηκε το γ' τρίμ. του 2024 σε τεχνολόγους, τεχνικούς βοηθούς και ασκούντες σε συναφή επαγγέλματα όπου ο αριθμός τους κατήλθε σε 274,7 χιλ. από τους 291,3 χιλ. το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (-16,6 χιλ.). Έπεται η μείωση σε μέλη των βουλευομένων σωμάτων, ανώτερα διοικητικά και διευθυντικά στελέχη του δημοσίου και ιδιωτικού τομέα όπου ο αριθμός τους κατήλθε σε 118,9 χιλ. από τους 130,3 χιλ. το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 (-11,4 χιλ.).

Ως προς την τάση της απασχόλησης σε επίπεδο βασικών τομέων, σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης στο Δευτερογενή και Τριτογενή τομέα και μείωση στον Πρωτογενή τομέα. Σε απόλυτους αριθμούς η ισχυρότερη άνοδος παρουσιάστηκε στον Τριτογενή τομέα όπου η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 43,6 χιλ. άτομα ή κατά 1,4%, στους 3139,4 χιλ. Στον Δευτερογενή τομέα η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 36,4 χιλ. άτομα ή κατά 5,4%, στους 713,7 χιλ. το γ' τρίμ. του 2024. Τέλος, στον Πρωτογενή τομέα η απασχόληση μειώθηκε κατά 13,1 χιλ. ή 2,7% άτομα με αποτέλεσμα ο αριθμός τους να διαμορφωθεί σε 468,2 χιλ.

Σε επίπεδο τομέων οικονομικής δραστηριότητας, σε έντεκα σημειώθηκε άνοδος της απασχόλησης, σε άλλους δέκα σημειώθηκε πτώση ενώ ένας παρέμεινε αμετάβλητος. Σε απόλυτους αριθμούς, η ισχυρότερη άνοδος της απασχόλησης το γ' τρίμ. του 2024 παρουσιάστηκε στους τομείς Χονδρικού και Λιανικού Εμπορίου, Επισκευής Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσικλετών καθώς και Κατασκευών. Στον πρώτο, ο αριθμός των απασχολούμενων αυξήθηκε κατά 33,4 χιλ. άτομα (ή κατά 4,8%) στους 727,0 χιλ. από τους 693,6 χιλ. ενώ στο δεύτερο κατά 19,6 χιλ. άτομα (ή κατά 11,2%) στους 194,1 χιλ. από τους 174,5 χιλ. Επίσης, αξιοσημείωτη σε απόλυτους αριθμούς ήταν η αύξηση της απασχόλησης στις Μεταφορές και Αποθήκευση (κατά 17,2 χιλ. εργαζόμενους ή κατά 7,5%) από τους 245,6 χιλ. στους 228,4 χιλ. Από την άλλη πλευρά, η ισχυρότερη μείωση της απασχόλησης παρουσιάζεται στον τομέα της Δημόσιας Διοίκησης και Άμυνας όπου η απασχόληση περιορίστηκε στα 353,3 χιλ. άτομα από τα 374,0 χιλ. (-20,7 χιλ. ή -5,3%). Αμετάβλητος παρέμεινε ο τομέας της Εκπαίδευσης όπου ο αριθμός των απασχολούμενων καταγράφηκε στους 312,6 χιλ.

Συμπερασματικά, από τα στοιχεία απασχόλησης σε κλαδικό επίπεδο, προκύπτει ότι η άνοδος της το γ' τρίμ. του 2024 συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2023 προήλθε κυρίως από την άνοδό της στους εξής τομείς:

- Χονδρικό και Λιανικό Εμπόριο, Επισκευή Μηχανοκίνητων Οχημάτων και Μοτοσικλετών (+33,4 χιλ. απασχολούμενοι),
- Κατασκευές (+19,6 χιλ. απασχολούμενοι),
- Μεταφορές και Αποθήκευση (+17,2 χιλ. απασχολούμενοι).

Επιπρόσθετα, το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων άνω των 15 ετών για το γ' τρίμ. του 2024 ανέρχεται σε 48,0% από 47,1% το γ' τρίμ. του 2023 παρουσιάζοντας άνοδο κατά 0,9 ποσοστιαίες

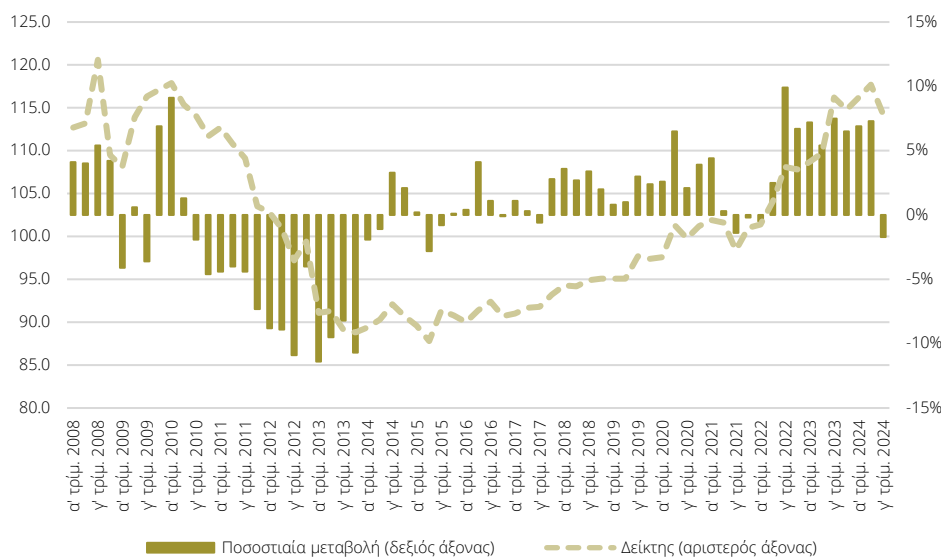

μονάδες. Σε ότι αφορά στην εξέλιξη του ποσοστού απασχόλησης στην Ευρωζώνη για το γ' τρίμ. του 2024 αυξήθηκε σε 54,5% από 54,2% για το ίδιο τρίμηνο του 2023, δηλαδή, κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες. Συγκριτικά, το ποσοστό απασχόλησης της Ελλάδας είναι σημαντικά χαμηλότερο από το μέσο όρο της Ευρωζώνης, παρουσιάζοντας απόκλιση κατά 6,5 ποσοστιαίες μονάδες για το γ' τρίμ. του 2024, από 7,1 ποσοστιαίες μονάδες για το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023.

Ως προς την τάση του εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους στο σύνολο της ελληνικής οικονομίας, παρουσίασε το γ' τρίμ. του 2024 πτώση κατά 1,7% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο δείκτη του γ' τρίμ. του 2023, έπειτα από εννέα συνεχόμενα τρίμηνα ανόδου.

Διάγραμμα 3.19

Εξέλιξη εποχικά διορθωμένου δείκτη μισθολογικού κόστους

Μειωμένο το μισθολογικό κόστος το γ' τρίμ. του 2024 κατά 1,7% συγκριτικά με το ίδιο τρίμηνο του 2023, έπειτα από εννέα συνεχόμενα ανοδικά τρίμηνα

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ & Eurostat

Πίνακας 3.9

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, ανά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο	Ποσοστό συμμετοχής (% του πληθυσμού)	Απασχολούμενοι	Ποσοστό απασχόλησης (% του πληθυσμού)	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας (% του εργατικού δυναμικού)
2015	9.246,6	52,0	3.610,7	39,0	1.197,0	24,9
2016	9.212,8	52,1	3.673,6	39,9	1.130,9	23,5
2017	9.176,9	52,1	3.752,7	40,9	1.027,1	21,5
2018	9.140,2	51,9	3.828,0	41,9	915,0	19,3
2019	9.103,5	52,0	3.911,0	43	818,9	17,3
α' τρίμ. 2020	9.083,8	50,6	3.852,6	42,4	745,1	16,2
β' τρίμ. 2020	9.080,5	50,8	3.844,0	42,3	768,3	16,7
γ' τρίμ. 2020	9.077,3	51,6	3.926,8	43,3	756,4	16,2
δ' τρίμ. 2020	9.074,2	51,0	3.878,5	42,7	750,1	16,2
2020	9.079,0	51,0	3.878,5	42,7	755,0	16,3
α' τρίμ. 2021	9.070,8	48,2	3.625,1	40,0	745,4	17,1
β' τρίμ. 2021	9.067,1	51,3	3.915,3	43,2	732,5	15,8
γ' τρίμ. 2021	9.063,5	52,2	4.118,3	45,4	615,4	13,0
δ' τρίμ. 2021	9.060,0	51,6	4.053,3	44,7	617,4	13,2
2021	9.065,4	50,8	3.928,0	43,3	677,7	14,7
α' τρίμ. 2022	9.055,8	51,8	4.044,0	44,7	647,2	13,8
β' τρίμ. 2022	9.051,9	52,6	4.167,2	46,0	591,6	12,4
γ' τρίμ. 2022	9.048,2	52,7	4.216,0	46,6	555,6	11,6
δ' τρίμ. 2022	9.044,7	51,9	4.135,2	45,7	558,4	11,9
2022	9.050,2	52,3	4.140,6	45,8	588,2	12,4
α' τρίμ. 2023	9.041,4	51,4	4.098,0	45,3	550,5	11,8
β' τρίμ. 2023	9.038,4	52,8	4.236,5	46,9	533,3	11,2
γ' τρίμ. 2023	9.035,5	52,8	4.256,2	47,1	514,6	10,8
δ' τρίμ. 2023	9.032,7	51,7	4.183,1	46,3	488,7	10,5
2023	9.037,0	52,2	4.193,5	46,4	521,8	11,1
α' τρίμ. 2024	9.025,7	52,6	4.173,4	46,2	574,1	12,1
β' τρίμ. 2024	9.020,5	53,2	4.327,8	48,0	467,6	9,8
γ' τρίμ. 2024	9.015,4	52,7	4.323,9	48,0	428,4	9,0

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Στο βασικό μακροοικονομικό σενάριο αναμένεται μικρή περαιτέρω βελτίωση στην αγορά εργασίας το 2025, με εμφανή ωστόσο σημάδια επιβράδυνσης της θετικής τάσης. Τα περιθώρια περαιτέρω μείωσης της κυκλικής ανεργίας στενεύουν, ενώ πρόκληση αποτελεί η μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας και η αύξηση της συμμετοχής στην εργασία.

Θετική επίδραση στην απασχόληση για το 2025 αναμένεται να έχει η προβλεπόμενη ενίσχυση των επενδύσεων. Σε αυτή την ενίσχυση συμβάλουν δύο παράγοντες. Αφενός η σταδιακή μείωση του κόστους χρηματοδότησης, που απορρέει τόσο από τις διεθνείς νομισματικές αρχές όσο και από τη συστηματική ενίσχυση της διεθνούς επενδυτικής εμπιστοσύνης προς τη χώρα, που μειώνει το spread του κόστους χρηματοδότησης του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Αφετέρου, ώθηση στις επενδύσεις αναμένεται να δώσει η επιτάχυνση της υλοποίησης του αναθεωρημένου Εθνικού Σχεδίου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, ιδιαίτερα στον τομέα των υποδομών, της

ενέργειας, αλλά και της αξιοποίησης του διευρυμένου δανειακού σκέλους, με ευνοϊκούς όρους χρηματοδότησης.

Η προσδοκία για ανθεκτική κατανάλωση, συνιστώσα για την οποία αναμένεται αύξηση, αν και με βραδύτερο ρυθμό το 2025, θα επιδράσει ήπια θετικά στην απασχόληση. Η πρόβλεψη για αύξηση των εξαγωγών, που απορρέει τόσο από την επιτάχυνση του ρυθμού ανάπτυξης στην Ευρωζώνη όσο και από την υποτιμημένη συναλλαγματική ισοτιμία του ευρώ, αναμένεται να έχουν επίσης θετικές επιδράσεις στην απασχόληση το 2025. Η στάση της νομισματικής πολιτικής αναμφίβολα επηρεάζει τις παραπάνω τάσεις, με την προοπτική για ταχύτερη υποχώρηση των επιτοκίων να επιδρούν θετικά στις βραχυπρόθεσμες προοπτικές επενδύσεων, κατανάλωσης, και εξαγωγών.

Από τομεακή σκοπιά, σύμφωνα και με τα αποτελέσματα από τις έρευνες συγκυρίας, καταγράφεται εξασθένιση της δυναμικής των προοπτικών απασχόλησης στον τομέα της βιομηχανίας, του λιανικού εμπορίου και των υπηρεσιών, διατήρηση της δυναμικής σε κατασκευές. Επίσης, θετικές επιδράσεις στην απασχόληση θα προέλθουν από την σταδιακή ωρίμανση μεγάλων έργων υποδομής καθώς και εκτέλεση του μεγάλου αριθμού των οικοδομικών αδειών που καταγράφηκαν το 2024. Στον τομέα του τουρισμού, σε συνέχεια νέου αναμενόμενου ρεκόρ αφίξεων το 2024, η θετική επίδοση αναμένεται να συνεχιστεί και το 2025, ωστόσο η επίδραση του τουριστικού τομέα στην απασχόληση το 2025, συγκριτικά με το 2024, αναμένεται να είναι μικρότερη. Τέλος, ο δημόσιος τομέας αναμένεται να συνεχίσει να στηρίζει την απασχόληση μέσω προγραμματισμένων προσλήψεων στο τρέχον έτος.

Αναφορικά με τους κινδύνους, η γεωπολιτική αστάθεια και οικονομική αβεβαιότητα παραμένουν και αναμένεται να επιμείνουν το 2025, τόσο στο περιφερειακό όσο και στο διεθνές επίπεδο. Επιπλέον, οι διεθνείς τιμές των ενεργειακών αγαθών κυμαίνονται μεν σε χαμηλότερο επίπεδο, ωστόσο η αβεβαιότητα γύρω από την εξέλιξή τους έχει αυξηθεί, ενώ ο πληθωρισμός το 2025 αναμένεται να κυμανθεί σε ελαφρά υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με το μ.ό. της Ευρωζώνης.

Σημαντικό εμπόδιο για την ανταγωνιστικότητα, και συνεπώς για τη συνολική απασχόληση, αποτελεί ο σχετικά υψηλός δομικός πληθωρισμός της ελληνικής οικονομίας. Με βάση τις εκτιμήσεις IOBE για επιβράδυνση της κατανάλωσης το 2025, αναμένεται αντίστοιχα επιβράδυνση της θετικής δυναμικής στον τομέα της απασχόλησης.

Καθώς η χώρα άγγιξε πλέον μονοψήφια ποσοστά ανεργίας, οποιεσδήποτε μειώσεις κατά τα επόμενα τρίμηνα ή έτη θα είναι αναπόφευκτα βραδύτερες. Παράλληλα με τη μείωση της κυκλικής ανεργίας, προτεραιότητα τίθεται στην αντιμετώπιση της εναπομένουσας διαρθρωτικής ανεργίας και της ανεργίας τριβής. Σε αυτή την κατεύθυνση, σημαντικά κρίνονται τα ζητήματα της αναντιστοιχίας δεξιοτήτων στην ελληνική αγορά εργασίας αλλά και η ανάγκη παροχής επαρκούς και ποιοτικής κατάρτισης, τόσο σε αρχική όσο και σε συνεχιζόμενη βάση.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω επιδράσεις στην αγορά εργασίας, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται να διαμορφωθεί στην περιοχή του 10,1% το 2024 και 9,3% το 2025.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Συγκυρίας του IOBE, κατά το τρίμηνο Σεπτεμβρίου-Δεκεμβρίου του 2024 σε σχέση με το γ' τρίμηνο του 2024, καταγράφεται μικρή εξασθένιση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης στη Βιομηχανία, στο Λιανικό εμπόριο και στις Υπηρεσίες, ενώ στις Κατασκευές οι προβλέψεις παραμένουν αμετάβλητες. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2023, σημειώθηκε μικρή βελτίωση στη Βιομηχανία, ενώ ήπια ήταν η υποχώρηση στο Λιανικό εμπόριο, στις Υπηρεσίες και στις Κατασκευές. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, το μέσο ισοζύγιο του 8 τριμήνου του 2024 εξασθένησε ήπια σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο στις +7 μονάδες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης είναι υψηλότερος κατά 10 μονάδες περίπου. Το εξεταζόμενο τρίμηνο, το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προβλέπει πτώση της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα διατηρείται στο 9%, ενώ παράλληλα εξασθενεί στο 16% (από 19%) το ποσοστό εκείνων που αναμένουν αύξηση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Ωστόσο, η μεγάλη πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (76%) προβλέπει σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

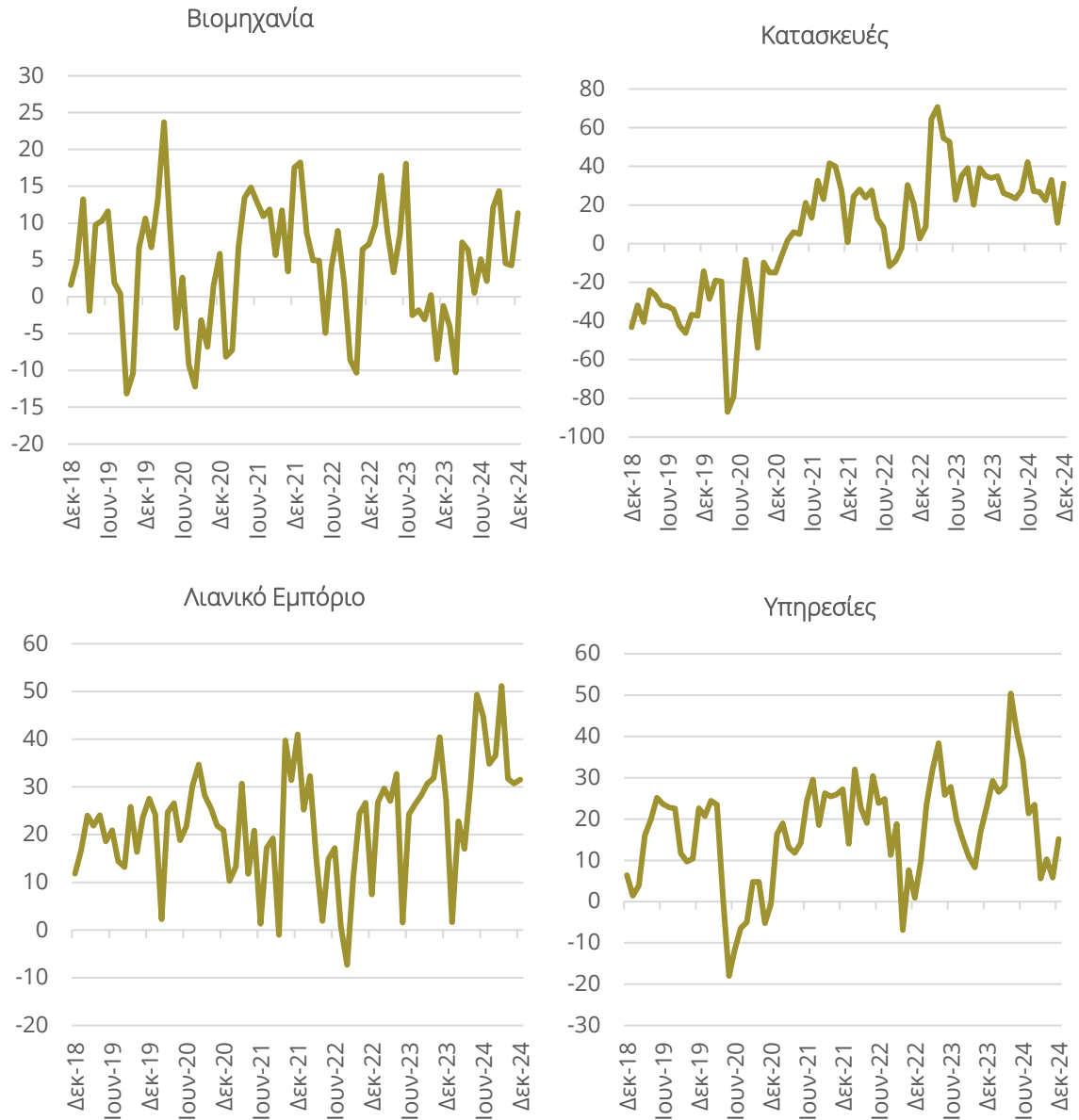
Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις υποδηλώνουν σταθερότητα στο ισοζύγιο της απασχόλησης του τομέα, το οποίο διατηρήθηκε στις +25 μονάδες, σε ήπια χαμηλότερο επίπεδο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023 (+36 μονάδες). Στο εξεταζόμενο τρίμηνο, το 7% (από 12%) των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπουν λιγότερες θέσεις εργασίας, ενώ εξασθενεί στο 32% (από 38%) το ποσοστό των ερωτηθέντων που αναμένουν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, παρατηρείται έντονη υποχώρηση του σχετικού δείκτη στις Ιδιωτικές Κατασκευές (+29 από +46 μον.) με τον σχετικό δείκτη στα Δημόσια Έργα (+21 από -1 μον.) να ενισχύεται σημαντικά.

Ο δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο εξασθένησε ήπια κατά το 8 τρίμηνο του προηγούμενου έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, στις +31 μονάδες (από +41), επίδοση οριακά χαμηλότερη σε σχέση με την αντίστοιχη του 2023 (+33). Μόλις το 2% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας όπως και το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ το 33% (από 42%) προβλέπει άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να κινούνται στο 64% του συνόλου. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται εξασθένηση του σχετικού ισοζυγίου σε όλους τους εξεταζόμενους κλάδους, πλην των Πολυκαταστημάτων όπου το σχετικό ισοζύγιο ενισχύεται ελαφρά.

Στις Υπηρεσίες οι σχετικές προβλέψεις το εξεταζόμενο τρίμηνο υποδηλώνουν ήπια υποχώρηση σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο, και αντίστοιχη ήπια εξασθένηση σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό χρονικό διάστημα. Έτσι, το σχετικό ισοζύγιο του 8 τριμήνου 2024, υποχώρησε κατά 6 μονάδες στις +10 μονάδες το εξεταζόμενο τρίμηνο, ενώ σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023 υποχώρησε κατά 6 μονάδες. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 10% αναμένει μείωση της απασχόλησης, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν αύξηση να διαμορφώνεται στο 21% (από 23%). Σε κλαδικό επίπεδο, η τάση είναι αισθητά πτωτική στα Ξενοδοχεία-Εστιατόρια, στην Πληροφορική και στις Χερσαίες μεταφορές, ενώ είναι έντονα ανοδική στους Ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς και στις Διάφορες επιχειρηματικές δραστηριότητες.

Διάγραμμα 3.20

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Κατά το δ' τρίμηνο 2024, σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο καταγράφεται μικρή εξασθένιση ως προς τις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης στη Βιομηχανία, στο Λιανικό εμπόριο και στις Υπηρεσίες, ενώ στις Κατασκευές οι προβλέψεις παραμένουν αμετάβλητες.

Ειδικό Πλαίσιο ενότητας 3.4.

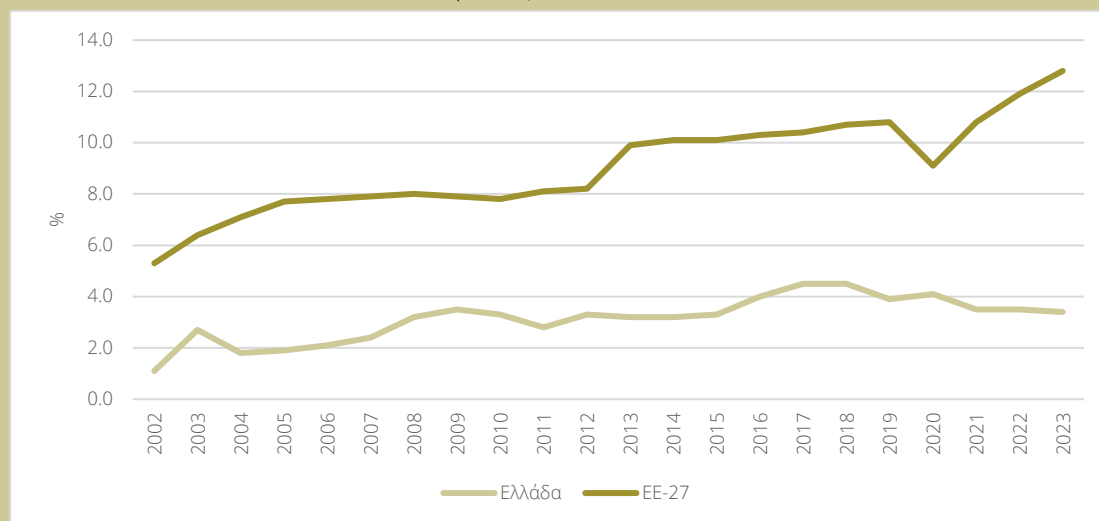
Επαγγελματική κατάρτιση και δια βίου μάθηση διαχρονικά σε Ελλάδα και Ευρώπη

Η εκπαίδευση, πέρα από τη σημασία της για την ευρύτερη κοινωνία, παίζει κρίσιμο ρόλο και στις προοπτικές μιας οικονομίας. Οι υποχρεωτικές βαθμίδες εκπαίδευσης χτίζουν τις απαραίτητες βάσεις για την ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσεων στο σύνολο του εργατικού δυναμικού, ενώ η τριτοβάθμια εκπαίδευση αυξάνει τη διαθεσιμότητα εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού που συμμετέχει στην ανάπτυξη καινοτόμων προϊόντων και εφαρμογών. Η δια βίου εκπαίδευση συνεισφέρει στην περαιτέρω ανάπτυξη και προσαρμογή των δεξιοτήτων των εργαζομένων καθώς εξελίσσονται η τεχνολογία και οι ανάγκες στην οικονομία. Σημαντικό κομμάτι της δια βίου εκπαίδευσης, αντιστοιχεί σε επαγγελματική κατάρτιση, δηλαδή εκπαίδευση που αποσκοπεί στην παροχή γνώσεων και δεξιοτήτων που απαιτούνται σε συγκεκριμένα επαγγέλματα ή στην ευρύτερη αγορά εργασίας.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συλλέγει αναλυτικά δεδομένα που αφορούν στη δια βίου μάθηση και την επαγγελματική κατάρτιση, όπως ποσοστά συμμετοχής ενηλίκων σε προγράμματα εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης, καθώς και δεδομένα σχετικά με προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης εντός των επιχειρήσεων της ΕΕ.

Στο διάγραμμα Π.3.4.1 παρουσιάζεται το ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση ατόμων ηλικίας 25-64 στην Ελλάδα και την ΕΕ-27, διαχρονικά. Παρατηρούμε ότι η Ελλάδα υπολείπεται σημαντικά του Ευρωπαϊκού μέσου όρου, σε όλη τη διάρκεια της υπό εξέταση περιόδου. Η διαφορά, μάλιστα, έχει αυξηθεί τα τελευταία έτη με τη μέγιστη απόκλιση (9,4 ποσοστιαίες μονάδες) να σημειώνεται το 2023, το έτος με τα πλέον διαθέσιμα δεδομένα.

Διάγραμμα Π.3.4.1 Ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση ατόμων ηλικίας 25-64 ετών

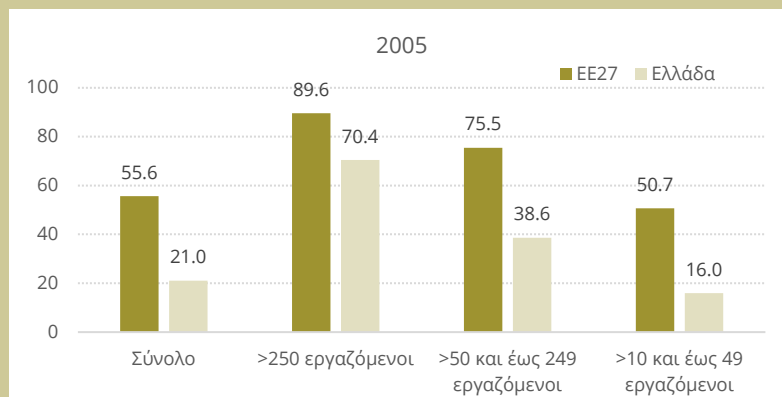
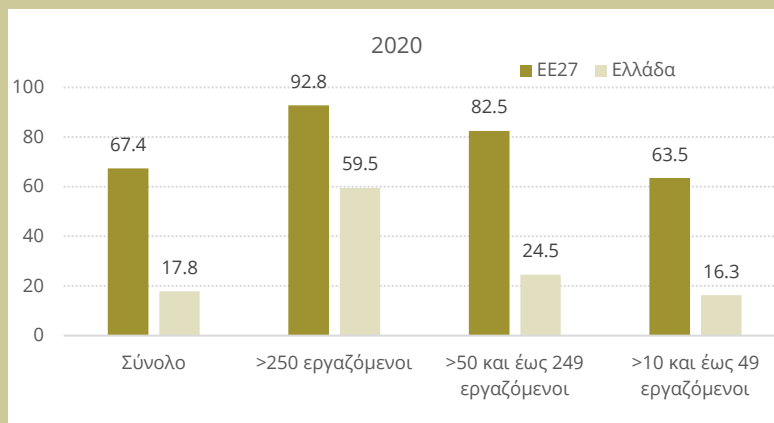

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Στο διάγραμμα Π.2.2.2 παρουσιάζεται το ποσοστό των επιχειρήσεων που προσφέρουν επαγγελματική κατάρτιση σε εργαζόμενους, ανά μέγεθος επιχείρησης, για το 2020, το έτος με τα πλέον πρόσφατα δεδομένα, και το 2005, το έτος με τα παλαιότερα διαθέσιμα δεδομένα. Η επαγγελματική κατάρτιση περιλαμβάνει διάφορες μορφές εκμάθησης, όπως προγραμματισμένη και καθοδηγούμενη εκπαίδευση στο πλαίσιο της εργασίας, συμμετοχή σε μαθήματα (δια ζώσης ή διαδικτυακά) που

προσφέρονται εσωτερικά (διαχειριζόμενα από την ίδια την επιχείρηση) ή εξωτερικά (διαχειριζόμενα από τρίτους οργανισμούς), συμμετοχή σε συνέδρια και εμπορικές εκθέσεις με σκοπό την εκμάθηση, κ.α. Η Ελλάδα υπολείπεται σημαντικά του Ευρωπαϊκού μέσου όρου και στα δύο έτη, με τη διαφορά να έχει αυξηθεί διαχρονικά από 34,6 π.μ. σε 49,6 π.μ. Η διαφορά αυτή προέρχεται κυρίως από τη μείωση του ποσοστού μικρών (10-49 εργαζόμενοι) και μεσαίων (50-249 εργαζόμενοι) επιχειρήσεων που προσφέρουν επαγγελματική κατάρτιση στην Ελλάδα. Ταυτόχρονα, τα αντίστοιχα ποσοστά στον Ευρωπαϊκό μέσο όρο αυξήθηκαν. Η μέγιστη διαφορά σε σχέση με την ΕΕ-27 (58 π.μ.) το 2020 καταγράφεται στις επιχειρήσεις μεσαίου μεγέθους, με τη διαφορά (47.2 π.μ.) στις μεγάλες επιχειρήσεις (>250 εργαζόμενοι) να ακολουθεί.

Διάγραμμα Π.3.4.2. Ποσοστό επιχειρήσεων (% επί του συνόλου) που προσφέρουν κατάρτιση σε εργαζόμενους, ανά μέγεθος επιχείρησης

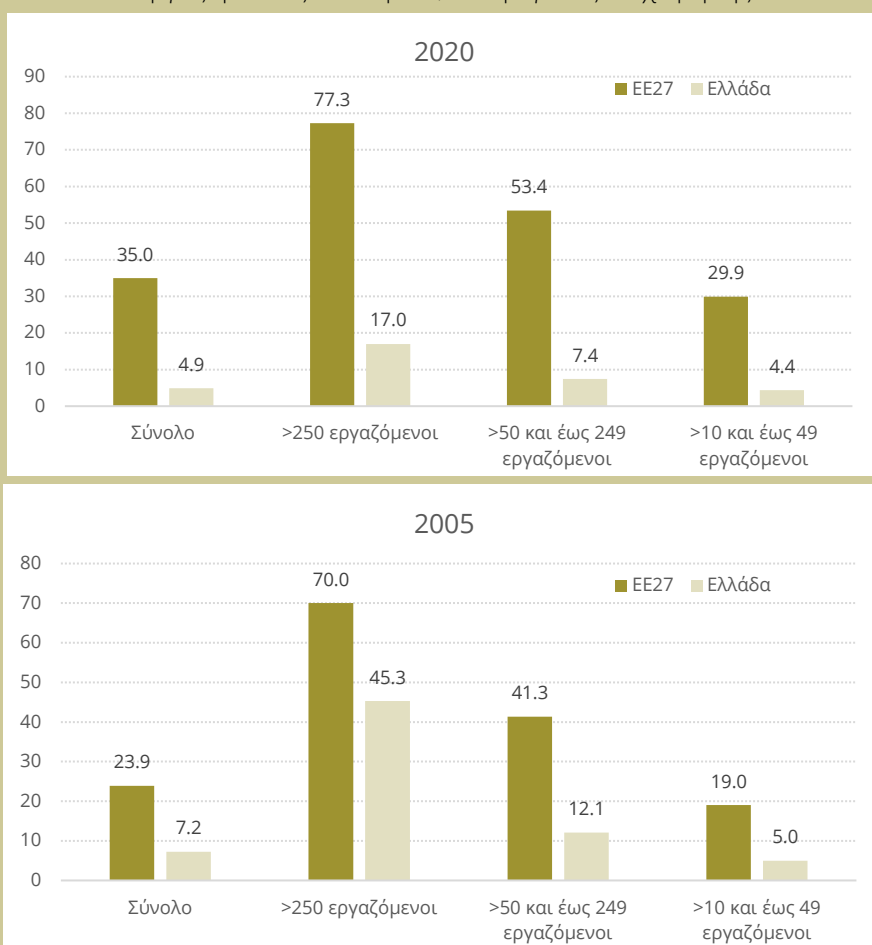

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Στο διάγραμμα Π.3.4.3 παρουσιάζεται το ποσοστό των επιχειρήσεων που προσφέρουν μαθήματα σε εργαζομένους, εσωτερικά (δηλαδή διαχειριζόμενα από την ίδια την επιχείρηση), ανά μέγεθος επιχείρησης. Αντίστοιχα με το προηγούμενο διάγραμμα, σημειώνεται σημαντική διαφορά μεταξύ της Ελλάδας από τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο και στα δύο έτη, με τη διαφορά να έχει αυξηθεί διαχρονικά από 16,7 π.μ. σε 30,9 π.μ. Η διαφορά προέρχεται κυρίως από τη μείωση του ποσοστού μικρών επιχειρήσεων που προσφέρουν μαθήματα εσωτερικά στην Ελλάδα αλλά και της αύξησης του ποσοστού των μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων που προσφέρουν μαθήματα εσωτερικά στην Ευρώπη. Η μέγιστη διαφορά σε σχέση με την ΕΕ-27 (60,3 π.μ.) το 2020 καταγράφεται στις μεγάλες επιχειρήσεις με τη διαφορά (46 π.μ.) στις μεσαίες επιχειρήσεις να έπεται.

Διάγραμμα Π.3.4.3. Ποσοστό επιχειρήσεων (% επί του συνόλου) που προσφέρουν μαθήματα σε εργαζόμενους εσωτερικά, ανά μέγεθος επιχείρησης

Πηγή: Eurostat, Επεξεργασία δεδομένων: IOBE

Συμπερασματικά, η Ελλάδα υστερεί σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη σε σημαντικούς δείκτες που αφορούν τη δια βίου μάθηση και την επαγγελματική κατάρτιση σε σχέση με τον Ευρωπαϊκό μέσο όρο, με τη διαφορά μάλιστα να βαίνει αυξανόμενη. Τόσο τα ποσοστά συμμετοχής ενηλίκων στην εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση όσο και τα ποσοστά των επιχειρήσεων που προσφέρουν προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης (εσωτερικά ή εξωτερικά) είναι σημαντικά χαμηλότερα από τα αντίστοιχα Ευρωπαϊκά, ενώ η υστέρηση έχει αυξηθεί διαχρονικά. Δεδομένης της σημαντικής επίδρασης της δια βίου μάθησης στην οικονομική (και όχι μόνο) ανάπτυξη μιας χώρας, αναδεικνύονται προκλήσεις οι οποίες γίνονται εντονότερες αν ληφθεί υπόψη ότι οι τάσεις είναι καθοδικές. Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύεται η κρισιμότητα των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο, μέσα από προτεραιότητες πολιτικής που θα στοχεύουν να αναβαθμίζουν τα προγράμματα δια βίου μάθησης και επαγγελματικής κατάρτισης που προσφέρουν τόσο το κράτος όσο και οι επιχειρήσεις.

3.5 Τιμές καταναλωτή και παραγωγού

- Ηπιότερη άνοδος του ΕνΔΤΚ (ΔΤΚ) το 2024, στο 3,0% (2,7%) έναντι πληθωρισμού 4,2% (3,5%) ένα έτος πριν. Άνοδος τιμών κυρίως από την αυξητική επίδραση στις τιμές των μη ενεργειακών αγαθών.
- Ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ με σταθερούς φόρους και χωρίς την ενέργεια, στο 3,1% το α' ενδεκάμηνο φέτος, από άνοδο 6,9% ένα έτος πριν.
- Για το 2025 προβλέπεται ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί με ρυθμό στην περιοχή του 2,4%. Βασικές υποθέσεις:
  - ο η καταναλωτική ζήτηση θα σημειώσει ενίσχυση στην περιοχή του 1,6%
  - ο η τιμή του πετρελαίου Brent θα υποχωρήσει ελαφρά σε ετήσια βάση, με τις εξελίξεις ωστόσο στη Μέση ανατολή να ασκούν περαιτέρω πιέσεις στην αγορά ενέργειας.

Πρόσφατες εξελίξεις

Το 2024 σημειώθηκε άνοδος των τιμών σε σχέση με ένα έτος πριν, με το μέσο ρυθμό μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) να διαμορφώνεται σε 2,7%, από αύξηση 3,5% ένα έτος νωρίτερα. Άνοδο, κατά 3,0%, σημείωσε ο Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ) το προηγούμενο έτος, από ενίσχυση 4,2% το 2023. Τον Δεκέμβριο του προηγούμενου έτους ο ρυθμός μεταβολής του Εθνικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ) διαμορφώθηκε στο 2,6% από 3,5% τον αντίστοιχο μήνα του 2023. Ανοδική τάση σημειώθηκε και στον ΕνΔΤΚ, με το ρυθμό μεταβολής του να διαμορφώνεται στο 2,9% τον Δεκέμβριο του 2024 από 3,7% τον ίδιο μήνα πρόπερσι. Σημειώνεται ότι το 2024, ο δομικός πληθωρισμός στην Ελλάδα διαμορφώθηκε στο 3,4% από 6,2% το 2023.

Ως προς τις επιδράσεις των συνιστωσών του ΕνΔΤΚ στην τάση του, η άνοδος του εναρμονισμένου δείκτη την περίοδο Ιανουαρίου – Νοεμβρίου του 2024, όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, κατά 3,0% οφείλεται στη θετική επίδραση της εγχώριας ζήτησης, καθώς η ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά διαμορφώθηκε σε 3,1%, από άνοδο 6,9% ένα έτος πριν. Η έμμεση φορολογία άσκησε θετική επίδραση στις τιμές, κατά 0,2 π.μ. το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, έναντι μηδενικής επίδρασης ένα έτος πριν.

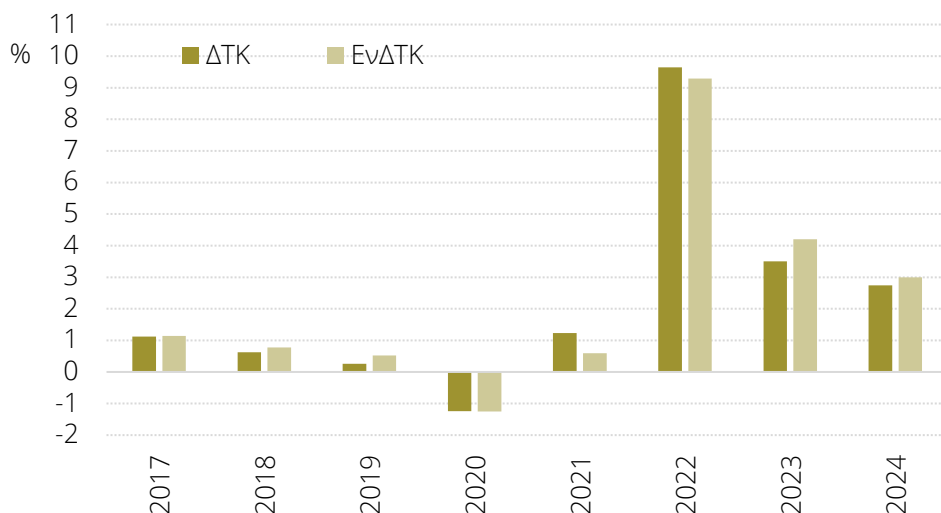
Αναφορικά με τις πρόσφατες τάσεις στις τιμές των ενεργειακών αγαθών και την επίδρασή τους στον ΕνΔΤΚ, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Νοεμβρίου του 2024 σημείωσε υποχώρηση συγκριτικά με ένα έτος πριν. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στα \$81,1/βαρέλι από \$82,9/βαρέλι ένα έτος πριν, σημειώνοντας μείωση 2,1%. Η ήπια άνοδος της μέσης ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου το α' εννεάμηνο του 2024, σε σχέση με ένα έτος πριν, ενίσχυσε τη μείωση της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ, με τη μέση τιμή του να διαμορφώνεται στα €74,8/βαρέλι, από €76,7/βαρέλι το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023. Στην υποχώρηση της τιμής του πετρελαίου, που αποτελεί βασική συνιστώσα του ενεργειακού κόστους, οφείλεται η αρνητική επίδραση των τιμών των ενεργειακών αγαθών, κατά 0,4 π.μ. στο ρυθμό μεταβολής του ΕνΔΤΚ εγχωρίως την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου του 2024, έναντι επίσης αρνητικής επίδρασης 2,4% το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023.

Διάγραμμα 3.21

Ετήσια μεταβολή εγχώριου ΔTK και Εναρμονισμένου ΔTK στην Ελλάδα (περίοδος Ιανουαρίου – Δεκεμβρίου, %)

Άνοδος 2,7% του εγχώριου ΔTK το 2024 σε σχέση με ένα έτος πριν, από 3,5% το 2023.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων IOBE

Η ενίσχυση του ΕνΔTK στην Ελλάδα το 2024, κατά 3,0% κατατάσσει τη χώρα στις υψηλές θέσεις της κατάταξης μεταξύ των χωρών της Ευρωζώνης ως προς το ρυθμό μεταβολής, υψηλότερα του σταθμισμένου μέσου όρου (2,4%). Την περίοδο Ιανουαρίου -Νοεμβρίου 2024, ο μέσος όρος μεταβολής του ΕνΔTK στην Ευρωζώνη ανήλθε στο 2,4%, από 5,7% ένα έτος πριν. Η εγχώρια ζήτηση φαίνεται ότι αποτέλεσε τον κυριότερο παράγοντα ανόδου των τιμών στην Ευρωζώνη, καθώς ο δείκτης τιμών με σταθερούς φόρους και χωρίς τα ενεργειακά αγαθά ενισχύθηκε κατά 2,7% στο εξεταζόμενο χρονικό διάστημα, από ισχυρότερη άνοδο 6,6% ένα έτος νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.22

Μηνιαία εξέλιξη ΔTK στην Ελλάδα (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές, %)

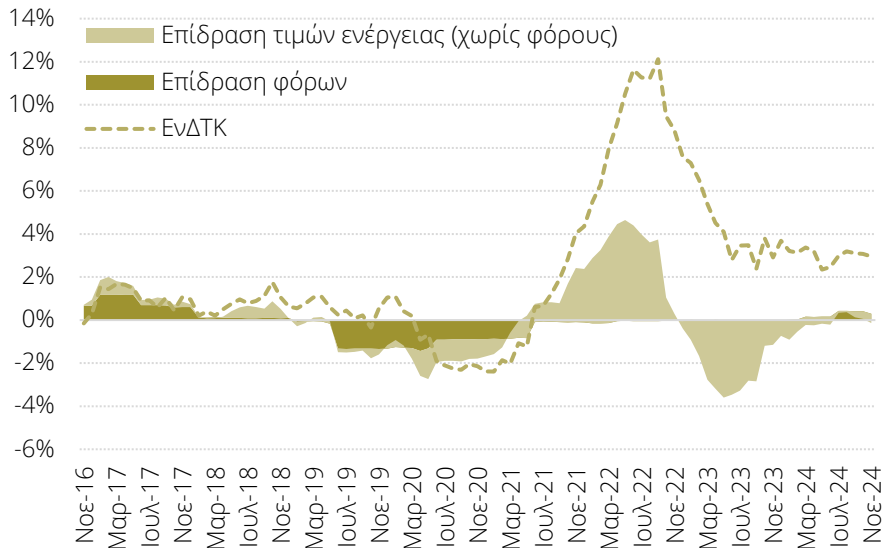

Ισχυρότερη άνοδος του εγχώριου ΔTK τον Δεκέμβριο του 2024 (2,6% από 2,4% ένα μήνα πριν). Σε χαμηλότερα επίπεδα ο ρυθμός μεταβολής από τον αντίστοιχο μήνα του 2023 (3,5%).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.23

Ετήσιος ρυθμός μεταβολής ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και επίδραση τιμών ενεργειακών προϊόντων και αλλαγών στη φορολογία

Η αύξηση του ΕνΔΤΚ το α' εννεάμηνο του 2024 οφείλεται στις τιμές των μη ενεργειακών αγαθών, με την επίδραση των φόρων πλέον να είναι οριακά θετική.

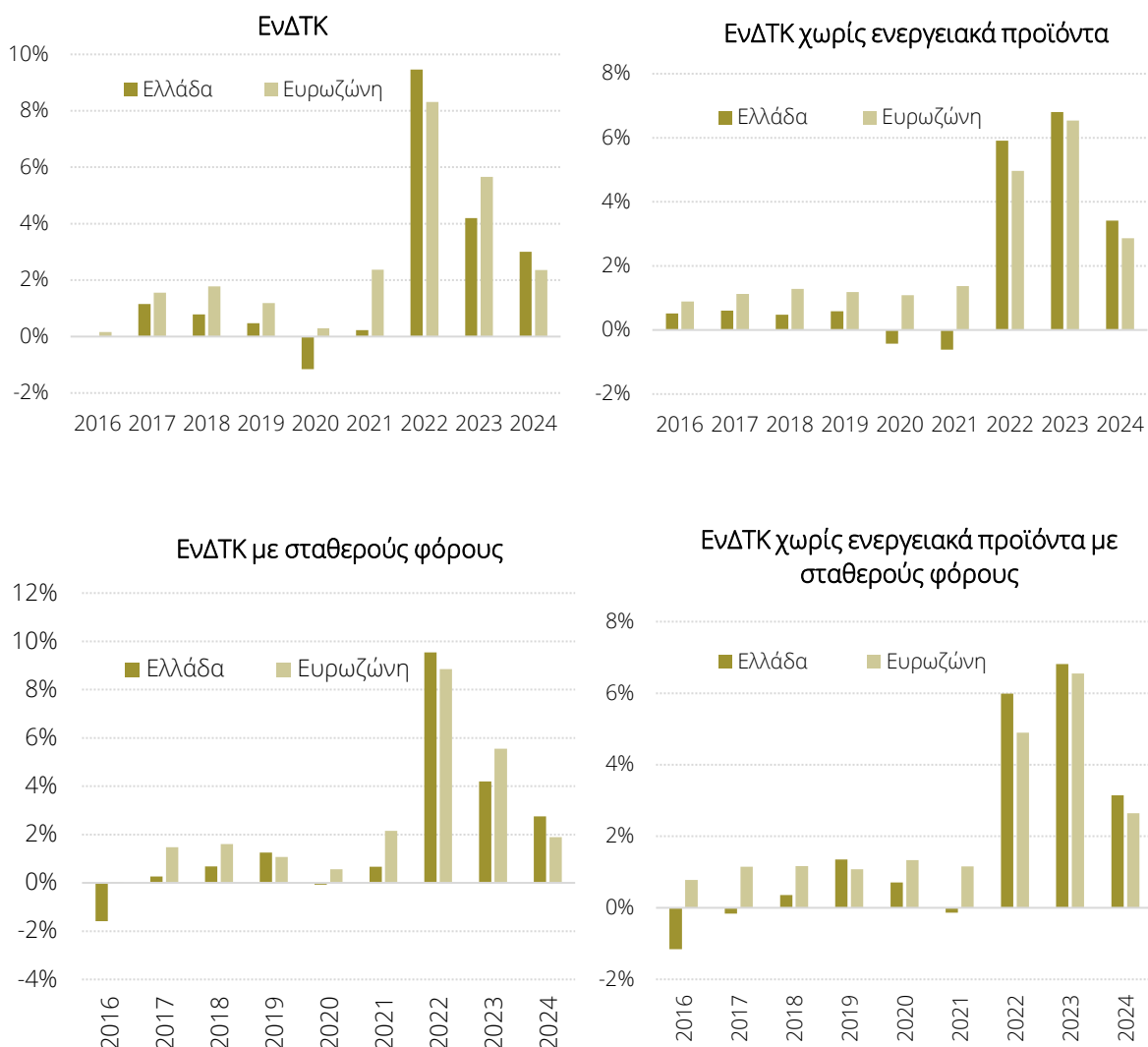
Πηγή: Eurostat, επεξεργασία στοιχείων IOBE

Αναφορικά με τις τάσεις στις επιμέρους κατηγορίες προϊόντων και υπηρεσιών οι οποίες περιλαμβάνονται στον εγχώριο Γενικό Δείκτη Τιμών, η εντονότερη άνοδος το 2024 σημειώθηκε στα Ξενοδοχεία. Η αύξηση των τιμών στην την κατηγορία των Ξενοδοχείων ανήλθε σε 6,0%, από ισχυρότερη άνοδο 6,5% ένα έτος πριν. Σε χαμηλότερα επίπεδα, ήταν η μεταβολή στην κατηγορία της Ένδυσης όπου οι τιμές ενισχύθηκαν κατά 5,0%, από άνοδο 6,0%, ενώ ακολούθησαν η Υγεία και η Διατροφή με ενίσχυση 3,4%, αμφότερα σε συνέχεια ανόδου 6,0% και 11,6%, αντίστοιχα, ένα έτος νωρίτερα. Στην Εκπαίδευση και τα Άλλα αγαθά σημειώθηκε αύξηση 3,3% και 2,1%, αντίστοιχα σε συνέχεια ανόδου 2,6% και 4,2%, αντίστοιχα ένα έτος πριν. Ενίσχυση τιμών σημειώθηκε στην Αναψυχή και τις Μεταφορές, κατά 1,9%, από άνοδο 3,2% και 0,2%, αντίστοιχα, ένα έτος πριν. Η αύξηση των τιμών στα Αλκοολούχα ποτά και τη Στέγαση η οποία περιλαμβάνει το κόστος λογαριασμών ενέργειας) ανήλθε σε 1,7% και 1,5%, αντίστοιχα, από 3,1% και υποχώρηση 8,3%, αντίστοιχα, το 2023. Αντίθετα, οριακή ήταν η υποχώρηση των τιμών στα Διαρκή αγαθά, κατά 0,1% το 2024 από αύξηση 6,7% ένα έτος πριν. Μείωση των τιμών σημειώθηκε στις Επικοινωνίες, κατά 0,3%, σε συνέχεια εντονότερης υποχώρησης 2,5% το 2023.

Διάγραμμα 3.24

Ετήσια μεταβολή ΕνΔΤΚ σε Ελλάδα και Ευρωζώνη (περίοδος Ιανουαρίου- Νοεμβρίου)

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία στοιχείων IOBE

Άνοδος τιμών εγχωρίως στο α΄ ενδεκάμηνο του 2024 υψηλότερη από τον μ.ό. της Ευρωζώνης, με την πληθωριστική επίδραση των μη ενεργειακών αγαθών (3,1 ποσοστιαίες μονάδες) να είναι υψηλότερη από τον μ.ό. της Ευρωζώνης (2,7 π.μ.).

Ως προς τις τάσεις των τιμών στην πλευρά της παραγωγής την περίοδο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2024, ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (ΓΔΤΠ), εγχώριας και εξωτερικής αγοράς συνολικά, σημείωσε υποχώρηση σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023 (-2,3%), κυρίως υπό την επίδραση της μείωσης των ενεργειακών τιμών. Αναλυτικά, ο ΓΔΤΠ χωρίς την ενέργεια ενισχύθηκε στο α΄ ενδεκάμηνο του προηγούμενου έτους κατά 1,9%, έναντι εντονότερης αύξησης 4,9% ένα έτος πριν. Σχετικά με τις τάσεις στις τιμές των βιομηχανικών προϊόντων, την υψηλότερη αύξηση σημείωσαν το Αργό πετρέλαιο και ο Άλλος εξοπλισμός μεταφορών, με άνοδο 18,1% και 9,9%,

αντίστοιχα, έναντι ηπιότερης ανόδου 10,5% και 8,1%, αντίστοιχα ένα έτος νωρίτερα. Αύξηση των τιμών παραγωγού σημειώθηκε στα Μηχανοκίνητα οχήματα, 5,9%, και στα Μεταλλεύματα, 5,5%, σε συνέχεια σταθερότητας και υποχώρησης 1,5%, αντίστοιχα το ίδιο χρονικό διάστημα του 2023. Ηπιότερη ήταν η άνοδος για τις τιμές στα Φαρμακευτικά προϊόντα και τους Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές, κατά 5,0% και 4,8%, αντίστοιχα, σε συνέχεια υποχώρησης 0,6% και αύξησης 0,1%, αντίστοιχα, το α' ενδεκάμηνο του 2023. Ανοδικές τάσεις στις τιμές παραγωγού καταγράφηκαν την περίοδο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2024 στα Έπιπλα, κατά 4,1% έναντι εντονότερης ανόδου 4,5% ένα έτος πριν, ενώ ακολούθησαν τα Δερμάτινα είδη και τα Ποτά, με 4,0%, αμφότερα σε συνέχεια ανόδου 6,0% και 6,6%, αντίστοιχα ένα έτος πριν. Αντίθετα, υποχώρηση στις τιμές παραγωγού σημειώθηκε στο Προϊόντα διύλισης πετρελαίου και στο Ηλεκτρικό ρεύμα, κατά 6,5% και 6,0%, αντίστοιχα, σε συνέχεια ισχυρότερης μείωσης 21,5% και 12,7%, αντίστοιχα ένα έτος πριν.

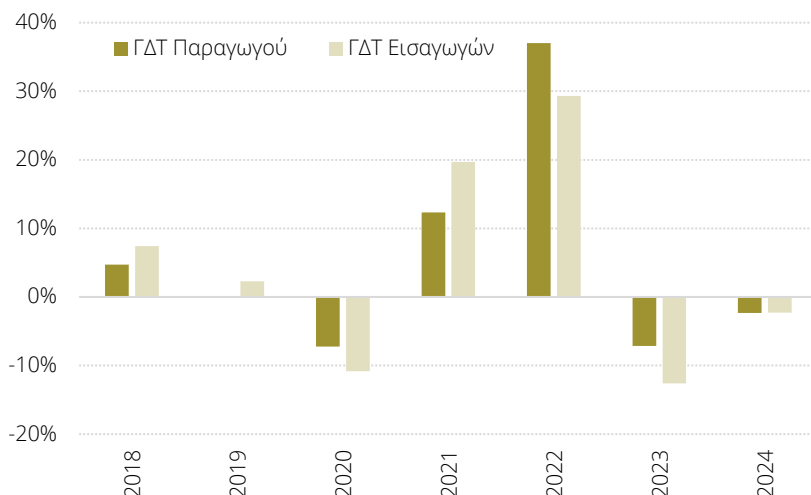
Σχετικά με την εξέλιξη του Γενικού Δείκτη Τιμών Εισαγωγών (ΓΔΤΕ) την περίοδο Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του προηγούμενου έτους, καταγράφηκε ετήσια μείωση, 2,3%, έναντι εντονότερης υποχώρησης, 12,6% ένα έτος πριν. Η υποχώρηση των τιμών εισαγωγών εγχωρίως κατά 2.1% το α' δεκάμηνο του προηγούμενου έτους όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία κατατάσσει την Ελλάδα στις τελευταίες θέσεις, ως προς την μείωση τους μεταξύ δεκατεσσάρων χωρών της Ευρωζώνης για τις οποίες υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία στη συγκεκριμένη περίοδο. Η υψηλότερη μείωση στις τιμές εισαγωγών σημειώθηκε στην Σλοβακία και την Ολλανδία κατά 4,8% και 3,4%, αντίστοιχα έναντι υποχώρησης 4,3% και 5,8%, αντίστοιχα, ένα έτος πριν, ενώ ακολούθησε η Σλοβενία, με εξασθένιση 2,6%, σε συνέχεια μείωσης 0,3% ένα έτος πριν. Μείωση του ίδιου δείκτη σημειώθηκε στην Ευρωζώνη, κατά 2,6%, έναντι μείωσης 6,0% την αντίστοιχη περίοδο του 2023. Σημειώνεται ότι σε καμία από τις χώρες της Ευρωζώνης όπου υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία δεν σημειώθηκε άνοδος των τιμών εισαγωγών.

Μεταξύ των επιμέρους κατηγοριών εισαγόμενων προϊόντων, η μεγαλύτερη άνοδος το χρονικό διάστημα Ιανουαρίου - Νοεμβρίου του 2024 καταγράφηκε στις τιμές των Προϊόντων καπνού, 7,9% από ηπιότερη άνοδο 2,0% ένα έτος πριν, ενώ σε χαμηλότερα επίπεδα ήταν η αύξηση στις τιμές των Μεταλλευμάτων, κατά 6,8% έναντι εντονότερης ενίσχυσης 11,5%. Ακολούθησαν τα Ποτά και τα Μηχανοκίνητα οχήματα, με άνοδο 1,5% και 1,2%, αντίστοιχα το α' ενδεκάμηνο του προηγούμενου έτους, από ενίσχυση 4,5% και 2,0%, αντίστοιχα ένα έτος πριν. Οι τιμές στα Έπιπλα αυξήθηκαν 1,0% την εξεταζόμενη περίοδο, σε συνέχεια αύξησης 5,7% ένα έτος νωρίτερα. Ακολούθησαν τα Προϊόντα ορυχείων-λατομείων και τα Πλαστικά προϊόντα, με ενίσχυση 0,9% αμφότερα, σε συνέχεια αύξησης 1,1% και 3,1% ένα έτος νωρίτερα. Αντίθετα, μείωση των τιμών εισαγωγών σημειώθηκε στον Άνθρακα-λιγνίτη και την Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, κατά 8,4% και 7% σε συνέχεια ανόδου 41,9% και ισχυρότερης μείωσης 23,3%, αντίστοιχα ένα έτος νωρίτερα.

Διάγραμμα 3.25

Ετήσια μεταβολή ΓΔΤΠ και ΓΔΤΕ στην Ελλάδα (Ιανουάριος – Νοέμβριος)

Υποχώρηση τιμών εισαγωγών (-2,3%) το α' ενδεκάμηνο του 2024, κυρίως λόγω αρνητικής επίδρασης των τιμών των ενεργειακών αγαθών. Μείωση και στις τιμές παραγωγού το ίδιο χρονικό διάστημα (-2,3%).

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία στοιχείων IOBE.

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Αναλύοντας τις βασικές συνιστώσες του εγχώριου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή κατά το 2024, προέκυψε ότι η άνοδος του οφείλεται στην θετική επίδραση των τιμών των μη ενεργειακών αγαθών. Η αποκλιμάκωση των τιμών των ενεργειακών αγαθών το προηγούμενο έτος φαίνεται να επίδρασε ήπια ανασχετικά στις τιμές. Από την άλλη, αν και η άνοδος των τιμών σε βασικές κατηγορίες προϊόντων αποκλιμακώθηκε τους τελευταίους μήνες του προηγούμενου έτους, διατήρησε υψηλά το επίπεδο τιμών.

Σημειώνεται ότι, τον Δεκέμβριου του 2024 τα κράτη μέλη της ΕΕ, ως απάντηση στη στρατιωτική επίθεση της Ρωσίας κατά της Ουκρανίας επέβαλλαν νέα δέσμη κυρώσεων, την 15η που αφορά σε ατομικές κυρώσεις και περιοριστικά μέτρα. Συγκεκριμένα, η ΕΕ θέσπισε περαιτέρω ελέγχους και περιορισμούς για εισαγωγές και εξαγωγές αγαθών και τεχνολογιών, οι οποίες ενισχύουν τη θέση της Ρωσίας διεθνώς, καθώς και απαγόρευση πρόσβασης σε λιμένες και υπηρεσίες που σχετίζονται με τις θαλάσσιες μεταφορές. Επιπλέον δόθηκε παράταση και στα περιοριστικά μέτρα που αφορούν σε ταξιδιωτικούς περιορισμούς για φυσικά πρόσωπα, δέσμευση περιουσιακών στοιχείων και απαγόρευση διάθεσης κεφαλαίων ή άλλων οικονομικών πόρων σε άτομα και οντότητες.

Αναφορικά με τις τιμές των ενεργειακών αγαθών, η μέση διεθνής τιμή του πετρελαίου το 2024 σημείωσε οριακή άνοδο συγκριτικά με ένα έτος πριν. Συγκεκριμένα, η μέση τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε στα \$80,5/βαρέλι, από \$82,5/βαρέλι ένα έτος πριν, καταγράφοντας μείωση 2,4%¹⁴. Η σταθερότητα της μέσης ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου το 2024, σε σχέση με ένα έτος πριν, διατήρησε σταθερή τη μεταβολή της τιμής του πετρελαίου σε ευρώ, με τη μέση τιμή του να διαμορφώνεται στα €74,4/βαρέλι..

¹⁴ Μέσες τιμές περιόδου με βάση τη Europe Brent Spot Price. Πηγή: EIA, US Energy Information Administration https://www.eia.gov/dnav/pet/pet_pri_spt_s1_d.htm

Ωστόσο, μια ενδεχόμενη κλιμάκωση των αναταραχών στην περιοχή της Μέσης Ανατολής θα αποσταθεροποιήσει το οικονομικό κλίμα και ενδεχομένως να προκαλέσει διαταραχές στις αλυσίδες εφοδιασμού κυρίως των ενεργειακών αγαθών, με αποτέλεσμα να προκληθεί αστάθεια στην αγορά ενέργειας, και αβεβαιότητα ως προς τις αναμενόμενες τάσεις των τιμών στα συγκεκριμένα αγαθά.

Επίδραση ζήτησης

Αναφορικά με τις αναμενόμενες εξελίξεις στην καταναλωτική ζήτηση, και για το τρέχον έτος η νέα αύξηση του κατώτατου μισθού, η οποία πλέον με το νέο σύστημα αμοιβών επηρεάζει και το μισθολόγιο των δημοσίων υπαλλήλων καθώς και η νέα αύξηση του επιδόματος ανεργίας αναμένεται να ενισχύσουν το διαθέσιμο εισόδημα, και ακολούθως και την εγχώρια ζήτηση.

Ενισχυτικά στο διαθέσιμο εισόδημα αναμένεται να επιδράσουν και οι αυξήσεις στις συντάξεις κατά μέσο όρο 2,4% και η καταβολή αναδρομικών, καθώς και η απαλλαγή χαμηλοσυνταξιούχων από φαρμακευτική δαπάνη. Επιπλέον, η επιστροφή των τριετιών από την 1^η Ιανουαρίου 2024, καθώς και το νέο μισθολόγιο του δημόσιου τομέα για την ενίσχυση των εισοδημάτων θα επιδράσει θετικά στην εγχώρια ζήτηση.

Τονωτικές επιδράσεις στο διαθέσιμο εισόδημα εκτιμάται ότι θα έχουν η καταβολή επιδομάτων στον ιδιωτικό τομέα, η αύξηση του αφορολόγητου καθώς και η μείωση του ΕΝΦΙΑ. Τέλος, τα μέτρα για τη στήριξη των νέων ζευγαριών και των οικογενειών με παιδιά, με νέα κλιμακωτή αύξηση του επιδόματος, το οποίο μάλιστα θα ισχύσει αναδρομικά αναμένεται να τονώσουν το διαθέσιμο εισόδημα, και κατ' επέκτασιν την εγχώρια καταναλωτική ζήτηση.

Επιπρόσθετα, και για το σύνολο του 2025 τονωτικά στο διαθέσιμο εισόδημα αναμένεται να επιδράσουν η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών, κατά 1%, η κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος για τους ελεύθερους επαγγελματίες, τους αυτοαπασχολούμενους και τις ατομικές επιχειρήσεις, καθώς και η μείωση ΕΝΦΙΑ για κατοικίες που ασφαρίζονται για φυσικές καταστροφές. Αυτή η στρατηγική στοχεύει στη βελτίωση της ρευστότητας για εργαζομένους και εργοδότες, δίνοντας παράλληλα ώθηση στην επιχειρηματική δραστηριότητα. Στο πλαίσιο των αλλαγών στη φορολογία εισοδήματος, εξετάζετε τη μείωση των συντελεστών φορολογίας για τα μεσαία εισοδήματα, εξέλιξη που αναμένεται να τονώσει το διαθέσιμο εισόδημα των μεσαίων νοικοκυριών.

Τέλος, επιπρόσθετα μέτρα, όπως η απαλλαγή από το φόρο ασφαλιστρού συμβολαίων υγείας για παιδιά έως 18 ετών, η κατάργηση τέλους σταθερής τηλεφωνίας (5%) για συνδέσεις με οπτική ίνα, καθώς και η τριετής απαλλαγή φόρου εισοδήματος για κενά ακίνητα που θα ενοικιαστούν εκτιμάται ότι θα ενισχύσουν το διαθέσιμο εισόδημα, και ακολούθως θα τονώσουν περαιτέρω την εγχώρια ζήτηση.

Αντίθετα, η μεσοσταθμική άνοδος της χονδρεμπορικής τιμής του ρεύματος από τον Οκτώβριο του προηγούμενου έτους σε σχέση με ένα μήνα νωρίτερα, αναμένεται να επιδράσει αυξητικά στα τιμολόγια ηλεκτρικού ρεύματος, περιορίζοντας το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών.

Συνεπώς, και λαμβάνοντας υπόψη τους παραπάνω παράγοντες εκτιμάται ότι η συνολική καταναλωτική ζήτηση αναμένεται να ενισχυθεί το 2025 στην περιοχή του 1.6%, συντηρώντας σε ένα βαθμό τις υψηλές τιμές.

Επίδραση φόρων

Ως προς τις αναμενόμενες επιδράσεις των παρεμβάσεων έμμεσης φορολογίας, στο τρέχον έτος αναμένεται αυτές να είναι ήπια θετικές στις μεταβολές του δείκτη τιμών. Η επαναφορά του συντελεστή ΦΠΑ στα σερβιριζόμενα μη αλκοολούχα ποτά (αναψυκτικά, μπίρες χωρίς αλκοόλ, αεριούχα νερά), στο 24% από την 1η Ιουλίου 2024, αναμένεται να επιδράσει ενισχυτικά στις τιμές, μέχρι και την 1η Ιουλίου του 2025 ήπια ωστόσο καθώς η εξέλιξη αυτή αφορά συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων.

Αντίθετα, οι μειωμένοι συντελεστές ΦΠΑ σε ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες (μεταφορές, γυμναστήρια, σχολές χορού, θεάματα αναψυχής) παραμένουν για όλο το 2025, όπως και τα μέτρα στήριξης στα ακίνητα έως τον Δεκέμβριο του 2025 δεν αναμένεται να έχουν καμία επίδραση καθώς έχει παρέλθει χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους από την εφαρμογή τους. Επιπρόσθετα, ο μειωμένος συντελεστής ΦΠΑ 13%, στα μη σερβιριζόμενα μη αλκοολούχα ποτά, καθώς και στα κόμιστρα στα ταξί, μονιμοποιείται, εξέλιξη που δεν αναμένεται να έχει καμία επίδραση στις τιμές.

Επίδραση ενεργειακών αγαθών

Σχετικά με τις πρόσφατες εξελίξεις στα ενεργειακά αγαθά, η διεθνής τιμή του πετρελαίου Brent διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο τον Δεκέμβριο του 2024 στα \$73,8 ανά βαρέλι, σημειώνοντας υποχώρηση 4,9% σε σχέση με ένα έτος πριν. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου τον ίδιο μήνα ανήλθε στο 1,05, χαμηλότερα κατά 4% από ότι τον αντίστοιχο μήνα του 2023. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ διαμορφώθηκε σε €70,5 ανά βαρέλι, καταγράφοντας υποχώρηση της τάξης του 1% σε σχέση με ένα έτος νωρίτερα.

Αναφορικά με την προσφορά πετρελαίου, κατά την τελευταία συνεδρίασή του, τον Δεκέμβριο του προηγούμενου έτους, ο ΟPEC+, συμπεριλαμβανομένου και της Ρωσίας αποφάσισε να παρατείνει τις εθελοντικές περικοπές της παραγωγής πετρελαίου κατά 2,2 εκατ. βαρέλια ημερησίως έως τον Απρίλιο του 2025. Υπενθυμίζεται ότι αρχικά είχαν οριστεί αυξήσεις στην ημερήσια παραγωγή πετρελαίου από τον Ιανουάριο του τρέχοντος έτους. Ωστόσο, η σχετικά υποτονική παγκόσμια ζήτηση, τα υψηλά επίπεδα των επιτοκίων και η αυξανόμενη ανταγωνιστική αμερικανική παραγωγή δεν επιτρέπουν τον περιορισμό των περικοπών στην ημερήσια παραγωγή πετρελαίου καθώς η διατήρηση των τιμών του πετρελαίου αποτελεί σκοπό για τα μέλη του οργανισμού. Μάλιστα, ορισμένες χώρες, όπως η Αλγερία, το Ιράκ, το Καζακστάν, το Κουβέιτ, το Ομάν, η Ρωσία, η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, έχουν προχωρήσει σε εθελοντικές περικοπές.

Οι περικοπές της παραγωγής του ΟΠΕΚ+ είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου κατά περίπου 0,4 εκατ. βαρέλια ανά ημέρα (b/d) κατά μέσο όρο το 2024 ενώ μέχρι τον Απρίλιο του 2025 εκτιμάται ότι τα αποθέματα θα μειωθούν κατά 0,7 εκατ. βαρέλια/ημέρα.

Η αύξηση της παραγωγής πετρελαίου το 2025 θα προέλθει κυρίως από χώρες εκτός του ΟΠΕΚ, λόγω της συνεχιζόμενης συγκράτησης της παραγωγής εκ μέρους του ΟΠΕΚ+. Αναλυτικά, οι Η.Π.Α. αναμένεται να ακολουθήσουν στρατηγική αύξησης της παραγωγής το τρέχον έτος, σε συνέχεια αύξησης της παραγωγής τους 9% τη διετία 2023-2023. Σύμφωνα με εκτιμήσεις αναλυτών¹⁵, η παραγωγή αργού πετρελαίου στις Η.Π.Α. αναμένεται να αυξηθεί κατά 300.000 βαρέλια ημερησίως

¹⁵ Energy International Agency, Short-Term Energy Outlook, Οκτώβριος 2024

φέτος. Ταυτόχρονα, αναμένουμε ότι τα διυλιστήρια των ΗΠΑ θα επεξεργάζονται 0,2 εκατομμύρια βαρέλι/ημέρα λιγότερο αργό πετρέλαιο το τρέχον έτος.

Η συνολική αύξηση της προσφοράς εκτός OPEC εκτιμάται ότι θα ανέλθει περίπου σε 1,4 εκατ. βαρέλια ημερησίως το 2025, με υψηλότερη παραγωγή να προέρχεται πέραν των Ηνωμένων Πολιτειών, από τη Γουιάνα, τον Καναδά και τη Βραζιλία..

Σύμφωνα με εκτιμήσεις των αναλυτών, το 2024 η παγκόσμια παραγωγή υγρών καυσίμων αυξήθηκε κατά 0,6 εκατ. βαρέλια ημερησίως. Η παραγωγή εκτός του OPEC+ είναι αυξημένη κατά 1,9 εκατ. b/d φέτος, καθοδηγούμενη από την αύξηση στις Ηνωμένες Πολιτείες, τον Καναδά και τη Γουιάνα, αλλά αυτή η αύξηση έχει εν μέρει αντισταθμιστεί από τη μείωση της παραγωγής από τους συμμετέχοντες στον OPEC+ κατά 1,3 εκατ. βαρέλια/ημέρα.

Επομένως, αναμένεται ότι η παγκόσμια παραγωγή πετρελαίου θα αυξηθεί κατά 1,6 εκατ. βαρέλια ημερησίως (b/d) το 2025 και αναμένουμε ότι σχεδόν το 90% αυτής της αύξησης θα προέλθει από χώρες που δεν συμμετέχουν στον OPEC+. Ωστόσο, αναμένουμε ότι η επακόλουθη αύξηση της παραγωγής του OPEC+ και η συνεχιζόμενη αύξηση της προσφοράς εκτός του OPEC+ θα οδηγήσουν σε μέση αύξηση των αποθεμάτων κατά 0,1 εκατ. βαρέλια/ημέρα κατά το υπόλοιπο του 2025.

Η παγκόσμια κατανάλωση υγρών καυσίμων αναμένεται να αυξηθεί κατά 1,3 εκατ. βαρέλια ημερησίως το 2025, με τις χώρες εκτός ΟΟΣΑ να οδηγούν σχεδόν το σύνολο της παγκόσμιας αύξησης της κατανάλωσης πετρελαίου στις προβλέψεις μας. Μεγάλο μέρος αυτής της αύξησης είναι στην Ασία, όπου η Ινδία είναι πλέον η κύρια πηγή αύξησης της παγκόσμιας ζήτησης πετρελαίου.

Παγκόσμια ζήτηση

Οι προοπτικές της παγκόσμιας ανάπτυξης το 2025 φαίνεται να ενισχύονται οριακά σύμφωνα με τις μακροοικονομικές προβλέψεις διεθνών οργανισμών. Ειδικότερα, η άνοδος του παγκόσμιου ΑΕΠ αναμένεται να διαμορφωθεί το 2025, σε περίπου 3,3%, όπως και το 2025 οριακά υψηλότερα από τον ρυθμό που προβλεπόταν τον Σεπτέμβριο (3,2%), λόγω κυρίως της βελτίωσης των εισοδημάτων και της πιο χαλαρής νομισματικής πολιτικής. Η ανάπτυξη στις Ηνωμένες Πολιτείες και σε πολλές αναδυόμενες οικονομίες φαίνεται να αντισταθμίζεται από την επιβράδυνση στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες.

Η ετήσια αύξηση του ΑΕΠ στις Η.Π.Α αναμένεται να παραμείνει σχεδόν αμετάβλητη και από 2,5% στο 2023 να διαμορφωθεί σε 2,8% το 2024 και 1,4% το 2025, λόγω της πιο χαλαρής νομισματικής πολιτικής¹⁶. Σε χαμηλότερα επίπεδα εκτιμάται ότι θα διαμορφωθεί ο ρυθμός ανάπτυξης στην Ευρωζώνη σε 0,8% το 2024 και 1,3% το 2025, λόγω της ιδιωτικής κατανάλωσης καθώς τα πραγματικά εισοδήματα ενισχύονται, αλλά και της τόνωσης των επενδύσεων από την πιστωτική χαλάρωση και την εκταμίευση κεφαλαίων. Η ανάπτυξη στην Κίνα αναμένεται να υποχωρήσει στο 4,9% το 2024 και στο 4,7% το 2025, λόγω κυρίως της υποτονικής καταναλωτικής ζήτησης.

Σε αυτό το πλαίσιο εξελίξεων εκτιμάται ότι η μέση τιμή του πετρελαίου το 2025 θα διαμορφωθεί στα \$74/βαρέλι, σημειώνοντας μείωση 8,1% σε σχέση με το 2024, κυρίως λόγω της μείωσης της παγκόσμιας ζήτησης. Η ισοτιμία ευρώ/δολαρίου αναμένεται να διαμορφωθεί στο 1,06 το 2025,

¹⁶ OECD, Economic Outlook, Global growth to remain resilient in 2025 and 2026 despite significant risks, Δεκέμβριος 2024

μειωμένη κατά 0,2% σε σχέση με το προηγούμενο έτος¹⁷. Ακολούθως, η μέση τιμή του πετρελαίου σε ευρώ αναμένεται να ανέλθει στα €69,8/βαρέλι, μειωμένη κατά 6,2% σε σχέση με το 2024.

Συγκεκριμένα τις παραπάνω τάσεις και εξελίξεις στους κυριότερους παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν τις τιμές καταναλωτή **προβλέπεται πως ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή θα ενισχυθεί ήπια το τρέχον έτος, με ρυθμό στην περιοχή του 2,4%, λόγω κυρίως της τόνωσης της εγχώριας ζήτησης.**

Από την άλλη ωστόσο, οι αβεβαιότητες γύρω από την εξέλιξη των τιμών το τρέχον έτος είναι ιδιαίτερα έντονες, με το ενδεχόμενο κλιμάκωσης των γεωπολιτικών εντάσεων να είναι ορατό, ενώ το νέο παγκόσμιο πολιτικό σκηνικό ενδεχομένως να δημιουργεί νέες κρίσιμες προκλήσεις, κυρίως στο διεθνές εμπόριο.

Η κλιμάκωση των πολεμικών διαταραχών στη Μέση Ανατολή ενδέχεται να αποσταθεροποιήσει τις αγορές ενέργειας και να επιφέρει περαιτέρω αύξηση των τιμών του πετρελαίου, και κατ' επέκταση και του πληθωρισμού.

Επιπρόσθετα, η νέα προεδρία των ΗΠΑ προκαλεί ανησυχίες, ιδιαίτερα ως προς την επίδρασή της στο διεθνές εμπόριο και την πιθανή εφαρμογή πολιτικής προστατευτισμού. Συγκεκριμένα, η νέα αμερικανική κυβέρνηση υποστηρίζει την επιβολή δασμών και την αναθεώρηση εμπορικών συμφωνιών με χώρες που θεωρεί ότι ανταγωνίζονται αθέμιτα την αμερικανική βιομηχανία. Ως αποτέλεσμα, η επιβολή εμπορικών περιορισμών ενδέχεται να προκαλέσει διαταραχές στις εμπορικές ροές, ελλείψεις προϊόντων και, κατά συνέπεια, περαιτέρω άνοδο του πληθωρισμού.

Αυξητικά στις τιμές μπορεί να επιδράσει και μια ενδεχόμενη περαιτέρω αποδυνάμωση του ευρώ, Η άνοδος των τιμών των εισαγόμενων αγαθών θα επιδράσει αυξητικά στο κόστος παραγωγής για τις εγχώριες επιχειρήσεις, εξέλιξη που σε μεγάλο βαθμό θα επιφέρει περαιτέρω αύξηση των τιμών.

Τέλος, οι αναταραχές στην Ερυθρά θάλασσα έχουν επιφέρει καθυστερήσεις στην διακίνηση των εμπορευμάτων προς την Ευρώπη καθώς τα εμπορικά πλοία, πλοία μεταφοράς εμπορευματοκιβωτίων και δεξαμενόπλοια διέρχονται από το Ακρωτήριο της Καλής Ελπίδας, με το μεταφορικό κόστος να διογκώνεται και εν τέλει να επιδρά αυξητικά στις τιμές.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο χρονικό διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι μικτές κατά το δ τρίμηνο του 2024 έναντι του γ' τριμήνου του αντίστοιχου έτους. Συγκεκριμένα, οι προβλέψεις των τιμών κινούνται ήπια πτωτικά στο Λιανικό εμπόριο και εντονότερα στις Κατασκευές, ενώ αντίθετα σημειώνεται οριακή βελτίωση στη Βιομηχανία και σημαντική ενίσχυση στις Υπηρεσίες. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή τριμηνιαία περίοδο, οι προσδοκίες για την εξέλιξη των τιμών κατέγραψαν ήπια ανοδική μεταβολή στο Λιανικό εμπόριο, εντονότερη στη Βιομηχανία και υποχώρηση στις Ιδιωτικές Κατασκευές και στις Υπηρεσίες. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις της πορείας των τιμών το δ' τρίμηνο του έτους ενισχύθηκαν ήπια σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Συγκεκριμένα, ο δείκτης διαμορφώθηκε στις +6 μονάδες από +4 μονάδες το προηγούμενο τρίμηνο, ενώ ενισχύθηκε κατά 11 μονάδες σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 9% αναμένει πτώση τιμών

¹⁷ Macroeconomic projections, EKT, Δεκέμβριος 2024

βραχυπρόθεσμα, ενώ ενισχύεται στο 15% (από 13%) το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 76% να αναμένει σταθερότητα.

Στο Λιανικό Εμπόριο, το ισοζύγιο των +25 μονάδων στις τιμές των επιχειρήσεων του τομέα κατά το προηγούμενο τρίμηνο υποχωρεί κατά 1 μονάδα, ενώ παράλληλα βρέθηκε 2 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2023. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, μόλις το 3% αναμένει πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ ενισχύεται στο 27% το ποσοστό όσων προβλέπουν άνοδό τους, με το υπόλοιπο 69% (από 75%) να αναμένει σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του Λιανικού Εμπορίου, οι μεταβολές στις προβλέψεις των τιμών το δ' τρίμηνο του 2024 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο ήταν μικτές στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους. Στον κλάδο Τροφίμων -Ποτών και στα Υφάσματα-Ένδυση-Υπόδηση το ισοζύγιο των τιμών κινήθηκε αισθητά ανοδικά, ενώ αντίθετα στους κλάδους Οχημάτων-Ανταλλακτικών και στα Είδη Οικιακού εξοπλισμού ο σχετικός δείκτης κινήθηκε οριακά πτωτικά με το σχετικό ισοζύγιο στα Πολυκαταστήματα να εξασθενεί σημαντικά.

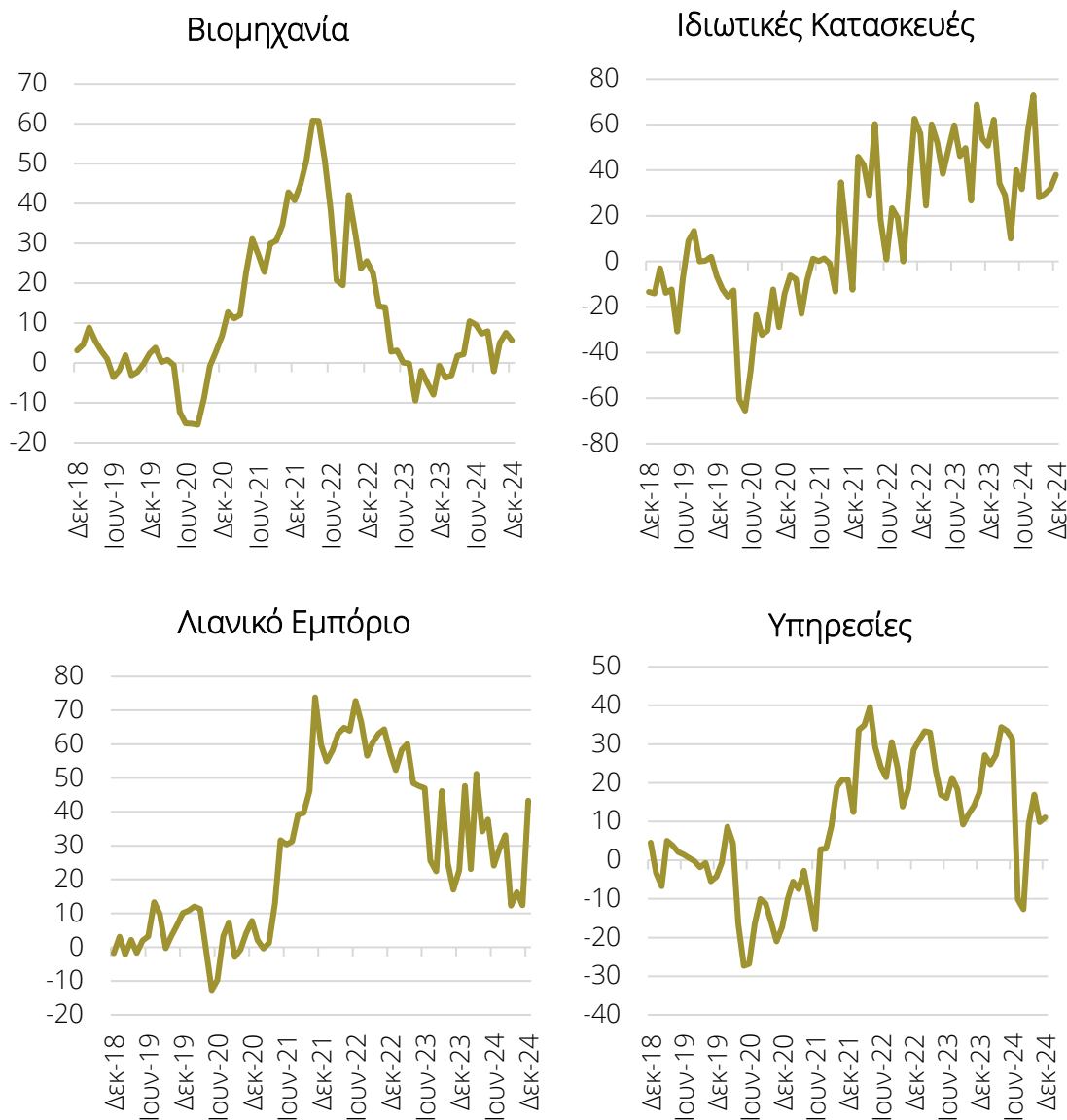
Ο μέσος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το εξεταζόμενο τρίμηνο βελτιώθηκε σημαντικά σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο και διαμορφώθηκε στις +13 (από -4) μονάδες, ενώ παράλληλα κινήθηκε οριακά χαμηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη μέση επίδοση του δ' τρίμ. 2023 (+15 μον.). Το εξεταζόμενο τρίμηνο, το 5% (από 26%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών, ενώ αντίθετα το 17% από 21% το προηγούμενο τρίμηνο αναμένει άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης ενισχύθηκε έντονα σχεδόν σε όλους τους κλάδους με εξαίρεση τον κλάδο Ξενοδοχείων-Εστιατορίων-Τουριστικών πρακτορείων, όπου σημειώθηκε αισθητή υποχώρηση.

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το θετικό ισοζύγιο των +53 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου υποχώρησε έντονα στις +33 μονάδες, έχοντας παράλληλα μεταβληθεί αισθητά πτωτικά σε σύγκριση με το αντίστοιχο επίπεδο του 2023 (+58 μον.). Επιπλέον, μόλις το 2% των επιχειρήσεων του τομέα προβλέπει υποχώρηση των τιμών του κλάδου, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναμένουν άνοδο διαμορφώνεται στο 36% (από 54%), με το υπόλοιπο 62% (από 45%) να προβλέπει σταθερότητα τιμών.

Διάγραμμα 3.26

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

Οι τάσεις στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών είναι μικτές κατά το δ' τρίμηνο του 2024 έναντι του γ' τριμήνου του έτους. Οι προβλέψεις των τιμών κινούνται ήπια πτωτικά στο Λιανικό εμπόριο και εντονότερα στις Κατασκευές, ενώ αντίθετα σημειώνεται οριακή βελτίωση στη Βιομηχανία και σημαντική ενίσχυση στις Υπηρεσίες.

4 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ «ΖΟΜΠΙ» ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ¹⁸

- Η μελέτη εξετάζει τις σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις της διατήρησης των λεγόμενων επιχειρήσεων “ζόμπι” για την ελληνική οικονομία, δηλαδή εκείνων που επί σειρά ετών δυσκολεύονται να αποπληρώσουν τους τόκους επί των δανειακών υποχρεώσεών τους.
- Η περιγραφική ανάλυση αναδεικνύει τη θετική συσχέτιση μεταξύ του ποσοστού των Μη Εξυπηρετούμενων Δανείων και του αριθμού των επιχειρήσεων «ζόμπι» τα τελευταία 20 χρόνια.
- Η ποσοτική ανάλυση αποκαλύπτει σημαντικές άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις από τον βαθμό πυκνότητας των επιχειρήσεων «ζόμπι» σε επίπεδο συνολικής οικονομίας και κλάδου.
- Οι υγιείς επιχειρήσεις εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις από τις εταιρίες “ζόμπι” σε όρους ρυθμού αύξησης επενδύσεων, απασχόλησης και παραγωγικότητας.
- Η υψηλή συγκέντρωση κεφαλαίου σε εταιρίες “ζόμπι” επηρεάζει αρνητικά το ρυθμό αύξησης των επενδύσεων στις υγιείς επιχειρήσεις σε επιμέρους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ εμποδίζει την ανακατανομή κεφαλαίου προς πιο παραγωγικούς τομείς δραστηριότητας.
- Οι νεότερες σε ηλικία και μεγαλύτερες σε μέγεθος επιχειρήσεις εμφανίζουν εν γένει καλύτερες επιδόσεις σε όρους ρυθμού αύξησης επενδύσεων και απασχόλησης, αλλά και επιπέδου παραγωγικότητας.
- Η ταχύτερη διευθέτηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, τόσο εντός όσο και εκτός τραπεζικών ισολογισμών, επιτρέπει την αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων και δύναται να ενισχύσει τις επενδύσεις, την απασχόληση και την παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας.

¹⁸ Το κεφάλαιο βασίζεται σε πρόσφατη μελέτη που εκπονήθηκε από το IOBE, με την υποστήριξη της Τράπεζας της Ελλάδος και μέρος της δημοσιεύθηκε στο [τεύχος 59 του Οικονομικού Δελτίου της Τράπεζας της Ελλάδος](#).

Το Μη Εξυπηρετούμενο χρέος στην ελληνική οικονομία

Το υψηλό ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων επιχειρηματικών δανείων, είτε εντός είτε εκτός τραπεζικών ισολογισμών, και η πυκνότητα των εταιρειών «ζόμπι» αποτελούν σημαντικές προκλήσεις για την ελληνική οικονομία.¹⁹ Τα επιχειρηματικά Μη Εξυπηρετούμενα Ανοίγματα (ΜΕΑ)²⁰ και ο αριθμός των επιχειρήσεων «ζόμπι» στην Ελλάδα κατέγραψαν σημαντική μείωση μετά την κορύφωσή τους το 2015 και 2013 αντίστοιχα, παραμένουν ωστόσο σε υψηλά επίπεδα, ειδικά σε επιμέρους τομείς δραστηριότητας. Η ανάλυση στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας επιβεβαιώνει ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας ότι η παρατεταμένη παρουσία κόκκινων επιχειρηματικών δανείων και εταιρειών «ζόμπι» αποτελούν εμπόδιο στις προοπτικές επενδύσεων και απασχόλησης, ενώ επιδρούν αρνητικά στην παραγωγικότητα και την αποτελεσματική κατανομή των πόρων. Οι επιδράσεις είναι τόσο άμεσες σε επίπεδο εταιρείας, όσο και ευρύτερες σε επίπεδο συνολικής οικονομίας, καθώς διαχέονται σε υγιείς επιχειρήσεις του κάθε τομέα οικονομικής δραστηριότητας, πλήττοντας έτσι τον υγιή ανταγωνισμό στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών.

Η ανάλυση επικεντρώνεται σε τρία ερευνητικά ερωτήματα. Στο πρώτο, επιχειρείται εκτίμηση του αριθμού και του ποσοστού επιχειρήσεων «ζόμπι» στην ελληνική οικονομία, ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, καθώς και η συσχέτισή τους με την τάση στα ΜΕΑ. Το δεύτερο ερώτημα εξετάζει τις άμεσες επιδράσεις των επιχειρήσεων «ζόμπι» στην ελληνική οικονομία, με έμφαση στην παραγωγικότητα, τις επενδύσεις και την απασχόληση, καταγράφοντας κατά πόσο οι επιδράσεις αυτές διαφοροποιούνται ανά τομέα δραστηριότητας. Στο τρίτο ερώτημα, αποτυπώνονται οι έμμεσες οικονομικές επιδράσεις των επιχειρήσεων «ζόμπι», όπως για παράδειγμα μέσα από τις παρενέργειες που αυτές δημιουργούν στις υφιστάμενες υγιείς επιχειρήσεις.

Περιγραφική ανάλυση των ΜΕΑ και των εταιρειών «ζόμπι»

Στο πλαίσιο της περιγραφικής ανάλυσης, αναδεικνύεται η υψηλή θετική συσχέτιση στις τάσεις μεταξύ των επιχειρηματικών ΜΕΑ και του αριθμού των εταιρειών «ζόμπι» στην ελληνική οικονομία κατά την περίοδο 2002-2021. Αφενός, γίνεται διακριτή ανάλυση των ΜΕΑ ανά τομέα, τόσο εντός όσο και εκτός τραπεζικών ισολογισμών, ενώ παρουσιάστηκαν συγκεντρωτικά στοιχεία για το ύψος των εξασφαλίσεων των ΜΕΑ. Αφετέρου, καταγράφεται η τάση στον αριθμό των εταιρειών «ζόμπι» ανά τομέα, καθώς και ο βαθμός συγκέντρωσης κεφαλαίου στις εταιρείες αυτές ως ποσοστό του συνολικού παγίου κεφαλαίου κάθε τομέα.

Αναλύονται δεδομένα για το ύψος των κόκκινων δανείων προς Μη Χρηματοπιστωτικές Επιχειρήσεις (ΜΧΕ), που βρίσκονται είτε στους τραπεζικούς ισολογισμούς είτε εκτός τραπεζικών ισολογισμών και υπό διαχείριση των «servicers», στο σύνολο της οικονομίας καθώς και ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στους ισολογισμούς των τραπεζών έχουν υποχωρήσει κατά 85% την περίοδο 2016-2022, από €58 δισεκ. (47,0% του συνόλου των δανείων προς ΜΧΕ) το 2015 στα €8,9 δισεκ. (8,1%) το 2022. Η μεγάλη υποχώρηση των ΜΕΑ

¹⁹ Στη βάση διεθνώς προτεινόμενων κριτηρίων που παρουσιάζονται εκτενώς στη μελέτη, μια εταιρεία ορίζεται ως «ζόμπι» σε ένα έτος εάν α) η ηλικία της είναι τουλάχιστον 10 έτη, και β) ο δείκτης κάλυψης τόκων είναι μικρότερος της μονάδας τα τελευταία 3 διαδοχικά έτη.

²⁰ Τα ΜΕΑ ορίζονται από τις εποπτικές αρχές ως ανοίγματα (δάνεια) με καθυστέρηση άνω των 90 ημερών, καθώς και ανοίγματα «αβέβαιης είσπραξης» ανεξαρτήτως καθυστέρησης.

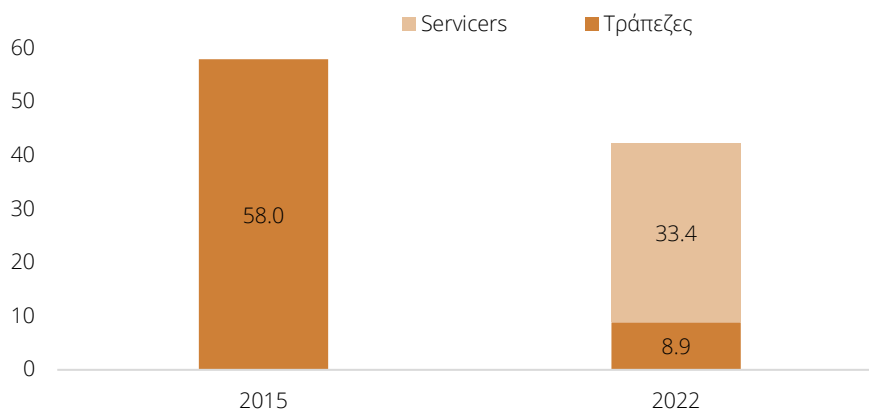

οφείλεται σε μεγάλο βαθμό σε διαγραφές, πωλήσεις και τιτλοποιήσεις κατά την περίοδο 2016-2022 και σε μικρότερο βαθμό σε οργανική βελτίωση. Έτσι, το μεγαλύτερο απόθεμα από τα ΜΕΑ που μετακινήθηκε εκτός τραπεζικών ισολογισμών, βρίσκεται υπό τη διαχείριση των servicers, και ανερχόταν σε €33,4 δισεκ. στο τέλος του 2022. Ως αποτέλεσμα, τα επιχειρηματικά ΜΕΑ στο σύνολο της οικονομίας έχουν υποχωρήσει μόνο κατά 28% την περίοδο 2016-2022, σε περίπου €42 δισεκ. το 2022 (Διάγραμμα 4.1).

Είναι γενικά γνωστό στη βιβλιογραφία ότι η ύπαρξη κόκκινων δανείων στις τράπεζες προκαλεί αρνητική επίδραση στους ρυθμούς πιστωτικής επέκτασης, ενώ αντίστοιχα η μείωσή των κόκκινων δανείων απελευθερώνει πόρους που τονώνουν την πιστωτική επέκταση. Στη βάση των βιβλιογραφικών εκτιμήσεων (Tölö and Virén, 2021), η καταγεγραμμένη μείωση των ΜΕΑ στα βιβλία των τραπεζών κατά 40 π.μ. και πλέον, σωρευτικά την περίοδο 2016-2023 συνεπάγεται ότι οδήγησε σε αύξηση των καθαρών ροών επιχειρηματικών δανείων κατά περίπου €8 δισεκ. εκ των €22,5 δισεκ. (36% της πιστωτικής επέκτασης) που καταγράφηκαν την ίδια περίοδο. Ωστόσο, η προσέγγιση αυτή δεν διαφοροποιεί τις επιδράσεις μεταξύ οργανικής (διευθετήσεις, αποκατάσταση εξυπηρέτησης) και μη οργανικής (πωλήσεις, τιτλοποιήσεις) μείωσης των κόκκινων δανείων, οπότε και η παρακάτω ανάλυση επικεντρώνεται στο θέμα των μη εξυπηρετούμενων υποχρεώσεων από την σκοπιά των επιχειρήσεων.

Διάγραμμα 4.1.

Μη εξυπηρετούμενα ανοίγματα προς ΜΧΕ από τράπεζες και servicers τα έτη 2015 και 2022, σε € δισεκ.

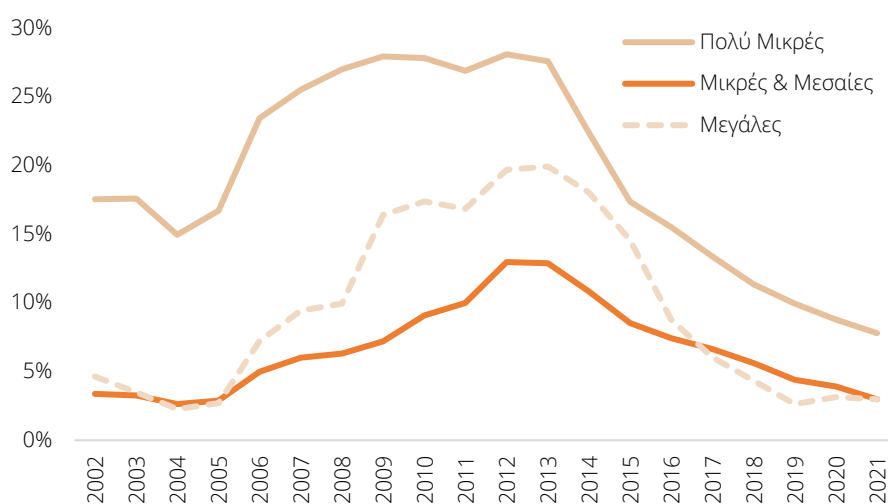
Πηγή: ΤτΕ. Εκτιμήσεις IOBE.

Τα ΜΕΑ απορροφούν ένα σημαντικό μερίδιο χρηματοοικονομικών και φυσικών πόρων στην οικονομία μέσω των εξασφαλίσεων. Το ύψος των εξασφαλίσεων, που αφορά σε όρους αξίας κυρίως (κατά 85%) σε επαγγελματικά (53%) και οικιστικά ακίνητα (32%), και σχετίζεται στενά με το επίπεδο του ποσοστού ανάκτησης των ΜΕΑ, αγγίζει τα €19,8 δισεκ., ή 47% των συνολικών ΜΕΑ, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ βρίσκεται στο 9,5%. Συνεπώς, η ταχύτερη διευθέτηση των προβληματικών δανείων, δύναται να αποδεσμεύσει σημαντικούς χρηματοοικονομικούς και φυσικούς πόρους και η ανακατανομή που θα προκύψει προς πιο παραγωγικές κατευθύνσεις, είναι δυνατό να συμβάλει σε ταχύτερη οικονομική μεγέθυνση.

Παράλληλα, παρουσιάζεται η διαχρονική εξέλιξη του ποσοστού επιχειρήσεων «ζόμπι» στην ελληνική οικονομία, στη βάση διεθνώς προτεινόμενων κριτηρίων. Το εκτιμώμενο ποσοστό των επιχειρήσεων «ζόμπι» εμφάνισε αύξηση από το 10% έως το 18,6% στο χρονικό διάστημα 2005-2013 και αποκλιμάκωση έκτοτε, έως και 8,9% το 2022. Σε σχέση με την τάξη μεγέθους των επιχειρήσεων βάσει κύκλου εργασιών, παρατηρείται υψηλότερο ποσοστό «ζόμπι» επιχειρήσεων στις πολύ μικρές επιχειρήσεις, με την τάση να είναι πτωτική μετά το 2013 σε όλες τις τάξεις μεγέθους. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι στην περίοδο 2005-2016, το ποσοστό των επιχειρήσεων «ζόμπι» ήταν υψηλότερο στις επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους σε σχέση με τις μικρομεσαίες, που συνάδει ωστόσο με ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας.

Διάγραμμα 4.2.

Ποσοστό επιχειρήσεων «ζόμπι» ανά κατηγορία μεγέθους βάσει κύκλου εργασιών, στο δείγμα της ICAP (2002-2021)

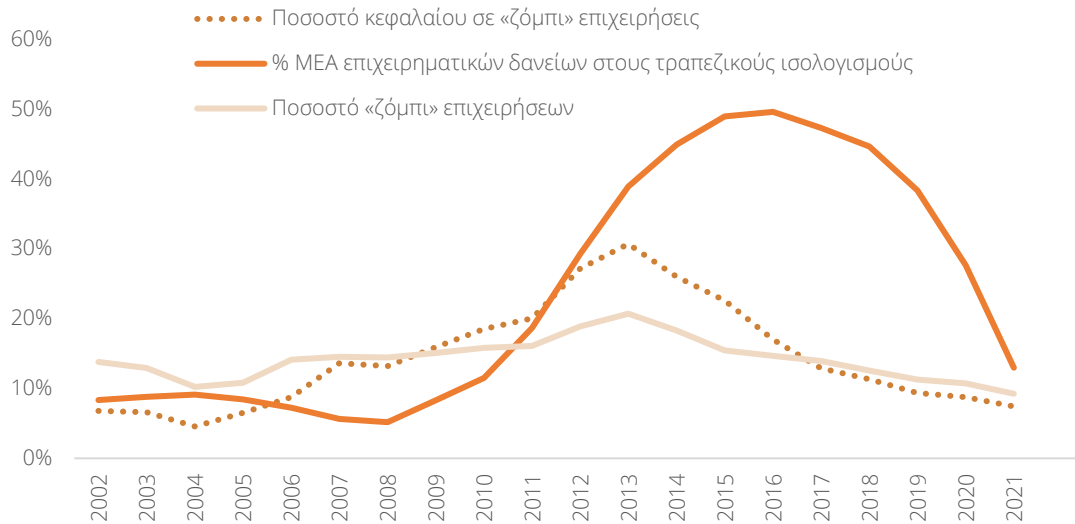
Πηγή: ICAP data.prisma. Εκτιμήσεις IOBE.

Το εκτιμώμενο ποσοστό επιχειρήσεων «ζόμπι» παρουσιάζει θετική συσχέτιση με το ποσοστό επιχειρηματικών ΜΕΑ στους τραπεζικούς ισολογισμούς την περίοδο 2002-2021 (Διάγραμμα 4.3). Ωστόσο, η άνοδος του ποσοστού «ζόμπι» επιχειρήσεων προηγήθηκε της ανόδου του ποσοστού ΜΕΑ στους τραπεζικούς ισολογισμούς, ενώ και η μείωση του ποσοστού «ζόμπι» επιχειρήσεων προηγήθηκε της μείωσης του ποσοστού ΜΕΑ. Η διαφορετική πορεία εξέλιξης μεταξύ των δύο δεικτών, πιθανόν αναδεικνύει ότι το ποσοστό «ζόμπι» είναι σε ένα βαθμό πρόδρομος δείκτης των ΜΕΑ. Για την πρόσφατη περίοδο ταχύτερης μείωσης του αριθμού των «ζόμπι» σε σχέση με τα ΜΕΑ, ίσως αυτό να οφείλεται μερικώς στη συσσώρευση και καθυστέρηση διευθέτησης προβληματικών δανείων από τις τράπεζες σε επιχειρήσεις που έχουν διακόψει τη λειτουργία τους και βρίσκονται σε κατάσταση εκκαθάρισης, και ως εκ τούτου, δεν συμπεριλαμβάνονται στη βάση της ICAP. Επιπλέον, το ποσοστό των «ζόμπι» επιχειρήσεων είναι μεγαλύτερο του μεριδίου συγκέντρωσης κεφαλαίου σε «ζόμπι» επιχειρήσεις έως το 2008 και μετά το 2017, που σημαίνει ότι η μέση εταιρεία «ζόμπι» ήταν μικρότερη σε μέγεθος πριν και μετά την ελληνική κρίση.

Διάγραμμα 4.3.

Εξέλιξη εκτιμώμενου ποσοστού εταιρειών «ζόμπι» στην Ελλάδα, ποσοστού εταιρικών ΜΕΑ και συγκέντρωσης κεφαλαίου σε «ζόμπι», 2002-2021

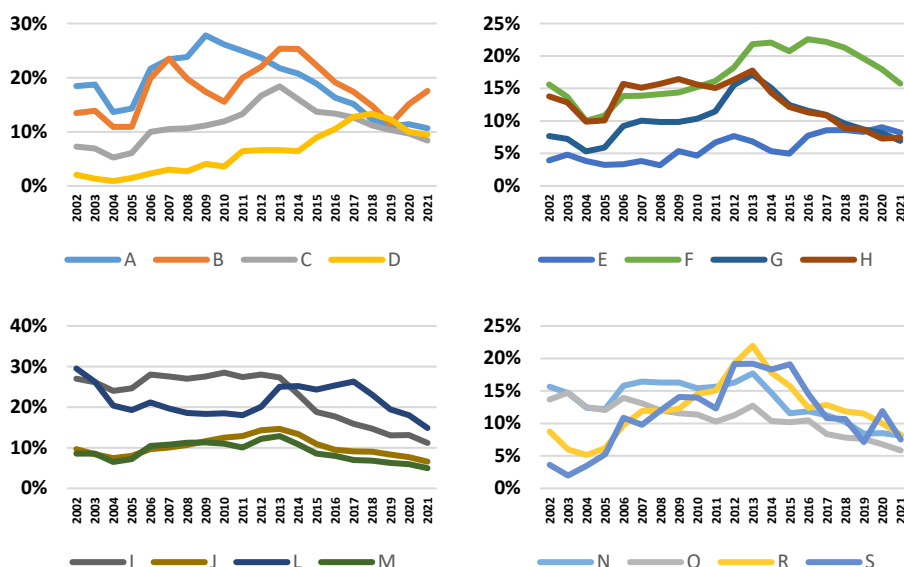

Πηγή: ΤτΕ, ICAP data.prisma. Εκτιμήσεις IOBE.

Η κλαδική ανάλυση της εξέλιξης των εταιρειών «ζόμπι» (Διάγραμμα 4.4) αποτυπώνει υψηλότερη διαχρονικά πυκνότητα «ζόμπι» από τον μέσο όρο της οικονομίας στις Κατασκευές (F), τα Καταλύματα και Εστίαση (I) και τη Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας (L). Παράλληλα, ο βαθμός συγκέντρωσης παγίου κεφαλαίου σε εταιρείες «ζόμπι» ήταν υψηλότερος του μέσου όρου της οικονομίας σε τομείς όπως η Μεταποίηση (C), η Ενέργεια (D), η Μεταφορά και Αποθήκευση (H), η Ενημέρωση και Επικοινωνία (J), η Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας (L), οι Επαγγελματικές και Τεχνικές Δραστηριότητες (M). Εξετάζοντας το ύψος των υποχρεώσεων προς τράπεζες των ΜΧΕ, ο τομέας των Κατασκευών εμφανίζει συστηματικά τις υψηλότερες υποχρεώσεις από επιχειρήσεις «ζόμπι», ειδικότερα από το 2008 και μετά οπότε ξέσπασε η διεθνής χρηματοοικονομική κρίση. Επίσης, παρουσιάζει ενδιαφέρον το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις «ζόμπι» στους τομείς της Μεταποίησης (C) και του Εμπορίου (G) εμφάνιζαν συστηματικά αξιοσημείωτο ύψος υποχρεώσεων προς τις τράπεζες.

Διάγραμμα 4.4.

Επιχειρήσεις «ζόμπι» ως ποσοστό επί του δείγματος, ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, στο δείγμα της ICAP (2002-2021)

Πηγή: ICAP data.prisma. Εκτιμήσεις IOBE.

Η επίδραση των εταιρειών «ζόμπι» στην οικονομία

Με χρήση οικονομετρικών υποδειγμάτων, εκτιμάται πώς η πυκνότητα σε αριθμό και η συγκέντρωση κεφαλαίου («συμφόρηση» ή “congestion”) σε εταιρείες «ζόμπι» επιδρούν στις υγιείς επιχειρήσεις, στο σύνολο αλλά και σε επιμέρους τομείς της επιχειρηματικής οικονομίας. Συγκεκριμένα, εξετάζεται η επίδραση της αύξησης του ποσοστού του κεφαλαίου που συσσωρεύεται σε «ζόμπι» επιχειρήσεις στις επιδόσεις των υγιών επιχειρήσεων. Από την οικονομετρική ανάλυση, προκύπτει ότι οι επιχειρήσεις που δεν είναι «ζόμπι» εμφανίζουν υψηλότερες επιδόσεις, σε δείκτες όπως ο ρυθμός αύξησης των καθαρών παγίων κεφαλαίων, ο ρυθμός μεταβολής της απασχόλησης και η συνολική παραγωγικότητα των συντελεστών παραγωγής. Σε συμφωνία με τα ευρήματα της διεθνούς βιβλιογραφίας, παρατηρήθηκε ότι επιχειρήσεις νεαρές σε ηλικία και με μεγαλύτερο μέγεθος – βάσει κύκλου εργασιών – επιτυγχάνουν κατά κανόνα υψηλότερες επιδόσεις σε σχέση με τις υπόλοιπες.

Στο σύνολο της οικονομίας, οι υγιείς επιχειρήσεις εμφανίζουν υψηλότερη συνολική παραγωγικότητα σε σχέση με τις εταιρείες «ζόμπι». Αυτό είναι εντονότερο σε τομείς της επιχειρηματικής οικονομίας όπως η Μεταποίηση (C), το Εμπόριο (G), τα Καταλύματα και Εστίαση (I), η Ενημέρωση και Επικοινωνία (J), οι Επαγγελματικές και Τεχνικές Δραστηριότητες (M). Το χάσμα παραγωγικότητας μεταξύ υγιών και «ζόμπι» εταιρειών τείνει να αυξάνεται όσο μεγαλύτερη είναι η συμφόρηση κεφαλαίου σε «ζόμπι» επιχειρήσεις εντός του ίδιου κλάδου. Αυτό είναι εντονότερο σε τομείς όπως η Μεταποίηση (C), οι Κατασκευές (F), το Εμπόριο (G), η Μεταφορά και Αποθήκευση (H) και η Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας (L). Σε όρους επενδύσεων και απασχόλησης, αν και στο σύνολο της επιχειρηματικής οικονομίας φαίνεται ότι η παρουσία επιχειρήσεων «ζόμπι» δεν δημιουργεί «συμφόρηση» ούτε μειώνει την ικανότητα των επιχειρήσεων που δεν είναι «ζόμπι»

να αναπτυχθούν, ωστόσο, τα ευρήματα διαφοροποιούνται όταν η ανάλυση επικεντρωθεί σε μονοψήφιους τομείς δραστηριότητας.

Σε επίπεδο κλαδικής ανάλυσης, οι έμμεσες επιδράσεις στις υγιείς επιχειρήσεις από τη συμφόρηση κεφαλαίου στις εταιρείες «ζόμπι» διαφοροποιούνται ανά τομέα οικονομικής δραστηριότητας. Χαρακτηριστικά, παρατηρείται χαμηλότερος ρυθμός αύξησης των επενδύσεων στις υγιείς επιχειρήσεις όσο μεγαλύτερη είναι η συμφόρηση κεφαλαίου σε «ζόμπι» επιχειρήσεις στους τομείς της Μεταποίησης (C), Παροχής νερού-Επεξεργασίας λυμάτων-Εξυγίανσης (E), στα Καταλύματα και Εστίαση (I), και τη Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας (L), με την ετερογένεια των αποτελεσμάτων μεταξύ τομέων να σχετίζεται μεταξύ άλλων με το βαθμό έντασης κεφαλαίου και το βαθμό συγκέντρωσης των επιχειρήσεων. Αντίστοιχα, παρατηρείται βραδύτερος ρυθμός ανακατανομής του κεφαλαίου προς παραγωγικές επενδύσεις στην Μεταποίηση (C), το Εμπόριο (G), τα Καταλύματα και Εστίαση (I), τη Διαχείριση Ακίνητης Περιουσίας (L) και τις Επαγγελματικές και Τεχνικές Δραστηριότητες (N).

Ενδεικτικά, εστιάζοντας στις υγιείς επιχειρήσεις του τομέα της Μεταποίησης μόνο, η εκτιμώμενη επίδραση συνεπάγεται ότι οι ακαθάριστες επενδύσεις του τομέα της Μεταποίησης σε πραγματικούς όρους θα αυξάνονταν ετησίως κατά 4,2% ή €108 εκ. (σε τιμές 2015) περίπου για κάθε 1 ποσοστιαία μονάδα μείωσης του ποσοστού κεφαλαίου σε «ζόμπι» επιχειρήσεις στον ίδιο τομέα. Συνοψίζοντας το πλαίσιο της ποσοτικής ανάλυσης, αναδεικνύονται πέντε βασικά ευρήματα. Πρώτον, οι υγιείς επιχειρήσεις εμφανίζουν καλύτερες επιδόσεις από τις εταιρείες «ζόμπι», σε όρους ρυθμού αύξησης επενδύσεων, απασχόλησης, αλλά και επιπέδου παραγωγικότητας. Δεύτερον, η υψηλή συγκέντρωση κεφαλαίου σε εταιρείες «ζόμπι» επηρεάζει αρνητικά τον ρυθμό αύξησης των επενδύσεων στις υγιείς επιχειρήσεις σε ορισμένους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας. Τρίτον, η υψηλή συγκέντρωση κεφαλαίου σε εταιρείες «ζόμπι» αναγκάζει τις υγιείς επιχειρήσεις να αυξήσουν το ελάχιστο επίπεδο παραγωγικότητας που απαιτείται για να επιβιώσουν. Τέταρτον, η υψηλή συγκέντρωση κεφαλαίου σε επιχειρήσεις «ζόμπι» εμποδίζει την ανακατανομή κεφαλαίου σε πιο παραγωγικές επενδύσεις μεταξύ των επιχειρήσεων και τομέων δραστηριότητας. Πέμπτον, οι νεότερες σε ηλικία και μεγαλύτερες σε μέγεθος επιχειρήσεις εμφανίζουν εν γένει καλύτερες επιδόσεις, σε όρους ρυθμού αύξησης επενδύσεων, απασχόλησης, αλλά και επιπέδου παραγωγικότητας.

Συμπεράσματα

Καταλήγοντας, αναδεικνύεται η σημασία για την ελληνική οικονομία της ταχείας διευθέτησης των μη εξυπηρετούμενων δανείων, καθώς και της περαιτέρω μείωσης του αριθμού των εταιρειών «ζόμπι». Ως άμεσες θετικές επιδράσεις ξεχωρίζουν οι αναμενόμενοι υψηλότεροι ρυθμοί επενδύσεων, απασχόλησης και παραγωγικότητας στην οικονομία λόγω του υψηλότερου μεριδίου των υγιών επιχειρήσεων. Στις έμμεσες θετικές επιδράσεις συγκαταλέγονται η βελτίωση των προοπτικών λειτουργίας και ανάπτυξης στις υπάρχουσες υγιείς επιχειρήσεις λόγω απελευθέρωσης χρηματοοικονομικών και φυσικών πόρων και αποτελεσματικότερης κατανομής αυτών στο σύνολο της οικονομίας και εντός επιμέρους τομέων οικονομικής δραστηριότητας προς πιο παραγωγικές κατευθύνσεις.

Προτεραιότητες πολιτικής με σκοπό την ταχεία και αποτελεσματική μείωση των ΜΕΑ και του αριθμού των εταιρειών «ζόμπι» αναμένεται να βελτιώσουν την ταχύτητα και το εύρος κάλυψης του επενδυτικού κενού της ελληνικής οικονομίας, καθώς και τη μείωση του ποσοστού ανεργίας. Επιπλέον, δύνανται να ενισχύσουν την προοπτική ενίσχυσης της συνολικής παραγωγικότητας της οικονομίας, καθώς και ανακατανομής του κεφαλαίου σε παραγωγικές επενδύσεις, που αποτελούν αναγκαίες προϋποθέσεις για την επίτευξη ισχυρών και διατηρήσιμων ρυθμών ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας μεσο-μακροχρόνια.

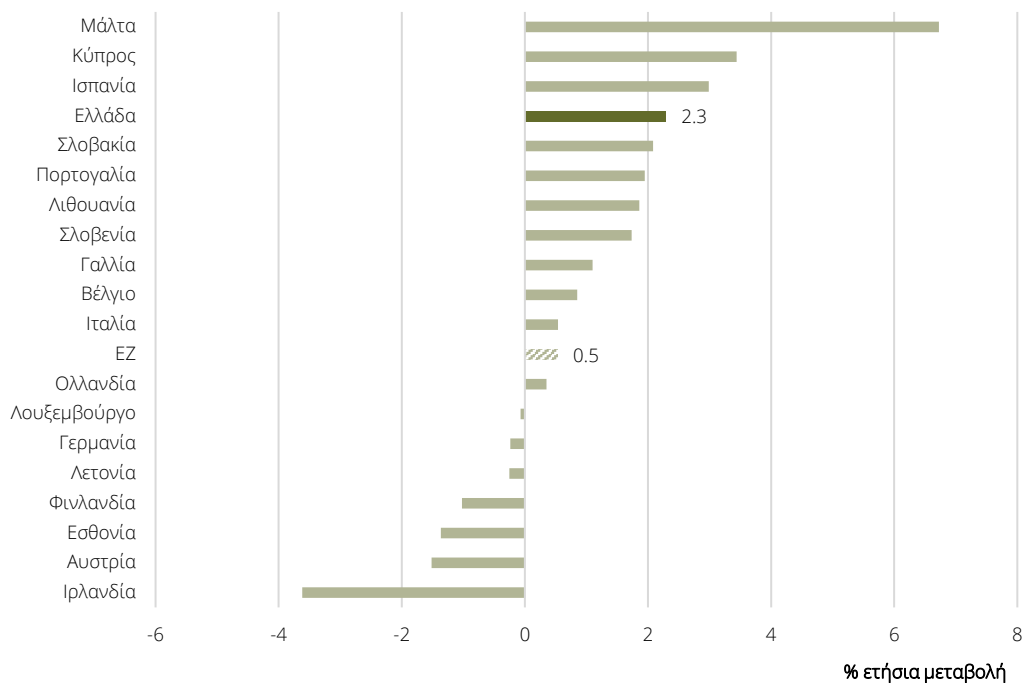
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Διάγραμμα 1

Ρυθμός Μεταβολής ετήσιου πραγματικού ΑΕΠ, γ' τρίμ. 2024 (*)

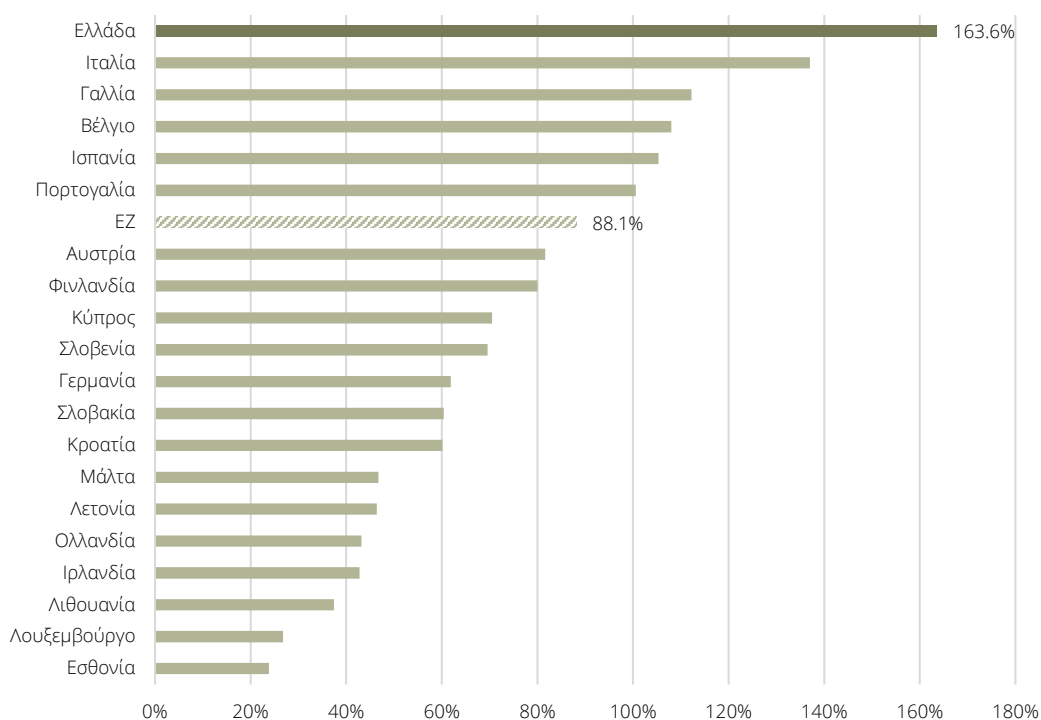

(*) Ετησιοποιημένα στοιχεία ΑΕΠ (κινητός μέσος όρος 4 τριμήνων, έως και το γ' τρίμ. 2024)

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 2

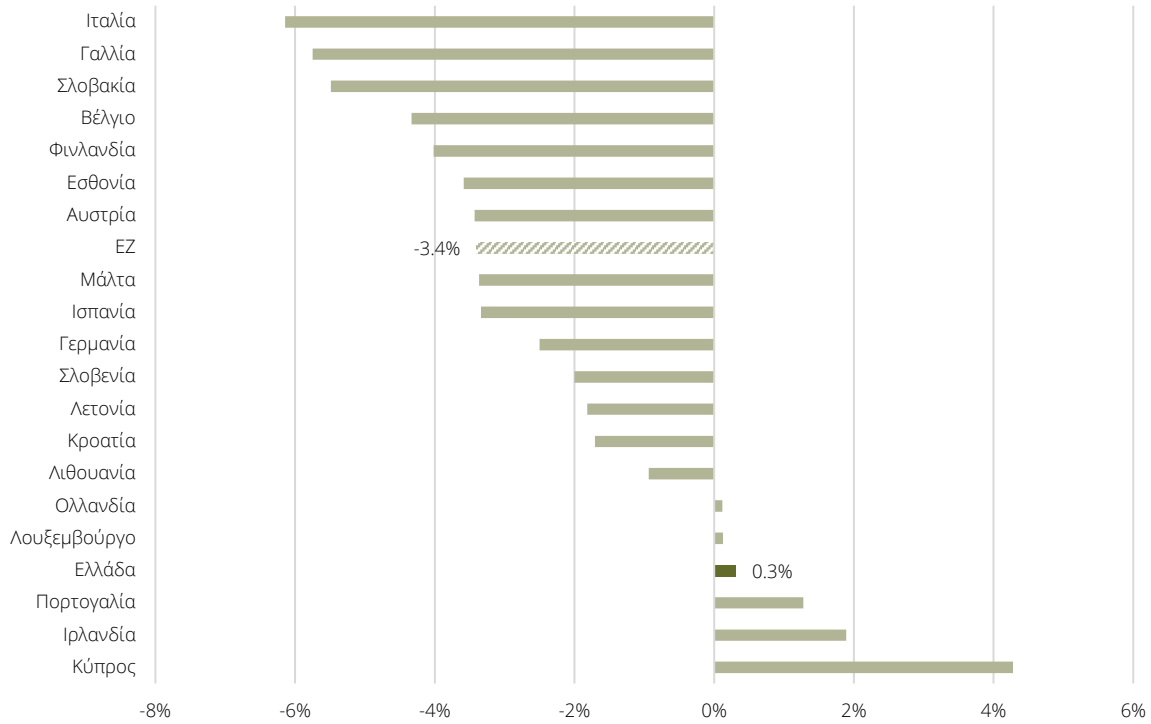
Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ, β' τρίμ. 2024

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 3

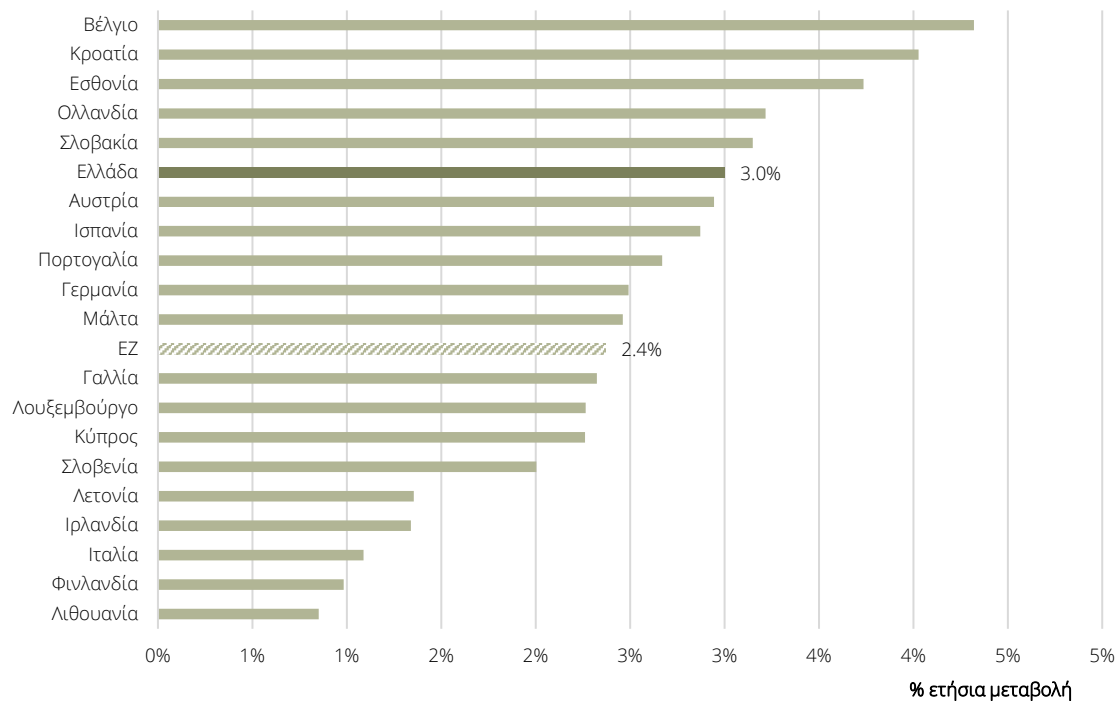
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ, β' τριμ. 2024

Πηγή: Eurostat

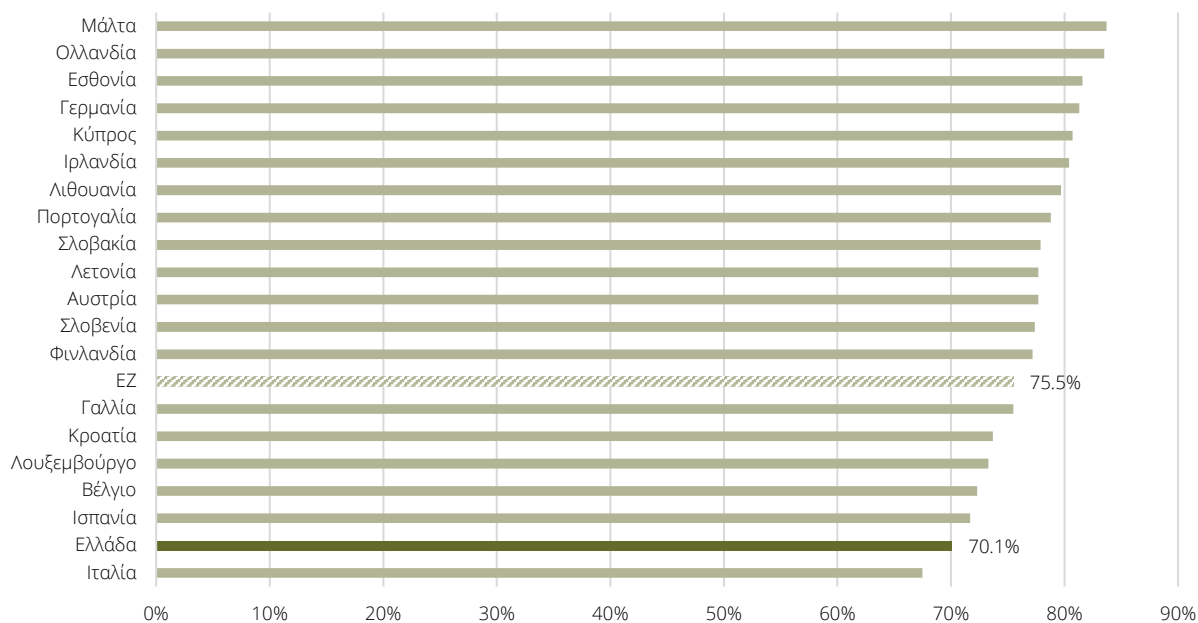
Διάγραμμα 4

Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή, Ιανουάριος - Δεκέμβριος 2024

Πηγή: Eurostat

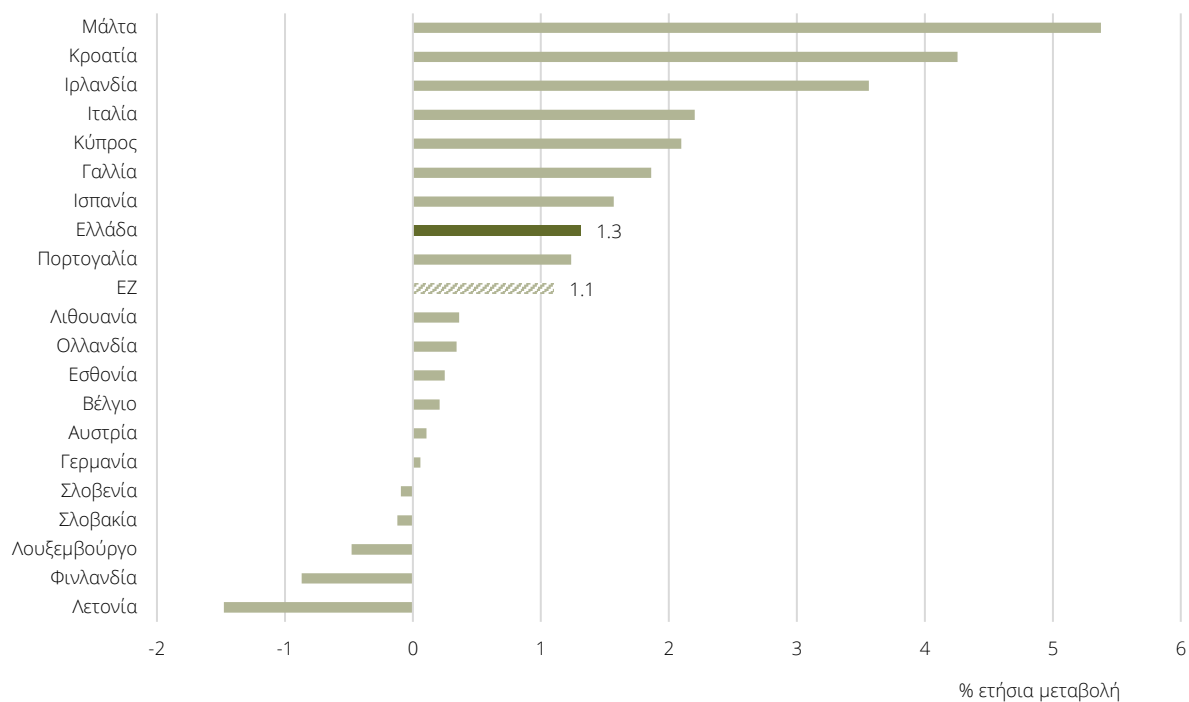
Διάγραμμα 5
Απασχόληση, γ' τρίμ. 2024 (*)

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 6
Μεταβολή απασχόλησης, γ' τρίμ. 2024 (*)

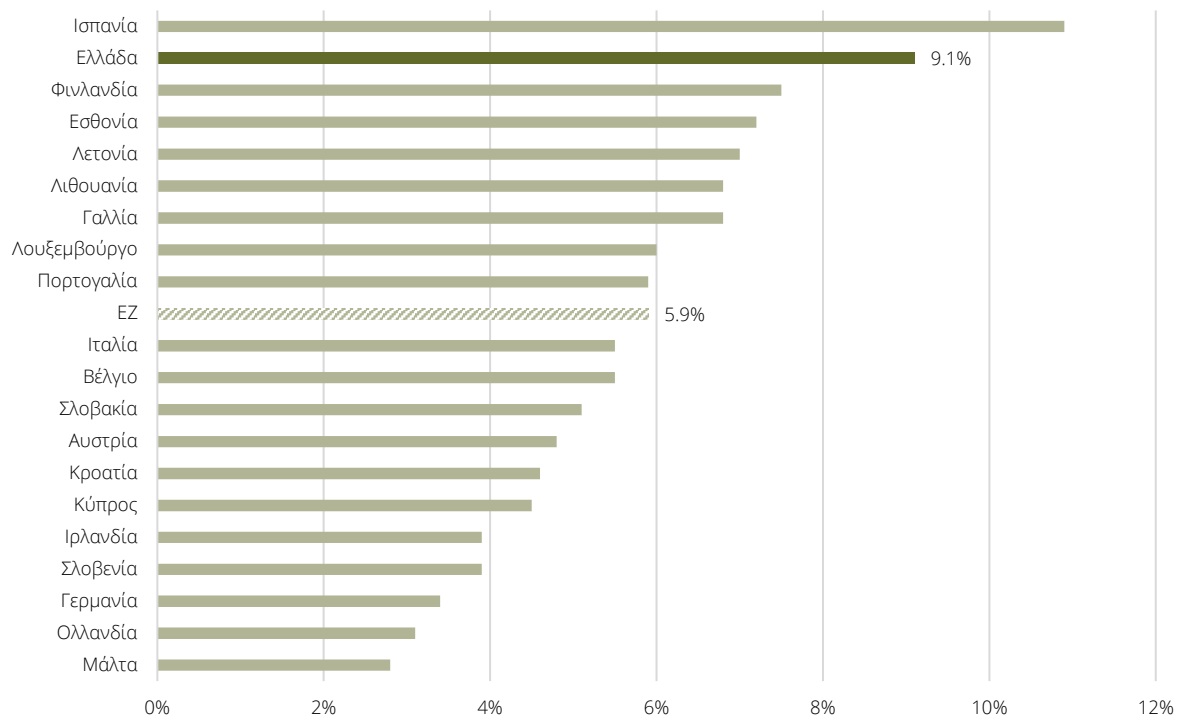

(*) αφορά απασχολούμενους ηλικίας 20-64 ετών

Πηγή: Eurostat

Διάγραμμα 7

Ανεργία, γ' τρίμ. 2024 (*)

(*) % ανέργων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου ενεργού πληθυσμού, μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία

Πηγή: Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat